

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹא־הִבֵּה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטָר אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלֻקֹּשׁ, וְאָסַפְתִּי דֶגְגְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הֲשִׁמְרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מְטָר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאָבַדְתֶּם מֵהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לְכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיְכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵיהֶם כַּגִּדְיָהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצַת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לְכֶם לְצִיצִית, וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרֻ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זְנוּיִם אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לְכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תְּהִלָּת כּפִי שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וּבְרַכְּךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

ק

בו יסופר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילותם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור הולך על אברהם בשביל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדוֹד מְזֻמּוֹר נָאִם יְהוָה | לְאֲדֹנָי שָׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֹיךָ הַדָּם לְרִגְלֶיךָ: ב מִפֶּה עֲזָרָה יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רִדְהָ בְּקֶרֶב אֵיבֹיךָ: ג עִמָּךְ נִדְבַחַת בְּיוֹם חֵילֶךָ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחַר לָךְ טַל יִלְדָּתְךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶת־הַכֹּהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבַרְתִּי מִלְּפִי־צַדִּיק: ה אֲדֹנָי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אֲפוּ מְלָכִים: ו יְדִין בְּגוֹיִם מָלְא גּוֹיֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנַּחַל בְּדִרְךָ יִשְׁתָּה עַל־פְּנֵי יְרִים רֹאשׁ:

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדְהָ יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדוּ־הַדָּר פִּעְלוֹ וְצַדִּיקָתוֹ עֲמַדַת לְעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחֻם יְהוָה: ה טָרַף נִתַּן לִירֵאָיו יִזְכַּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתַת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמַת וּמִשְׁפָּט נְאֻמָּנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֲמַת וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שְׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת יְהוָה שִׁכְל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמַדַת לְעַד:

"דבר מלכות"

מודפס בדפוס ידיעות תקשורת (2000) בע"מ בכ – 49,000 עותקים

כל המעוניין להשתתף בהדפסת ה"דבר מלכות" יכול לכתוב
לפאקס : 03-9606 108 או למייל: Israel@DvarMalchus.Org או USA @DvarMalchus.Org

מפתח כללי

חוברת א

- כא) נביאים וכתובים
שמואל-ב פרק כ-כא, תהלים פרק מג-מד ..... קפח
- כב) מסכת תמורה עם ביאורים
מדף יח עד דף כד ..... קצ
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- כג) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן ..... רכב
- כד) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן ..... רכג
- כה) תורה אור
אדמו"ר הזקן ..... רכז
- כו) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי ..... רכד
- כז) מאמרי הצ"צ – תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" ..... רכה
- כח) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש ..... רכז
- כט) שיעורים בהמשך המאמרים תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב ..... רכו
- ל) ספר המאמרים ה'תרפ"ו
אדמו"ר מוהרי"צ ..... רכז
- לא) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהרי"צ ..... רכח
- לב) רשימת תרנ"ב
אדמו"ר מוהרי"צ ..... רכח
- לג) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ ..... רכט
- לד) חומש לקריאה בציבור ..... רלא
- לה) לוח זמנים לשבוע פרשת כי תשא ..... רלח
- לו) סדר הדלקת נרות לערב שבת קודש ..... רלט

- א) סדר הנחת תפילין ..... ב
- ב) מזמורי תהלים ק"י קי"א ..... ג
- ג) מאמר ד"ה חייב איניש לבסומי בפוריא
פורים ה'תשח"י ..... ה
- ד) שיחת חג הפורים ה'תשח"י ..... לב
- ה) לקוטי שיחות – פורים (בלה"ק) כרך טז ..... סה
- ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי
יצחק שניאורסאהן זצ"ל ..... ע
- ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה
ז"ל שניאורסאהן חוברת ה, תרגום מאידיש ..... עא
- ח) משניות ראש השנה - תענית
ביאור קהתי ..... עב
- ט) עין יעקב מסכת יומא ..... עט

חוברת ב

- י) סדר הנחת תפילין ..... פב
- יא) מזמורי תהלים ק"י קי"א ..... פג
- יב) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת כי תשא ..... פה
- יג) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת כי תשא ..... פו
- יד) שיעורי תהלים לשבוע פרשת כי תשא ..... קכא
- טו) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת כי תשא ..... קכב
- טז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת כי תשא ..... קלב
- יז) הלכה יומית לעיון ברמב"ם ..... קלו
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:**
- יח) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת כי תשא ..... קלט
- יט) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת כי תשא ..... קסח
- כ) – ספר המצוות לשבוע פרשת כי תשא ..... קע

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי.

43 אֹרְהָ וְשִׁמְחָה וְשִׂשׁוֹן וְיִקְרָ⁵, ולמעשה היה וְנִהְפֹךְ הוּא גו'⁶
 44 ולא זו בלבד שמחשבת המן לא יצאה אל הפועל אלא "אשר ישלטו היהודים
 45 המה בשונאיהם". וְכִמּוֹ כֵן מְצִינּוֹ לא רק בסיום פרשת ימי הפורים אלא
 46 גם בַּתְּחִלַּת גְּזֵרַת הַמֶּן, דְּכִתִּיב⁷ זמן קצר לאחר שהמלך אחשורוש

47 הסכים למחשבת המן להשמיד
 48 ולהרוג ולאבד את כל היהודים
 49 חס ושלום וְתֹאמַר לוֹ זֶרֶשׁ
 50 אֲשֶׁתוֹ וְכָל אוֹהְבָיו יַעֲשׂוּ
 51 עֵץ גְּבוּהָ חֲמִשִּׁים אַמָּה
 52 גו' וְיִתְלוּ אֶת מְרַדְכִי
 53 עָלָיו, וְאַחֲרֵיכֵן בְּמַפְלַת
 54 הַמֶּן, כְּתִיב⁸ וַיֹּאמֶר
 55 חֲרֻבּוֹנָה (וְעַל־זֶה ועקב
 56 אמירה זו של חרבונה נֶאֱמַר⁹
 57 על חרבונה ב'שונת יעקב'
 58 וְגַם חֲרֻבּוֹנָה זְכוֹר לְטוֹב)
 59 הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה
 60 הַמֶּן לְמְרַדְכִי גו' גְּבוּהָ
 61 חֲמִשִּׁים אַמָּה גו' וְיִתְלוּ
 62 אֶת הַמֶּן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר
 63 הֵכִין לְמְרַדְכִי הרי שאותו
 64 העץ עצמו שהמן הכין כנגד
 65 מרדכי, שימש בסופו של דבר
 66 כחלק ממפלתו של המן (כדומה
 67 לאמור לעיל שגם בדרגה שבה
 68 יש מקום לטעות בין "ארור
 69 המן" ל"ברוך מרדכי", בכל זאת
 70 ההבדל ביניהם ניכר וגם לאחר
 71 שהיה עלול להיות כרצון המן
 72 לבסוף היה דווקא כרצון מרדכי).
 73 וְעוֹד זֹאת, שֶׁבִב' הָעֵנְיָנִים
 74 (בְּמַחְשַׁבַת הַמֶּן תּלּוּת אַת
 75 מרדכי על העץ וּבְמַפְלָתוֹ
 76 כאשר בסופו של דבר הוא עצמו

77 נתלה על העץ) מְדַגֵּשׁ שֶׁהָעֵץ הוּא גְבוּהָ חֲמִשִּׁים אַמָּה דְּוָקָא
 78 וכיוון שבשני הדברים יש דגש על אותה נקודה הרי זה מדגיש עוד יותר
 79 שמדובר בהפיקה של אותו דבר עצמו ממצב אחד למצב הפוך לחלוטין.
 80 וְכִמּוֹ כֵן בַּתְּכִלִּית וְסִיּוּם הַדְּבָר, לאחר שהמן נתלה על העץ ולאחר
 81 שגזירת המן התבטלה כְּתִיב כתוב שאחשורוש אמר הִנֵּה בֵּית הַמֶּן
 82 נִתְתִּי לְאַסְתֵּר¹⁰, ובהמשך כתוב וְתִשָּׂם אֶסְתֵּר אֶת מְרַדְכִי כַמְנוּנָה
 83 ואחראי עַל בֵּית הַמֶּן¹¹, וְהִינֵנּוּ, אף כאן רואים את אותו רעיון של שינוי
 84 והפיכת מצב מן הקצה אל הקצה שֶׁהַבֵּית שֶׁיְכוּל לִהְיוֹת בְּאִפְנֵי שָׁל

1 חֵיב אֵינִישׁ לְבִסּוּמֵי בְּפוּרֵיָא חייב אדם להתבסס [=להשתמר] בפורים
 2 עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אָרוּר הַמֶּן לְבָרוּךְ מְרַדְכִי¹ עד כדי כך שלא יידע
 3 להבחין בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי" ויהיה עלול לטעות ולהחליף ביניהם.
 4 הִנֵּה מִמְאָמְרֵי זֶה גּוֹפֵא עצמו – האומר שיש להתבסס בפורים במידה

5 כזו שהאדם לא יידע להבחין
 6 ולהבדיל בין "ארור המן"
 7 ל"ברוך מרדכי" מוֹכַח
 8 שְׁעֵנְיָנוּ שָׁל פּוּרִים הוּא
 9 אָרוּר הַמֶּן וְבָרוּךְ מְרַדְכִי,
 10 כלומר שבפורים כן צריך לדעת
 11 להבחין בין "ארור המן" ל"ברוך
 12 מרדכי" וידיעה זו היא דבר
 13 עיקרי ומרכזי בעניינו של יום
 14 הפורים אֲלֵא שְׁעֵנְיָנוּ זֶה
 15 של הידיעה וההבחנה בין שני
 16 הדברים יֵשׁ גַּם מְקוֹם
 17 וְדִרְגָא רוחנית שֶׁשָּׂם לֹא
 18 יָדַע בֵּין אָרוּר הַמֶּן לְבָרוּךְ
 19 מְרַדְכִי ועלולה להיות טעות
 20 בין שני העניינים, וּמְכַל־
 21 מְקוֹם, גַּם שָׂם פּוּעֵלִים
 22 אֶת הָעֵנְיָן דְּאָרוּר הַמֶּן
 23 וְבָרוּךְ מְרַדְכִי. וְכֵן מוֹכַח
 24 מְכַמָּה עֵנְיָנִים שהם תוכן
 25 ומהות היום דְּשֶׁל פּוּרִים שגם
 26 בהם אנו עדים לרעיון מעין זה,
 27 היינו שיש נתינת מקום לטעות
 28 כך שדברים יתקבלו וייתפסו
 29 להיפך מתוכנם האמיתי ובכל
 30 זאת גם בהם מתגלה התוכן
 31 האמיתי והפנימי של הדברים
 32 כְּפִי שֶׁמְצִינּוֹ בְּנוֹגַע
 33 לְאַחֲשׁוּרוֹשׁ, שלפי פשוטו
 34 הכוונה למלך פרסי שְׁמֶלֶךְ

35 בשושן הבירה אבל חכמינו ז"ל דרשו שאחשורוש זֶה הַקְּב"ה שְׁאַחֲרִית
 36 וְרֹאשִׁית שָׁלֹף שהוא גם סוף וקץ וגם התחלה וראש של כל הנבראים
 37 ככתוב "אני ראשון ואני אחרון" (כְּדֹאֵיתָא בְּמִדְרָשׁ²), דְּכִתִּיב שכתוב
 38 בְּיָה³ באחשורוש, ולפי המדרש הכוונה על הקדוש-ברוך-הוא לְעֵשׂוֹת
 39 כְּרִצּוֹן אִישׁ וְאִישׁ, דְּהִבִּטּוּ "איש ואיש" קָאֵי מתייחס עַל אֶל מְרַדְכִי
 40 וְהִמְן⁴, וְהִינּוּ, שֶׁהָיָה יְכוּל לִהְיוֹת גַּם כְּרִצּוֹן הַמֶּן חֲסִי-וְשָׁלוֹם,
 41 בניגוד מוחלט לכל התוכן של ימי הפורים וּמְכַל־מְקוֹם, למעשה היה
 42 דווקא כרצון מרדכי, והמן נחל מפלה ובסופו של דבר - לְיִהְיִידִים הִיָּתָה

בס"ד. פורים, ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

חֵיב אֵינִישׁ לְבִסּוּמֵי בְּפוּרֵיָא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אָרוּר הַמֶּן
 לְבָרוּךְ מְרַדְכִי¹. הִנֵּה מִמְאָמְרֵי זֶה גּוֹפֵא מוֹכַח
 שְׁעֵנְיָנוּ שָׁל פּוּרִים הוּא אָרוּר הַמֶּן וְבָרוּךְ מְרַדְכִי, אֲלֵא
 שְׁעֵנְיָנוּ זֶה יֵשׁ גַּם מְקוֹם וְדִרְגָא שֶׁשָּׂם לֹא יָדַע בֵּין אָרוּר
 הַמֶּן לְבָרוּךְ מְרַדְכִי, וּמְכַל־מְקוֹם, גַּם שָׂם פּוּעֵלִים אֶת
 הָעֵנְיָן דְּאָרוּר הַמֶּן וְבָרוּךְ מְרַדְכִי. וְכֵן מוֹכַח מְכַמָּה
 עֵנְיָנִים דְּפוּרִים, כְּפִי שֶׁמְצִינּוֹ בְּנוֹגַע לְאַחֲשׁוּרוֹשׁ, זֶה
 הַקְּב"ה שְׁאַחֲרִית וְרֹאשִׁית שָׁלוֹף (כְּדֹאֵיתָא בְּמִדְרָשׁ²),
 דְּכִתִּיב בֵּיהּ³ לְעֵשׂוֹת כְּרִצּוֹן אִישׁ וְאִישׁ, דְּקָאֵי עַל מְרַדְכִי
 וְהִמְן⁴, וְהִינּוּ, שֶׁהָיָה יְכוּל לִהְיוֹת גַּם כְּרִצּוֹן הַמֶּן
 חֲסִי-וְשָׁלוֹם, וּמְכַל־מְקוֹם, לְיִהְיִידִים הִיָּתָה אֹרְהָ וְשִׁמְחָה
 וְשִׂשׁוֹן וְיִקְרָ⁵, וְנִהְפֹךְ הוּא גו'⁶. וְכִמּוֹ כֵן מְצִינּוֹ בַּתְּחִלַּת
 גְּזֵרַת הַמֶּן, דְּכִתִּיב⁷ וְתֹאמַר לוֹ זֶרֶשׁ אֲשֶׁתוֹ וְכָל אוֹהְבָיו
 יַעֲשׂוּ עֵץ גְּבוּהָ חֲמִשִּׁים אַמָּה גו' וְיִתְלוּ אֶת מְרַדְכִי עָלָיו,
 וְאַחֲרֵיכֵן בְּמַפְלַת הַמֶּן, כְּתִיב⁸ וַיֹּאמֶר חֲרֻבּוֹנָה (וְעַל־זֶה
 נֶאֱמַר⁹ וְגַם חֲרֻבּוֹנָה זְכוֹר לְטוֹב) הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה
 הַמֶּן לְמְרַדְכִי גו' גְּבוּהָ חֲמִשִּׁים אַמָּה גו' וְיִתְלוּ אֶת הַמֶּן
 עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הֵכִין לְמְרַדְכִי. וְעוֹד זֹאת, שֶׁבִב' הָעֵנְיָנִים
 (בְּמַחְשַׁבַת הַמֶּן וּבְמַפְלָתוֹ) מְדַגֵּשׁ שֶׁהָעֵץ הוּא גְבוּהָ
 חֲמִשִּׁים אַמָּה דְּוָקָא. וְכִמּוֹ כֵן בַּתְּכִלִּית וְסִיּוּם הַדְּבָר,
 כְּתִיב הִנֵּה בֵּית הַמֶּן נִתְתִּי לְאַסְתֵּר¹⁰, וְתִשָּׂם אֶסְתֵּר אֶת
 מְרַדְכִי עַל בֵּית הַמֶּן¹¹, וְהִינּוּ, שֶׁהַבֵּית שֶׁיְכוּל לִהְיוֹת

(1 מגילה ז, ב. 2) אגדה – הובא במאור"א מערכת א אות קפב. (3) אסתר א, ח. (4) מגילה יב, א. (5) אסתר ח, טז. (6) שם ט, א. (7) שם ה, יד. (8) שם ז, ט"י. (9) פיוט שושנת יעקב. (10) שם ח, ז. (11) שם, ב.

ביאור בדרך אפשר

1 בית הָמֶן (כשם שהיה יכול להיות מצב שבו יעשו כרצון המן וייתכן מצב
 2 של טעות בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי"), וְעַד כּדִי כִּךְ שְׁלֵא זֶה בְּלַבֵּד
 3 שהייתה יכולה להיות אפשרות כזו אלא שְׁגָם בְּפִעֵל הַבֵּית הַזֶּה בֵּית
 4 הָמֶן, הִנֵּה בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר בֵּית זֶה עֲצֻמוֹ נִתֵּן לְמֶרְדֳּכִי.

5 וְצָרִיף לְהִבִּין עֲנִינֵי זֶה,
 6 שְׂיִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׁמֹרְדִכִי
 7 וְהָמֶן הֵם בְּשׂוּהָ, עַד דְּלֵא
 8 יָדַע בֵּין אֲרוּר הָמֶן לְבָרוּךְ
 9 מְרַדְּכִי וְהַהֲבֵדל בֵּינֵיהֶם לֵא
 10 יִהְיֶה נִיכֵר, וְדוֹקָא בְּמָקוֹם
 11 זֶה פּוֹעֲלִים הָעֲנִינֵי

12 דְּשִׁמְחַת פּוֹרִים כּו',
 13 וְשׁוּמְרִים עַל הַהֲבַחְנָה וְעַל
 14 הַהֲבֵדל בֵּין "ארור המן" ל"ברוך
 15 מרדכי" וכן גם לגבי שאר
 16 הדוגמאות שהובאו לעיל.

17 (ב) וְיִוִּבֵן בְּהִקְדָּים בִּיאור
 18 הָעֲנִינֵי שְׁעַל-יָדוֹ נִתְבַּטְּלָה
 19 מִחֻשְׁבַּת הָמֶן כּו',
 20 דְּאִיתָא¹² מוּבָא בְּמֶרְדֳּשׁ¹³
 21 עַל הַפְּסוּק יַעֲשׂוּ עֵץ
 22 גְבוּהָ חֲמֻשִׁים אַמָּה, אָמַר
 23 הַקֶּבֶ"ה בְּנִיגוּד לְדַבְרֵי וַיֵּרֶשׁ
 24 אֶשְׁתּוֹ וְכֹל אוֹהַבֵי"וֹ שֶׁל הַמֶּן
 25 שֶׁאִמְרוּ "יעשו עץ", הַקְּדוּשׁ-
 26 בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר לֹא יִהְיֶה
 27 הָעֵץ שֶׁאַתָּם זּוֹמְמִים לְתַלּוֹת
 28 עֲלֵיו אֶת מֶרְדֳּכִי, שְׂפָכְרָ קָדָם
 29 אַבְרָהָם אֲבִינוֹ וְהַקְּדִים רְפוּאָה
 30 לְמַכָּה זִמְנָן רַב לְפָנֵי שֶׁאַתָּם
 31 זְמַמְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת הָעֵץ כְּדִי

32 לְתַלּוֹת עֲלֵיו אֶת מֶרְדֳּכִי וְאָמַר אַבְרָהָם לְמַלְאָכִים שֶׁבָּאוּ בְּצַל קוֹרְתּוֹ וְהִשְׁעִינוּ
 33 תַּחַת הָעֵץ¹⁴, וְכֵן בְּמִשְׁנֵה נְאֻמָּה בְּתוֹרָה בְּפִרְשַׁת בְּשִׁלַּח לְגַבֵּי הַמִּתְקַת
 34 הַמַּיִם הַמְרִים וַיִּזְרְהוּ ה' עֵץ¹⁵ כִּךְ שֶׁגַּם מֹשֶׁה הַקְּדִים רְפוּאָה לְמַכַּת הָעֵץ
 35 שְׁזַמְמוּ בִּימֵי הַמֶּן. וְהִנֵּה, מָה שְׂפָכְתוֹב בְּאַבְרָהָם שֶׁאִמְרוּ לְמַלְאָכִים
 36 וְהִשְׁעִינוּ תַּחַת הָעֵץ, בְּהֵ"א הַיְדִיעָה, אִיתָא מוּבָא עַל כִּךְ
 37 בְּמֶרְדֳּשׁ¹⁶ שֶׁהוּא הָעֵץ הַיְדוּעַ שְׁעַלֵּיו נְאֻמָּר¹⁷ בְּאַבְרָהָם אֲבִינוֹ
 38 וַיִּטַּע אֲשֶׁל בְּבָאָר שְׁבַע, וְעֵץ זֶה עֲצֻמוֹ הִנֵּה גַם אֲצֶל מֹשֶׁה
 39 בְּמֶדְבָּר, כְּדִאִיתָא בְּמֶרְדֳּשׁ¹⁸ שְׂפִיעֵקֵב כְּשִׁירַד מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל לְמַצְרַיִם
 40 נָטַל עִמּוֹ עֲצֵי אֲרָזִים מִהָאֲשֶׁל שְׁנַטַּע אַבְרָהָם זְקֵנוֹ סְבוּ, אֲבִיו שֶׁל

ביאור בדרך אפשר

41 יִצְחָק אֲבִיו בְּבָאָר שְׁבַע, וְהוֹרִידֵם לְמַצְרַיִם, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָטְלוּם
 42 אֶת הָאֲרָזִים הַלְלוּ עִמָּם לְמֶדְבָּר, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה הַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן
 43 בְּתוֹף הַקְּרָשִׁים, שֶׁל הַמִּשְׁכָּן שֶׁעָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר, שְׁהִיָּה מְבָרִיחַ
 44 עוֹבֵר בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים כְּמוֹ בְּרִיחַ שֶׁל דֹּלֵת לְאוּרֹךְ כָּל ג' הַצְּדָדִים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן

45 בְּכָל שְׁלוֹשׁ רוֹחוֹתָיו, כְּדִאִיתָא
 46 בְּתַרְגוּמוֹ¹⁹ יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל עַל
 47 הַפְּסוּק בְּפִרְשַׁת תְּרוּמָה "וְהַבְּרִיחַ
 48 הַתִּיכּוֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים, מְבָרִיחַ
 49 מִן הַקֶּצֶה אֶל הַקֶּצֶה" שְׁהִיָּה עֵץ
 50 הָאֲרוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ נַעֲשֶׂה בְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן
 51 נִכְפָּף כְּעַכְנָא (פְּנַחֲשׁ),

52 [וכך נאמר בתרגום יונתן שם,
 53 בתרגום ללשון-הקודש:
 54 "וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן בְּתוֹךְ הַלְחוֹת
 55 מְבָרִיחַ מִן הַקֶּצֶה אֶל הַקֶּצֶה,
 56 מֵהַעֵץ שֶׁהֵצִיב אַבְרָהָם בְּבָאָר
 57 שְׁבַע, וְכֹאשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָרוּ
 58 אֶת הַיָּם הַמְּלֹאכִים קָטְעוּ אֶת הָעֵץ
 59 וְהִעֲלוּ אוֹתוֹ לַיִם וְהִיָּה צֶפֶע עַל פְּנֵי
 60 הַמַּיִם וְהִיָּה הַמְּלֹאךְ מְכַרְזֵי וְאוֹמֵר
 61 זֶהוּ הָעֵץ שֶׁהֵצִיב אַבְרָהָם בְּבָאָר
 62 שְׁבַע וְהַתְּלַל שֶׁם בְּשֵׁם אִמְרָתוֹ
 63 שֶׁל ה' וְנִשְׂאוּ אוֹתוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 64 וְעָשׂוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן
 65 אוֹרְכּוֹ שְׁבַע עֲשָׂרִים אַמָּה וְנִפְלְאוֹת
 66 נַעֲשׂוֹת בּוֹ שֶׁכֹּאשֶׁר הִיוּ מְקִימִים
 67 אֶת הַמִּשְׁכָּן הִיָּה מִתְגַּלְגַּל כְּנַחַשׁ
 68 חֲזוֹר חֲזוֹר בְּתוֹךְ לוֹחוֹת הַמִּשְׁכָּן
 69 וְכֹאשֶׁר הִיָּה מִתְפָּרֵק הִיָּה נִפְשֵׁט
 70 כְּמוֹ מִקְלָן שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עַל
 71 יְדֵי הַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן שֶׁל הַמִּשְׁכָּן

בְּאִפְּן שֶׁל בֵּית הָמֶן, וְעַד שְׁגָם בְּפִעֵל הִנֵּה בֵּית הָמֶן, הִנֵּה
 בֵּית זֶה נִתֵּן לְמֶרְדֳּכִי. וְצָרִיף לְהִבִּין עֲנִינֵי זֶה, שְׂיִכּוֹל
 לְהִיּוֹת שְׁמֹרְדִכִי וְהָמֶן הֵם בְּשׂוּהָ, עַד דְּלֵא יָדַע בֵּין אֲרוּר
 הָמֶן לְבָרוּךְ מְרַדְּכִי, וְדוֹקָא בְּמָקוֹם זֶה פּוֹעֲלִים הָעֲנִינֵי
 דְּשִׁמְחַת פּוֹרִים כּו'.

(ב) וְיִוִּבֵן בְּהִקְדָּים הָעֲנִינֵי שְׁעַל-יָדוֹ נִתְבַּטְּלָה מִחֻשְׁבַּת
 הָמֶן כּו', דְּאִיתָא¹² בְּמֶרְדֳּשׁ¹³ עַל הַפְּסוּק יַעֲשׂוּ
 עֵץ גְבוּהָ חֲמֻשִׁים אַמָּה, אָמַר הַקֶּבֶ"ה לֹא יִהְיֶה הָעֵץ,
 שְׂפָכְרָ קָדָם אַבְרָהָם וְאָמַר וְהִשְׁעִינוּ תַּחַת הָעֵץ¹⁴, וְכֵן
 בְּמִשְׁנֵה נְאֻמָּר וַיִּזְרְהוּ ה' עֵץ¹⁵. וְהִנֵּה, מָה שְׂפָכְתוֹב
 בְּאַבְרָהָם וְהִשְׁעִינוּ תַּחַת הָעֵץ, בְּהֵ"א הַיְדִיעָה, אִיתָא
 בְּמֶרְדֳּשׁ¹⁶ שֶׁהוּא הָעֵץ הַיְדוּעַ שְׁעַלֵּיו נְאֻמָּר¹⁷ וַיִּטַּע אֲשֶׁל
 בְּבָאָר שְׁבַע, וְעֵץ זֶה הִנֵּה גַם אֲצֶל מֹשֶׁה בְּמֶדְבָּר,
 כְּדִאִיתָא בְּמֶרְדֳּשׁ¹⁸ שְׂפִיעֵקֵב נָטַל עִמּוֹ אֲרָזִים מִהָאֲשֶׁל
 שְׁנַטַּע אַבְרָהָם זְקֵנוֹ בְּבָאָר שְׁבַע, וְהוֹרִידֵם לְמַצְרַיִם, וּבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל נָטְלוּם עִמָּם לְמֶדְבָּר, וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה הַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן
 בְּתוֹף הַקְּרָשִׁים, שְׁהִיָּה מְבָרִיחַ כָּל ג' הַצְּדָדִים, כְּדִאִיתָא
 בְּתַרְגוּמוֹ¹⁹ שְׁהִיָּה נִכְפָּף כְּעַכְנָא (פְּנַחֲשׁ), שְׁעַל-יְדֵי-זֶה
 נִתְבַּטְּלָה הַנְּחָשׁ הַקְּדָמוֹנִי, נִחַשׁ בְּרִיחַ²⁰, שְׁזָהוּ גַם עֲנִינּוֹ
 שֶׁל הָמֶן, עֲלֵיו נְאֻמָּר²¹ מִשְׁרֵשׁ נִחַשׁ יֵצֵא צֶפֶע. וְהִנֵּנוּ,
 שְׁהָעֵץ דְּאַבְרָהָם פָּעַל בְּטוֹל הָעֵץ דְּהָמֶן, וְלֹא רַק בְּטוֹל
 סִתָּם, שְׁלֵא יִהְיֶה הָעֵץ, אֲלֵא יִתְרָה מְזָה, שְׁהַבְּטוֹל יִהְיֶה

72 שהיה נכסף ומתגלגל כנחש ונתבטל הקליפה הרוחנית של בחינת הַנְּחָשׁ
 73 הַקְּדָמוֹנִי, וכמו שמצינו בנביא שהנחש נקרא נַחַשׁ בְּרִיחַ²⁰, ככתוב
 74 "ביום ההוא יפקד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על לויֹתֵן נחש בריח..."
 75 הרי שיש קשר בין "נחש" ו"בריח" שְׁזָהוּ עֲנִינֵי הַקְּלִיפָה שֶׁל הַנַּחַשׁ הַקְּדָמוֹנִי
 76 שְׁגַרְם לְחַטָּא עֵץ הַרְדֵּת הוּא גַם עֲנִינּוֹ שֶׁל הָמֶן, עֲלֵיו נְאֻמָּר²¹
 77 מִשְׁרֵשׁ נִחַשׁ יֵצֵא צֶפֶע. וְהִנֵּנוּ, שְׁהָעֵץ דְּאַבְרָהָם שֶׁמִּמֶּנּוּ נַעֲשֶׂה
 78 בְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן בְּמִשְׁכָּן שֶׁהִיָּה מִתְכּוּפֵף וּמִתְגַּלְגַּל כְּנַחַשׁ פָּעַל בְּטוֹל הָעֵץ
 79 דְּהָמֶן עֲנִינּוֹ הוּא קְלִיפַת הַנַּחַשׁ, וְלֹא רַק בְּטוֹל סִתָּם, שְׁלֵא יִהְיֶה
 80 הָעֵץ שֶׁהָעֵץ שֶׁל הַמֶּן יִחַדֵּל לְהַתְקִיִּים, אֲלֵא יִתְרָה מְזָה, שְׁהַבְּטוֹל

12) בהבא לקמן – ראה ד"ה והברייח התיכון תרנ"ח (סה"מ תרנ"ח ע' קלה ואילך). 13) בסה"מ תרנ"ח שם: במד"ר ע"פ יעשו עץ.
 וראה מדרש פנים אחרים על מגילת אסתר – (נוסח ב) פרק ה. ילקוט שמעוני בשלח רמז רנו. 14) וירא יח, ד. 15) בשלח טו, כה.
 16) מדרש שכל טוב עה"פ. וראה גם תורה שלימה עה"פ (אות סג). 17) וירא כא, לג. 18) ב"ר פצ"ד, ד. 19) ת"י תרומה כו, כה.
 וראה שבת צח, ב. 20) ישעי' כז, א. וראה רע"מ בוח"ג מב, א. רעה, ב. 21) ישעי' יד, כט. קהלת יעקב ערך המן.

ביאור בדרך אפשר

1 יהיה באפן של אתהפכא, הפיכה של העץ מרע לטוב שיתלו את
 2 המן על העץ אשר הכין למרדכי.
 3 והנה, ענינו הרוחני הפנימי של העץ דאברהם שפעל את בטול
 4 הקליפה והעניין הרוחני הלא רצוי של העץ דהמן עד להפיכתו לקדושה,

5 שמו מורה עליו, שנקרא
 6 בשם אשל, שזוהי תבה
 7 בלתי רגילה וברך כלל לא
 8 מצינו שעץ נקרא בשם "אשל",
 9 ובפרט שנקרא לאחרי-
 10 זה בשם עץ (ככתוב בפרשת
 11 וירא דבברי אברהם למלאכים
 12 והשענו תחת העץ),
 13 ואף-על-פי-כן נקרא
 14 תחלה בשם אשל ומכאן,
 15 שהשם "אשל" מלמד על ענינו
 16 ותוכנו של העץ של אברהם.
 17 ולכן מצינו במדרשי
 18 חכמינו ז"ל²² במה
 19 דרשות לפרש מאי מהו
 20 אשל, והצורך בדרשות הללו
 21 נובע מהעובדה שלפי פשוטו אין
 22 כלל צורך להשתמש במילה
 23 "אשל" כי, אם הפונה היא
 24 לעץ כפשוטו ולא מעבר לכך,
 25 הנה ליה היה לו, לפסוק
 26 למימר לומר ויטע עץ.
 27 ואחד הפרושים לפי הדרש
 28 הוא שאש"ל הוא ראשי-
 29 תיבות²³, היינו, שכל
 30 אות בתבת אשל, א' ש'
 31 ל', הוא ענין עקרי בפני
 32 עצמו שמבאר את מהותו
 33 ותוכנו הפנימי של העץ
 34 המיוחד הזה שניטע על ידי
 35 אברהם, נלקח למצרים, עלה
 36 ממצרים ושימש להיות הכריח
 37 התיכון במשכן, כדלקמן.

ביאור בדרך אפשר

41 שהיא מעצמה, כפי שנבראה מתחילה, שבעת שהקדוש-ברוך-הוא נתן
 42 לאברהם את ארץ ישראל נאמר²⁵ לו קום התהלך בארץ לארפה
 43 ולרחבה פי לך אתננה, עמד אברהם והשביחה, שנאמר
 44 ויטע אשל בכאר שבע ובאמצעות העץ הארץ נהיתה יותר משוכחת

באפן של אתהפכא, שיתלו את המן על העץ אשר הכין
 למרדכי. והנה, ענינו של העץ דאברהם שפעל בטול
 העץ דהמן, שמו מורה עליו, שנקרא בשם אשל, שזוהי
 תבה בלתי רגילה, ובפרט שנקרא לאחרי-זה בשם עץ
 (והשענו תחת העץ), ואף-על-פי-כן נקרא תחלה בשם
 אשל. ולכן מצינו במדרשי חכמינו ז"ל²² במה דרשות
 לפרש מאי אשל, כי, אם הפונה היא כפשוטו, הנה ליה
 למימר ויטע עץ. ואחד הפרושים הוא שאש"ל הוא
 ראשי-תיבות²³, היינו, שכל אות בתבת אשל, א' ש' ל',
 הוא ענין עקרי שמבאר מהותו של העץ, כדלקמן.

ג) ויש לבאר תחלה פללות מהות העץ דאברהם,
 דאיתא במדרש²⁴ כשנתן הקב"ה לאברהם
 אבינו את הארץ לא נתנה אלא כמו שהיא, שנאמר²⁵
 קום התהלך בארץ לארפה ולרחבה פי לך אתננה, עמד
 אברהם והשביחה, שנאמר ויטע אשל בכאר שבע.
 והענין בזה, דהנה ארץ קאי על גן עדן, שעל-זה אמרו
 חכמינו ז"ל²⁶ כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא,
 שנאמר²⁷ ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ (היינו
 שגן-עדן נקרא ארץ). ואף שבעולם הבא יש ב' פרושים
 אם קאי על גן עדן או על תחית המתים²⁸, ולפי
 משמעות הפרוש הפשוט קאי על תחית המתים²⁹,
 מפל-מקום, בנוגע לארץ שעליה נאמר לאברהם קום
 התהלך בארץ גו', מצינו להדיא שקאי על גן-עדן,
 כדאיתא במדרש³⁰ על הפסוק³¹ כי ה' אלקיך מביאך אל
 ארץ טובה (שזוהי הארץ שנאמר לאברהם קום התהלך
 בארץ), לראות שלחן שהוא ערוף בגן עדן, שנאמר³²
 אתהלך לפני ה' בארצות החיים. ועל-זה נאמר שעל-ידי

ויותר משופרת. והענין הרוחני
 הפנימי בזה הוא, דהנה
 המושג ארץ קאי מתייחס על
 אל גן עדן, שעל-זה
 אמרו חכמינו ז"ל²⁶ כל
 ישראל יש להם חלק
 לעולם הבא, היינו גן עדן,
 שנאמר²⁷ ועמך כלם
 צדיקים לעולם יירשו
 ארץ (היינו שגן-עדן
 נקרא ארץ). ואף
 שבעולם הבא יש ב'
 פרושים אם קאי מתייחס
 על אל גן עדן או על
 תחית המתים²⁸, ולפי
 משמעות הפרוש הפשוט
 קאי על תחית המתים²⁹,
 ואם המשנה "כל ישראל יש להם
 חלק לעולם הבא" מדברת על
 תחית המתים ולא על גן עדן אין
 להוכיח מכאן ש"ארץ" היא גן
 עדן, מפל-מקום, בנוגע
 לארץ שעליה נאמר
 לאברהם קום התהלך
 בארץ גו', מצינו להדיא
 במפורש שהמושג "ארץ" כאן
 קאי מתייחס על אל גן-
 עדן, כדאיתא במדרש³⁰
 על הפסוק³¹ כי ה'
 אלקיך מביאך אל ארץ
 טובה (שזוהי ארץ ישראל
 שהיא הארץ שנאמר עליה
 לאברהם קום התהלך

בארץ), לראות שלחן שהוא ערוף בגן עדן, שנאמר³²
 אתהלך לפני ה' בארצות החיים, הרי ברור שהמושג "ארץ" מתייחס
 לגן עדן (תקרא "ארצות החיים"). ועל-זה נאמר במדרש שעל-ידי

ג) ויש לבאר תחלה באופן כללי את פללות ומהות התוכן הפנימי
 של העץ דאברהם, דאיתא מוכא במדרש²⁴ כשנתן הקב"ה
 לאברהם אבינו את הארץ ארץ ישראל לא נתנה אלא כמו

(22) ראה סוטה י, א. רש"י וירא עה"פ. (23) ראה מדרש תהלים קי. בחיי וירא עה"פ. וראה לקו"ש חט"ו ס"ע 501. וש"נ. (24) ספרי
 דברים א, ח. (25) לך יג, יז. (26) משנה סנהדרין ר"פ חלק. (27) ישעי' ס, כא. (28) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות ציצית פ"א (יד, ב).
 ובכ"מ. (29) ראה רע"ב (ועוד) לסנהדרין שם. מדרש שמואל על מסכת אבות בתחילתו. (30) שמו"ר פכ"ה, ח. (31) עקב ח, ז.
 (32) תהלים קטז, ט.

ביאור בדרך אפשר

1 פְּעֻלַת אַבְרָהָם - וַיִּטַע אֲשֶׁל בְּכָאָר שִׁבְעָה, הַשְּׂבִיחַ אֶת
2 הַגֶּן-עֵדֶן וַעֲשָׂה אוֹתוֹ מְשׁוּבָה יוֹתֵר מִכִּפֵּי שְׁהִיָּה לְפָנָי שְׂאֵבְרָהֶם נִטַע בּוֹ אֵת
3 הַעֵץ.
4 וְהוֹלֵךְ וּמְבָאָר מֵה אַבְרָהָם אֲבִינוּ חִידוּשׁ וְהוֹסִיף בְּגֵן עֵדֶן בְּאִמְצָעוֹת נִטִיעַת
5 הָאֲשֶׁל:

6 וְהִנֵּה, עֲנִינְךָ הַשְּׂבִיחַ דְּגֵן- 1
7 עֵדֶן נֹסֵף עַל הָעֵלְוֵי דְּגֵן- 2
8 עֵדֶן מִצַּד עֲצָמוֹ, כְּדוּמָה 3
9 לַכֵּךְ שֶׁעַל יְדֵי נִטִיעַת הָאֲשֶׁל 4
10 אַבְרָהָם הִשְׂבִיחַ אֶת הָאָרֶץ לְעוֹמֵת 5
11 מִצַּבֵּה מִצַּד עֲצָמָה, יוֹכֵן מִמֶּה 6
12 שְׂפָתוֹב³³ וַיִּנְיַחְהוּ הַקְּדוּשׁ- 7
13 בְּרוּךְ-הוּא אֶת הָאָדָם בְּגֵן עֵדֶן 8
14 לְעֵבְדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ, דִּקְשָׁם 9
15 שְׁעַל-יְדֵי הָעֵבֹדָה בְּגֵן 10
16 הַגִּשְׁמִי כְּפִשְׁטוֹ מְשִׁבִיחִים 11
17 אוֹתוֹ, כְּמוֹ כֵן עַל-יְדֵי 12
18 עֲבֹדַת הָאָדָם מְשִׁבִיחִים 13
19 אֶת הַגֶּן-עֵדֶן יוֹתֵר מִמְּכוֹ 14
20 שֶׁהוּא מִצַּד עֲצָמוֹ. 15
21 וְהַעֲנִין בְּזָה, כְּמוֹ 16
22 שְׂנֵתְבָאָר בְּמֵאָמְרִים 17
23 שְׁלִפְנֵי-יָדָהּ³⁴ (וּרְאָה גַם 18
24 בְּמֵאמְרוֹ דִּיבְרוּר הַמֵּתַחִיל "זֶה 19
25 יִתְנוּ" שִׁיעָא לְאוּר בִּדְבַר מַלְכוּתִי 20
26 לְשַׁבַּת פְּרֻשָׁת מִשְׁפָּטִים, פְּרֻשָׁת 21
27 שְׁקִילִים, עִם בִּיאור בְּדֶרֶךְ אֲפֻשָׁר), 22
28 עַל יִסוּד מַה שְׂפָתוֹב 23
29 בְּתַרְגוּמֵם³⁵ יוֹנְתָן עַל הַפְּסוּק 24
30 וּבְמִדְרָשֵׁי חֲכָמֵינוּ ז"ל³⁶ 25
31 לְעֵבְדָהּ זֹר רַמ"ח מִצְּוֹתֵי 26
32 עֲשֵׂה וּלְשִׁמְרָהּ זֹר שְׁס"ה 27
33 מִצְּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, שְׁעַל-

ביאור בדרך אפשר

41 באופן כללי הוא, דְּהִנֵּה, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁹ שְׁמָא תֵּאמְרוּ כִּי 1
42 מֵאַחַר שְׂנֵאמַר בְּתוֹרָה "גֵן עֵדֶן" הָרִי פִירוּשׁ הַדְּבָרִים הוּא גֵן הוּא עֵדֶן 2
43 וְאוֹתָהּ דְּרַגָּה עֲצָמָה נִקְרָאת בְּשֵׁם "גֵן עֵדֶן", תְּלָמוּד לֹאמַר וְנִהָר יוֹצֵא 3
44 מִעֵדֶן לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֶּן⁴⁰, הָרִי שְׂמִדוּבֵר בְּשֵׁנֵי דְבָרִים שׁוֹנִים גֵן הוּא 4
45 מִצִּיאוֹת לְחֹדֶר וְעֵדֶן הוּא 5

46 מִצִּיאוֹת לְחֹדֶר, וְעַד כְּדֵי כִּף 6
47 הֵם לְחֹדֶר, וְכָל אֶחָד מֵהַשְּׁנַיִם 7
48 הוּא מִצִּיאוֹת בְּפָנָי עֲצָמָה 8
49 שְׂבָחִינַת עֵדֶן עֲצָמוֹ אֵינוֹ 9
50 נִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלָּה בְּגֵן, וְרַק 10
51 נִהָר יוֹצֵא מִעֵדֶן לְהַשְׂקוֹת 11
52 אֶת הַגֶּן, וְהִנֵּנוּ, שְׁגָם 12
53 הַנִּהָר הַיּוֹצֵא מִעֵדֶן, בְּכַחוֹ 13
54 רַק לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֶּן, 14
55 אֲבָל הַגֶּן נִשְׁאָר דְּבַר בְּפָנָי 15
56 עֲצָמוֹ וְאֵינוֹ הוֹפֵךְ לְהוֹת 16
57 מִצִּיאוֹת אֶחָת עִם "עֵדֶן" שְׁהִיא 17
58 בְּחִינָה נְעִלִית מִבְּחִינַת "גֵן". 18
59 וְהַשְּׂבִיחַ הַשִּׁיפּוֹר וְהַעִלְוֵי 19
60 שְׂנַעֲשֵׂה בְּגֵן עַל-יְדֵי 20
61 לְעֵבְדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ, קִיּוּם 21
62 מִצְּוֹת עֲשֵׂה ("לְעֵבְדָהּ") וּמִצְּוֹת 22
63 לֹא תַעֲשֵׂה ("לְשִׁמְרָהּ") הוּא 23
64 שְׂמִמְשִׁיכִים אֶת בְּחִינַת 24
65 עֵדֶן שְׁהִיא דְּרַגָּה נְעִלִית עַל יְדֵי 25
66 הַנִּהָר הַיּוֹצֵא מִעֵדֶן בְּגֵן שְׁהוּא 26
67 מִשְׁקָה אֶת הַגֶּן שְׁהוּא דְּרַגָּה יוֹתֵר 27
68 נְמוּכָה. 28

69 וְעֲנִינּוּ שֶׁל גִּילּוּי זֶה מִלְּמַעְלָה 29
70 לְמַטָּה בְּסִפְרֵי־וֹת הוּא (כְּמִבּוּאָר 30
71 בְּקַבְלָה וְחִסְדֵי עֶשֶׂר הַסִּפְרֵי־וֹת 31
72 הָעֵלְיוֹנוֹת הֵן עֲשֵׂרָה כּוֹחוֹת 32
73 אֱלֹקִיִּים שְׂדֻרְכָם עוֹבְרִים 33
74 וְנִמְשָׁכִים כָּל הַגִּילּוּיִים וְכָל הַהִמְשָׁכוֹת הָאֱלֹקִיּוֹת מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה), דְּהִנֵּה, 34
75 עֲנִינְךָ הַגֶּן קָאִי בְּכָל־לוֹת עַל סִפְרֵי־הַמְּלָכוֹת⁴¹, וְעֲנִינְךָ הַנִּהָר 35
76 (שְׂיּוֹצֵא מִעֵדֶן שְׂלִמְעֵלָה מֵהַגֶּן וְנִמְשָׁךְ לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֶּן) הוּא 36
77 בְּחִינַת בִּינָה שְׂנִקְרָאת בְּשֵׁם נִהָר⁴² כִּי בְּסִפְרֵי־הַבִּינָה כִּפֵּי שְׁהִיא 37
78 בְּנַפְשׁ הָאָדָם הָרִי הָרַעִיּוֹן הַשְּׂכֵלִי שְׁהִיא בְּבְחִינַת הַחֲכָמָה נְקוּדָה בְּלִבָּהּ, מִתְּפַשֵּׁט 38
79 וּמִתְרַחֵב כְּמוֹ נַהֵר (כְּנֹכַח בְּתוֹרָה בְּפְרֻשָׁת וַיִּשְׁלַח "וַיִּשְׁאֹל מִרְחוֹבוֹת הַנְּהָר"), 39
80 מִיָּא דְּנִינְדֵי מִים שְׁאִינִים נִיצְבִים בְּמִקְוֵם אֶחָד אֲלֵא זוּרְמִים וְנִינְדִים, 40

1 פְּעֻלַת אַבְרָהָם - וַיִּטַע אֲשֶׁל בְּכָאָר שִׁבְעָה, הַשְּׂבִיחַ אֶת
2 הַגֶּן-עֵדֶן. וְהִנֵּה, עֲנִינְךָ הַשְּׂבִיחַ דְּגֵן-עֵדֶן נֹסֵף עַל הָעֵלְוֵי
3 דְּגֵן-עֵדֶן מִצַּד עֲצָמוֹ, יוֹכֵן מִמֶּה שְׂפָתוֹב³³ וַיִּנְיַחְהוּ בְּגֵן
4 עֵדֶן לְעֵבְדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ, דִּקְשָׁם שְׁעַל-יְדֵי הָעֵבֹדָה בְּגֵן
5 כְּפִשְׁטוֹ מְשִׁבִיחִים אוֹתוֹ, כְּמוֹ כֵן עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הָאָדָם
6 מְשִׁבִיחִים אֶת הַגֶּן-עֵדֶן יוֹתֵר מִמְּכוֹ שֶׁהוּא מִצַּד עֲצָמוֹ.
7 וְהַעֲנִין בְּזָה, כְּמוֹ שְׂנֵתְבָאָר בְּמֵאָמְרִים שְׁלִפְנֵי-יָדָהּ³⁴, עַל
8 יִסוּד מַה שְׂפָתוֹב בְּתַרְגוּמֵם³⁵ וּבְמִדְרָשֵׁי חֲכָמֵינוּ ז"ל³⁶
9 לְעֵבְדָהּ זֹר רַמ"ח מִצְּוֹתֵי עֲשֵׂה וּלְשִׁמְרָהּ זֹר שְׁס"ה מִצְּוֹת
10 לֹא-תַעֲשֶׂה, שְׁעַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמִּצְּוֹת, מִצְּוֹתֵי עֲשֵׂה וּמִצְּוֹת
11 לֹא-תַעֲשֶׂה, מְשִׁיכִים בְּגֵן עֵדֶן הַעֲנִין דְּשִׁכְרָה מִצְּוֹת שְׁהוּא
12 הַמִּצְּוֹה עֲצָמָה³⁷, וְהָרִי עֲנִינְךָ הַמִּצְּוֹה הוּא לְמַעְלָה אֲפִילוֹ
13 מִעוֹלָם הַבָּא³⁸, שְׂכּוֹלֵל גֵן-עֵדֶן וְעוֹלָם הַבָּא שְׂלִמְעֵלָה
14 מִגֵּן-עֵדֶן. וְכָל־לוֹת הַעֲנִין בְּזָה, דְּהִנֵּה, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
15 ז"ל³⁹ שְׁמָא תֵּאמְרוּ הוּא גֵן הוּא עֵדֶן, תְּלָמוּד לֹאמַר וְנִהָר
16 יוֹצֵא מִעֵדֶן לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֶּן⁴⁰, גֵן לְחֹדֶר וְעֵדֶן לְחֹדֶר,
17 וְעַד כְּדֵי כִּף הֵם לְחֹדֶר, שְׂבָחִינַת עֵדֶן עֲצָמוֹ אֵינוֹ נִמְשָׁךְ
18 בְּגֵן, וְרַק נִהָר יוֹצֵא מִעֵדֶן לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֶּן, וְהִנֵּנוּ, שְׁגָם
19 הַנִּהָר הַיּוֹצֵא מִעֵדֶן, בְּכַחוֹ רַק לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֶּן, אֲבָל
20 הַגֶּן נִשְׁאָר בְּפָנָי עֲצָמוֹ. וְהַשְּׂבִיחַ שְׂנַעֲשֵׂה עַל-יְדֵי לְעֵבְדָהּ
21 וּלְשִׁמְרָהּ הוּא שְׂמִמְשִׁיכִים בְּחִינַת עֵדֶן בְּגֵן. וְעֲנִינּוּ
22 בְּסִפְרֵי־וֹת, דְּהִנֵּה, עֲנִינְךָ הַגֶּן קָאִי בְּכָל־לוֹת עַל סִפְרֵי־וֹת
23 הַמְּלָכוֹת⁴¹, וְעֲנִינְךָ הַנִּהָר (שְׂיּוֹצֵא מִעֵדֶן לְהַשְׂקוֹת אֶת הַגֶּן)
24 הוּא בְּחִינַת בִּינָה שְׂנִקְרָאת בְּשֵׁם נִהָר⁴², מִיָּא דְּנִינְדֵי,

34 יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמִּצְּוֹת, מִצְּוֹתֵי עֲשֵׂה וּמִצְּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה,
35 מְשִׁיכִים וּמְגַלִּים בְּגֵן עֵדֶן הַעֲנִין דְּשִׁכְרָה מִצְּוֹת שְׁהוּא הַמִּצְּוֹה
36 עֲצָמָה³⁷, כְּמִבּוּאָר בְּתַנַּי שְׂשִׁכְרָה הַמִּצְּוֹה הוּא גִילּוּי וְהִמְשָׁכַת אוּר אֵין סוּף
37 בְּרוּךְ הוּא מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה שְׂנַפְעַל עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמִּצְּוֹה וְהָרִי עֲנִינְךָ
38 הַמִּצְּוֹה עֲצָמָה הוּא לְמַעְלָה אֲפִילוֹ מִעוֹלָם הַבָּא³⁸, שְׂכּוֹלֵל
39 מַעֲשֵׂה הַמִּצְּוֹה גֵן-עֵדֶן וְעוֹלָם הַבָּא שְׂלִמְעֵלָה מִגֵּן-עֵדֶן. וְכָל־לוֹת
40 הַעֲנִין בְּזָה הַסִּבָּר הַדְּרַגָּה שְׂלִמְעֵלָה מִגֵּן עֵדֶן (שְׂבָה פּוֹעֵל מַעֲשֵׂה הַמִּצְּוֹת)

(33 בראשית ב, טו. 34 ד"ה באתי לגני שנה זו. 35 תיב"ע עה"פ. 36 ראה זהר ח"א כז, א. ח"ב קסה, ב. תקנ"ז תכ"א (סב, א). תנ"ה (פח, ב). ילקוט ראובני עה"פ. לקו"ת שה"ש מח, ד. אוה"ת בראשית ח"ו תתרמא, סע"ב – בשם ארו"ל. 37 ראה תניא פל"ז. פל"ט. 38 ראה המשך וככה תרל"ז פ"ט. 39 ברכות לה, ב. 40 בראשית ב, יו"ד. 41 פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) פ"ג (ערך גן). 42 לקו"ת שה"ש לט, א ואילך. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְעֵדֶן (המקור הנעלה שְׁמִמְנוּ נִמְשָׁף ומתגלה הַנֶּהָר, ספירת הבינה)
 2 קָאֵי מתייחס על אל בַּחֲנִינֵת הַכֶּתֶר העליון שלמעלה מעשר הספירות
 3 (בדומה לכתר ועטרה שמעל לראש) וְגַם (לְמִטָּה מִזָּה מהכתר) בַּחֲנִינֵת
 4 הַחֲכָמָה⁴³ הספירה הראשונה בעשר הספירות הקרובה ביותר לכתר שהוא
 5 מעל הספירות, וספירת הבינה
 6 (הנהר) היא הספירה הבאה
 7 אחריה, וּבִשְׁנֵיהֶם הן בכתר
 8 והן בחכמה הַרִי זֶה בחינת
 9 "עדן" הַפְּנִימִיּוֹת שְׁבָהֶם
 10 (פְּנִימִיּוֹת הַחֲכָמָה
 11 וּפְנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר), שְׁזָהוּ
 12 פְּרוּשׁ שֵׁם עֵדֶן שְׁמוּרָה
 13 על עֵנֶן הַתְּעוּנֹג כמבואר
 14 בחסידות שהכתר נחלק
 15 לחיצוניות הכתר ופנימיות הכתר
 16 והכוחות המקבילים לכך בנפש
 17 האדם הם הרצון שהוא חיצוניות
 18 הכתר (בחינת "אריך" שבכתר)
 19 והעונג שהוא פנימיות הכתר
 20 (בחינת "עתיק" שבכתר)
 21 ובעקבות תכונת הביטול של
 22 ספירת החכמה, יש לה לפנימיות
 23 החכמה קשר מיוחד לפנימיות
 24 הכתר. וְזֶהוּ הַחֲלוּק שְׁבִינ
 25 עֵדֶן לְגַן, שכאמור "גן לחוד"
 26 ו"עדן לחוד" כי מדובר בשתי
 27 דרגות שונות שְׁעַל בַּחֲנִינֵת
 28 עֵדֶן נֶאֱמַר⁴⁴ עֵין לא
 29 רָאִתָּה אֱלֹקִים זולתך כי זו
 30 בחינה נעלית שבדרך כלל איננה
 31 באה לידי גילוי בעולם, מֵה־
 32 שְׁאִין־כֵּן גֵּן הוּא הַמְּקוֹם
 33 שָׁבוּ הֵימָּה יְצִירַת הָאָדָם
 34 ועל כך נאמר בתורה שהאדם
 35 נברא בגן-עדן. אֲמַנְם, שֶׁכֶּר
 36 הַנְּשָׁמוֹת לְעֵתִיד לְבוֹא הוּא שְׁיִזְכּוּ לְבַחֲנִינֵת עֵדֶן, וְהָרִי הַשֶּׁכֶר
 37 דְּלַעֲתִיד לְבוֹא בָּא עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂינוּ וְעַבְדֵּתְנוּ בלימוד התורה
 38 וקיום המצוות בְּמִשְׁף שִׁית אֲלֵפִי שְׁנִינ ששת אלפי השנים דְּהָהוּ
 39 עֲלָמָא שבהם העולם הווה וקיים, שְׁזָהוּ כאמור עֵנֶן לְעַבְדָּה וּלְשִׁמְרָה
 40 קיום מצוות עשה ומצוות לא תעשה בעולם הזה, הֵינִי, שְׁבַגֵּן לְחֹד
 41 בבחינת גן כפי שהיא בפני עצמה, ללא ההמשכה וההתגלות מבחינת עדן
 42 הנעלית מְמַשִּׁיכִים אֵת הָעֵנֶן דְּשֶׁכֶר מִצָּוָה שֶׁהִיא הַמְּצָוָה

עֲצֻמָּה, כמובא לעיל מספר התניא שהשכר האמיתי על המצוות הוא העובדה
 שבקיומם ממשכיכים בעולם הזה התגלות אלוקית ממקור ושוורש המצוות
 שהוא עֵנֶן חֲפֵץ וְרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן לתורה ומצוות על ידי פנימיות
 החכמה ופנימיות הכתר הַנֶּקְרָא בְּשֵׁם עֵדֶן על שם הרצון הפנימי והעונג.
 וְזֶהוּ שְׁעַל־יְדֵי וַיִּטַּע אֶשֶׁל
 בְּכָאֵר שְׁבַע הַשְּׁבִיחַ
 אֲבָרְהָם אֵת הָאֶרֶץ, שאין
 הכוונה רק להשכחה ושיפור של
 ארץ ישראל הגשמית אלא
 שהוא עֵנֶן הַמְּשַׁכֵּת וגילוי
 בַּחֲנִינֵת עֵדֶן בְּגַן (אֶרֶץ),
 שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי מַעֲשֶׂה
 הָאָדָם בְּעֵנֶן דְּלַעֲבָדָה
 וּלְשִׁמְרָה שהוא קיום המצוות,
 כנ"ל. וּפְרָטֵי הָעֲבוּדָה בְּזֶה
 מְרַמְזִים בְּג' הַאוֹתִיּוֹת א'
 ש' ל' שְׁבַתְּכָת אֶשֶׁל,
 כְּדִלְקָמֵן.
 ד) וְהָעֵנֶן בְּזֶה, דְּבָאוֹת
 אֶל"ף מתוך שלושת האותיות
 המרכיבות את המילה "אשל"
 מוֹכֵן שֶׁהוּא עֵנֶן שֶׁל
 הוֹסֵפָה וְהַשְּׁבַח' על
 כְּלָלוֹת עֵנֶן הָאֶרֶץ
 וְהָעוֹלָם כפי שהם מצד עצמם
 (לפני עבודת האדם), שְׁהָרִי
 בְּרִיאַת הָעוֹלָם (גַּם כְּפִי
 שְׁעוֹלָם על מְלוּאוּ
 נִבְרָא⁴⁵, כדבר מלא ושלם
 ללא הפגם שנוצר על ידי חטא
 עץ הדעת, שְׁאֵז הִיָּה אָדָם
 הָרִאשׁוֹן בְּגַן־עֵדֶן ורק
 לאחר החטא גורש משם) הנה
 גם כפי שהעולם הוא מלא ושלם
 הרי הבריאה היא רק בָּאוֹת
 בִּי"ת השנייה שבאותיות⁴⁶, כְּמוֹ שְׁבַתְּכָת⁴⁷ בְּרִאשִׁית בְּרָא,
 וְלַמַּעֲלָה מִזָּה הוּא עֵנֶן הָאֶל"ף האות הקודמת לאות בִּי"ת בסדר
 האל"ף בִּי"ת, עובדה המלמדת על קְרִימָה ויתרון במעלה. וְכִדְאִיתָא
 בַּמְדָּרָשׁ⁴⁸ כ"ו דּוֹרוֹת מאז בריאת העולם ועד מתן תורה הִיָּתָה
 הָאֶל"ף קוֹרְאָה תִּגְר וּמְתַלַּנְנָת לְפָנֵי הַקְּב"ה כו' אֲנִי רִאשׁוֹן
 שֶׁל אוֹתִיּוֹת וְלֹא בְּרִאֵת עוֹלָמָךְ בִּי אלא באות בִּי"ת שהיא השנייה
 ולא הראשונה, אֲמַר לָהּ הַקְּב"ה לְמַחֵר כְּבוֹד הַעַת אֲנִי בָּא לְתַן

(43) בסה"מ תרנ"ח שם: כמ"ש בזהר באד"ז דרפ"ח סע"ב ועמ"ש בפרדס בשעה"כ ערך עדן. (44) ישע"י סד, ג. ברכות שם. (45) ראה ב"ר פי"ד, ז. וראה שם פי"ב, ו. פי"ג, ג. (וביפ"ת שם). (46) ב"ר פ"א, י"ד. זהר ר"פ ויגש (רה, ב). (47) בראשית א, א. (48) ב"ר שם.

חייב איניש לבסומי בפוריא

ביאור בדרך אפשר

1 תורה מסיני ואיני פותח אלא בך, שְׁנֵאֲמַר⁴⁹ אֲנֹכִי הוֹי'
2 אֱלֹקֶיךָ ועשרת הדברות פותחות באות אל"ף – "אנכי", ואם כן מובן
3 שהאל"ף (של "אשל") פועלת תוספת בכריאת העולם שלא הייתה בו קודם
4 לכן ונתחדשה רק במתן תורה.
5 אף צריך להבין, מהו אכן
6 הטעם שמתן תורה (שהיה 1
7 כ"ו דורות אחרי בריאת העולם) 2
8 היה יכול להתחיל 3
9 באל"ף, "אנכי ה' אלוך", 4
10 ובריאת העולם לא הייתה 5
11 יכולה להתחיל באל"ף 6
12 אלא באות ב"ת, "בראשית
13 ברא"?. 7 וביותר צריך
14 להבין, שהרי לא נתנה 8
15 תורה למלאכי השרת⁵⁰, 9
16 אלא למטה בעולם 10
17 דווקא, וכמו שכתוב⁵¹ 11
18 במתן תורה ויַרְדּוּ הוֹי'⁵¹ 12
19 מלמעלה על הר סיני למטה
20 בעולם הזה, והינינו, שמתן 13
21 תורה לא היה באפן 14
22 שְׁהָעֵלּוּ אֶת הַמַּטֵּה' (הר) 15
23 סיני שבעולם הזה) לְמַעְלָה, 16
24 לעולמות רוחניים עליונים אלא
25 להיפך באפן שֶׁל יְרִידָה של
26 הקדוש-כבוד-הוא מלמעלה
27 למטה, כך שמתן תורה היה
28 בעולם הזה דווקא. וכיון 20
29 שבבריאת העולם הזה לא
30 היה יכול להיות בעולם
31 המשכה והתגלות של הענין
32 דאל"ף, ומסתבר שהסיבה
33 לכך היא משום שעניינה של
34 האות אל"ף הוא עניין נעלה
35 ונשגב מכדי להיות נמשך בעולם הזה הגשמי אינו מובן איך אם כן
36 נפעלה במתן תורה המשכת והתגלות האל"ף בעולם הזה. ואם
37 כן אפשר יכולה להיות המשכת האל"ף בעולם, ולכן במתן תורה
38 כן הייתה התגלות האות אל"ף ("אנכי ה' אלוך") אם כן, הייתה יכולה
39 להיות המשכת האל"ף גם בתחלת בריאת העולם ולמה באמת
40 העולם הזה נברא בבית ולא באל"ף?. והשאלה גדולה עוד יותר ובפרט
41 על-פי מאמר רבותינו ז"ל⁵² מאי דכתיב⁵³ מה שכתוב בכריאת
42 העולם וַיְהִי עָרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי, ה' יתרה למה לי כלומר,

ביאור בדרך אפשר

למה לא נאמר "יום ששי" כמו בימים הקודמים, "יום ראשון", "יום שני" וכו' 43
אלא נאמר "יום השישי" בתוספת ה"א הידיעה, מלמד שהתנה הקב"ה 44
עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה 45
אתם מתקיימין כו' (וזהו יום הששי, היינו יום השישי הידוע 46
והמיוחד שהוא ו' בסיון 47
שנתנה בו תורה), והינינו, 48
שאנכי הוֹי' אֱלֹקֶיךָ (מתן 49
תורה) הוא הקיום 50
דמעשה בראשית וללא 51
מתן תורה אין לעולם קיום, 52
ומפל-מקום הייתה בריאת 53
העולם בבית דווקא ולא 54
באות אל"ף שבה ניתנה התורה, 55
ורק לאתרי-זה כעבור כ"ו 56
דורות, למעלה מאלפיים שנה 57
מאז בריאת העולם, נתוסף 58
ונמשך האל"ף בעולם 59
שנברא בבית (על-דרך 60
הנ"ל שאברהם השביח 61
את הארץ על ידי העץ ועד 62
שכא אברהם לא הייתה בעולם 63
תוספת והשכחה זו שנגרמת 64
דווקא על ידי האדם) ולאור כל 65
האמור מתחזקת השאלה: אם 66
התורה היא דבר כל כך עיקרי 67
ומרכזי בקיום העולם, מדוע 68
באמת העולם לא נברא 69
מלכתחילה באות אל"ף שבה 70
ניתנה התורה אלא באות ב"ת?. 71
ויובן על-פי הידוע שכל 72
השמות שבלשון הקדש 73
אינם שמות הספמיים, אלא 74
והדברים נקראים בשמות אלו כי 75
כך הסכימו ביניהם בני אדם, 76
אלא אלו שמות המורים על ענינם 77
שֶׁל הַדְּבָרִים הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת אֱלֹהִי⁵⁴ 78
(שער היחוד והאמונה פרק א): "... בכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים 79
בהם בלשון הקדש הן הן אותיות הדיבור המשתלשלות ממדרגה למדרגה 80
מעשרה מאמרות שבתורה... עד שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיות... 81
זה שמו אשר יקראו לו בלשון הקדש הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם 82
זה...". וכן הוא בפשם דאות אל"ף, ששם זה מורה על ענינה 83
ותוכנה ומהותה הפנימי, ומזה לאור עניינה ומהותה של האות אל"ף יובן 84

(49) יתרו כ, ב. (50) ברכות כה, ב. (51) יתרו יט, כ. (52) שבת פח, א (ובפרש"י). (53) בראשית א, לא. (54) ראה אור תורה להרב המגיד ד, סע"ב ואילך. תניא שער היחוד והאמונה פ"א. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 בְּאֲדָם הַתַּחְתּוֹן, שְׁכַן עֶשֶׂר כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם מִקְבִּילִים לְעֶשֶׂר
 44 הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת (כַּמְבוּאָר בְּתַנּוּי פָּרָק ג' לְגַבֵּי כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהֵם עֶשֶׂר
 45 בַּחֲיוֹנוֹת "כִּנְגֵד עֶשֶׂר סְפִירוֹת עֲלִיּוֹנוֹת שֶׁנִּשְׁתַּלְּשְׁלוּ מֵהֵן") שְׁיֵשׁ בּוֹ בָּאָדָם
 46 חֲכָמָה וּבִינָה, שֶׁהוּא עֲנִין הַשְּׂכָל, טַעַם וְדַעַת הַיְגִיוֹן (וּבִזְזָה
 47 מֵהַשְּׂכָל וּמֵטָה מִתַּחֲלִיל סֵדֵר
 48 הַשְּׂתַלְשְׁלוֹת הַכּוּחוֹת
 49 הַפְּנִימִיִּים שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאָדָם
 50 שְׁכַן כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ מִתַּחֲלָקִים
 51 בְּאוֹפֵן כִּלְלִי לְשׁוּיִים – כּוּחוֹת
 52 'פְּנִימִיִּים' הַמְּלוּבָשִׁים בַּבְּרִי
 53 הַגּוֹף, מוֹתָאמִים לָהֶם וּמְאוּחָדִים
 54 אִתָּם וְהָאָדָם חֵשׁ בָּהֶם וּמוֹדֵעַ
 55 לָהֶם. וּכְחוֹת 'מְקִיפִים', וְעַלִּים
 56 יוֹתֵר, שֶׁלְּמַעַל מֵהַתְּלַבְּשׁוֹת
 57 וְהַתַּחֲדוֹת עִם אַבְרֵי הַגּוֹף וְלֹא
 58 תַּמִּיד בְּאִים לִידֵי מוֹדַעוֹת בְּרוּרָה
 59 שֶׁהַתַּחֲלָתָם שֶׁל הַכּוּחוֹת
 60 הַפְּנִימִיִּים הוּא עֲנִין
 61 הַחֲכָמָה, וּמַחֲכָמָה נִמְשָׁךְ
 62 לְבִינָה וּבַחֲמִשָּׁן לְמִידוֹת שְׂבֻלָּה
 63 עַד לְמִטָּה כּוֹי' שֶׁהֵם כּוּחוֹת
 64 הַמַּעֲשֵׂה הַנְּחוּתִים בִּיחֹס לְשִׂכָּל
 65 וְלִרְגֵשׁ), וְיֵשׁ בּוֹ בָּאָדָם גַּם
 66 עֲנִין שֶׁלְּמַעַל מִחֲכָמָה
 67 וּבִינָה, שֶׁפְּלִלוֹתָו הוּא
 68 עֲנִין הַרְצוֹן שֶׁהוּא כּוֹחַ 'מְקִיף'
 69 שֶׁלֹּא מִתְּלַבֵּשׁ בַּפְּנִימִיּוֹת.
 70 וּבְרָצוֹן גּוֹפָא עֲצֻמוֹ יִשְׁנֵם
 71 כ' אֹפְנִים, שֶׁהֵם שְׁתֵּי דְרָגוֹת
 72 חִיצוֹנִיּוֹת הַרְצוֹן
 73 וּפְנִימִיּוֹת הַרְצוֹן. כְּלוּמֹר,
 74 חִיצוֹנִיּוֹת הַרְצוֹן הוּא
 75 רְצוֹן סָתֵם לֹא סִיבָה, וְהִינּוּ
 76 בָּאֵפֶן שְׂאִין טַעַם וְנִימוֹק
 77 הַגִּיּוֹנִי לְרָצוֹן, כִּי אִם שֶׁפֶךְ
 78 הוּא הַרְצוֹן (אֲזוּי וְיִיל עַר
 79 כִּי הוּא רֹצֵחַ). וּפְנִימִיּוֹת הַרְצוֹן הַדְּרָגָה הַנְּעֻלִית יוֹתֵר, הַעֲמוּקָה וְהַפְּנִימִית
 80 יוֹתֵר, בְּכּוּחַ הַרְצוֹן הוּא הַנְּקָרָא בְּשֵׁם חֲפִץ⁵⁸, וְהִינּוּ, שְׂמֵדוּבֵר בְּרָצוֹן
 81 שֶׁלְּמַעַל מִטַּעַם וְדַעַת, וְאִדְרַבָּה, זֶה דְרָגָה יוֹתֵר עֲמוּקָה וְיוֹתֵר נְעֻלִית מֵאֲשֶׁר
 82 חִיצוֹנִיּוֹת הַרְצוֹן אֲבָל עִם זֹאת זֶהוּ רָצוֹן כּוֹחַ שְׂיֵשׁ טַעַם כְּמוֹס לְרָצוֹן,
 83 אֲלֵא שְׂאִין זֶה טַעַם שֶׁל חֲכָמָה וּבִינָה וְשִׂכָּל הַגִּיּוֹן שֶׁהֵם לְמִטָּה
 84 מֵהַרְצוֹן וְלִכְּן הוּא מוּגַדֵּר כְּרָצוֹן שֶׁלְּמַעַל מִטַּעַם וְדַעַת, אֲבָל יֵשׁ לוֹ טַעַם

1 לְמָה לֹא הִיָּתָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת בְּרִיאַת הָעוֹלָם בְּאֶל"ף אֵלֶּא וְק
 2 בְּבִי"ת, וּמִתַּן תּוֹרָה כֵּן הָיָה בְּאֶל"ף דְּוָקָא, וּבְאֵפֶן שֶׁהָאֶל"ף
 3 נִמְשָׁךְ בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם דְּוָקָא כְּפִי שִׁיבוּאָר לְהַלֵּן.
 4 (ה) וּבְאוּרֵי הָעֲנִין, דְּהִנְהָ, אֶל"ף הוּא מְלִשׁוֹן אֲאֶלְפָּךְ אֲלֵמֵר אוֹתָךְ
 5 חֲכָמָה אֲאֶלְפָּךְ בִּינָה⁵⁵.
 6 וְעוֹד זֹאת, וּבְנוֹסָף לְכַךּ יֵשׁ
 7 לְאֶל"ף מִשְׁמַעוֹת נּוֹסֶפֶת
 8 כְּדֹאִיתָא כְּפִי שֵׁשׁ, מוּבָא
 9 בְּסַפְרֵי קְבֻלָּה⁵⁶ שְׂאֶל"ף
 10 הוּא אוֹתִיּוֹת פְּלֵא
 11 (לְמַעַל מִחֲכָמָה וּבִינָה)
 12 שֶׁהֵן הַסְּפִירוֹת וְהַכּוּחוֹת שֶׁל
 13 הַשְּׂכָל שֶׁעֲנִינּוּ הַבְּנָה וְהַשְּׂגָה
 14 וְאִילוּ פְּלֵא הוּא דְבַר שֶׁלְּמַעַל
 15 מֵהַשְּׂכָל וְהַבְּנָה). וְעֲנִין זֶה
 16 שְׂאֶל"ף הוּא לְשׁוֹן פְּלֵא נְרַמֵּז
 17 גַּם הוּא בְּלִשׁוֹן אֲאֶלְפָּךְ
 18 חֲכָמָה אֲאֶלְפָּךְ בִּינָה,
 19 שְׂהַרֵי מְבֹאָר בְּקְבֻלָּה
 20 וּבְחֲסִידוֹת⁵⁷ שֶׁהַפְּרוּשׁ
 21 דְּאֶלְפָּךְ חֲכָמָה אֲאֶלְפָּךְ
 22 בִּינָה הוּא שְׂמֵלְמִדִּים אֶת
 23 הַחֲכָמָה וְאֶת הַבִּינָה
 24 וּמוֹסִיפִים בָּהֶם וּמְשִׁיבִיחִים אוֹתָם
 25 (שְׂעֻנִּים מִצַּד עֲצֻמָּה הוּא
 26 שְׂכָל), וְהַתּוֹסֶפֶת וְהַשְּׂבֻחָה,
 27 הוּא עַל-יְדֵי הַמְּשֻׁכָּה
 28 בְּשִׂכָּל עֲצֻמוֹ, חֲכָמָה וּבִינָה,
 29 מְדַרְגָּא שֶׁלְּמַעַל
 30 מֵהַשְּׂכָל וְאִינָה קִיּוּמָה בְּשִׂכָּל
 31 כְּפִי שֶׁהוּא מִצַּד עֲצֻמוֹ, שְׂהַרֵי
 32 עֲנִין דְּאֶל"ף אוֹתִיּוֹת פְּלֵא
 33 שֶׁעֲנִינּוּ לְמַעַל מֵהַבְּנָה וְהַשְּׂגָה
 34 שְׂכֻלִית. וְהִינּוּ, לְאַחַר שֶׁהוֹסֵבֵר
 35 עֵתָה, שֶׁעֲנִינּוּ שֶׁל הָאֶל"ף הוּא
 36 לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַבְּחִינָה שֶׁלְּמַעַל
 37 מֵהַשְּׂכָל בְּתוֹךְ הַשְּׂכָל עֲצֻמוֹ מוּבֵן שְׂאֵף שְׂנַקְרָא בְּשֵׁם פְּלֵא וְאִכּוּן עֲנִינּוּ
 38 הוּא לְמַעַל מֵהַשְּׂכָל, מְכַל-מְקוֹם, אִין זֶה עֲנִין שֶׁלְּמַעַל מֵהַשְּׂכָל עַד
 39 כִּדִּי כִּי שְׂאִינּוּ קָשׁוּר עִם חֲכָמָה וּבִינָה כְּלָל וְנִבְדָּל לְחֻלוּטִין מֵהַשְּׂכָל
 40 וְהַשְּׂגָה, אֲלֵא בְּאֵפֶן שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ לְהִיּוֹת אֲאֶלְפָּךְ חֲכָמָה
 41 אֲאֶלְפָּךְ בִּינָה וְהוּא נַעֲשֵׂה מְקוֹר לְלִימוּד' וְהוֹסֶפֶת בְּשִׂכָּל עֲצֻמוֹ.
 42 וְהוֹכֵן הָעֲנִין כְּפִי שֶׁהוּא בְּסְפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת יוֹבֵן מִמֶּנּוּ כְּפִי שֶׁהוּא

(55) ע"פ איוב לג, לג. שבת קד, א. (56) תקו"ז ת"ע (קלה, א). ועוד. (57) ראה סידור (עם דא"ח) שער הפורים רפב, סע"ג ואילך.
 (58) ראה לקו"ת שה"ש כח, ד. שו"ת צ"צ אה"ע סימן רסג. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

1 כמוס, נסתר ונעלם, שנקרא טעם לא בגלל היותו נימוק על פי טעם ודעת פי
 2 אם אלא טעם מלשון טעמו וראו פי טוב⁵⁹, שהוא ענין הענג
 3 (געשמאק נועם ועריכות), טעם במובן של טוב-טעם. והינו, שאין
 4 זה פסברת העולם החושב בטעות שכל רצון שיש לו טעם, ולו טעם
 5 כמוס, הוא רצון לפי טעם ודעת
 6 והטעות נובעת מהבנה שפיון
 7 שיש טעם כמוס (על-
 8 פל-פנים) לרצון, הרי זו
 9 ראיה שהוא למטה
 10 במדרגה מהרצון שאין
 11 לו טעם פלל ולכאורה הוא
 12 נעלה יותר כי אין לו שום הסבר
 13 ונימוק, אלא אדרבה, ההיפך
 14 הוא הנכון כי דוקא הרצון
 15 שיש לו טעם כמוס,
 16 שהוא (לא טעם שכלי
 17 והגיורי, אלא) טעם
 18 הקשור עם ענין התענוג,
 19 הרי זה פנימיות הרצון⁶⁰
 20 הנעלית מחיצוניות הרצון.
 21 ובאמת לאמיתו של דבר
 22 מכרח לומר שענין זה
 23 שבעצם הרצון קשור בעונג
 24 הנקרא "טעם כמוס" ישנו
 25 בכל רצון, גם ברצון
 26 שנקרא שאין לו טעם
 27 פלל לא טעם גלוי ולא טעם
 28 נסתר. וההכרח לזה לקביעה
 29 האמורה שכל רצון קשור בעונג
 30 הוא משני ענינים שהם
 31 שתי סיבות. הא', דכיון
 32 שזהו רצון האדם, כל
 33 רצון, בכל דרגה, הוא סוף סוף
 34 רצון של אדם והרי ענין
 35 המהות הפנימית של 'ציר'
 36 האדם מורה על ענין של
 37 שכל, השתלשלות של הכוחות והתכונות זו מזו ודרגות שונות
 38 מלמעלה למטה, ולכן, כיוון שמבנה זה של שכל והשתלשלות הדרגות זו מזו
 39 הם נושא מאד מהותי ומרכזי בנפש האדם הרי בהכרח לומר שכל
 40 עניניו של האדם, גם הענינים שלמעלה מכוחות פנימיים,
 41 ובכלל זה כוח הרצון שנחשב כוח 'מקיף' ולא פנימי, בחינת 'לא אדם'
 42 שבאדם, כלומר אותן בחינות באדם שבעצם נעלות ממערכת הכוחות
 43 הפנימיים של האדם הנה גם הם באופן של השתלשלות הכוחות

ביאור בדרך אפשר

44 זה מזה ועם יחס זה לזה, אלא שאין זה בסדר ההשתלשלות שבא
 45 בהמשך וברצף אחד עם הכחות הפנימיים שהתחלתם מכח
 46 החכמה פנ"ל אלא מדובר על 'סדר' ו'מסלול' אחר, המיוחד לכוחות
 47 המקיפים אבל גם בהם יש 'סדר השתלשלות' משלהם ולכן כל רצון נובע
 48 בעצם מהתענוג שלמעלה ממנו.
 49 והב', ההוכחה השנייה לכך
 50 שגם רצון ללא טעם נובע בעצם
 51 מעונג ממה שרואים
 52 במוחש, שבכל ענין של
 53 רצון, גם רצון שנקרא
 54 שאין לו טעם פלל, לא
 55 טעם שכלי ואפילו שנראה
 56 שאין לאותו רצון לא טעם
 57 וענג, הנה במשך הזמן
 58 יכול להיות בו שנוי
 59 מבחינת חזק ותוקף הרצון,
 60 ועד שיכול להיות בו לא
 61 רק שינוי במידת הרצון אלא גם
 62 חלוף והפוך ואם בעבר
 63 הרצון היה לדבר ובכיוון מסויים,
 64 הרצון עשוי להתחלף ולהשתנות
 65 אפילו לדבר ולכיוון ההפוך.
 66 ולכאורה אינו מוכן,
 67 דכיון שאין זה ענין
 68 פנימי המגביל ומדוד
 69 ומלוכש בכלי עם הגדרות
 70 מדוייקות, שהרי אין זה
 71 ענין הקשור עם שכל אלא
 72 כוח 'מקיף' על-שכלי, אם כן,
 73 למה יחול בו שנוי ועד
 74 לחלוף והרי לכאורה בתור כוח
 75 'מקיף' הוא לא היה אמור להיות
 76 מושפע משינויים חיצוניים עד
 77 כדי שינוי קיצוני? אף הענין
 78 הוא, שגם הרצון, למרות
 79 שהוא כוח 'מקיף' הרי להיותו
 80 סוף סוף רצון האדם, וכאמור שענין השתלשלות והסדר וההדרגה הוא
 81 ענין מהותי במערכת כוחות הנפש של האדם הרי הוא באופן של
 82 הדרגה, ויש בו טעם, אלא שהוא באופן דטעם כמוס ונעלם
 83 שפעולתו והשפעתו לא ניכרת אבל הטעם הכמוס קיים. וכיון שיש בו
 84 טעם כמוס (על-פל-פנים) שלא לדבר על רצון שטעמו גלוי וניכר,
 85 הנה במשך הזמן עלול הטעם הכמוס להיות נמשך בגלוי
 86 ולהיות נתפס בגרדי השכל וההיגיון, וכאשר הטעם נמשך בגלוי

(59) תהלים לד, ט. 60) ראה גם ד"ה באתי לגני תשכ"ח סי"ג (תו"מ סה"מ שבט ע' שטז).

ביאור בדרך אפשר

1 והופך להיות טעם הגיוני, אַזִּי יְחֹל עַל זֶה עֲנִין שֶׁל קְשִׁיּוֹת
 2 שְׂיִכּוּלוֹת לְפַעַל בּו שְׁנוּי שִׁישְׁפִיעַ גַּם עַל אֹפְיוֹ וּמִדַּתּוֹ שֶׁל הַרְצוֹן שְׁנוּבַע
 3 מֵהַטַּעַם, וְעַד לְחִלּוֹף שֶׁל הַרְצוֹן בְּאִפְן הַפְּכִי, כַּמְבוּאָר לְעִיל. וְאַף־עַל־
 4 פִּי־כֵן, הִנֵּה דְוָקָא עֲנִין זֶה הַעֹבְדָה שֶׁהוּא נֹבַע מֵטַעַם שְׁלֹמַעֲלָה מִמֶּנּוּ,
 5 טַעַם כַּמּוּבָן שֶׁל טוֹב־טַעַם
 6 וְתַעֲנוּג, הוּא עֶקֶר הַרְצוֹן 1
 7 וּפְנִימִיּוֹתוֹ, שְׁמַתְאֲחַד עִם 2
 8 כַּח הַתַּעֲנוּג כִּי ה'טַעַם, הִינּוּ 3
 9 הַתַּעֲנוּג, נִיכָר וְנִרְגַשׁ בּוֹ.
 10 וְכֵן הוּא גַם בְּעִבּוּדָה 4
 11 בַּעֲבוּדַת ה' עַל יְדֵי הָאָדָם שִׁישׁ 5
 12 בַּה מְרַכִּיבִים שׁוֹנִים, הַלֵּקָה 6
 13 מֵתַבְצַע בַּאֲמֻצוֹת הַכּוּחוֹת 7
 14 הַפְּנִימִיִּים, הַשְּׁכַל וְהַמִּידוּת. 8
 15 וְהַלֵּקָה הַנַּעֲלָה יוֹתֵר מֵתַבְצַע 9
 16 בַּאֲמֻצוֹת הַכּוּחוֹת הַמְּקִיפִים 10
 17 הַקְּרוּבִים יוֹתֵר לִנְפֶשׁ עֲצֻמָּה, 11
 18 דְּהִנֵּה, תְּכַלִּית הַעֲבוּדָה 12
 19 הַכּוּנָה וְהַמְטָרָה וְהַדְּרָגָה הַנַּעֲלִית 13
 20 בְּיוֹתֵר בַּעֲבוּדַת ה' הִיא לְהִיּוֹת 14
 21 לְמַעֲלָה מִן הַטַּעַם וְהַדַּעַת 15
 22 שֶׁהָאָדָם יֵיגַע לְדַבְּקוֹת בַּה' 16
 23 וְהַתְּמַסְרוֹת לְעִינֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת 17
 24 וְעֹבֹדוֹת ה' מַעַל וּמַעֲבֵר לְמַתְחִיב 18
 25 מֵהַשְּׁכַל וְהַהִיגוֹן וְיַעֲבֹד אֶת ה' 19
 26 בְּרַמָּה עַל־שְׁכֵלִית, אֲבָל 20
 27 הַהַתְּעַלּוֹת מַעַל הַשְּׁכַל תַּהִי רַק 21
 28 יִתְרוֹן וְלֹא חֶסְרוֹן כִּי אֵין זֶה 22
 29 בְּאִפְן שְׂאִינּוּ שִׁיף לְפְנִימִיּוֹת כַּךְ שְׁעִינֵי עֲבוּדַת ה' נִשְׁאָרִים 'מְקִיפִים'
 30 וְלֹא חֹדְרִים לְפְנִימִיּוֹת וְלַמּוֹדַעוֹת וְלַחֲכָרָה הַגְּלוּיָה שֶׁל הָאָדָם, אֲלֵא שְׁעַם
 31 הִיּוֹתוֹ לְמַעֲלָה מֵטַעַם וְדַעַת וּבֹאפֵן כִּלְיִי הוּא עוֹבֵד אֶת ה' בְּרַמָּה
 32 עַל־שְׁכֵלִית, כִּכֵּל זֹאת יֵשׁ בּוֹ טַעַם כְּמוֹס נַעֲלָם וְנִסְתָּר, שְׁהוּא עֲנִין
 33 הַעֲנָג (גְּעֻשְׁמָאק נֹעֵם וְעִרְבוּת), וְהִנֵּנוּ, שְׁלֵאֵמִיתוֹ שֶׁל דַּבְּרֵי הַעֲבוּדָה
 34 שְׁלֹמַעֲלָה מֵטַעַם וְדַעַת לֹא צִרְכָה לְהִישָׁאֵר דַּבְּרֵי 'מְקִיף' וְרַחֵק מֵהַתּוֹדָעָה שֶׁל
 35 הָאָדָם אֵלֵא שְׁצָרִיף לְבֹא בְּהַרְגֵשׁ פְּנִימִי לְחַדּוֹר אֶל הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל
 36 הָאָדָם עַד כִּדִּי כַּךְ שֶׁהַדְּבָרִים יִהְיוּ בַּחֲחוּשָׁה ('הַרְגֵשׁ') גְּלוּיָה וְנִיכָרָת.
 37 וְהָאָדָם לְעִיל שֶׁגַם עֲבוּדַת ה' בְּרַמָּה נַעֲלִית, עַל־שְׁכֵלִית וְלַמַּעֲלָה מֵטַעַם וְדַעַת
 38 צִרְכָה לְקַבֵּל בִּיטּוּי גְּלוּי וּמוֹדַגֵשׁ כַּכּוּחוֹת הַפְּנִימִיִּים יוֹבֵן מִמֶּנּוּ שְׁהוּא
 39 בְּדַרְגּוֹת הַתְּחַתּוֹנוֹת שֶׁל עֲבוּדַת ה', שְׁבִינְיָהן וּבִין דַּבְּקוֹת וְהַתְּמַסְרוֹת
 40 עַל־שְׁכֵלִית יֵשׁ פַּעַר גְּדוֹל וּבְכֵל זֹאת יִתֵּן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן כַּמִּשַׁל לְעִינֵינוּ,
 41 שְׂיִכּוּל לְהִיּוֹת מַעֲמַד וּמַצֵּב נְחוֹת בְּיוֹתֵר בַּעֲבוּדַת ה' דְּגַנְבָא אָפּוּם
 42 מְחַתְּרָא רְחֻמָּא קְרִיא⁶¹ גִּבּוֹ הַעוֹמֵד בַּפֶּתַח הַמַּחְתֵּרֵת (הַכּוּר אוֹ
 43 הַמְּנַהֵרָה) שְׁכָרָה כִּדִּי לְחַדּוֹר אֶל תּוֹךְ בֵּית וּלְגַנוּב וְקוֹרָא לְקִדּוּשׁ־בֵּרוּךְ־הוּא

ביאור בדרך אפשר

44 שִׁישְׁפִיעַ בִּידוֹ לְהַצְלִיחַ בְּמִשְׁמַת הַגְּנִיבָה. וְלַכּוּאֹרָה, מֵה פֶּשֶׁר הַהִנְהָגָה הוּוּ וְהִרִי
 45 מִמֵּה־נִּפְשָׁךְ: אִם הוּא מֵאֵמִין בַּה' מְדוּעַ הוּא עוֹבֵר עַל רְצוֹנוֹ וְגוֹבֵב, וְאִם אִינוֹ
 46 מֵאֵמִין מְדוּעַ הוּא מֵתְפַלֵּל לַה' לְהַצְלִיחַת הַגְּנִיבָה? וְאֵלֵא הַבִּיאוֹר הוּא, הִנֵּנוּ
 47 הִינוּ, שִׁישׁ לֹא אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה כְּלִלִית וּבִדְרֵךְ 'מְקִיף', אֲלֵא שְׂאִין זֶה
 48 קְשׁוֹר אֲצֵלוֹ עִם עֲנִינִים
 49 שֶׁל שְׁכַל שֶׁהוּא הַכּוּחַ הָעִיקְרִי
 50 וְהַמְּרַכִּזִי שֶׁל הַכּוּחוֹת הַפְּנִימִיִּים
 51 וְכִיּוֹן שֶׁלֹא לְמַד עַל הָאָמוּנָה
 52 הַכְּלָלִית הַפְּשׁוּטָה שִׁישׁ בְּלִיבּוֹ
 53 וְלֹא הַתְּעַמֵּק בַּה וְלֹא הַתְּבוּן בַּה,
 54 לֹא הַפְּנִים אוֹתָה וְאֵין לַה
 55 הַשְּׁפַעָה עַל הַתְּהַנְּהוּתוֹ לְכֵן
 56 יְכוּל לְהִיּוֹת שְׂאָפּוּם
 57 מְחַתְּרָא גּוֹפָא שְׁבַפְתַּח
 58 ה'מַחְתֵּרֵת' עֲצֻמָּה (שְׁכָרָה כִּדִּי
 59 לְגַנוּב, הִיפֵךְ רְצוֹן ה') רְחֻמָּא
 60 קְרִיא הוּא קוֹרָא לַה' וּמְבַקֵּשׁ
 61 עוֹרָה מִשְׁמַיִם, כִּי אִמְנֵם יֵשׁ לּוֹ
 62 אָמוּנָה פְּשׁוּטָה אֲבָל הִיא לֹא
 63 חוֹדֵרֵת לְפְנִימִיּוֹת וְלַתּוֹדָעָה שְׁלוֹ.
 64 אֲבָל סֹדֵר הַעֲבוּדָה עַל־פִּי
 65 תּוֹרָה הוּא שְׁצָרִיף
 66 לְהַמְשִׁיף לְהוֹרִיד וּלְגַלוֹת אֶת
 67 הָאָמוּנָה שְׁקִימָת בְּצוּרָה
 68 כְּלִלִית וּמְקִיפָה בְּפְנִימִיּוֹת
 69 בַּתּוֹדָעָה וּבַחֲכָרָה וְנִיכָרָת וְנִרְגַשְׁתָּ,
 70 וְעַל־יְדִיָּהּ שׁוּלְלִים אֶת
 71 הָעֲנִין דְּאָפּוּם מְחַתְּרָא
 72 כּוֹ' כִּי בְּרַעַשׁ הַשְּׁאָמוּנָה הִיא פְּנִימִית לֹא יִתְכַן סְתִירָה שְׁכּוֹ שֶׁל אָמוּנָה בַּה'
 73 מְצַד אַחַד וְגִנְבִיהָ שֶׁהִיא הִיפֵךְ הָאָמוּנָה בַּה' תּוֹךְ בְּקֶשֶׁה לְסִיּוּעַ מֵה', מְצַד שְׁנֵי
 74 וְעַל־דְּרָף־זֶה מַעִין הָאָמוּר לְגַבֵּי עֲבוּדַת ה' בְּדַרְגּוֹת נְמוּכוֹת, בְּרַמָּה שֶׁל הַגִּבּוֹב
 75 הָאָמוּר הוּא גַם בְּדַרְגּוֹת הַיּוֹתֵר נַעֲלוֹת, עֲלִיהֶן דוֹבֵר לְעִיל דְּהִנֵּה,
 76 הַעֲבוּדָה כְּפִי שֶׁהִיא לְמַעֲלָה מֵטַעַם וְדַעַת, בְּרַמָּה עַל־שְׁכֵלִית,
 77 מְצַד כַּח הַרְצוֹן, שֶׁהוּא כּוּחַ מְקִיף הַנַּעֲלָה מֵהַכּוּחוֹת הַפְּנִימִיִּים פּוֹעֲלֵת
 78 אֶת עֲנִין הַרְצוֹא, הַתְּשׁוּקָה לְהַשְׁתַּחֲרֵר מִכְּבִלֵי הַגּוֹף וְהַנַּפֶּשׁ הַבְּהִמִּית
 79 וְכִלּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְלְדַבּוֹק בַּה' וְעַד שְׁבַרְצוֹא גּוֹפָא בְּשֵׁאִיפָה לְדַבּוֹק
 80 בַּה' עֲצֻמָּה אֵין זֶה רַק רְצוֹא דְתַקּוֹן, מְבוּאָר בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת שֶׁהַעוֹלָמוֹת
 81 בְּמַתְכוּנָתָם הַנוֹכַחִית עִם 'סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשׁוּת' מְסוּדָר וְעֵשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁהָאוֹרוֹת
 82 שֶׁלָּהֶם מְלוּבָשִׁים בְּתוֹךְ כִּלִּים רְאוּיִים לְקַלִּיטָתָם נִקְרָאִים 'עוֹלָם הַתִּיקוֹן' וְקָדָם
 83 לּוֹ 'עוֹלָם הַתּוֹהוֹ' בּוֹ הִיוּ אוֹרוֹת מְרוּבָּבִים וְכִלִּים מוֹעֲטִים, מְצַב שְׁגַרֵם לִשְׁבִיבֵית
 84 הַכִּלִּים' וְלֹאֹר זֹאת 'תִּיקוֹן' מְסַמֵּל הַתְּלַבְּשׁוֹת כְּכִלִּים, סֹדֵר וְהַדְּרָגָה וְאֵילוֹ 'תּוֹהוֹ'
 85 מְסַמֵּל אוֹרוֹת לְלֹא מִדִּידָה וְהַגְּבִלָה וְהַתְּלַבְּשׁוֹת מְסוּדָרָת. וְלַעֲנִינֵינוּ – כַּאֲשֶׁר
 86 הַעֲבוּדָה הִיא בְּכּוּחַ הַרְצוֹן הַנַּעֲלָה מֵהַכּוּחוֹת הַפְּנִימִיִּים, הַדְּבַר מְעוֹרֵר 'רְצוֹא'

ביאור בדרך אפשר

1 היינו תשוקה לדבוק בה' לא רק מסוג של 'תיקון' אלא רצוא שלמעלה
 2 לגמרי מענין הפלים ומדידות והגבלות, שלכן נקרא רצוא
 3 דתהו (אלא שזהו 'תהו' לא במובן לא רצוי אלא כפי שהוא בקדשה,
 4 בתקון גופא עצמו, היינו עם המעלות והיתרונות של 'תהו' מבחינת ריבוי
 5 ותוקף האורות ללא חסרונות
 6 של תהו מבחינת אי קליטת
 7 האורות בכלים בצורה פנימית).
 8 ואף-על-פי-כן למרות
 9 המעלה והיתרון ב'רצוא' בסגנון
 10 של 'תהו', מעל ומעבר למדידות
 11 ולהגבלות של הכוחות הפנימיים,
 12 בסופו של דבר צריכה להיות
 13 העבודה של האדם לא כפי
 14 שהיה אצל בן עזאי שהיה
 15 אחר מ"הארבעה שנכנסו
 16 לפרדס" היינו שהתקרב
 17 לאלוקות בעקבות 'רצוא' וכלות
 18 הנפש להידבק באלוקות
 19 שהציץ וראה התגלות אלוהית
 20 רוחנית שלא היה מסוגל לקלוט
 21 ולהכיל אותה ומת⁶² כי הייתה
 22 אצלו כלות הנפש כפשוטה,
 23 ועליו הכתוב אומר⁶³
 24 יקר בעיני ה' המותה
 25 לחסידיו, היינו שקנת מסוג
 26 זה, כתוצאה מדביקות באלוקות
 27 ללא גבול עד לצאת הנפש מן הגוף יקר בעיני ה' וכפי שמצינו אצל
 28 שני בני אהרן נדב ואביהוא שהיה אצלם כמסופר בתורה הענין
 29 דבקרבנתם לפני ה'⁶⁴, שהוא ענין הרצוא⁶⁵ והתשוקה הבוערת
 30 לדבוק באלוקות, באופן כל כך חזק ותיקף עד כדי כך שהגוף שלהם לא היה
 31 מסוגל לקלוט ולהכיל את ההתגלות והדביקות העצומה שעל-ידי-זה
 32 וימותו⁶⁴ כי הנשמה שלהם הגיעה לכזו רמה של דביקות וקירבה לה' שלא
 33 הייתה מסוגלת להיות בתוך גוף גשמי שמעצם מהותו מעלים ומסתיר על
 34 האלוקות, שהרי רצוא זה שגורם ליציאת הנשמה מן הגוף, כפי שהיה
 35 בבן עזאי ובנדרב ואביהוא אינו כפי שהרצוא צריך להיות מצד
 36 הרצון שלמעלה, מצד הפונה העליונה כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה
 37 דווקא את עבודת הנשמה בגוף בעולם הזה התחתון, אלא הרצוא צריך
 38 להיות באופן שלא יפגע בחיי הנשמה בגוף כפי שהיה אצל רבי
 39 עקיבא שאף הוא נימנה על הארבעה ש"נכנסו לפרדס" שנכנס בשלום
 40 ויצא בשלום⁶⁶, והינו שרבי עקיבא יצא בשלום ולא נפגע ממה
 41 שראה לא משום שהגיע להתגלות בדרגה נמוכה יותר מאשר בן עזאי אלא

ביאור בדרך אפשר

42 אדרבה החידוש של רבי עקיבא הוא, שאף שהיה אצלו רבי עקיבא
 43 רצוא היותר עליון תשוקה לדבוק באלוקות ברמה העליונה ביותר
 44 שלמעלה ממדידה והגבלה מעל ומעבר לכל גבול ולמעלה מכל
 45 ענין של פלים, היינו דבקות כל כך נעלית שאי אפשר 'להלביש' ולהגביל
 46 אותה בכלים כלשהם עד
 47 שנקרא בשם רצוא דתהו
 48 כי המאפיין את עולם התהו הוא
 49 שהאורות שבו מרובים והכלים
 50 שבו מועטים וכתוצאה מכך
 51 האורות לא התיישבו בכלים
 52 והייתה 'שבירת הכלים' ולכן
 53 'רצוא' שלמעלה מהתלבשות
 54 בכלים נקרא 'רצוא דתהו'
 55 (כמבאר בפמבאר בתורה
 56 אור⁶⁷), מפל-מקום, רבי
 57 עקיבא לא נפגע מההתגלות
 58 הגדולה והרצוא לא גרם לו
 59 יציאת הנפש מהגוף, כי היתה
 60 תחלת עבודתו בענין
 61 הרצוא באופן שנכנס
 62 בשלום, כפי שנתבאר לעיל
 63 בהרחבה שתכליתה של העבודה
 64 שלמעלה מטעם ודעת היא שסוף
 65 סוף תחדור בפנימיות ולא
 66 תישאר כדבר 'מקיף' חוץ הייתה
 67 מעלתו המיוחדת של רבי עקיבא
 68 שמלכתחילה "נכנס בשלום" וגם את הרצוא באופן של 'תהו' הכניס בתוך
 69 הגדרים הפנימיים של 'תיקון' ולכן גם לאחרי-זה יצא בשלום
 70 ומאחר שזו הייתה הכניסה מלכתחילה, לכן גם היציאה הייתה בשלום, ללא
 71 פגע, שהוא ענין השוב, ככתוב לגבי חיות הקודש של המרכבה העליונה
 72 שהן רצות "רצוא ושוב", וכך בעבודת ה' של כל יהודי צריך להיות שילוב
 73 בין ה"רצוא", התשוקה והשאיפה לדבוק בה' בתכלית הדביקות, עד כדי כלות
 74 הנפש ובין ה'שוב' של חיי הנשמה בגוף כדי שיוכל לעסוק, במעשה
 75 התורה ומצות למטה כעולם הזה ולא לבוא לידי כלות
 76 הנפש בפועל.
 77 וטעם הדבר הוא, הסיבה לכך שמצד אחד הרצוא והתשוקה הם ללא
 78 גבול ומצד שני הם לא גורמים לצאת הנפש מהגוף אלא לאחר הרצוא בא
 79 "שוב" של תורה ומצוות בגשמיות בפועל היא לפי שהרצוא היה
 80 מלכתחילה חזק מאד, למעלה ממדידה והגבלה, אבל בד בבד באופן שיש
 81 בעצם טעם לרצון, אלא שזהו טעם כמוס' ועלם,
 82 היינו, שאפילו הטעם והענג הוא באופן של העלם,

(62) חגיגה יד, ב. (63) תהלים קטז, טו. חגיגה שם. (64) אחרי טז, א. (65) אוה"ח ר"פ אחרי. וראה תו"א וישלח כה, ב. תו"ח שם קצד, א ואילך. ד"ה אחרי מות תרמ"ט (סה"מ תרמ"ט ע' רנט ואילך). (66) חגיגה שם (ע"פ גירסת העין יעקב. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א). (67) וישלח שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ומִכָּל־מְקוֹם בסופו של דבר נִרְגַּשׁ הוּא בְּפָנִימִיּוֹת והוא הגורם לכך
 2 שלאחר ה"רצוא" יהיה "שוב", וְעִנְיָן זֶה פּוֹעֵל שְׁלֹא יִסוּר האדם
 3 (עַר זָאל נִיט אָפֿטֿרֵעֵטן שלא יסטה) מְאָמְתִית הַפְּנִינָה
 4 הָעֵלְיוֹנָה, שהיא כאמור לא היפרדות של הנפש מהגוף אלא תורה ומצוות

5 בעולם הזה שְׁלֹכֵן נַעֲשִׂית
 6 מלכתחילה הַכְּנִיסָה
 7 (ה"רצוא") בְּשָׁלוֹם, וְעַל־
 8 יְדִי־זָה גַם הַיְצִיָּאָה
 9 ("שוב") היא בְּשָׁלוֹם.
 10 וְזָהוּ עִנְיָן הָאֵלֶּף הַאֲוֹת
 11 הראשונה משלושת האותיות של

12 המילה "אשל", שְׁהוּא
 13 אוֹתִיּוֹת פְּלָא, עניין שלמעלה
 14 מהשכל והטעם ומִכָּל־מְקוֹם
 15 אֵין זֶה עִנְיָן שֶׁל פְּלָא
 16 שְׁאִינוּ שִׁפְךָ לְכַחוֹת
 17 פְּנִימִיִּים דְּחֻקְמָה וּבִינָה
 18 ולא חודר ומשפיע גם בהם, כִּי
 19 אִם, שְׁמַהֲעִנְיָן דְּפֻלָּא
 20 נִמְשָׁךְ לְהִיּוֹת אֲאֻלְפָךְ
 21 חֻקְמָה אֲאֻלְפָךְ בִּינָה
 22 והרצון שלמעלה מהשכל חודר
 23 ונמשך בכוחות הפנימיים.
 24 וְהִינוּ כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל
 25 שְׁאִפִּילוּ בְּדַרְגוֹת נַעֲלוֹת
 26 שְׁבַקְדָּשָׁה, כמו התשוקה
 27 לדבוק באלוקות שהייתה אצל
 28 הארבעה שנכנסו לפרדס ואצל
 29 נרב ואביהו, כנ"ל הִנֵּה מִצַּד
 30 עִנְיָן הַרְצוֹן עֲצֻמוֹ, לְלֹא
 31 טַעַם כְּמוֹס, טַעַם וְעִנְיָן,
 32 היינו לא טעם במובן של טעם
 33 ודעת והגיון אלא טעם במובן

34 עונג ונועם, כמבואר לעיל, יְכוֹל לְסוּר מְאָמְתִית הַפְּנִינָה כו' וייתכן
 35 שה"רצוא" לא יוביל ל"שוב", היפך הכוונה העליונה בירידת הנשמה למטה.
 36 וּמִזָּה ממצב הרברים כפי שהוא בדרגות העליונות שגם שם רצון ללא טעם
 37 עלול להביא לתוצאות בלתי רצויות מוֹכֵן שְׁפֻאָשֵׁר ה"רצוא" ללא "שוב"
 38 נִמְשָׁךְ בְּדַרְגוֹת הַתְּחַתּוֹנוֹת, יְכוֹל לְהִיּוֹת שכאמור תהיה סטייה
 39 מהכוונה העליונה עד כדי כך שִׁפְלָא מִמְדַּרְגָּתוֹ לְגַמְרִי, עַד דְּאֻקְרִי
 40 מִית⁶⁸ אודות מלכי אדם שמלכו לפני מלך לבני ישראל, נאמר בתורה
 41 (בפרשת וישלח) "וימלך... וימלך... וימלך תחתיו" מבואר בקבלה והסידות
 42 שהכוונה למלכים של עולם התהוה שינפלו בשבירת הכלים' והנופל יורד
 43 מדרגתו ונקרא 'מת'.

44 וְלִכֵּן בְּהִכָּרַח שִׁיְהִיָּה הַרְצוֹן למרות היותו כוח 'מקיף' ולא פנימי
 45 בְּאִפְסָן שִׁירְגַּשׁ בּוֹ הַטַּעַם וְהַעֲנֵג (פְּנִימִיּוֹת הַרְצוֹן), שְׁזָהוּ עִנְיָן
 46 הָאֵלֶּף⁶⁷, שֶׁהַפְּלָא הוּא בְּאִפְסָן שִׁקְשׁוּר עִם חֻקְמָה וּבִינָה ובסופו
 47 של דבר ישפיע גם בכוחות הפנימיים ויפעל בהם. וְעִנְיָן זֶה פּוֹעֵל שְׁגַם

48 בחיצוניות הַרְצוֹן כפי
 49 שהרצון בא לידי גילוי
 50 בחיצוניות, ללא שיהיה ניכר
 51 ונרגש בו הטעם, לֹא תִהְיֶה
 52 נְטִיָּה מִן הַפְּנִינָה ולא ייווצר
 53 מצב של "רצוא" ללא שוב,
 54 וְהִינוּ, שְׁאִפְלוּ אִם לְכִי
 55 שְׁעָה באופן זמני נַעֲלָם
 56 אֲצֻלוֹ הַהִרְגָּשׁ הַפְּנִימִי,
 57 והרצון בא לידי ביטוי ככוח
 58 'מקיף' בלבד (וכאמור שאמנם
 59 הכוחות המקיפים נעלים
 60 מהכוחות הפנימיים, אבל יש גם
 61 חיסרון בכך שהדברים לא
 62 חודרים בפנימיות ועד שייתכן
 63 מצב של "גנבא אפוס מחתרתא
 64 רחמנא קריא") מִכָּל־מְקוֹם,
 65 כִּיּוֹן שְׁפֻלְלוֹת עֲבוֹדָתוֹ
 66 הִיא בְּאִפְסָן הָאֲמוּר, בדרך
 67 הרצויה, כך שהרצוא לא מוביל
 68 לכלות הנפש אלא ל"שוב" הָרִי
 69 זֶה פּוֹעֵל גַּם עַל חִיצוֹנִיּוֹת
 70 הַרְצוֹן, שפעולתו והשפעתו על
 71 האדם תהיה חיובית בלבד כך
 72 שְׁלֹא תִהְיֶה נְטִיָּה
 73 מְעַבְדָּתוֹ והאדם ימשך
 74 לעבוד את ה' ללא כל סטייה
 75 מהכוונה העליונה. לדבר זה -
 76 כאשר הרצון הוא כדבעי וחודר

77 גם בכוחות הפנימיים הרי גם אם באופן זמני מאירה רק חיצוניות הרצון הרי
 78 עדיין עבודת ה' מתנהלת כראוי - יש דוגמא: וְעַל־דֶּרֶךְ שְׁמֻצִינוּ
 79 שְׁפֻאָשֵׁר יִשְׁנוּ אִפְסָן הַעֲבוֹדָה שְׁלִמְעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת, במובן
 80 החיובי, היינו עבודת ה' מעל ומעבר למה שהשכל מחייב, בְּיָמִים מִיְחָדִים
 81 וְזִמְנִים מִיְחָדִים, בעת רצון של חגים ומועדים או כאשר האדם עצמו
 82 נמצא בהתעוררות בלתי רגילה, הָרִי זֶה פּוֹעֵל גַּם בְּשֻׂאָר הַזְּמַנִּים
 83 שְׁבִהֵם צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַעֲבוֹדָה של האדם את ה' בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל
 84 נַפְשְׁךָ⁶⁹, ועבודה עם כל הנפש פירושה בְּכָל עֵשֶׂר כַּחוֹת הַנְּפֶשׁ,
 85 שהם כוחות פנימיים שהאדם מפעיל בצורה מודעת ונרגשת, ועבודה זו היא
 86 עֲבוֹדָה מְסֻדָּרָת עַל־פִּי טַעַם וְדַעַת, שְׁגַם בְּעֲבוֹדָה דְּתִמְדִים

87 גם בכוחות הפנימיים הרי גם אם באופן זמני מאירה רק חיצוניות הרצון הרי
 88 עדיין עבודת ה' מתנהלת כראוי - יש דוגמא: וְעַל־דֶּרֶךְ שְׁמֻצִינוּ
 89 שְׁפֻאָשֵׁר יִשְׁנוּ אִפְסָן הַעֲבוֹדָה שְׁלִמְעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת, במובן
 90 החיובי, היינו עבודת ה' מעל ומעבר למה שהשכל מחייב, בְּיָמִים מִיְחָדִים
 91 וְזִמְנִים מִיְחָדִים, בעת רצון של חגים ומועדים או כאשר האדם עצמו
 92 נמצא בהתעוררות בלתי רגילה, הָרִי זֶה פּוֹעֵל גַּם בְּשֻׂאָר הַזְּמַנִּים
 93 שְׁבִהֵם צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַעֲבוֹדָה של האדם את ה' בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל
 94 נַפְשְׁךָ⁶⁹, ועבודה עם כל הנפש פירושה בְּכָל עֵשֶׂר כַּחוֹת הַנְּפֶשׁ,
 95 שהם כוחות פנימיים שהאדם מפעיל בצורה מודעת ונרגשת, ועבודה זו היא
 96 עֲבוֹדָה מְסֻדָּרָת עַל־פִּי טַעַם וְדַעַת, שְׁגַם בְּעֲבוֹדָה דְּתִמְדִים

(68) ראה עין חיים שער ט (שער שבירת הכלים) פ"ב. לקו"ת חוקת נו, ד. ובכ"מ. וראה זהר ח"ג קלה, ב. 69) ואתחנן ו, ה.

ביאור בדרך אפשר

1 כְּסָדְרָם כאשר ההתעוררות היא במידה הרגילה (ולא ברמה גבוהה במיוחד
2 כמו "בימים מיוחדים ובזמנים מיוחדים") גם אז העבודה תהיה ללא סטייה
3 מהכוונה העליונה וכיוון שכך לא יהיה חלילה מצב של נפילה - לא יפל
4 הנופל ממנו⁷⁰, וְהִינוּ, לְפִי שְׂאפֵן הַעֲבוּדָה שְׁעֵמַד בּוֹ בְּיָמִים
5 המיוחדים שְׁלִפְנֵי־זָה כאשר
6 היה שרוי בהתעוררות גדולה
7 במיוחד פּוֹעֵל גַּם עַל פֶּל
8 הַיָּמִים הרגילים שְׁלִאֲחֵר־
9 זָה וכך גם בענייננו - כיוון
10 שברוך כלל הרצון כן פועל
11 ומשפיע בכוחות הפנימיים
12 (בעקבות העובדה שהוא נמשך
13 מ"טעם"), הרי גם באותם מצבים
14 שבהם יש רק התגלות של
15 חיצוניות הרצון, אין חשש של
16 סטייה מעבודת ה' כראוי.
17 (ו) וְעַל־פִּי־זָה יוֹכֵן עֲנִין
18 הָאֱלֹ"ף שְׁנַמְשֵׁף ובא לירי
19 גילוי בַּמַּתֵּן תּוֹרָה שָׁבוּ
20 פֶּתַח הַקֶּבֶ"ה בְּאֱלֹ"ף,
21 בהתחלת עשרת הדברות במילים
22 אֲנֹכִי הוֹי' אֱלֹקֶיךָ, דָּאֲף־
23 עַל־פִּי שֶׁבְּכִרְיַאת הָעוֹלָם
24 לא הִיְתָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת
25 הַפְּתִיחָה בְּאֱלֹ"ף, אֲלֵא
26 בְּיִי"ת דְּוִקָא, והתחלת
27 הבריאה היא ב"בראשית" כי
28 באותה שעה, לפני שהגיע זמן
29 מתן תורה, העולם עדיין לא היה
30 מסוגל לקלוט את הגילוי הנעלה
31 של האות אל"ף מְכַל־מְקוֹם
32 בַּמַּתֵּן־תּוֹרָה נִמְשֵׁף
33 הָאֱלֹ"ף בְּעוֹלָם באותו עולם עצמו שלא היה יכול להיברא באל"ף. והולך
34 ומבאר מה נחחדש במתן תורה שבגללו הייתה יכולה להיות התגלות של אל"ף
35 בעולם: וְהִעֲנִין בְּזָה, דְּהִנְהָ, בַּמַּתֵּן־תּוֹרָה נִפְעַל גְּלוּי רָצוֹן
36 הָעֲלִיּוֹן לְמַטָּה כְּפִי שֶׁקְשׁוֹר עִם עֲנִין הַעֲנָג שְׁלִמְעֵלָה, שֶׁהוּא
37 עֲנִין נַחַת רוּחַ לְפָנֵי כּוֹ',⁷¹ שֶׁהָרָצוֹן הוּא בְּעֲנִינֵי תּוֹרָה וּמַצּוֹת
38 דְּוִקָא בדומה למבואר לעיל בכוחות הנפש שהרצון נובע מן הטעם שהוא
39 העונג, על דרך זה למעלה, כביכול, הרצון העליון נובע מעניין העונג וכך גם
40 לגבי מתן תורה שבו בא לירי גילוי רצונו של הקדוש־ברוך־הוא בתורה
41 ומצוות, שמקורו של הרצון הוא העונג, העובדה שקיום המצוות גורם נחת־רוח
42 למעלה, כמאמר חכמינו ז"ל (על כך שבעניין הקרבנות נאמר "ריח ניחוח")

ביאור בדרך אפשר

43 שהקדוש־ברוך־הוא אומר על קיום המצוות "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה
44 רצוני" וכאשר יש התגלות של הרצון כפי שהוא נובע מהעונג וקשור בעונג,
45 יכולה להיות המשכה של האות אל"ף. וְהִינוּ, שְׁלֵא יְהִיֶה גִלּוּי שֶׁל רָצוֹן
46 העליון רק כְּפִי שֶׁהוּא מַצֵּד חִיצוֹנִיּוֹת הַפֶּתַח, שְׁדַגְמַתוֹ בְּאָדָם
47 הוּא עֲנִין חִיצוֹנִיּוֹת
48 הָרָצוֹן, שֶׁהוּא כַח מְקִיף, שְׂאִינוּ קְשׁוֹר עִם שְׁכָל,
49 וְגַם לֹא עִם טַעַם וְעֲנָג,
50 כמבואר לעיל בהרחבה ולמעלה
51 הכוונה לרצון שנשאר 'מקיף'
52 ולא מוגדר כרצון לתורה ומצוות
53 דווקא שְׁמַצֵּד זָה מצד
54 שהרצון לא קשור ב'טעם'
55 וכשהוא מתגלה אין לו הגדרה
56 ומטרה מסוימת יְכוּל לְהִיּוֹת
57 הָעֲנִין דְּכַחֲשִׁיכָה
58 פְּאוּרָה⁷², ובכחיה זו אין
59 לאור, צד הקדושה, עדיפות על
60 החושך, צד הקליפה שְׁהַכֵּל
61 בְּשׁוּהָ כי מדובר בכזו בחינה
62 ברצון שלא באה לירי גילוי
63 וכיטוי בפנימיות ונשארת
64 בבחינת 'מקיף', כפי שהולך
65 ומבאר. דְּהִנְהָ, בַּתְּחִלַּת
66 הַבְּרִיאָה לפני שהקדוש־ברוך־
67 הוא הבדיל בין האור ובין
68 החושך הִיוֹ אֹר וְחֹשֶׁךְ
69 מְשַׁתְּמָשִׁין בְּעַרְבוּבֵי־אֵי⁷³,
70 כשהם מעורבים זה בזה מבלי
71 שההבדל ביניהם יהיה ניכר
72 וְכַדָּאִיתָא כמובא בַּמְדַּרְשׁ⁷⁴
73 מַתְחַלַּת בְּרִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם
74 צָפָה הַקֶּבֶ"ה בְּמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל צַדִּיקִים וּמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל רָשָׁעִים.
75 והמדרש ממשיך ומביא הוכחה לדבריו מפסוקי התורה המספרים על ראשית
76 הבריאה - וְהָאֲרָץ הִיְתָה תְהוֹ וְבַהוּ⁷⁵, היינו עולם שמם ולא מתוקן
77 אֱלוּ מַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל רָשָׁעִים. וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אֹר⁷⁶, היינו
78 שישורו בעולם אור של קדושה אֱלוּ מַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל צַדִּיקִים, אֲבָל
79 עדיין אֵינִי יוֹדֵעַ בְּאִיזָה מֵהֶם חֲפִץ כּוֹ', והאם הקדוש־ברוך־הוא
80 מעדיף את מעשי הצדיקים או את מעשי הרשעים בִּינֵן דְּכָתִיב⁷⁷ וַיֵּרָא
81 אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב, ודווקא האור הוא ה"טוב" ומצא חן בעיני
82 הקדוש־ברוך־הוא הִיוֹ אֹמֵר בְּמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל צַדִּיקִים חֲפִץ, וְאִינוּ
83 חֲפִץ בְּמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל רָשָׁעִים. ולכאורה נשאלת השאלה: מה פשר דברי

שְׁגַם בְּעֲבוּדָה דְּתַמְיָדִים כְּסָדְרָם לֹא יִפֹּל הַנוֹפֵל מִמֶּנּוּ⁷⁰,
וְהִינוּ, לְפִי שְׂאפֵן הַעֲבוּדָה שְׁעֵמַד בּוֹ בְּיָמִים שְׁלִפְנֵי־זָה
פּוֹעֵל גַּם עַל כָּל הַיָּמִים שְׁלִאֲחֵר־זָה.

(ו) וְעַל־פִּי־זָה יוֹכֵן עֲנִין הָאֱלֹ"ף שְׁנַמְשֵׁף בַּמַּתֵּן תּוֹרָה
שָׁבוּ פֶּתַח הַקֶּבֶ"ה בְּאֱלֹ"ף, אֲנֹכִי הוֹי'
אֱלֹקֶיךָ, דָּאֲף־עַל־פִּי שֶׁבְּכִרְיַאת הָעוֹלָם לֹא הִיְתָה יְכוּלָה
לְהִיּוֹת הַפְּתִיחָה בְּאֱלֹ"ף, אֲלֵא בְּיִי"ת דְּוִקָא, מְכַל־מְקוֹם
בַּמַּתֵּן־תּוֹרָה נִמְשֵׁף הָאֱלֹ"ף בְּעוֹלָם. וְהִעֲנִין בְּזָה, דְּהִנְהָ,
בַּמַּתֵּן־תּוֹרָה נִפְעַל גְּלוּי רָצוֹן הָעֲלִיּוֹן לְמַטָּה כְּפִי שֶׁקְשׁוֹר
עִם עֲנִין הַעֲנָג שְׁלִמְעֵלָה, שֶׁהוּא עֲנִין נַחַת רוּחַ לְפָנֵי
כּוֹ'⁷¹, שֶׁהָרָצוֹן הוּא בְּעֲנִינֵי תּוֹרָה וּמַצּוֹת דְּוִקָא. וְהִינוּ,
שְׁלֵא יְהִיֶה כְּפִי שֶׁהוּא מַצֵּד חִיצוֹנִיּוֹת הַפֶּתַח, שְׁדַגְמַתוֹ
בְּאָדָם הוּא עֲנִין חִיצוֹנִיּוֹת הָרָצוֹן, שֶׁהוּא כַח מְקִיף,
שְׂאִינוּ קְשׁוֹר עִם שְׁכָל, וְגַם לֹא עִם טַעַם וְעֲנָג, שְׁמַצֵּד
זָה יְכוּל לְהִיּוֹת הָעֲנִין דְּכַחֲשִׁיכָה פְּאוּרָה⁷², שֶׁהַכֵּל בְּשׁוּהָ.
דְּהִנְהָ, בַּתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה הִיוֹ אֹר וְחֹשֶׁךְ מְשַׁתְּמָשִׁין
בְּעַרְבוּבֵי־אֵי⁷³, וְכַדָּאִיתָא בַּמְדַּרְשׁ⁷⁴ מַתְחַלַּת בְּרִיתוֹ שֶׁל
עוֹלָם צָפָה הַקֶּבֶ"ה בְּמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל צַדִּיקִים וּמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל
רָשָׁעִים. וְהָאֲרָץ הִיְתָה תְהוֹ וְבַהוּ⁷⁵, אֱלוּ מַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל
רָשָׁעִים. וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אֹר⁷⁶, אֱלוּ מַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל
צַדִּיקִים, אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ בְּאִיזָה מֵהֶם חֲפִץ כּוֹ', בִּינֵן
דְּכָתִיב⁷⁷ וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב, הִיוֹ אֹמֵר
בְּמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל צַדִּיקִים חֲפִץ, וְאִינוּ חֲפִץ בְּמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁל

(70) ע"פ תצא כב, ח. (71) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח. (72) תהלים קלט, יב. (73) פרש"י בראשית א, ד.
(74) ב"ר ספ"ב. (75) בראשית א, ב. (76) שם, ג. (77) שם, ד.

ביאור בדרך אפשר

1 המדרש, האומנם יעלה על הדעת שהקדוש-ברוך-הוא "חפץ" במעשיהם
 2 של רשעים יותר מאשר במעשיהם של צדיקים? אלא הביאור: **וְהִינּוּ,**
 3 **שְׂמַצַד הַרְצוֹן הָעֲלִיּוֹן כְּפִי שֶׁהוּא לְמַעַל מִבְּחִינַת**
 4 **פְּנִימִיּוֹת,** כפי שהוא בבחינת 'מקיף' ונעלה ונבדל מהעולמות והנבראים
 5 **לְמַעַל מִכָּל מַלְאָכִים** ולא יורד
 6 ומתלבש בגדרי ה'כלים'
 7 שבאמצעותם האור הופך להיות
 8 מדוד ומוגבל, **הָרִי זֶה**
 9 **כְּחֹשֶׁכַת כְּאוֹרָה** והעדיפות
 10 שבמעשיהם של צדיקים אכן
 11 לא ניכרת ולא מקבלת ביטוי,
 12 כי יש דרגות עליונות באלוקות
 13 שלגביהם מעשי האדם לא
 14 תופסים מקום **וּכְמוֹ**
 15 **שְׂפָתוֹב⁷⁸ שְׂמִמִּית בִּידֵים**
 16 **תִּתְפַּשׁ וְהִיא בְּהִיכָלִי**
 17 **מְלָךְ,** ייתכן שבהיכל המלך
 18 תהיה שממית (סוג של עכביש)
 19 הניתנת לתפוס אותה בידיים
 20 אבל מציאותה לא מפריעה
 21 למלך כי הוא כל כך נעלה
 22 ומרום שדברים שכאלה לא
 23 תופסים מקום אצלו **וְלִכְן**
 24 ייתכן שמעשי הרשעים (חושך)
 25 ומעשי הצדיקים (אור) ישמשו
 26 בערכוביא **אֵינִי יוֹדֵעַ**
 27 **בְּאִיזָה מֵהֶם חֲפֵץ אֶף**
 28 **הַתּוֹרָה מְגַלָּה שְׂחָפֵץ**
 29 **הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא בְּמַעֲשֵׂיהֶם**
 30 **שֶׁל צְדִיקִים, כְּמוֹ**
 31 **שְׂפָתוֹב וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב** ודווקא האור מצא חן
 32 בעיניו, **וְהִינּוּ, לְפִי שְׂבַתוֹרָה נִמְשָׁךְ וְנִתְגַּלָּה הַטַּעַם וְהַעֲנֵג**
 33 **הַנַּחֲתָרוּחַ שֶׁיֵּשׁ לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא,** כביכול **שְׂבַרְצוֹן** הטמונה ברצון התורה
 34 ומצוות (**פְּנִ"ל**).
 35 **וְזֶה הַטַּעַם שְׂבַרְיָאֵת הָעוֹלָם לֹא הִיָּתָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת**
 36 **מִלְּכַתְחִילָה בְּאוֹת אֱלֹ"ף** אלא באות ב"ת ("בראשית") והאל"ף באה לידי
 37 גילוי רק במתן תורה, **כִּי, קָדַם גְּלוֹי הַתּוֹרָה שֶׁהוּא עֲנֵינְךָ גְּלוֹי**
 38 **הַתַּעֲנוּג שְׂבַרְצוֹן,** כי עניין הטעם והנחת-רוח שבמצוות נתגלה דווקא
 39 בתורה, כנ"ל, **יִשְׁנֹו רַק הַרְצוֹן עֲצָמוֹ,** בדומה להתגלות היצונית הרצון
 40 בלבד בכוחות הנפש **וְלִכְן** במצב זה **אֵי-אֶפְשָׁר** לא יכולה להיות
 41 התגלות של **עֲנֵינְךָ הָאֱלֹ"ף,** כי הרצון כשלעצמו, מבלי שיהיה ניכר הקשר
 42 שלו עם הטעם, יכול לגרום לתוצאות בלתי רצויות (בדומה למבואר לעיל לגבי
 43 העניין כפי שהוא בעבודת ה' ש"רצוא" כשלעצמו, עלול לגרום לסטייה

ביאור בדרך אפשר

44 מהדרך הישרה והנכונה), **כְּדָאִיתָא בְּזַהֲרִי⁷⁹ שְׂאֱלֹ"ף** כפי שהוא בפני
 45 עצמו, ללא שיורגש בו הטעם, כנ"ל, **הוּא רֵאשׁ תִּיבְת' אַרוּר, שְׁגָם**
 46 **אַרוּר כְּנַעֲנִי⁸⁰ וְאַרוּר הֶמֶן** והרי שניהם, כנען והמן, הם מצד הקליפות
 47 והסטרא אחרא שהיפך הקדושה **יְכוּלִים לְקַבֵּל יְנִיקָה** ותגבורת חיות מצד
 48 הקדושה, **כִּיּוֹן שְׂשָׁם** בדרגות
 49 עליונות באלוקות שבהם אין
 50 תפיסת מקום למעשיהם של
 51 הנבראים התחתונים **כְּחֹשֶׁכַת**
 52 **כְּאוֹרָה** ואין הבדל בין
 53 מעשיהם של רשעים בחינת
 54 'חושך' למעשיהם של צדיקים,
 55 בחינת 'אור', **וְאֵינִי יוֹדֵעַ**
 56 **בְּאִיזָה מֵהֶם חֲפֵץ** ורק
 57 לאחר ש'ויבדל אלוקים בין
 58 האור ובין החושך' התברר
 59 שלמעשה הקדוש-ברוך-הוא
 60 חפץ דווקא במעשיהם של
 61 צדיקים, כמבואר לעיל. **וּמַשׁוּם**
 62 **זֶה כִּיּוֹן שֶׁבַעֵת בְּרִיאַת הָעוֹלָם**
 63 **לֹא הִיָּתָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת** התגלות
 64 של בחינת אל"ף, **הִיָּתָה**
 65 **בְּרִיאַת הָעוֹלָם בְּאוֹת**
 66 **בִּי"ת, כְּדָאִיתָא בְּזַהֲרִי⁷⁹**
 67 **שְׂבַרְיָאֵת הוּא רֵאשׁ תִּיבְת'**
 68 **בְּרַכָּה,** בניגוד לאל"ף שהיא
 69 גם ראש תיבת "אורור" **וְהָרִי**
 70 **בְּרַכָּה עֲנֵינָה הַמְּשַׁכָּה⁸¹,**
 71 התגלות והשפעה מלמעלה
 72 למטה שכדי לפעול את פעולתה
 73 היא באה ביסדר השתלשלות
 74 מסודר ובהדרגה **שְׂזָהוּ עֲנֵינְךָ הַקָּשׁוּר עִם כָּלִים,** שנועדו להכיל ולקלוט
 75 את האורות שנמשכים על ידי הברכה בצורה פנימית, וכיוון שכך זה קשור
 76 בהכרח עם **מְדִידוֹת וְהַגְּבֻלוֹת,** כי אור והתגלות ללא גבול לא יכולים
 77 להיות נמשכים בכלים **וְהוּא עֲנֵינְךָ הַשְּׂכָל,** שלעומת הרצון שהוא כוח
 78 מקיף שלמעלה מהתלבשות בכלים הרי השכל הוא כוח פנימי שבא במדידה
 79 והגבלה בכלים **שְׂמַצַד זֶה** שכתוצאה מהתלבשות בכלים האור מקבל
 80 הגדרות ברורות **מִבְּדִיל וּמְפָרֵשׁ** נוצר הבדל ברור ומפורש **בֵּין הַחֹשֶׁךְ**
 81 **וּבֵין הָאוֹר, וּבּוֹחֵר בְּשִׂכְלוֹ** בחירה עם נימוקים הגיוניים המתקבלים על
 82 הדעת, דווקא **בְּעֵינֵי הָאוֹר.** **וּבּוֹזֵה הוּא הַחֲדוּשׁ דְּמַתְּנֵי-תּוֹרָה**
 83 **שְׂתַחֲלֹתוֹ בְּאֱלֹ"ף,** "אנכי ה' אלוהיך", **כִּיּוֹן שְׂבַרְיָאֵת תּוֹרָה נִתְגַּלָּה**
 84 **הַטַּעַם הַכְּמוֹס וְהַתַּעֲנוּג שְׂבַרְצוֹן,** והרצון בתורה ומצוות התגלה
 85 בצורה מוגדרת, ברורה ומנומקת, היינו שבפנימיות כאורות בכלים **שְׂמַצַד**
 86 **זֶה חֲפֵץ הוּא בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים דְּוָקָא, וְעַל-יְדֵי-זֶה**

(78) משלי ל, כח. וראה סה"מ תש"ד ע' 85. וש"נ. 79) שבהערה 46. 80) נח ט, כה. 81) תו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

1 נפֿעַל שְׁאַפִּילוּ בְּחִיצוֹנֵיּוֹת הַרְצוֹן לֹא יִהְיֶה בְּאִפְּן דְּכַחֲשִׁיכָה
2 כְּאוֹרָה (עַל-דֶּרֶךְ הָאָמור לְעֵיל (סְעִיף ה) בְּעִבּוֹדַת הָאָדָם
3 שהתגלות הטעם שמאחורי הרצון פועלת שבסופו של דבר גם במצבים שבהם
4 הטעם נותר כמוס ונעלם, לא תהיה חס ושלום סטייה מהדרך הישרה).

5 וְזֶהוּ לְפִי הָאָמור אודות
6 המשמעות הפנימית של ההבדל
7 בין אל"ף לבי"ת יש לבאר את
8 המשמעות הפנימית בכך
9 שְׁתַּחֲלַת מִתַּן-תּוֹרָה הִיא
10 אֲנָכִי הַיְיָ אֱלֹהֶיךָ. דְּהֵנָּה,
11 שם הַיְיָ שְׁמורכב מארבעת
12 האותיות יו"ד, ה"א, ו"ו, ה"א
13 הוּא מְלִשׁוֹן מְהֵרָה⁸²,
14 שְׁהוּא עֲנִין הַתְּהוּוֹת
15 הַשְׁתַּלְשׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת
16 בריאת העולמות והתהוותם
17 באמצעות אור שיוצר ונמשך
18 מלמעלה למטה בצורה
19 הדרגתית, בדומה לשלשלת
20 (שרשרת) שהחוליות שלה
21 מחוברות זו לזו. וְלִכֵּן יֵשׁ
22 בְּשֵׁם הַיְיָ, ד' הַאוֹתִיּוֹת
23 י"ה ו"ה, שְׁעֵנִינָם הוּא
24 צְמִצּוּם וְהַתְּפַשְׁטוּת
25 הַמְּשֻׁכָה וְהַתְּפַשְׁטוּת⁸³,
26 כמבואר באגרת התשובה
27 שבתניא (פרק ד): "היו"ד שהיא
28 בחינת נקודה לכד מרמזת

29 לחכמתו ית' שהיא בבחינת העלם והסתר קודם שבאה לבחינת התפשטות...
30 ואחר שבאה לבחינת התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה... נכללת ונרמזת באת
31 ה"א שיש לה בחינת התפשטות לרוחב... וגם לאורך". ומבואר בחסידות שאין
32 הכוונה לצמצום שנובע ממידת הדין וכוונתו למנוע השפעה אלא לצמצום
33 שהוא חלק בלתי נפרד מתהליך ההשפעה כשם שהרב מתמצת לתלמידו
34 בקצרה רעיון עמוק. ועוד מבואר שהאותיות יו"ד וה"א רומזות לצמצום
35 והתפשטות והאותיות ו"ו וה"א רומזות להמשכת וירידת השפע מלמעלה
36 למטה וגם האות ו"ו שראשה כמו יו"ד והמשכה בקו ארוך רומזת על כך
37 שתחילה יש צמצום ואחר כך ישנה התפשטות והמשכה וגם הה"א האחרונה,
38 כמו הראשונה, רומזת להתפשטות. ובספר ביאורי הוזהר לאדמו"ר הצמח צדק
39 (פרשת אחרי) כתוב בעניין זה: "וכל זה הוא עניין כללות וסודי כללות
40 ההשתלשלות... כדי שיבאר האור והשפע מאין סוף במיעוט אחר מיעוט עד
41 שיוכל להיות מאצילות בריאה ומבריאה יצירה כו' עד שיתהוו נבראים בעלי

ביאור בדרך אפשר

42 גבול ממש ואם לא שהי' אור אין סוף הולך ומשתלשל על ידי ד' אותיות הוי'
43 באצילות, בריאה, יצירה עשייה לא הי' מתהווה בחינת הנבראים הנפרדים אלא
44 היא הכול בבחינת אלוקות ממש".

45 וְהֵינּוּ, שְׁהַתְּחַלָּה של ההתהוות על ידי שם הוי' הִיא בְּאוֹת יו"ד,
46 שְׁהוּא עֲנִין שֶׁל צְמִצּוּם,
47 שְׁמוֹרָה עַל מְדִידָה
48 וְהַגְּבֻלָּה כו', שְׁעַל-יְיָ
49 זֶה הוֹדוֹת לְצַמְצוּם בְּאֵי הָאָמור
50 בְּסִדְר וְהַדְרָגָה יורר מדרגה
51 לדרגה עַד שְׁהֵיְהִי מְקוֹר
52 לְהוֹת עולמות ונבראים
53 מוגבלים. וְעוֹד זֹאת,
54 שְׁהֵי"ד דְּשֵׁם הַיְיָ מוֹרָה
55 עַל הַתְּמַדַּת הַפְּעוּלָה⁸⁴,
56 כמו בכתוב "ככה יעשה איוב"
57 שמשמעו שהיה עושה כך תמיד,
58 ובעניינו הכוונה שפעולת
59 ההתהוות נמשכת באופן מתמיד
60 ומתחדשת כל העת הַיְיָנוּ,
61 שְׁבָכַל רָגַע וְרָגַע הָרִי זֶה
62 בְּאִפְּן שֶׁל צְמִצּוּם
63 וְהַתְּפַשְׁטוּת הַמְּשֻׁכָה
64 וְהַתְּפַשְׁטוּת, שְׁזֵהוּ עֲנִין
65 שֶׁל כְּלִים, מְדִידָה
66 וְהַגְּבֻלָּה כמבואר לעיל.

צְדִיקִים דְּוָקָא, וְעַל-יְיָ-זֶה נִפְעַל שְׁאַפִּילוּ בְּחִיצוֹנֵיּוֹת
הַרְצוֹן לֹא יִהְיֶה בְּאִפְּן דְּכַחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה (עַל-דֶּרֶךְ
הָאָמור לְעֵיל (סְעִיף ה) בְּעִבּוֹדַת הָאָדָם).

וְזֶהוּ שְׁתַּחֲלַת מִתַּן-תּוֹרָה הִיא אֲנָכִי הַיְיָ אֱלֹהֶיךָ. דְּהֵנָּה,
הַיְיָ הוּא מְלִשׁוֹן מְהֵרָה⁸², שְׁהוּא עֲנִין הַתְּהוּוֹת
הַשְׁתַּלְשׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת. וְלִכֵּן יֵשׁ בְּשֵׁם הַיְיָ, ד' הַאוֹתִיּוֹת
י"ה ו"ה, שְׁעֵנִינָם הוּא צְמִצּוּם וְהַתְּפַשְׁטוּת הַמְּשֻׁכָה
וְהַתְּפַשְׁטוּת⁸³, וְהֵינּוּ, שְׁהַתְּחַלָּה הִיא בְּאוֹת יו"ד, שְׁהוּא
עֲנִין שֶׁל צְמִצּוּם, שְׁמוֹרָה עַל מְדִידָה וְהַגְּבֻלָּה כו',
שְׁעַל-יְיָ-זֶה בְּאֵי הָאָמור בְּסִדְר וְהַדְרָגָה עַד שְׁהֵיְהִי מְקוֹר
לְהוֹת. וְעוֹד זֹאת, שְׁהֵי"ד דְּשֵׁם הַיְיָ מוֹרָה עַל הַתְּמַדַּת
הַפְּעוּלָה⁸⁴, הַיְיָנוּ, שְׁבָכַל רָגַע וְרָגַע הָרִי זֶה בְּאִפְּן שֶׁל
צְמִצּוּם וְהַתְּפַשְׁטוּת הַמְּשֻׁכָה וְהַתְּפַשְׁטוּת, שְׁזֵהוּ עֲנִין שֶׁל
כְּלִים, מְדִידָה וְהַגְּבֻלָּה. אֲמָנָם, הַחֲדוּשׁ דְּמִתַּן-תּוֹרָה הוּא
שְׁיִמְשׁוּף גַּם בְּחִינַת אֲנָכִי שְׁלִמְעָלָה מְהֵרָה, וְהוּא עֲנִין
הָאֱלֹהִים אוֹתִיּוֹת פְּלֵא, שְׁלִמְעָלָה מְדִידָה וְהַגְּבֻלָּה.
וְהַעֲנִין בְּזֶה, דְּהֵנָּה כְּתִיב⁸⁵ אֲנִי הַיְיָ הוּא שְׁמִי, שְׁהוּא רַק
שֵׁם וְהָאָרָה בְּעֵלְמָא, שְׁזֵהוּ כְּלָלוֹת הָעֲנִין דְּסִדְר
הַשְׁתַּלְשׁלוֹת שְׁהוּא בְּמְדִידָה וְהַגְּבֻלָּה. וְלִכֵּן צְרִיף לְהִיֹּת

67 אֲמָנָם, הַחֲדוּשׁ דְּמִתַּן-
68 תּוֹרָה הוּא שְׁיִמְשׁוּף ויתגלה
69 בעולם גַּם בְּחִינַת אֲנָכִי
70 שְׁלִמְעָלָה מְהֵרָה, וְהוּא עֲנִין הָאֱלֹהִים אוֹתִיּוֹת פְּלֵא, שְׁלִמְעָלָה
71 מְדִידָה וְהַגְּבֻלָּה. והולך ומבאר את מעלת "אנכי" שלמעלה ממדידה
72 והגבלה על "הוי'" שמהווה באופן של 'כלים', מדידה והגבלה: וְהַעֲנִין
73 בְּזֶה, דְּהֵנָּה כְּתִיב⁸⁵ אֲנִי הַיְיָ הוּא שְׁמִי, שְׁהוּא רַק שֵׁם
74 וְהָאָרָה בְּעֵלְמָא, ולמרות מעלתו של שם הוי' לגבי שמות אחרים (כמבואר
75 בחסידות שלעומת שם אלוקים שענינו מידת הגבורה והצמצום, הרי ענינו
76 של שם הוי' הוא חסד וגילוי. ושם הוי', שמורה על "היה, הווה, ויהיה כאחד"
77 קשור בגילויים שלמעלה ממדידה והגבלה), סוף סוף מדובר על שם בלבד
78 שביחס לעצם המהות הפנימית הוא רק הארה מועטת (כשם ששמו של אדם,
79 למשל, איננו ביטוי לעצם מהותו אלא דבר חיצוני בלבד) ומאחר שמדובר
80 בהארה מובן שהכוונה לאור מרוד ומוגבל שְׁזֵהוּ כְּלָלוֹת הָעֲנִין דְּסִדְר
81 הַשְׁתַּלְשׁלוֹת שְׁהוּא בְּמְדִידָה וְהַגְּבֻלָּה. וְלִכֵּן לֹא די בגילוי של הוי'
82 שהוא שם והארה אלא צְרִיף לְהִיֹּת הַגְּלוּי דְּאֲנָכִי, שְׁמַצַּד בְּחִינָה

(82 פרדס שער א (עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א רפ"ד. וראה זהר ח"ג רנו, סע"ב (ברע"מ). גינת אגוז (להר"י גיקטליא) חלק הראשון שער ההוי' (ד, א ואילך. הובא בשל"ה בהקדמה ד, ב ואילך). מו"נ ח"א פס"א. טושו"ע או"ח סימן ה. ועוד. 83 לקו"ת בשלח א, א ואילך. ובכ"מ. 84 ראה תניא שעהיוה"א שם. 85 ישע"י מב, ח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 זו יִשְׁנוּ הָעֲנָנִים דְּלֹא שְׁנִיתִי⁸⁶, ומבחינה זו בריאת העולם לא פועלת
 2 שום שינוי לגבי הקדוש-ברוך-הוא, כביכול, והוא אחד ויחיד לאחר בריאת
 3 העולם בדיוק כמו לפני הבריאה שְׁהוּא עֲנָנִים שְׁלֹמְעֵלָה מִמְדִּידָה
 4 וְהַגְבֵּלָה כי בתוך הגדרים שכן מדורים ומגבלים הרי העולמות והנבראים
 5 כן תופסים מקום במובן מסוים
 6 נולכאורה יש לשאול על כך: 1
 7 וּמָה שֶׁפְּתוּב אָנִי הַיְוָי לֹא 2
 8 שְׁנִיתִי, הביטוי האמור, "לא
 9 שנית" מופיע בכתוב בהקדמת
 10 המילים "אני הוי" היינו,
 11 שְׁהֶעֱנָנִים דְּלֹא שְׁנִיתִי הוּא 5
 12 בְּשֵׁם הַיְוָי, ואם כן העובדה 6
 13 שהעולמות והנבראים לא 7
 14 פועלים שום שינוי למעלה 8
 15 קשורה בעניין הוי, והרי זו 15
 16 סתירה לאמור לעיל שהוי קשור 16
 17 במדידה והגבלה ורק "אנכי" 17
 18 קשור ב"לא שנית", ויש בזה 18
 19 שְׁנֵי בְּאוּרִים. הַא, שאכן 19
 20 יש שתי דרגות בשם הוי – "הוי" 20
 21 דלעילא (הוי העליון) והוי 21
 22 דלתתא (הוי התחתון) זה 22
 23 היישוב לסתירה האמורה - 23
 24 שְׁעֲנָנִים זֶה "אני הוי" לא 24
 25 שנית" שממנו מובן שהוי הוא 25
 26 למעלה ממדידה והגבלה, כמו 26
 27 "אנכי" קאי מתייחס על אל 27
 28 שֵׁם הַיְוָי דְּלַעֲלֵילָא, 28
 29 שלמעלה שְׁנֶקְרָא הַיְוָי לֹא 29
 30 על שם שְׁהוּא מְהִיָה 30
 31 בְּפִעֵל עולמות ונבראים 31
 32 מוגבלים ומדורים, אֵלָא עַל 32
 33 שֵׁם שֶׁבְּכַחוּ וַיְכַלְתּוּ 33
 34 לְהוֹת והיכולת היא דבר יותר מופשט ולא גבולי מאשר ההתהוות בפועל.
 35 וְכַמְבָּאָר⁸⁷ בְּעֲנָנִים הַיְכַלְתָּ והאפשרות שיש לקדוש-ברוך-הוא להיות
 36 בורא שְׁבוּ נִמְצְאִים כָּל הָעֲנָנִים בְּהַשְׂאָה, ואין ביניהם הבדלים
 37 ברורים ומוגדרים לְהוֹתוֹ לְמַעְלָה מִכָּל עֲנָנִים הַכַּחוֹת, כפי שהם באים
 38 בפועל, כשהאורות מלוכשים בכלים ולכל אחד יש 'ציור' והגדרה מיוחדת לו
 39 וְלָכֵן כִּיוּן שֶׁמְדוּבָר בְּשֵׁם הַיְוָי דְּלַעֲלֵילָא שְׁלֹמְעֵלָה מְצִיּוּר' והגדרה של כוחות
 40 פריטים לא שִׁיף בּוּ הָעֲנָנִים דְּשְׁנִיתִי, והוא נשאר מופשט מכל מדידה
 41 והגבלה גם לאחר הבריאה זאת אֶף-עַל-פִּי שְׁנֶקְרָא הַיְוָי עַל שֵׁם
 42 שֶׁבְּכַחוּ וַיְכַלְתּוּ לְהוֹת ובעצם גם לשם הוי' דלעילא יש קשר ושייכות
 43 לעניין ההתהוות אלא שכיוון שלא מדובר על ההתהוות בפועל אלא על

44 היכולת להוות, הרי בחינה זו נשארת תמיד מעל לכל מדידה והגבלה, בעוד
 45 ששם הוי' דלתתא אכן מוגבל ולעומתו רק "אנכי" הוא למעלה ממדידה
 46 והגבלה. וְהַב', שְׁגַם כְּפִי הַמְבָאָר לְפַעֲמִים⁸⁸ שְׁאֲנִי הַיְוָי לֹא
 47 שְׁנִיתִי קָאִי עַל כְּלָלוֹת שֵׁם הַיְוָי, גַּם עַל שֵׁם הַיְוָי דְּלַתְתָּא,
 48 הַרִי זֶה לְפִי שְׁאֲנִי הַיְוָי
 49 הוּא שְׁמִי, שְׁהוּא עֲנָנִים
 50 שֶׁל הָאָרֶה בְּלָבָד, אבל
 51 מבחינת הקדוש-ברוך-הוא
 52 בעצמו אכן אין שינוי וְעֲנָנִים
 53 הַצְּמֻצוֹם וְהַהֲתַפְּשׁוּתוֹ
 54 כּוּ' (שְׁזָהוּ עֲנָנִים אוֹתִיּוֹת
 55 שֵׁם הַיְוָי) כְּפִי שְׁהוּא
 56 בְּהָאָרֶה בְּלָבָד (שְׁהֶעֱצַם
 57 הוּא לְמַעְלָה מִשְׁיְכוֹת
 58 אֵלֵיהָ כי אמנם מדובר בהארה
 59 של המאור, מקור האור, אבל זו
 60 הארה מועטת ביותר שלא נראה
 61 כל יחס ורמיון בינה ובין העצם)
 62 ולכן הצמצום וההפשטות כפי
 63 שהוא בהארה המועטת אֵינּוּ
 64 המשכה והתגלות חדשה שיש
 65 לה חשיבות בפני עצמה, אֵלָא
 66 עֲנָנִים שֶׁל הָעֵלָם וְגִלּוּי שֶׁל
 67 אותו דבר עצמו, וְיִדּוּעַ
 68 שְׁהֶעֱלַם וְגִלּוּי אֵינּוּ עֲנָנִים
 69 שֶׁל שְׁנֵי אֲמִתִּי, כְּמַבָּאָר
 70 בְּמָקוֹם אַחֵר⁸⁹ בְּאַרְפָּה].
 71 וְעַל-זֶה נֶאֱמַר אֲנֹכִי הַיְוָי,
 72 היינו, שֶׁבְּחִינַת אֲנֹכִי,
 73 שְׁהוּא עֲנָנִים הָאֵלִיף
 74 אוֹתִיּוֹת פְּלֵא, שְׁלֹמְעֵלָה
 75 מִמְדִּידָה וְהַגְבֵּלָה, נִמְשָׁף
 76 בְּהַיְוָי, (בדומה לאמור לעיל
 77 לגבי עבודת ה' שכוח הרצון חודר ונמשך בתוך הכוחות הפנימיים) בְּמִדְּיָה
 78 וְהַגְבֵּלָה דְּסִדְרָה הַשְׂמֵלְשֵׁלוֹת, שגם בהם יהיה ניכר ונמשך האור
 79 שלמעלה ממדידה והגבלה שֶׁלְכֵן נִמְשָׁכִים גַּם עֲנָנֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
 80 שנמשכים מהרצון העליון שלמעלה ממדידה והגבלה בְּעוֹלָם וּבְעֲנָנֵי
 81 הָעוֹלָם וחודרים ומאירים בתוך העולם הזה ובתוך דברים גשמיים. אֶף מִי
 82 הוּא הַגּוֹרֵם שְׁיִמְשָׁף מִבְּחִינַת אֲנֹכִי שלמעלה ממדידה והגבלה
 83 בְּשֵׁם הַיְוָי, המהווה עולם מדוד ומוגבל הִנֵּה עַל-זֶה נֶאֱמַר אֲנֹכִי
 84 הַיְוָי אֵלְקִיָּהּ, וְהִינוּ, שְׁהֶמְכֹּן הוּא שְׁיִהְיֶה הַיְוָי לא דבר מופשט
 85 ורחוק מהאדם והעולם אלא אֵלְקִיָּהּ, כְּתִיב הַכּוּחַ שֶׁלְךָ, כי 'אלוקים' הוא
 86 גם מלשון כח, ו'אלוקיך' היינו שענייני האלוקות שלמעלה ממדידה והגבלה

(86) מלאכי ג, ו. (87) ראה תו"מ סה"מ ניסן ע' קעו. וש"נ. (88) ראה סה"מ תרצ"ט ע' 178. וראה גם סה"מ תרס"ט ע' קסג. (89) ראה סידור (עם דא"ח) מח, א ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' קנה ואילך.

ביאור בדרך אפשר

1 יורדים והודרים בתוך האדם וְחַיִּיתָהּ⁹⁰ החיות שלך, כי ענייני האלוקות
 2 הופכים להיות מורגשים בתודעה שלו והוא מכיר בעובדה שכל החיות שלו
 3 נובעת מהאלוקות, וְעֵינֵי זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי-זֶה שְׁאֲנֵכִי שלמעלה
 4 ממדידה והגבלה נִמְשָׁךְ ומתגלה ונרגש בְּהַיָּוִ, מקור ההתהוות של נבראים
 5 מוגבלים שְׁאֵז הִנֵּה תְמוּרַת
 6 הַעֲנֵן דְּכַשִּׁיכָה פְּאוּרָה, 1 וְחַיִּיתָהּ⁹⁰, וְעֵינֵי זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי-זֶה שְׁאֲנֵכִי נִמְשָׁךְ
 7 שונן לגבי דרגות עליונות
 8 שלגביהם כל מעשה התחתונים
 9 לא תופס מקום כלל נַעֲשֶׂה
 10 הַחֲפֵץ והרצון הגלוי
 11 בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים
 12 דְּוָקָא, שְׁלֹכֵן הַחֲמֻשָּׁה
 13 של "אנכי" היא לְיִשְׂרָאֵל
 14 דְּוָקָא, ורק לבני ישראל
 15 הקדוש-ברוך-הוא אומר "אנכי"
 16 ה' אלוקיך" לְהִיּוֹת כְּחַד
 17 וְחַיִּיתָהּ (דִּישְׂרָאֵל).
 18 וּמִזָּה מוֹכֵן גַּם שְׁעֵנֵי זֶה
 19 של המשכת "אנכי" ב"הוי"
 20 תְּלוּי בַעֲבוּדַת הָאָדָם,
 21 שְׁהָרִי כלשון הוזהר רוח
 22 אֵייתִי רוּחַ וְאִמְשִׁיךְ
 23 רוּחִ⁹¹, הרוח מביאה רוח
 24 וממשיכה רוח, כלומר הרוח של
 25 האדם וההתנהגות שלו גורמת
 26 שתומשך עליו מלמעלה רוח
 27 דומה (למשל, כאשר אדם מדבר
 28 ועוסק בדברים של שמחה, הוא
 29 מתעורר להיות שמח וכן גם
 30 ביחס של הנשמה לאלוקות
 31 שרוח והתנהגות של האדם
 32 למעלה ממדידה והגבלה
 33 ממשיכה עליו 'רוח' עליונה

ביאור בדרך אפשר

44 הרצון היא חיובית בלבד כך שאין נתינת מקום לסתירה בין האמונה
 45 בקדוש-ברוך-הוא להתנהגות בפועל לא רק בצורה כל כך בוטה וחמורה של
 46 בקשת עזרת הקדוש-ברוך-הוא להצלחה בגניבה אלא אין מקום לסתירה מסוג
 47 זֶה אֲפִילוּ בְּדַקּוֹת דְּדַקּוֹת כי הרצון חודר בכוחות הפנימיים בצורה
 48 פנימית ומלאה), וְעַל-יְדֵי-זֶה
 49 נַעֲשֶׂה אֲפִילוּ הַרְצוֹא
 50 בְּדַרְגָּא הַיּוֹתֵר עֲלִיוְנָה
 51 למרות שעניינו הוא תשוקה
 52 גדולה לדבקות בקדוש-ברוך-
 53 הוא עד כלות הנפש בְּאִפְן
 54 דְּנִכְנָס בְּשִׁלּוּם וְיִצָּא
 55 בְּשִׁלּוּם, ללא פגע וללא נזק
 56 רוחני וְאֵז נִפְעַל גַּם
 57 בְּחִיצוֹנִיּוֹת הַרְצוֹן שבה
 58 הטעם לרצון והשורש שלו בעונג
 59 לא ניכר ונרגש ויש חשש
 60 לסטייה מהכוונה העליונה
 61 שְׁלֹא תִהְיֶה גם שם נְטִיָּה
 62 וסטייה מן הַכּוֹנֵה העליונה
 63 (כַּנִּ"ל סְעִיף ה'), הִנֵּה
 64 עַל-יְדֵי-זֶה שהאדם מגיע לידי
 65 כך הרי רוחו של האדם
 66 וההתעוררות שלו למטה מעוררת
 67 המשכה מסוג זה למעלה,
 68 כביכול ופועל גַּם לְמַעְלָה
 69 באלוקות אֵת הַמְשַׁכֵּת
 70 הָאֱלֹהִי דְאֲנֵכִי כְּפִי
 71 שְׁנַתְּגַלָּה בְּמַתְן-תּוֹרָה
 72 בְּאִפְן שְׁנִמְשָׁךְ גַּם הַטַּעַם
 73 הַכּוֹסֵם וְהַתְּעוּגָה שְׁבַרְצוֹן,
 74 שְׁמַצֵּד זֶה חֲפֵץ
 75 בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים
 76 דְּוָקָא, וְעַד שְׁגַם
 77 בְּחִיצוֹנִיּוֹת הַרְצוֹן לֹא יִהְיֶה כְּחַשְׁיכָה פְּאוּרָה כמבואר לעיל
 78 בהרחבה.
 79 וּמִזָּה מוֹכֵן פְּעֻלַת הָאֱלֹהִי דְהַאֲשִׁל בְּהַשְׁבַּחַת הָאֲרֵץ דְּגֵן-עֲדָן,
 80 כמובא לעיל מדברי חכמינו ז"ל שהקדוש-ברוך-הוא נתן את הארץ לאברהם
 81 אבינו כמות שהיא ואברהם השביח אותה על ידי שנטע בה אשל חה גם עניין
 82 העבודה של האדם בגן עדן, "לעבדה ולשמרה", להשביח את הגן. ולאור
 83 המבואר לעיל באריכות ניתן להבין מה עניינה של השבחה זו שְׁהָרִי
 84 גֵן-עֲדָן מַצֵּד עֲצָמוּ הוּא עֵינֵי שֶׁל מְדִידָה וְהַגְּבֻלָּה לְהִיּוֹתוֹ
 85 אוֹר פְּנִימִי, ואור פנימי שמתלבש בכלים מדודים ובא ומאיר בצורה
 86 מותאמת ליכולת הקליטה של הכלי הוא אור מוגבל אֵף עַל-יְדֵי עֲבוּדַת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הָאָדָם, לְעֵבֶדָה וּלְשִׁמְרָה, בְּאִפְן שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַגְּבֻלָּה, מִשְׂבִּיחִים
2 אֶת הַגֵּן כִּי מִמְּשִׁיכִים בְּגֵן-עֵדֶן בְּחֵינֵת הָאֱלֹ"ף שְׁלֹמֶעֱלָה
3 מִמְּדִידָה וְהַגְּבֻלָּה, וְזוֹהִי הַהִשְׁבָּחָה שְׁפוּעֵלִים בְּגֵן-עֵדֶן,
4 שְׁמִמְשִׁיכִים בְּגֵן בְּחֵינֵת עֵדֶן, שֶׁהוּא עֲנֵן הַתַּעֲנוּג, שְׁלֹכֵן קָאִי

5 בְּחֵינֵת הַתַּעֲנוּג עַל פְּנִימִיּוֹת
6 הַחֲכָמָה וּפְנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר, 1
7 כְּמוֹבָא לְעִיל בְּתַחֲלִית הַמַּאמֵר 2
8 ש"גן לְחֹדֵר וְעֵדֶן לְחֹדֵר הַיִּינוּ 3
9 שְׂבִיחֵת הַגֵּן הִיא עֵינֵן בְּפִי 4
10 עֲצֻמוֹ וְאִילוֹ בְּחֵינֵת עֵדֶן שֶׁהִיא 5
11 עֵינֵן נוֹסֵף בְּפִי עֲצֻמוֹ הִיא עֵינֵן 6
12 הַתַּעֲנוּג הַשְׂמֵחַ הוּא פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר

13 וּפְנִימִיּוֹת הַחֲכָמָה וְכַאֲשֶׁר 7
14 מִמְּשִׁיכִים וּמַגְלִים ב"גן" אֶת 8
15 "עֵדֶן" שְׁגָם הַגֵּן שֶׁהוּא אוֹר 9
16 פְּנִימִי הַבַּא בְּמִדְרֵה וְהַגְּבֻלָּה 10
17 יִהְיֶה כְּמוֹ בְּחֵינֵת עֵדֶן 11
18 שְׁלֹמֶעֱלָה מִמְּדִידָה וְהַגְּבֻלָּה כִּי 12
19 הָאוֹר הַעֲלִיּוֹן יִחְדָּר וְיֵאִיר גַּם 13
20 בְּגֵדִים הַמְּוַבְּלִים.

21 ז) וּבִאֹר עֲנֵן אוֹת שִׁי"ן 14
22 דָּאֲשֶׁל, יוֹבֵן עַל-פִּי 15
23 הָאֲמוֹר לְעִיל (סְעִיף ד) 16
24 שֶׁהָאוֹת עֲצֻמָּה מוֹרָה עַל 17
25 עֲנֵנָה, וְכַמְבָּאָר בְּשִׁעַר 18
26 הַיַּחֲדוּד וְהָאֲמוֹנָה⁹² 19
27 שְׁתַּמוּנַת הָאוֹת מוֹרָה עַל 20
28 צִיּוֹר הַהִמְשָׁכָה כו"ו זֶה 21
29 לְשׁוֹן רַבְנֵי הַזֶּקֶן (שַׁעַר הַיַּחֲדוּד 22
30 וְהָאֲמוֹנָה פֶּרֶק י"ב בְּהַגְהָה: 23
31 "וּלְפִי שְׂכַל אוֹת וְאוֹת מִכ"ב 24
32 אוֹתוֹת הַתּוֹרָה הִיא הַמִּשְׁכַּת 25
33 חַיּוֹת וְכוּחַ מִיּוֹחַד פְּרִטֵי שֵׁאוֹנוֹ 26
34 נִמְשָׁךְ בְּאוֹת אַחֲרָת, לִכְךָ גַּם 27

35 תְּמוּנַת בְּכַתֵּב כֹּל אוֹת הִיא בְּתַמוּנָה מִיּוֹחַד פְּרִטֵית הַמּוֹרָה עַל צִיּוֹר הַהִמְשָׁכָה
36 וְהַתְּגַלּוֹת הָאוֹר וְהַחַיּוֹת וְהַכּוּחַ הַנְּגַלָּה וְנִמְשָׁךְ בְּאוֹת זוֹ אֵיךְ הוּא נִמְשָׁךְ וְתַגְלָה
37 מִמִּדּוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא וְרַצּוֹנוֹ וְחַכְמָתוֹ וכו"ו, וְכַפִּי שֶׁהוּבָא לְעִיל
38 שֶׁהִי"ד שֶׁהִיא בְּצוּרַת נְקוּדָה מוֹרָה עַל הָעֵלֶם וְהַסֵּתֵר וְהַיּוֹ"ו שֶׁהִיא בְּצוּרַת קו
39 אֲרוּךְ מוֹרָה עַל הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה. וְהֵנָּה, אוֹת שִׁי"ן נֶעֱשִׂית
40 מוֹרַכְתָּ מַג' קוּיִן, אָף ג' הַקּוּיִן אֵינָם נְפָרְדִים כֹּל אֶחָד לְעַצְמוֹ,
41 אֲלָא נֶעֱשִׂים מְחַבְּרִים זֶה עִם זֶה וּמְאֻחָדִים וְכוּ' מִיּוֹחַדִים זֶה עִם זֶה
42 בְּתַחֲתִיתָם. וְהַעֲנֵן בְּנֵה, הַמְּשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל הַתְּחַבְּרוּת וְהַתְּאֻחָדוּת
43 שְׁלוֹשֵׁת הַקּוּיִם בְּאוֹת שִׁי"ן הִיא דְּג' הַקּוּיִן הוּא עֲנֵן הַמְּדוּת

הָאָדָם, לְעֵבֶדָה וּלְשִׁמְרָה, בְּאִפְן שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַגְּבֻלָּה,
מִמְּשִׁיכִים בְּגֵן-עֵדֶן בְּחֵינֵת הָאֱלֹ"ף שְׁלֹמֶעֱלָה מִמְּדִידָה
וְהַגְּבֻלָּה, וְזוֹהִי הַהִשְׁבָּחָה שְׁפוּעֵלִים בְּגֵן-עֵדֶן,
שְׁמִמְשִׁיכִים בְּגֵן בְּחֵינֵת עֵדֶן, שֶׁהוּא עֲנֵן הַתַּעֲנוּג, שְׁלֹכֵן
קָאִי עַל פְּנִימִיּוֹת הַחֲכָמָה וּפְנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר, שְׁגָם הַגֵּן
יִהְיֶה כְּמוֹ בְּחֵינֵת עֵדֶן.

ז) וּבִאֹר עֲנֵן אוֹת שִׁי"ן דָּאֲשֶׁל, יוֹבֵן עַל-פִּי הָאֲמוֹר
לְעִיל (סְעִיף ד) שֶׁהָאוֹת עֲצֻמָּה מוֹרָה עַל
עֲנֵנָה, וְכַמְבָּאָר בְּשִׁעַר הַיַּחֲדוּד וְהָאֲמוֹנָה⁹² שְׁתַּמוּנַת הָאוֹת
מוֹרָה עַל צִיּוֹר הַהִמְשָׁכָה כו"ו. וְהֵנָּה, אוֹת שִׁי"ן נֶעֱשִׂית
מַג' קוּיִן, אָף ג' הַקּוּיִן אֵינָם נְפָרְדִים, אֲלָא נֶעֱשִׂים
מְחַבְּרִים וּמְאֻחָדִים בְּתַחֲתִיתָם. וְהַעֲנֵן בְּנֵה, דְּג' הַקּוּיִן
הוּא עֲנֵן הַמְּדוּת שְׁפָלּוּתָן הֵן ג' הַמְּדוּת הַסֵּד גְּבוּרָה
תְּפָאֲרַת. וְהֵנָּה, הַמְּדוּת מְצַד עֲצֻמָּן הֵן נְפָרְדוֹת, עֲנַפִּין
מִתְּפָרְדִין. וְלֹא רַק חֲצוּנִיּוֹת הַמְּדוּת, אֲלָא אֶפְּלוֹ פְּנִימִיּוֹת
הַמְּדוּת, שֶׁהֵן אֶהְבָּה וְיִרְאָה (פְּמַבְאָר בְּתַנְיָא⁹³ שֶׁאֶהְבָּה
וְיִרְאָה הֵן הַפְּנִימִיּוֹת דְּחֵסֶד וְגְבוּרָה), הֲרִי רֹאִים בְּאָדָם
הַתְּחַתּוֹן שְׁבִהִיּוֹתוֹ בְּקוֹ הָאֶהְבָּה אֵינּוֹ יְכוּל לְהִיּוֹת בְּקוֹ
הַיִּרְאָה, וְעַל-דִּרְדָּרָה זֶה לְהַפְּךָ. וּבְעֵנֵן זֶה הוּא הַחֲדוּשׁ
דְּתוֹרָה, שְׂיוּכַל לְהִיּוֹת אֶהְבָּה וְיִרְאָה בְּיַחַד, כְּדֵאִיתָא
בְּסִפְרֵי שְׂאִין לָךְ אֶהְבָּה בְּמָקוֹם יִרְאָה וְיִרְאָה בְּמָקוֹם
אֶהְבָּה אֲלָא בְּמִדַּת הַקְּב"ה בְּלְבָד. וְזֶהוּ עֲנֵן אוֹת שִׁי"ן,
שִׁישׁ בָּהּ ג' קוּיִן, שֶׁהוּא עֲנֵן כְּלָלוֹת הַמְּדוּת, כְּפִי שֶׁהֵן
(לֹא בְּאִפְן דְּעֲנַפִּין מִתְּפָרְדִין, אֲלָא) מִתְּחַבְּרוֹת
וּמְתַאֲחָדוֹת לְמַטָּה. וּבִאֹר הַעֲנֵן בְּעַבְדוֹת הָאָדָם, דְּהֵנָּה,

סוֹתֵרִים בְּכַתֵּב אַחַת. וּבְעֵנֵן זֶה הוּא הַחֲדוּשׁ דְּתוֹרָה, שְׂיוּכַל לְהִיּוֹת
אֶהְבָּה וְיִרְאָה אֶל הַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא בְּיַחַד, כְּדֵאִיתָא בְּסִפְרֵי שְׂאִין
לָךְ אֶהְבָּה בְּמָקוֹם יִרְאָה וְיִרְאָה בְּמָקוֹם אֶהְבָּה אֲלָא בְּמִדַּת
הַקְּב"ה בְּלְבָד. וְזֶהוּ עֲנֵן אוֹת שִׁי"ן, שִׁישׁ בָּהּ ג' קוּיִן, שֶׁהוּא
עֲנֵן כְּלָלוֹת הַמְּדוּת, כְּפִי שֶׁהֵן (לֹא בְּאִפְן דְּעֲנַפִּין מִתְּפָרְדִין
וְכֹל אֶחָד הוּא בְּפִי עֲצֻמוֹ, אֲלָא) הַמְּדוּת מִתְּחַבְּרוֹת וּמְתַאֲחָדוֹת
לְמַטָּה כֶּשֶׁם שְׁשׁוֹשֵׁת הַקּוּיִם שֶׁל הָאוֹת שִׁי"ן מִתְּחַבְּרִים וּמְתַאֲחָדִים
בְּתַחֲתִיתָם.
וּבִאֹר הַעֲנֵן בְּעַבְדוֹת הָאָדָם, דְּהֵנָּה, גַּם פְּאֲשֶׁר הַעֲבוּדָה הִיא

44 שְׁפָלּוּתָן הֵן שֶׁאֵין יֵשׁ שְׁבַע מִדּוֹת אַבֵּל ג' הַמְּדוּת הַסֵּד גְּבוּרָה
45 תְּפָאֲרַת הֵן כְּלָלוֹת כֹּל הַמִּדּוֹת וְשֶׁאֵין הַמִּדּוֹת הֵן הַסְּתַעְפוֹת שֶׁל הַפְּרִטִים
46 מֵהַכֹּל. וְהֵנָּה, הַמְּדוּת מְצַד עֲצֻמָּן הֵן נְפָרְדוֹת זוֹ מִזוֹ, עֲנַפִּין
47 מִתְּפָרְדִין בְּדוּמָה לְעוֹפִים שֶׁל עֵץ שֶׁאֵין הֵם עוֹפִים שֶׁל אוֹתוֹ עֵץ אַבֵּל הֵם
48 נְפָרְדִים זֶה מִזֶּה וְכֹךְ הַמִּדּוֹת הֵם
49 חֶלֶק מֵאוֹתָהּ נִפְשׁ אַבֵּל הֵם
50 בִּיטוּיִים שׁוֹנִים שֶׁל הַנֶּפֶשׁ. וְלֹא
51 רַק חֲצוּנִיּוֹת הַמְּדוּת,
52 הַמִּדּוֹת נְפָרְדוֹת זוֹ מִזוֹ לֹא רַק
53 בְּחִיצוּנִיּוֹת שֶׁלֵּהֵן שְׂבָה הַהִבְדָּלִים
54 בֵּין הַמִּדּוֹת בְּאִים בְּצוּרָה כּוֹלֵט
55 וּמוֹדֵגֶשׁת אֲלָא אֶפְּלוֹ
56 פְּנִימִיּוֹת הַמְּדוּת, שֶׁהֵן
57 הַרְגֵשׁוֹת שֶׁל אֶהְבָּה וְיִרְאָה
58 (פְּמַבְאָר בְּתַנְיָא⁹³
59 שֶׁאֶהְבָּה וְיִרְאָה הֵן
60 הַפְּנִימִיּוֹת דְּחֵסֶד וְגְבוּרָה
61 כְּמוֹ, לְמִשַׁל כֹּאֲשֶׁר אַב מִשְׁפִּיעַ
62 לְבָנוֹ כְּתוֹצָא מֵאֵהְבָתוֹ אֵלָיו
63 שֶׁהַשְּׁפֵעָה כְּפוּעֵל הִיא מִדַּת
64 הַחֵסֶד, וְהַפְּנִימִיּוֹת הִיא רַגֵּשׁ
65 הָאֶהְבָּה וְכֹךְ גַּם בְּמִנְיַעַת הַשְּׁפֵעָה
66 בְּעַקְבוֹת פְּחַד וְיִרְאָה שֶׁהֵבֵן לֹא
67 יִבּוֹא לְיַדִּי מִכְּשׁוֹל שְׁפוּעוֹת
68 עֵינֵיכֶם הַשְּׁפֵעָה הִיא מִדַּת
69 הַגְּבוּרָה וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁלֵּהּ הִיא
70 הַיִּרְאָה), הֲרִי רֹאִים בְּאָדָם
71 הַתְּחַתּוֹן שְׁבִהִיּוֹתוֹ בְּקוֹ
72 הָאֶהְבָּה אֵינּוֹ יְכוּל לְהִיּוֹת
73 בְּקוֹ הַיִּרְאָה, וְעַל-דִּרְדָּרָה
74 לְהַפְּךָ כִּי בְּנִיגוּד לְשַׁכַּל הַנוּשָׂא
75 הַפְּכִים וְיִכּוּל לְהִבִּין וְלִקְלוּט בְּכַת
76 אַחַת שְׁתֵּי סוֹתֵרוֹת, הַלֵּב
77 לֹא יְכוּל לְהַכִּיל שְׁנֵי רַגְשׁוֹת
78 סוֹתֵרִים בְּכַת אַחַת. וּבְעֵנֵן זֶה הוּא הַחֲדוּשׁ דְּתוֹרָה, שְׂיוּכַל לְהִיּוֹת
79 אֶהְבָּה וְיִרְאָה אֶל הַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא בְּיַחַד, כְּדֵאִיתָא בְּסִפְרֵי שְׂאִין
80 לָךְ אֶהְבָּה בְּמָקוֹם יִרְאָה וְיִרְאָה בְּמָקוֹם אֶהְבָּה אֲלָא בְּמִדַּת
81 הַקְּב"ה בְּלְבָד. וְזֶהוּ עֲנֵן אוֹת שִׁי"ן, שִׁישׁ בָּהּ ג' קוּיִן, שֶׁהוּא
82 עֲנֵן כְּלָלוֹת הַמְּדוּת, כְּפִי שֶׁהֵן (לֹא בְּאִפְן דְּעֲנַפִּין מִתְּפָרְדִין
83 וְכֹל אֶחָד הוּא בְּפִי עֲצֻמוֹ, אֲלָא) הַמִּדּוֹת מִתְּחַבְּרוֹת וּמְתַאֲחָדוֹת
84 לְמַטָּה כֶּשֶׁם שְׁשׁוֹשֵׁת הַקּוּיִם שֶׁל הָאוֹת שִׁי"ן מִתְּחַבְּרִים וּמְתַאֲחָדִים
85 בְּתַחֲתִיתָם.
86 וּבִאֹר הַעֲנֵן בְּעַבְדוֹת הָאָדָם, דְּהֵנָּה, גַּם פְּאֲשֶׁר הַעֲבוּדָה הִיא

ביאור בדרך אפשר

1 מצד האל"ף, שהוא ענין הרצון ופנימיות הרצון, שאז
 2 נרְגַשְתּ הַפְּנִימִית כּו', כפי שנתבאר לעיל באריכות הרי
 3 רואים במוחש שהאדם יכול לעסק במשך זמן מסוים בעבודה
 4 נעלית ביותר, עד כדי כך שעל-ידי ההתבוננות בא לאפן

5 העבודה שלמעלה מטעם

6 ודעת (והינו) שענין 1 גם כאשר העבודה היא מצד האל"ף, שהוא ענין הרצון
 7 ההתבוננות אינו יוצר 2 ופנימיות הרצון, שאז נרְגַשְתּ הַפְּנִימִית כּו', הרי
 8 ו'מוליד' את ההתעוררות שאם 3 רואים במוחש שהאדם יכול לעסק בעבודה נעלית
 9 כן ההתעוררות היא רק עד כמה 4 ביותר, עד שעל-ידי ההתבוננות בא לאפן העבודה
 10 שהתבוננות מסוגלת לעורר, 5 שלמעלה מטעם ודעת (והינו) שענין ההתבוננות אינו
 11 ובמקרה זה מובן שהתבוננות 6 אלא להסיר את הענינים המעלימים, ואף-
 12 שכלית לא יכולה להביא 7 על-פי-כן, הנה לאחר זמן קצר לא יהיה זה שיף
 13 התעוררות שלמעלה מהשכל 8 למעשה בפעל, אף-על-פי שהתבוננות הייתה
 14 אלא ענינה של ההתבוננות 9 התבוננות אמתית ובענינים אמתיים. והסבה לכך היא
 15 אינו אלא להסיר את 10 מפני שישנו רק ענין הידיעה, ללא המשכה אל הלב,
 16 הענינים המעלימים 11 ועל-זה נאמר⁹⁴ וידעת היום והשבות אל לבבך, היינו,
 17 ומסתירים על ההתעוררות 12 שכדי שיהיה קיום לענין הידיעה באפן שתפעל מלוי
 18 שלמעלה מהדעת), ואף-על- 13 הפונה והרצון העליון, צריכה להיות המשכה אל הלב,
 19 פי-כן, למרות שמדובר 14 להמשיך את הידיעה במדות שבלב, להיות התפעלות
 20 בהתעוררות כל כך נעלית 15 הלב בכל ג' הקוין. והינו, שהענין דידעת היום פועל
 21 ונפלאה הנה לאחר זמן 16 פעלתו על-ידי והשבות אל לבבך, ועד שנפעלת תכלית
 22 קצר לא יהיה זה שיף לא 17 העבודה, שזהו הענין דאין עוד (פסיוס הכתוב). וזהו
 23 תהיה ההתבוננות השפעה ביחס 18 ענין השי"ן שלאחרי האל"ף, כי תכלית הפונה היא
 24 למעשה בפעל, אף-על- 19 שהאל"ף (שהוא ענין העבודה שלמעלה מטעם ודעת)
 25 פי שההתבוננות הייתה 20 ימשך בשי"ן, בג' הקוין, כללות ענין המדות, ויפעל
 26 התבוננות אמתית 21 בהם שלא יהיו בכחינת ענפין מתפרדין, אלא יהיו כלם
 27 ובענינים אמתיים כן 22 בייחד בעבודת ה', כמאמר הספרי הנ"ל. והינו, שכדי
 28 שהסיבה לאפשרות שהתבוננות 23 לפעל ענין האחדות בענפין מתפרדין, צריך להמשיך
 29 תהיה חסרת השפעה איננה 24 מדרגא שלמעלה מפרוד, וזהו ענין המשכת האל"ף,
 30 משום שלא הייתה כראוי או 25 שהוא ענין העבודה שלמעלה מטעם ודעת, שעל-ידי-
 31 דמיון שווא. והסבה לכך 26 זה נעשה ענין ההתאחדות לא
 32 היא מפני שישנו רק ענין 27 תהיה בסתירה ליראה, והיראה לא תהיה בסתירה
 33 הידיעה בשכל שבמוח, ללא 28 לאהבה, פיון ששתיהן הן לתכלית אחת, שהוא ענין
 34 המשכה וההתקשרות עם 29 עבודת ה'.

ביאור בדרך אפשר

45 ביטוי במעשה בפועל על-ידי והשבות אל לבבך, ועד שנפעלת
 46 תכלית העבודה, שזהו הענין דאין עוד (פסיוס הכתוב
 47 "ידעת" וגר) היינו שהאדם בא לידי הכרה והרגשה שהמציאות של
 48 הקדוש-ברוך-הוא היא המציאות האמתית היחידה וחוץ ממנו "אין עוד"

49 מציאות אמתית עצמאית.

50 וזהו ענין השי"ן 1
 51 שלאחרי האל"ף, כמילה 2
 52 "אשל", כי תכלית הפונה 3
 53 העליונה היא שהאל"ף 4
 54 (שהוא ענין העבודה 5
 55 שלמעלה מטעם ודעת, 6
 56 בחינת הרצון) ימשך 7
 57 בשי"ן, בג' הקוין, 8
 58 כללות ענין המדות, 9
 59 ויפעל בהם בכל המידות 10
 60 שלא יהיו בכחינת ענפין 11
 61 מתפרדין, אלא יהיו כלם 12
 62 בייחד בעבודת ה', 13
 63 כמאמר הספרי הנ"ל. 14
 64 והינו, שכדי לפעל ענין 15
 65 האחדות בענפין שמצד 16
 66 עצמם הם מתפרדין ומצד 17
 67 תכונתם הטבעית החסד והגבורה 18
 68 והתפארת (אהבה, יראה ורחמים) 19
 69 הם אכן 'קוים' שונים לא ניתן 20
 70 לפעול בהם ולחוש אותם ביחיד, 21
 71 צריך להמשיך מדרגא 22
 72 גבוהה מהם שלמעלה 23
 73 מפרוד והתחלקות ל'קוים' 24
 74 מוגדרים ושונים זה מזה, וזהו 25
 75 ענין המשכת האל"ף, 26
 76 שהוא ענין העבודה 27
 77 שלמעלה מטעם ודעת, 28
 78 בתוך המידות שעל-ידי- 29
 79 נעשה ענין ההתאחדות 30
 80 בג' הקוין, שהאהבה לא 31
 81 תהיה בסתירה ליראה, 32
 82 והיראה לא תהיה 33
 83 בסתירה לאהבה, למרות 34

84 שמצד עצמן הן מידות שונות ואף סותרות עד כדי כך שכברי חכמינו ז"ל
 85 שהובאו לעיל אין אהבה במקום יראה ויראה במקום אהבה אלא במידת
 86 הקדוש-ברוך-הוא פיון ששתיהן גם האהבה וגם היראה הן לתכלית
 87 ולמטרה אחת, שהוא ענין עבודת ה' ורק כאשר מדובר באהבה או
 88 ביראה בתור נגש שמבטא את הרצונות האישיים של האדם, שתי המידות

40 לענין הידיעה ותהיה לידיעה השפעה מתמשכת ולא רגעית באפן
 41 שתפעל מלוי הפונה והרצון העליון, צריכה להיות המשכה
 42 של הידיעה אל הלב, להמשיך את הידיעה במדות שבלב,
 43 להיות התפעלות הלב בצורה ניכרת ונרגשת בכל ג' הקוין. והינו,
 44 שהענין דידעת היום פועל פעלתו ומשפיע לטווח ארוך ומקבל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והרגשות סותרים, אבל כיוון שהמטרה היא לעבוד את ה' והאדם מבטל את
2 הנוטיות האישיות שלו, יש לו היכולת להרגיש ולפעול בשני הקוין בעת ובעונה
3 אחת.

4 (ח) וְהִנֵּה תְּכָלִית הַפְּנִיָּה הַיָּא שְׁפָל זֶה גַם הַתְּגָלוֹת וְהַמְשַׁכַּת הַרְצוֹן

5 שלמעלה מטעם ודעת וגם

6 התעוררות המידות בכל שלושת
7 הקוין גם יחד יִמְשֹׁךְ וְיִקְבֹּל
8 ביטוי בְּמַעֲשֵׂה בְּפַעַל, וְזֶהוּ
9 עֲנִין אוֹת לְמַד הַאֵת
10 השלישית שְׂבַתְבַּת אֲשֶׁל.
11 דְּהִנֵּה, עֲנִינָה שֶׁל אוֹת
12 לְמַד הוּא לְכַאוּרָה כְּמוֹ
13 עֲנִינָה שֶׁל אוֹת אֶל"ף,
14 דְּאֶל"ף הוּא מְלִשׁוֹן
15 אֶלְפָּנָא וְלַמּוֹד, כְּפִי שְׂמוּבוֹן
16 מהכתוב "אללפך חכמה אאלפך
17 בינה" שהוא לעיל וְגַם שֵׁם
18 האות לְמַד מוֹרָה עַל עֲנִין
19 הַלְמוּד. אֶף הַעֲנִין הוּא
20 שלאמיתו של דבר יש הברל בין
21 המשמעות הפנימית של האות
22 אל"ף לזו של האות למ"ד,
23 כְּמִבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר⁹⁵
24 בְּאַרְכָּה שֵׁשׁ שְׁנֵי אוֹפְנֵי
25 לְמוֹד. הָא' הוּא אֶפֶן
26 הַלְמוּד לְדַרְגוֹת הַיּוֹתֵר
27 עֲלִיוֹנוֹת, שְׁזָהוּ עֲנִין
28 הָאֶל"ף, מְלִשׁוֹן אֶאֱלָפָךְ
29 חֲכָמָה אֶאֱלָפָךְ בִּינָה,
30 שֶׁהוּא הַלְמוּד לְחֲכָמָה
31 וּבִינָה עֲצָמָם, וְלַמּוֹד זֶה
32 נִמְשָׁךְ מִמְּקוֹר הַשִּׁכְלָה,

33 שבהיותו מקור השכל הרי הוא למעלה מהשכל ויש בו עניינים שלמעלה מטעם
34 ודעת שְׁלֹכֵן נִקְרָא בְּשֵׁם פְּלֵא, אוֹתִיּוֹת אֶל"ף. וְהִב' הוּא אֶפֶן
35 הַלְמוּד עַד לְדַרְגוֹת הַיּוֹתֵר תַּחְתּוֹנוֹת, שְׁעַל-זֶה נֶאֱמַר וְכָל
36 בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי הַיּוֹי⁹⁶, "כל בניך" ולא רק בעלי הדרגות הגבוהות מִכָּל
37 מְלַמְּדֵי הַשִּׁכְלָתִי⁹⁷ "כל מלמדו" ולא רק המלמדים שהלימוד שלהם
38 נעלה ומוסיף עומק בחכמה ובינה, שְׁזָהוּ אֶפֶן הַלְמוּד דְּהַלּוּמָד מִכָּל
39 אָדָם⁹⁸ כִּי ש"כ"ל אדם" הופך להיות המלמד שלו, וְעַד שְׁדַרְשׁוּ
40 רְבוּתֵינוּ ז'⁹⁹ מֵה שְׂפַתְנוֹב¹⁰⁰ דְּכָרֵי חֲכָמִים כְּדַרְכוֹנוֹת,
41 שְׁדַרְבֵּן הֵינּוּ מְרַדְע שְׁמוֹרָה דְּעָה ("מרדע" ראשי תיבות מורה דעה,

2 כלומר ש'מלמדים' את הפרה דעת) בְּפָרָה, וְנִקְרָא מְלַמֵּד הַבְּקָר¹⁰¹
3 ומכאן שישנו גם אופן לימוד נחות כל כך שעל ידו 'מלמדים' אפילו את הבקר.
4 וְעֲנִינוּ של הלימוד שמלמד 'דעת' את הבהמה בְּעִבּוֹדָת הָאָדָם הוּא,
5 שֶׁהָאוֹת לְמַד מוֹרָה עַל הַהִמְשָׁכָה וְהַלְמוּד של ענייני קדושה

6 ואלוקות לְנַפֵּשׁ הַבְּהֵמִית,

7 עַל-יְדֵי שְׂרָשָׁה בְּד' חַיּוֹת

8 הַמְרַפְּכָה¹⁰² כמבואר

9 בחסידות שתכלית ההתבוננות

10 בגדולת ה' והתעוררות האהבה

11 לה' על ידי נפש הבהמית היא

12 כדי להשפיע גם על הנפש

13 הבהמית זאת באמצעות

14 התערות השורש של הנפש

15 הבהמית ב'בהמות' של המרכבה

16 העליונה (ולדוגמא, בלקוטי

17 תורה פרשת ויקרא: "נפש

18 האלוקית שרשה מבחינת אדם...

19 וכתוב ועל דמות הכסא דמות

20 כמראה אדם... ונפש הבהמית

21 היא נלקחה משמרי [פסולת]

22 האופנים ושורשה מבחינת פני

23 שור [שבמרכבה העליונה].

24 ותכלית ירידת הנשמה לעולם

25 הזה הוא כדי לברר נפש

26 הבהמית... והיינו על ידי נפש

27 האלוקית המתלבשת בה

28 ומתבוננת בה' אחד בקריאת

29 שמע, שמע ישראל כו' ועל ידי

30 זה ואהבת בכל לבבך בשני

31 יצריך כו'. אך קודם קריאת שמע

32 תקנו חכמים שתיים לפניו לקיום

33 הקריאת שמע. כי אי אפשר

34 להכניע ולכבוש את רוח הנפש הבהמית תחת ממשלת הנפש האלוקית כי אם

35 על ידי שורשה של הנפש הבהמית שמקור חוצבה הוא מחיות הקודש

36 שבמרכבה... דְּהִנֵּה, בְּעִבּוֹדָת הַהִתְבּוֹנְנוֹת שהיא עבודה שכלית, עַד

37 לְעִבּוֹדָה מִצַּד הַרְצוֹן וְהַרְצוּא, שלמעלה מהשכל (כמבואר לעיל

38 באריכות) הָרִי הַהִתְבּוֹנְנוֹת שִׁיכוּלָה לְפַעַל עַל נַפֵּשׁ הָאֱלֹקִית

39 ולעורר אותה אֵינָה אוֹתָה הַתְּבּוֹנְנוֹת שִׁיכוּלָה לְפַעַל עַל נַפֵּשׁ

40 הַבְּהֵמִית, וְעַל-דַּרְךָ-זֶה לְהַפְּךְ, שֶׁהַהִתְבּוֹנְנוֹת שְׂפּוֹעֵלָת עַל

41 הַנַּפֵּשׁ הַבְּהֵמִית, אֵינָה פּוֹעֵלָת עַל הַנַּפֵּשׁ הָאֱלֹקִית עֲנִין

42 הַיְצִיָּאָה מִמְּדִידָה וְהַגְּבֻלָה וייתכן שהנפש הבהמית תתעורר כי האדם

95 ראה אוה"ת חוקת ס"ע תתכה ואילך (בהוצאת תשנ"ח – ע' תתכד). 96 ישע"י נד, יג. 97 תהלים קיט, צט. 98 אבות רפ"ד. 99 ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א. וראה חגיגה ג, ב. 100 קהלת יב, יא. 101 ספר שופטים ג, לא (וראה רד"ק עה"פ. מצו"צ שמואל-א יג, כא). וראה גם ירושלמי שם. 102 ראה לקו"ת ויקרא ב, ב.

ביאור בדרך אפשר

1 התבונן באופן המתאים לה ואילו הנפש האלוקית לא הושפעה מכך במידה
 2 שתגרום לה לצאת מההגבלות שלה.
 3 והולך ומבאר את ההבדל בין ההתבוננות שיש לה השפעה על הנפש האלוקית
 4 לזו שיש לה השפעה על הנפש הבהמית: **ובקללות בדרך כלל הם ב' אופני ההתבוננות דשמע**
 5 **ישראל הוי' אלקינו הוי' 1**
 6 **אחד 103, וברוך שם כבוד 2**
 7 **מלכותו לעולם ועד 104, 3**
 8 **שזהו פללות החלוק 4**
 9 **שבין יחודא עלאה 10**
 10 **ויחודא תתאה 105. כלומר, 5**
 11 **אחרות ה' כפי שהיא מלמעלה, 6**
 12 **מצד הקדוש-ברוך-הוא. ואחדות 7**
 13 **ה' כפי שהיא מלמטה, מצד 8**
 14 **הנבראים. הנושא נידון בהרחבה 9**
 15 **בתורת החסידות ונקודת הדברים 16**
 17 **היא שהמשמעות העמוקה 17**
 18 **והפנימית של אחדות היא כי לא 18**
 19 **זו בלבד שאין עוד אלוקים חס 19**
 20 **ושלום ו"ה אלוקינו ה' אחד", 13**
 21 **אלא שאין שום מציאות אחרת 14**
 22 **מלבד האלוקות. ובהכרה 15**
 23 **ובאמונה הזו יש, באופן כללי, 16**
 24 **שתי רמות. "יחודא עילאה", 17**
 25 **כפי שהדברים הם מצידו של 18**
 26 **הקדוש-ברוך-הוא בעצמו שאכן 19**
 27 **כל הנבראים וכל העולמות הם 20**
 28 **כאין ואפס ובלשון הזוהר "כולא 29**
 29 **קמיה כלא חשיב" (לפניו, לגביו, הכול נחשב כלא וכאין) ו"יחודא תתאה"**
 30 **היא אחדות ה' כפי שהיא נתפסת בעיני הנבראים שלמטה הרואים את עצמם**
 31 **יש' ומציאות ועם זאת מאמינים ומכירים בכך שאין להם מציאות אמיתית כי**
 32 **אינם מציאות עצמאית אלא כל מציאותם וכל קיומם תלויים בכוח האלוקי**
 33 **שברא אותם ומהווה אותם בכל רגע מחדש. זהו שהולך ומבאר: והחלוק**
 34 **שפיניהם בין "יחודא עילאה" ל"יחודא תתאה" מוכן מפרוש**
 35 **הפתובים, דשמע ישראל הוא ענין ההתבוננות של האדם בכך**
 36 **דהוי' אחד, היינו, שמתבונן שמהות ועצמות אין-סוף**
 37 **הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו הוא למעלה מכל עניני העולמות**
 38 **ומכל עניני השתלשלות של ירידת האורות העליונים מלמעלה למטה**
 39 **בסדר והדרגה, והוא באפן דלא שניתי, כך שכל העולמות וכל**
 40 **ההשתלשלות לא פועלים בו כל שינוי (כפי שאומרים בתפילה, "אתה הוא**
 41 **עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם", ללא כל שינוי) פיון שפל**
 42 **סדר השתלשלות אינו אלא מהארה בעלמא אור חזי מועט**

ביאור בדרך אפשר

43 מה' יתברך אבל הוא עצמו נשאר ללא שינוי, ומזה מוכן שהוי' אחד,
 44 היינו, שז' הרקיעים והארץ וד' רוחות העולם בטלים
 45 במציאות לאלופו של עולם¹⁰⁶ הקדוש-ברוך-הוא, כי בהיותם הארה
 46 מועטת בלבד אין בכוחם לפגום חס ושלום באחדותו כי אינם נחשבים
 47 למציאות בעלת ערך שזהו
 48 ענין האל"ף, אותיות
 49 פלא להורות על כך שהקדוש-
 50 ברוך-הוא בעצמו הוא נפלא, רם
 51 ונישא, מהעולם. אמנם,
 52 התבוננות זו של "שמע
 53 ישראל" בהכרה באחדות ה'
 54 ברמה גבוהה כל כך שהיא
 55 בחינת "יחודא עילאה" אינה
 56 שיכת לנפש הבהמית¹⁰⁷
 57 והיא לא מסוגלת להבין אותה
 58 ולהיות מושפעת ממנה (כמובא
 59 לעיל מ'לקוטי תורה' שעל ידי
 60 ההתבוננות של הנפש האלוקית
 61 כשלעצמה "אי אפשר להכניע
 62 ולכבוש את רוח הנפש
 63 הבהמית"), פיון שמצד
 64 עצמה אין לה שיכות
 65 לענינים שלמעלה מסדר
 66 השתלשלות, לפי
 67 שנבראת
 68 השתלשלות והיא לא
 69 מסוגלת לקלוט ולהתפעל
 70 מהתבוננות בכך שבעצם
 71 הקדוש-ברוך-הוא נעלה ונשגב מכל העולמות והנבראים ומכל סדר
 72 ההשתלשלות. ולכן כדי לפעול גם על הנפש הבהמית צריכה להיות גם
 73 ההתבוננות דברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד¹⁰⁸, דשם
 74 כבוד ומלכות שלושתם הם מושגים שלא שייכים לעצם ולמהות אלא הם
 75 דברים חיצוניים (יחסית) כשם שבאדם, להבדיל, שמו, כבודו והמלכות
 76 והממשלה שלו אינם עצם מהותו ולכן "שם כבוד מלכותו" קאי על מתיחס
 77 אל ההארה האלקית (הארה וטפל בלבד ולא העצם והמהות)
 78 שנעשית מקור לעולמות, כאמור שכל הבריאה היא באמצעות הארה
 79 מועטת בלבד מאורו הגדול של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו ובזה היא
 80 ההתבוננות המחייבת גם את הנפש הבהמית להכיר באחדות ה' בנימוקים
 81 המתיישבים גם אצלה שאין דבר עושה את עצמו¹⁰⁹ ובהכרח שיש
 82 כוח עליון שברא ועשה אותו, והרי מוכן שהדבר שנעשה הוא
 83 למטה בדרגא שלא בערך לגבי הדבר המהיה אותו, כמבואר
 84 בחסידות בהרחבה שבניגוד להיווצרות מציאות בהליך של סיבה ותוצאה

103) ואתחנן ו, ד. 104) פסחים נו, א. ועוד. 105) ראה זח"א יח, א. תניא שעיהוה"א פ"ז. 106) ראה סמ"ק הובא בב"י או"ח סימן סא. שו"ע ודארה"ז או"ח שם סעיף ו'. לקו"ת תזריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב. 107) ראה תו"א וישב ל, ב. לקו"ת ויקרא ג, סע"א ואלך. 108) ראה לקו"ת שם, ב. 109) ראה חובת הלבבות שער א רפ"ה. שם פ"ו. וראה ספר החקירה להצ"צ ז, ב. קה, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (בלשון החסידות – "עילה ועלול") כמו 'לית' המידות מהשכל שם יש יחס
 2 וערך ודמיון בין הסיבה לתוצאה, הרי בהתהוות יש (דבר) מאין (לא דבר) אין
 3 כל יחס, ערך ודמיון בין המהווה למתהווה והפער בין בורא לנברא הוא "באין
 4 ערוך" וְעַד שְׁעָנֵן הַתְּהוּוֹת הִישׁ מֵאֵין לֹא נִמְצָא כָּלֵל בְּחִיק

5 הַנְּבָרָאִים ונברא לעולם לא
 6 יהיה מסוגל להיות בורא,
 7 והתבוננות זו פועלת על
 8 האדם שגם בהיותו בעולם
 9 ונפשו האלוקית תהיה מלוכשת
 10 בגוף ונפש הבהמית יהיה
 11 אָצֵלוּ בְּטוֹל הִישׁ וְהוּא יָכִיר
 12 באחדות ה', אם כי בדרגא של
 13 "יחודא תתאה". ומוכן,
 14 שְׁזָהוּ גַם עֲנֵן שֶׁל לְמוֹד,
 15 אָבֵל לֹא בִּאֲפֵן שְׁפוּעֵל
 16 בְּטוֹל בְּמִצְיָאוֹת (התבטלות
 17 במידה כזו שלא נשאר שום
 18 תחושת ישות ומציאות עצמית
 19 אלא "ביטול היש" בלבד)
 20 לאלוקות, לְאֵלוֹפוּ שֶׁל
 21 עוֹלָם, לְהֶאֱלֹף דְּאֲנִי
 22 שְׁלִמְעֵלָה מְהֵבִי"ת
 23 דְּבְרָאשִׁית, שהיא כמבואר
 24 לעיל התבטלות שלמעלה מטעם
 25 ודעת אָלָא רַק לְמוֹד ברמה
 26 נמוכה יותר שְׁפוּעֵל הַמְּשַׁכֵּת
 27 הַדְּעִת ההבנה וההרגשה
 28 באחדות ה' בְּזַרַע
 29 בְּהֶמָּה¹¹⁰, נאמר בירמיהו
 30 "זרעתי את בית ישראל זרע
 31 אדם זרע בהמה" ומבואר על כך
 32 בתורת החסידות שיש נשמות
 33 גבוהות בדרגת "זרע אדם" אך
 34 רוב הנשמות כדורותינו נקראות
 35 "זרע בהמה" בגלל הקושי
 36 לדעת, היינו להכיר ולהרגיש,
 37 אלוקות בצורה מוחשית אך על האדם להתאמץ ולהתבונן באחדות ה' כמה
 38 שידו מגעת עד שְׁגַם נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית וְהַגּוֹף יָבוֹאוּ לְבִטּוֹל הִישׁ
 39 עַל-יְדֵי הַתְּבוּנָנוֹת הַשֵּׁיכֵת אֲלֵיהֶם.
 40 אָמְנָם, כְּדִי שֶׁהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית תּוּכַל לִפְעַל עַל הַנֶּפֶשׁ
 41 הַבְּהֵמִית, אֲשֶׁר מְבַלֵּי הַבֵּט עַל הַיּוֹתֵה בְּהֵמִית, וּמִצַּד עֲצָמָה
 42 שֵׁיכֵת הִיא רַק לְעֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים וּבְהֵמִיִּים, מְכַל־מְקוֹם תִּפְעַל

43 עֲלֵיהָ הַתְּבוּנָנוֹת ותעורר בה הכרה והרגשה באחדות ה' עַד כְּדִי כֶּף
 44 שְׁתַּתְּעוֹרֵר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית בְּרִצּוֹן וְשִׂיפָה לְצֵאת מִהַמְּדִידָה
 45 וְהַהֲגָבָלָה שְׁלָה וְלַהֲתַקֵּר לְאֵלוֹקוֹת, צְרִיכָה לְהִיּוֹת תַּחְלָה לְפָנֵי
 46 הַתְּבוּנָנוֹת בִּכְרוֹן שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד" שְׁנוּעָדָה לְעוֹרֵר הַכְּרָה

47 באחדות ה' בדרגה של "יחודא
 48 תתאה" הַתְּבוּנָנוֹת
 49 שְׁפוּעֵלָת עַל הַנֶּפֶשׁ
 50 הָאֱלֹקִית, שְׁזָהוּ
 51 הַתְּבוּנָנוֹת דְּפֶסוּק
 52 רֵאשׁוֹן דְּקִרְיָאֵת שְׁמַע,
 53 הַרְוֵ אַחַד, שֶׁהוּא עֲנֵן
 54 הַמְּשַׁכֵּת אֵלוֹפוּ שֶׁל
 55 עוֹלָם, הָאֱלֹף דְּאֲנִי,
 56 שְׁנַמְשֵׁךְ בְּהַרְוֵ אֱלֹקֶיךָ
 57 (פְּנִ"ל סְעִיף ו'), הִיא בְּחִינַת
 58 "יחודא עילאה" וְלֹאֲחֲרֵי־זָה
 59 נִמְשָׁךְ בְּעֲנֵן דְּבִרְוֹף שֶׁם
 60 כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם
 61 וְעַד, לִפְעַל גַּם עַל נֶפֶשׁ
 62 הַבְּהֵמִית, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב⁶⁹
 63 בְּכָל לְבָבְךָ, בְּשִׁנֵּי
 64 יְצִירְךָ¹¹¹ שְׁגַם הַיְצִיר הַרַע
 65 יִכְנַע וְאֵף יִתְפַּחךָ לְטוֹב, שְׁזָהוּ
 66 עֲנֵן אוֹת לְמַ"ד שֶׁהִיא
 67 הַלִּימוּד שְׁבֵא לְאַחַר הַלִּימוּד שֶׁל
 68 הָאוֹת אֶל־ף.
 69 וְזָהוּ מֵה שְׁכַתּוּב עַל הָאֵשֶׁל

70 שְׁנִטַע אַבְרָהָם אַבְיָנוּ וַיִּטַע
 71 אֵשֶׁל בְּבֵאֵר שְׁבַע, דְּהִנֵּה,
 72 מְבֹאֵר בְּחִסְדוֹת
 73 וּבְקִבְלָה¹¹² שְׁבֵאֵר שְׁבַע
 74 קָאֵי מִתֵּיחַס עַל אֵל שְׁבַע
 75 בְּרִכּוֹת שֶׁל קְרִיָּאת שְׁמַע,
 76 כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹¹³
 77 בְּשַׁחַר בְּבוֹקֵר, בְּקִרְיָאת שְׁמַע
 78 שֶׁל שְׁחִרֵת מְבֹרָךְ שְׁתִּים שְׁתֵּי
 79 בְּרִכּוֹת לְפָנֶיהָ לְפָנֵי קְרִיָּאת שְׁמַע וְאַחַת וּבִרְכָה אַחַת לְאַחֲרֶיהָ אַחֲרֵי
 80 קְרִיָּאת שְׁמַע, וּבְעֶרְבַּ בְּקִרְיָאת שְׁמַע שֶׁל עֲרֵבִית מְבֹרָךְ שְׁתִּים שְׁתֵּי בְּרִכּוֹת
 81 לְפָנֶיהָ וּשְׁתִּים שְׁתֵּי בְּרִכּוֹת לְאַחֲרֶיהָ, וְאֵימָא יֵשׁ, מוֹבָא
 82 בִּירוּשָׁלַיִם¹¹⁴ שְׁזָהוּ הַמְּסַפֵּר שֶׁל בְּרִכּוֹת קְרִיָּאת שְׁמַע בְּבוֹקֵר וּבְעֶרַב בִּיחָד
 83 הַעוֹלָה לְשַׁבַּע כְּנֶגֶד מֵה שְׁכַתּוּב¹¹⁵ שְׁבַע בִּיּוֹם הַלְּלִיתִךָ. וְעַל-זֶה
 84 נֵאמַר וַיִּטַע אֵשֶׁל בְּבֵאֵר שְׁבַע, הִינֵנו, שְׁבִאֲמִצַּע כְּתוּב הַעֲבוּדָה

110 ראה תו"א ר"פ משפטים. 111 משנה ברכות נד, א. ספרי ופרש"י עה"פ. 112 אוה"ת וירא ח"ד תשסב, א. 113 משנה ברכות יא, א. 114 ברכות פ"א ה"ה (הובא בפרש"י ברכות שם – ד"ה בשחר). 115 תהלים קיט, קסד.

ביאור בדרך אפשר

1 הרוחנית דְּבִרְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע (בְּאֵר שֶׁבַע) יִשְׁנֹו הָעֲנָנִין דְּאִשְׁלֵי,
 2 דְּקָאֵי עַל שְׁמַתִּיחַס אַל הָעֲבוּדָה הָאִמּוּרָה לְעִיל, הַתְּבוֹנּוֹת וְהַכְּרָה
 3 וְהַרְגֵּשָׁה בַּאֲחַדוֹת ה' שְׁהִיא הָעֲבוּדָה דְּקְרִיאַת־שְׁמַע, בְּשְׁנֵי הָאוֹפְנִים
 4 הָאִמּוּרִים – "יְחֻדָּא עֵילָאָה" ו"יְחֻדָּא תַתָּאָה" שְׁהִיא הָעֲבוּדָה שֶׁל שְׁמַע
 5 יִשְׂרָאֵל גּוֹ' הַיְיָ אֶחָד
 6 ("יְחֻדָּא עֵילָאָה") וּבְרוּךְ שֵׁם
 7 כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד
 8 ("יְחֻדָּא תַתָּאָה"), שְׁהִיא
 9 בְּאִפְּן שְׁפָלוּלִים בְּהַ
 10 עֲנִינָם שֶׁל ג' הָאוֹתִיּוֹת א'
 11 ש' ל'. וְחֹזֵר וּמְפַרֵּט אַת
 12 הַמְּבוֹאֵר לְעִיל בְּאִרְיֻכּוֹ: הָא'
 13 מוֹרָה עַל הַהֲתְבוֹנָנוֹת
 14 בְּבִטּוּל לְאֵלוֹפּוֹ שֶׁל
 15 עוֹלָם, שְׁנִמְשָׁכַת מִדְּרָגָא
 16 שְׁלִמְעָלָה מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
 17 לְגַמְרֵי בְּעֲבוּרַת הָאֲדָם
 18 (אֶל־ף אוֹתִיּוֹת פְּלָא)
 19 וְחֻדְרַת בְּחֻמְהָ וּבִינָה
 20 שְׁבוֹ (אֶאֱלֹפֶךָ בִּינָה) חֻמְהָ
 21 אֶאֱלֹפֶךָ בִּינָה) הֵינּוּ שְׁעוֹבוֹ
 22 הַשְּׁכַל לְעֲבוּרַת ה' בְּאוֹפֵן שִׁיחָה
 23 נִיכַר כּוֹ הָעֲנִינִים שְׁלִמְעָלָה
 24 מִטַּעַם וְדַעַת. הַש' מוֹרָה עַל
 25 הַהֲמָשְׁכָה שֶׁל הַהֲתְבוֹנּוֹת
 26 בְּגֻדוּלַת ה' וְהַבִּטּוּל בְּגוֹ'
 27 הַקְּוִינִין חֲסֵד-גְּבוּרָה-תְּפָאֵרַת
 28 (אֵהֱבֵה-יִרְאֵה-רַחֲמִים) שְׁהֵם
 29 כְּלָלוֹת הַמַּדּוֹת, וְהַל'
 30 מוֹרָה עַל הַהֲמָשְׁכָה
 31 בְּבַחֲיִנַת נִצְחָה-הוֹד־יְסוּד־
 32 מַלְכוּת עַד לְמַעְשָׂה
 33 בְּפַעַל¹¹⁶, שְׁזוּהֵי הַפַּעֲלָה
 34 עַל הַנְּפֹשׁ הַבְּהֻמִּית,
 35 שְׁהֵרִי כַח הָעֵשְׂיָה הוּא
 36 עֲנָנִין שְׁבוֹ מִשְׁתַּיִם אֲדָם
 37 וּבְהֻמָּה וּבְכוּחַ הַמַּעֲשֵׂה לֹא
 38 נִיכַר מוֹתֵר הָאֲדָם מִן הַבְּהֻמָּה. וְעַל־יְדֵי־זֶה כֹּאשֶׁר גַּם הַשְּׁכַל, גַּם הַמִּידוֹת
 39 וְגַם הַמַּעֲשֵׂה בְּטָלִים לְקַב"ה נִשְׁלַמְתָּ הַפְּנוּנָה הָעֲלִיּוֹנָה, הָעֲנָג הָעֲלִיּוֹן
 40 שְׁלִמְעָלָה מִטַּעַם וְדַעַת וְהוּא הַמְּקוּר לְרַצּוֹן, נַחַת רִיחַ לְפָנֵי שְׁאֲמַרְתִּי
 41 וְנַעֲשֵׂה רְצוֹנִי, עַל־יְדֵי הָעֲנָנִים שְׁלִמְטָה דְּקָא כֹּאשֶׁר הָעֲנִינִים
 42 הַכִּי נְעִלִים שְׁבָאוֹת אֶל־ף (פְּלָא) יוֹרְדִים וְנִמְשָׁכִים לְחַכְמָה וּבִינָה וְאֲחֵר כִּךְ גַּם
 43 לִשְׁי"ן (מִידוֹת) וְעַד לְכוּחַ הַמַּעֲשֵׂה, לִמ"ד.

ביאור בדרך אפשר

44 ט) וְהִנֵּה מֵהָאִשְׁלֵי דְּאִבְרָהִם נָטַל יַעֲקֹב אֲרָזִים לְמַצְרַיִם, וּבְנֵי
 45 יִשְׂרָאֵל נָטְלוּם לְמַדְבָּר, וּמִזֶּה נַעֲשֵׂה אַחֲר־כֶּף הַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן
 46 בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים שְׁהֵיהָ נִכְפָּף כְּנָחַשׁ כְּדַבְּרֵי חו"ל שְׁהוֹבֵאוּ בְּתַחֲלִיל
 47 הַמַּאֲמֵר. וְהָעֲנָנִין בְּזֶה¹¹⁷ לְפִי פְּנִימִיּוֹת הַרְבִּיבִים, שְׁגַם לְאַחֲרֵי עֲבוּדָתוֹ
 48 שֶׁל אֲבָרָהִם בְּנִטְעַת
 49 הָאִשְׁלֵי, שְׁהוּא עֲנָנִין
 50 הַהֲמָשְׁכָה שֶׁל הָאֶל־ף
 51 בְּשִׁי"ן וּבְלִמ"ד, אִין זֶה
 52 עֲדִין תְּכָלִית הַפְּנוּנָה,
 53 שְׁהֵרִי תְּכָלִית הַפְּנוּנָה הִיא
 54 שְׁיִהְיָה בְּטוּל ה'לְעוֹמַת
 55 זֶה' הַצַּד שְׁכַנְגַּד צַד הַקְּדוּשָׁה
 56 נִקְרָא לְעוֹמַת זֶה' עַל שֵׁם לְשׁוֹן
 57 הַכְּתוּב "כִּי אַת זֶה לְעוֹמַת זֶה
 58 עֲשֵׂה אֲלֵקִים" וְיֵשׁ לְבַטֵּל אַת
 59 הַהֲתְנַגּוּת לְקְדוּשָׁה מִכָּל וְכָל,
 60 שְׁלֹא זֶה בְּלִבְד שְׁלֹא יוֹכֵל
 61 לִינְק מִרְבּוּי הַצְּמֻצוּמִים
 62 כְּמְבוֹאֵר בַּחֲסִידוּת שְׁהַסְטֵרָא
 63 אַחֲרָא, הַצַּד הָאֲחֵר שְׁאִינוּ צַד
 64 הַקְּדוּשָׁה, אִינוּ "יוֹנֵק" חֵיוֹת
 65 מֵאֲלוֹקוֹת בְּצוּרָה יִשִּׁירָה שְׁהֵרִי כֹל
 66 מִצִּיאוֹתוֹ מִנְּגַדַת לְאֲלוֹקוֹת אֵלָא
 67 כִּיּוֹן שְׁהָאוּר הָאֲלוֹקֵי נִמְשָׁךְ
 68 לְמַטָּה בְּצֻמְצוּמִים רַבִּים וְעִצּוּמִים
 69 (כְּדִי לְהוֹות נִבְרָאִים וְעוֹלָמוֹת
 70 מוּגְבָלִים וְנַחֲוִתִים מַאֲד), הֵרִי
 71 הָאוּר הַמוּעַט וְהַצְּמֻצֻמִּים עֲלוּל
 72 לְהַגִּיעַ גַּם לְצַד הַמִּנְגַּד לְקְדוּשָׁה
 73 (שְׁעֵנִין) זֶה מְנִיעַת הַהַשְׁפָּעָה
 74 לְסְטֵרָא אַחֲרָא עַל יְדֵי הַצְּמֻצוּמִים
 75 נַעֲשֵׂה עַל־יְדֵי הַהֲמָשְׁכָה
 76 בְּשִׁי"ן וְלִמ"ד שְׁמַבְטִיחָה
 77 בִּטּוּל לְאֲלוֹקוֹת גַּם בְּרִגּוֹת
 78 הַנַּחֲוֹתוֹת), אֶלָּא יֵשׁ לְבַטֵּל אַת
 79 הַהֲתְנַגּוּת לְקְדוּשָׁה עַד כְּדִי כִךְ
 80 שְׁלֹא יוֹכֵל הַצַּד הָאֲחֵר לִינְק
 81 אֶפְלוֹ מִבְּחִינָה שְׁלִמְעָלָה מִמְּדִידָה וְהַגְּבָלָה, בְּחִינַת חֲצוּנִיּוֹת
 82 הַרְצוֹן, כְּמְבוֹאֵר לְעִיל בְּאִרְיֻכּוֹת שְׁכֹאשֶׁר יֵשׁ הַשְּׁפָעָה מִחֲצוּנִיּוֹת הַרְצוֹן יִתְכַן
 83 מִצַּב שֶׁל "כַּחֲשִׁיכָה כְּאוּרָה" (כִּי כֹאשֶׁר מַעֲשֵׂי הַתְּחַתּוֹנִים לֹא תוֹפְסִים מְקוֹם כֹּלל
 84 יִתְכַן מִצַּב שְׁבוֹ לֹא יִהְיֶה נִיכַר עַד כִּמָּה "מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל רַשְׁעִים" מוּשְׁלָלִים)
 85 וּבְשִׁבִיל זֶה צְרִיכָה לְהִיוֹת הַמְּשַׁכַּת פְּנִימִיּוֹת הַרְצוֹן, וּבְאִפְּן
 86 שְׁפְּנִימִיּוֹת הַרְצוֹן יִהְיֶה הָעֲנָנִין הָעֵקָרִי, הֵינּוּ, שְׁיִהְיָה בְּגֻלוֹי,

(116) ראה אודה"ת וירא שם תשסא, ב. תרומה ריש ע' א'תקכד. ע' א'תקל. ד"ה ויטע אשל תרע"ח. תרצ"ט (סה"מ תרע"ח ע' סו. תרצ"ט ע' 94). ועוד. (117) ראה גם אודה"ת תרומה ע' א'תקכד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְלֹא בְּאֶפְסֹן שֶׁל הָעֵלָם וְכִסּוּי וּמִצַּד פְּנִימִיּוֹת הַרְצוֹן אֵין חֲשֵׁשׁ שֶׁתְּהִיָּה
2 הַשְּׁפֵעָה בְּכִיּוֹן הַבְּלַתִּי רְצוּי (כֶּשֶׁם שֶׁבְּעִבּוּרָה, כֹּאשֶׁר הַטַּעַם וְהוֹנֵג גְּלוּי וְאִינוּ
3 כְּמוֹס, אֵין חֲשֵׁשׁ לִסְטִיָּה מִהַכּוֹנָה הָעֲלִיוֹנָה, כְּמִבּוּאֵר לַעֲלִיל).
4 וְעִנְיָן זֶה שֶׁל הַתְּגַלּוֹת פְּנִימִיּוֹת הַרְצוֹן נִפְעַל בְּמִתְּן-תּוֹרָה, שְׁבוּ
5 נִמְשָׁף הָאֶל"ף דְּאֶנְכִי
6 בַּהוּי' אֶלְקִיךָ בְּגִלּוּי. וְזֶהוּ 1
7 גַּם עִנְיָנוּ שֶׁל יַעֲקֹב, 2
8 שֶׁהֵבִיא לְמִצְרַיִם אֲרוּזִים מִהַאֵשׁ 3
9 שֶׁל אֲבֵרָהם כְּמוֹ שְׁפָתוֹב 118
10 וְיָקָם עֲדוֹת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה 4
11 שֶׁם בְּיִשְׂרָאֵל, הָרִי שִׁישׁ קֶשֶׁר 5
12 מִיּוֹחַד בֵּין עֵינָיו שֶׁל יַעֲקֹב 6
13 וְהַגִּילּוּי הַמִּיּוֹחַד שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה 7
14 ("וְתוֹרָה שֶׁם") אֶלֶּא שְׁהָעִנְיָן 8
15 דְּמִתְּן-תּוֹרָה בָּא בְּפִעֵל 9
16 עַל-יְדֵי מֹשֶׁה, שְׁזָהוּ עִנְיָן 10
17 דְּיַעֲקֹב מְלָבָר מִבְּחוּץ 11
18 וּמֹשֶׁה מְלָגָאוּ 119 מִבְּפִנִּים, 12
19 כְּמִבּוּאֵר בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת שָׁם 12
20 יַעֲקֹב וְגַם מֹשֶׁה הֵם בְּחִינַת "בְּרִיחַ 13
21 הַתִּיכּוֹן" וְהָקוּ הָאֲמֻצְעֵי שֶׁל 14
22 הַסְּפִירוֹת שְׁבוּ נִמְצָאת בְּחִינַת 15
23 הַדַּעַת שֶׁהִיא עֵינָיו שֶׁל מֹשֶׁה 16
24 רְבִנוּ וְגַם בְּחִינַת הַתְּפָאֵרָה שֶׁהִיא 17
25 מִדַּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, מִדַּת הָאֵמֶת, 18
26 וְהַדַּעַת הִיא הַפְּנִימִיּוֹת ("מְלָגָאוּ") 19
27 שֶׁל חִיצוֹנוּת ("מְלָבָר") הַמִּידוֹת. 19
28 וְכִדּוּעַ גַּם הַחֲדוּשׁ 20
29 דְּיַעֲקֹב לְגַבִּי אֲבֵרָהם 21
30 וְיַצְחָק, כְּדֹאֵתָא בְּזֵהָר 120 22
31 שְׂאֲבָרָהם וְיַצְחָק הֵם 23
32 בְּחִינַת אֲרוּסִין שְׁקָדָם
33 הַנְּשׂוּאִיִן, וְלֹאֲחֵרֵי כֵן, כְּפֹאֲשֶׁר יִשְׁנוּ הָעִנְיָן דִּימִינָא וּשְׂמֵאלָא
34 יִמִּין וּשְׂמֵאל (אֲבֵרָהם שְׂמִידוֹתוֹ הִיא מִדַּת הַחֹסֵד, קוּ הִימִין וְיַצְחָק שְׂמִידוֹתוֹ
35 הִיא מִדַּת הַגְּבוּרָה, קוּ הַשְּׂמֵאל¹²¹), אֲזִי וּבִינְיָהוּ בִּינֵיהֶם כְּלָה¹²²,
36 מִדַּת הַתְּפָאֵרָה שֶׁהִיא בְּקוּ הָאֲמֻצְעֵי שְׁזָהוּ עִנְיָנוּ שֶׁל יַעֲקֹב, שְׁתַּפְּלָתוֹ
37 הִיא תַּפְּלַת עַרְבִית¹²³, שְׁעִנְיָנָה הִיא יְחוּד הָעֲלִיוֹן¹²⁴, שִׁישׁ בּוּ
38 מַעֲלָה לְעוֹמֵת הַיְחָדוּד שְׁכַת־פִּילַת שְׁחִירַת שְׂתִיקָן אֲבֵרָהם וְתַפְּלַת מִנְחָה שְׂתִיקָן
39 יַצְחָק בְּדוּגְמַת מַעֲלַת הַיְחָדוּד שֶׁל עִנְיָן הַנְּשׂוּאִיִן, בִּיחַס לִיְחוּד שֶׁל אֲרוּסִין
40 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה דוּקָא עַל הַיְחָדוּד בְּנִישׂוּאִין שֶׁהוּא יְחוּד פְּנִימִי נַעֲשִׂית
41 הַמְּשַׁכְּת הַטְּפָה שְׁהִיא הַמְּשַׁכְּה עַצְמִית וּפְנִימִית, וְהוּא עִנְיָן
42 הַמְּשַׁכְּת וְגִלּוּי הָעִנְיָן הָעֲלִיוֹן, עַצְמוֹת וּמַהוּת אֵין-סוּף בְּרוּךְ-

(118) תהלים עח, ה. (119) ראה תקו"ד תקון יג (כט, א). (120) ח"א קלג, א. וראה אוה"ת חיי שרה קכו, א. (121) ראה תו"א ר"פ תולדות. ובכ"מ. (122) בפיוט "אזמר בשבחין". (123) ראה זה"א שם. (124) ראה ביאורי הזהר לארמו"ר האמצעי לזח"א שם. (125) ע"פ משלי טז, ז. וראה ירושלמי תרומות פ"ח ה"ג. (126) ראה גם אוה"ת תרומה ח"ח ע' ג'מח ואילך. (127) תרומה כה, ח. (128) ראה

ביאור בדרך אפשר

1 (י) וְזֶהוּ גַם מַה שֶּׁפְּתוּב בַּמְדַּרְשׁ בְּנוֹגַע לְפוּרִים, שֶׁפְּאֵשֶׁר הֶמֶן
 2 עָשָׂה עֵץ גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה, אָמַר הַקֶּבֶ"ה לֹא יִהְיֶה הָעֵץ,
 3 שֶׁכָּבֵד קָדָם אַבְרָהָם וְאָמַר וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ, וְכֵן בַּמִּשְׁה
 4 נֶאֱמַר וַיִּזְרְהוּ ה' עֵץ כַּמֵּאֵרֵי חֲכֵמֵינוּ ז"ל שֶׁהוּבָאוּ לְעֵיל בְּתַחֲלִיל הַמֵּאמֵר.

5 וְהֵעֵנִן בְּזֶה¹²⁹, דְּהֵנָּה

6 לגבי ימי הפורים כתיב¹³⁰ (י) וְזֶהוּ גַם מַה שֶּׁפְּתוּב לְפוּרִים, שֶׁפְּאֵשֶׁר
 7 קִיְמוּ וְקִבְּלוּ הַיְהוּדִים,²
 8 וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹³¹
 9 קִיְמוּ בִימֵי הַפּוּרִים מַה
 10 שֶׁקִּבְּלוּ כָּבֵד בְּמִתַּן תּוֹרָה,⁴
 11 שֶׁבִשְׁעַת מִתֵּן-תּוֹרָה הִיָּתָה
 12 הַהֲתַחֲלָה שֶׁל קַבְּלַת הַתּוֹרָה,⁶
 13 וְהִסִּיּוֹם הָיָה בִימֵי
 14 הַפּוּרִים. וְהֵינּוּ, שֶׁאֵף
 15 שֶׁמִּקְדָּם לָכֵן הָיָה כָּבֵד
 16 הָעֵנִין דְּמִתֵּן-תּוֹרָה, מִפְּלִ-
 17 מְקוֹם, עַד אִזְּ הָיָה עֵנִין
 18 הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת בְּמִדְּוָה
 19 וְהַגְּבֻלָּה, כְּמוֹ רַצוֹן שְׁשׁוּרְשׁוֹ
 20 וּמְקוּרוֹ אֵינוֹ יִנְכַּר וְאֵלּוּ בַּחֲנִינָת
 21 עֲנָג הָעֵלְיוֹן הָיָה רַק
 22 בְּהַעֲלֵם ("טעם כמחוס"). וְלָכֵן
 23 הִיָּתָה אִזְּ לַמְרוֹת שְׁמֹדוּב
 24 בְּתַקּוּפָה שְׁלֹאֲחֵר מִתֵּן תּוֹרָה
 25 עֲצַת נַחֲשׁ הַקְּדוּמוֹנֵי עַל-
 26 יְדֵי הֶמֶן, מִשְׁרָשׁ נַחֲשׁ
 27 יֵצֵא צָפַע, שֶׁרָצָה לְקַבֵּל
 28 יְנִיקָה מִבְּחִינָה שְׁלֹמְעֵלָה
 29 מִמְּדִידָה וְהַגְּבֻלָּה, בַּחֲנִינָת
 30 חִיצוֹנוּיּוֹת הַרְצוֹן,
 31 שֶׁבְּבַחֲחִינָה זֹו נֶאֱמַר אֵינִי
 32 יוֹדַע בְּאֵיזָה מֵהֶם חֲפִצִּי,
 33 כִּינֵן שֶׁשֵּׁם פְּחַשְׁכָּה
 34 כְּאוֹרָה, כְּמִבּוֹאֵר לְעֵיל כְּמֵאמֵר
 35 וְעַל-זֶה עַל אוֹתָה דְּרַגְגָּה נְעִלִית
 36 שְׁבָה אֵין תְּפִיסַת מְקוֹם²⁷

37 לַמַּעֲשִׂיָּהם שֶׁל הַתַּחֲנוּנִים נֶאֱמַר¹³² רַם עַל כָּל גּוֹיִם הוֹנִי, שֶׁיְּכֻלִּים
 38 לְקַבֵּל מִבְּחִינָת רַם¹³³ כִּי כֹאשֶׁר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא בְּבַחֲנִינָת
 39 רוּמָמוֹת אֵינוֹ יוֹרֵד, כְּכִיכּוֹל, לְהַבְדִּיל בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהַגּוֹיִים וְגַם הַגּוֹיִים יְכֻלִּים

ביאור בדרך אפשר

40 לְקַבֵּל חַיּוֹת וּרְק כֹאשֶׁר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא "יּוֹרֵד" כְּכִיכּוֹל (כְּכַתוּב "הַמִּשְׁפִּילִי
 41 לְרֹאוֹת"), הֵרִי הוּא מִשְׁרָה אֶת שְׁכִינְתּוֹ רַק עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

42 וְזֶהוּ מַה שֶּׁפְּתוּב יַעֲשׂוּ עֵץ גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה, דְּהֵנָּה, מִסְּפָר
 43 חֲמִשִּׁים מוֹרָה עַל בְּחִינָה שְׁלֹמְעֵלָה מִסְּפָר הַשְּׁתַּלְשׁוּלוֹת¹²⁹

44 שֶׁמִּסְפָּרוֹ מ"ט (שבע פעמים

45 שבע, כפי שכל אחת משבע

46 המידות כלולה מכל השבע)

47 וּכְפִי שֶׁמְצִינּוֹ גַם

48 בְּקִדְשָׁה, דָּאֵף שְׁנֵאֲמַר¹³⁴

49 בְּתוֹרָה לְגַבֵּי סְפִירַת הָעוֹמֵר

50 תְּסַפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם,

51 מִפְּלִ-מְקוֹם, בְּכַח הָאָדָם,

52 לְסַפֵּר רַק מ"ט יוֹם,

53 וּסְפִירַת הָעוֹמֵר נִשְׁלַמַת בְּסְפִירַת

54 תְּשֻׁעָה וְאֵרַבְעִים יוֹם (שֶׁהֵם

55 שְׁבַעַת שְׁבוּעוֹת) אֲלֵא שְׁעַל-

56 יְדִידֵיזָה שְׁעוֹבֵד הָאָדָם לַמַּטָּה

57 עֲבוּדָתוֹ בְּמִשְׁפַּח מ"ט יוֹם,

58 שְׁבַע שְׁבָתוֹת תְּמִימוֹת

59 תְּהִינָה¹³⁵, אֲזִי נִמְשָׁף

60 מִלְּמַעֲלָה בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא גַם

61 הָעֵנִין דְּיוֹם הַחֲמִשִּׁים¹³⁶.

62 אֲכַל כֹּאשֶׁר יִשְׁנֵו חֲסָרוֹן

63 בְּעֲבוּרָה, כֹּאשֶׁר הָאָדָם מְצִידוֹ

64 לֹא הַשְּׁלִים אֶת בִּירוּר שְׁבַע

65 הַמִּידוֹת שְׁלוֹ לְפִרְטֵיהֶן אֲזִי

66 יְכוּל לְהִיּוֹת בְּבַחֲנִינָת

67 הַחֲמִשִּׁים (מִצַּד

68 הַחֲצוֹנוּיּוֹת שְׁבוֹ) הָעֵנִין

69 דְּכַחֲשָׁכָה כְּאוֹרָה, וְלָכֵן

70 יְכוּלִים וְזֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכֹל אוֹהְבֵיו

71 שֶׁל הֶמֶן שֶׁהֵם כּוֹחוֹת הַסְּטָרָא

72 אַחֲרָא הַמְּנַגְדִים לְקְדוּשָׁה

73 לְחֻשָׁב שֶׁיַּעֲשׂוּ עֵץ גוֹ'

74 וּבְבַקֵּר אָמַר לְמַלְאָךְ (מִלְכּוֹ

75 שֶׁל עוֹלָם) וַיִּתְּלוּ גוֹ',

76 שֶׁהֲרִי פְּחַשְׁכָּה כְּאוֹרָה, וְאֵם צְדִקְתָּ מַה תִּתֵּן לוֹ¹³⁷ וְזֹו

77 לֹא יִנְכַּרַת עֲדִיפוֹת בִּימַעֲשִׂיָּהם שֶׁל צְדִיקִים" עַל "מַעֲשִׂיָּהם שֶׁל רַשְׁעִים". אֵלֵא

78 שֶׁכֵּךְ הֵם פְּנֵי הַדְּבָרִים רַק לְדַעֲתֵם וּלְפִי מַחֲשַׁבְתֵּם.

(י) וְזֶהוּ גַם מַה שֶּׁפְּתוּב בַּמְדַּרְשׁ בְּנוֹגַע לְפוּרִים, שֶׁפְּאֵשֶׁר
 הֶמֶן עָשָׂה עֵץ גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה, אָמַר הַקֶּבֶ"ה
 לֹא יִהְיֶה הָעֵץ, שֶׁכָּבֵד קָדָם אַבְרָהָם וְאָמַר וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת
 הָעֵץ, וְכֵן בַּמִּשְׁה נֶאֱמַר וַיִּזְרְהוּ ה' עֵץ. וְהֵעֵנִן בְּזֶה¹²⁹,
 דְּהֵנָּה כְּתִיב¹³⁰ קִיְמוּ וְקִבְּלוּ הַיְהוּדִים, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ
 ז"ל¹³¹ קִיְמוּ מַה שֶׁקִּבְּלוּ כָּבֵד, שֶׁבִשְׁעַת מִתֵּן-תּוֹרָה הִיָּתָה
 הַהֲתַחֲלָה, וְהִסִּיּוֹם הָיָה בִימֵי הַפּוּרִים. וְהֵינּוּ, שֶׁאֵף
 שֶׁמִּקְדָּם לָכֵן הָיָה כָּבֵד הָעֵנִין דְּמִתֵּן-תּוֹרָה, מִפְּלִ-מְקוֹם,
 עַד אִזְּ הָיָה עֵנִין הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת בְּמִדְּוָה וְהַגְּבֻלָּה, וְאֵלּוּ
 בַּחֲנִינָת עֲנָג הָעֵלְיוֹן הָיָה רַק בְּהַעֲלֵם. וְלָכֵן הִיָּתָה אִזְּ עֲצַת
 נַחֲשׁ הַקְּדוּמוֹנֵי עַל-יְדֵי הֶמֶן, מִשְׁרָשׁ נַחֲשׁ יֵצֵא צָפַע,
 שֶׁרָצָה לְקַבֵּל יְנִיקָה מִבְּחִינָה שְׁלֹמְעֵלָה מִמְּדִידָה וְהַגְּבֻלָּה,
 בַּחֲנִינָת חִיצוֹנוּיּוֹת הַרְצוֹן, שֶׁבְּבַחֲחִינָה זֹו נֶאֱמַר אֵינִי יוֹדַע
 בְּאֵיזָה מֵהֶם חֲפִצִּי, כִּינֵן שֶׁשֵּׁם פְּחַשְׁכָּה כְּאוֹרָה, וְעַל-זֶה
 נֶאֱמַר¹³² רַם עַל כָּל גּוֹיִם הוֹנִי, שֶׁיְּכֻלִּים לְקַבֵּל מִבְּחִינָת
 רַם¹³³. וְזֶהוּ מַה שֶּׁפְּתוּב יַעֲשׂוּ עֵץ גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה,
 דְּהֵנָּה, מִסְּפָר חֲמִשִּׁים מוֹרָה עַל בְּחִינָה שְׁלֹמְעֵלָה מִסְּפָר
 הַשְּׁתַּלְשׁוּלוֹת¹²⁹, וּכְפִי שֶׁמְצִינּוֹ גַם בְּקִדְשָׁה, דָּאֵף
 שְׁנֵאֲמַר¹³⁴ תְּסַפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם, מִפְּלִ-מְקוֹם, בְּכַח הָאָדָם
 לְסַפֵּר רַק מ"ט יוֹם, אֲלֵא שְׁעַל-יְדִידֵיזָה שְׁעוֹבֵד עֲבוּדָתוֹ
 בְּמִשְׁפַּח מ"ט יוֹם, שְׁבַע שְׁבָתוֹת תְּמִימוֹת תְּהִינָה¹³⁵, אֲזִי
 נִמְשָׁף בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא גַם הָעֵנִין דְּיוֹם הַחֲמִשִּׁים¹³⁶. אֲכַל
 כֹּאשֶׁר יִשְׁנֵו חֲסָרוֹן בְּעֲבוּרָה, אֲזִי יְכוּל לְהִיּוֹת בְּבַחֲנִינָת
 הַחֲמִשִּׁים (מִצַּד הַחֲצוֹנוּיּוֹת שְׁבוֹ) הָעֵנִין דְּכַחֲשָׁכָה כְּאוֹרָה,
 וְלָכֵן יְכוּלִים לְחֻשָׁב שֶׁיַּעֲשׂוּ עֵץ גוֹ' וּבְבַקֵּר אָמַר לְמַלְאָךְ
 (מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם) וַיִּתְּלוּ גוֹ', שֶׁהֲרִי פְּחַשְׁכָּה כְּאוֹרָה, וְאֵם
 צְדִקְתָּ מַה תִּתֵּן לוֹ¹³⁷.

שֶׁהֲרִי פְּחַשְׁכָּה כְּאוֹרָה, וְאֵם צְדִקְתָּ מַה תִּתֵּן לוֹ¹³⁷ וְזֹו
 לֹא יִנְכַּרַת עֲדִיפוֹת בִּימַעֲשִׂיָּהם שֶׁל צְדִיקִים" עַל "מַעֲשִׂיָּהם שֶׁל רַשְׁעִים". אֵלֵא
 שֶׁכֵּךְ הֵם פְּנֵי הַדְּבָרִים רַק לְדַעֲתֵם וּלְפִי מַחֲשַׁבְתֵּם.

מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות - אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו. סה"מ תרל"ה ח"ב ריש ע' שנג. המשך תרס"ו ס"ע ג. תרס"ט ע' קס. תרע"ח ע' קצג. (129) ראה גם אוה"ת וארא ח"ז ע' בתקצה ואילך. תרומה ח"ח ע' גיגג. (130) אסתר ט, כז. (131) שבת פח, א. (132) תהלים קיג, ד. (133) ראה תו"א וארא נז, ד. ובכ"מ. (134) אמור כג, טז. (135) שם, טו. (136) לקו"ת במדבר יב, א. שה"ש לה, ג. אוה"ת וארא שם. (137) איוב לה, ז.

ביאור בדרך אפשר

1 אַךְ עַל זֶה הוֹעִילָה עֲבוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ בְּמִשְׁפָּה
2 כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה מֵאֵז הַתְּחִילָה גִּזְרַת הַמֶּן בְּחֹדֶשׁ אֲדָר וְעַד לְנִיצְחוֹן
3 הַמוֹחֶלֶט בְּחֹדֶשׁ אֲדָר שֶׁל הַשָּׁנָה הַבֹּאֵה בְּתַנּוּעָה שֶׁל מְסִירַת נַפְשׁ¹³⁸
4 "עַל קִירוֹשׁ הַשֶּׁם שֶׁהָיָה אִם רָצוּ לְהַמִּיר דָּתָם לֹא הָיָה הַמֶּן עוֹשֶׂה לָהֶם כְּלוֹם
5 שֶׁלֹּא גִזַּר אֱלֹהִים עַל הַיְהוּדִים אֲלֵא
6 שֶׁהֵם מִסְרוּ עֲצֻמָּן לְמוֹת כָּל
7 הַשָּׁנָה כּוֹלָה וְלֹא הִיתָה לָהֶם
8 מַחֲשַׁבַת חוּץ ח"ו וְח"ו..." (תּוֹרָה)
9 אֲדָר לְרַבְּנוּ הַזִּקְנָן, מְגִלַּת אֶסְתֵּר,
10 שֶׁהָיָה מִצַּד פְּנִימִיּוֹת
11 הָרָצוֹן שֶׁמִּבְחִינַתָּה הַבִּיטוּל אֵל
12 הַקַּב"ה הוּא בְּשִׁלְמוֹת וְלֹא
13 יִכּוֹלָה לְהִיּוֹת אֲפִילוֹ "מַחֲשַׁבַת
14 חוּץ". דְּהַנְּהָ, אַף שֶׁהָיָה
15 כְּאֵלֹהֵי שְׁמֵהֶנּוּ מְסֻעָדוֹתוֹ
16 שֶׁל אוֹתוֹ רָשַׁע¹³⁹, וְאִמְרוּ
17 חַכְמֵינוּ ז"ל שֶׁדָּבַר זֶה הָיָה
18 הַגּוֹרֵם לְגִזְרַת הַמֶּן הָרִי זֶה
19 לְפִי שֶׁנִּכְנַס בְּהֵם לְפִי שֶׁעַ
20 רוּחַ שְׁטוּת (כְּמֵאֲמַר
21 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹⁴⁰ אֵין אָדָם
22 עוֹבֵר עֲבָרָה אֶל־אֶם־בֶּן
23 נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת),
24 שֶׁמְכַסֶּה עַל הַחֲכָמָה
25 וְהַבִּינָה, וְאֶפְלוּ עַל
26 בְּחִינַת הָאֱלֹהִים כְּפִי
27 שֶׁנִּמְדָד וְהַגְּבַל
28 בְּכָלִים דְּחֲכָמָה וּבִינָה
29 (אֶאֱלֹפֶה חֲכָמָה אֶאֱלֹפֶה
30 בִּינָה), וְגַם עֲנִיין זֶה הוֹפֵן
31 לְהִיּוֹת נֶעֱלַם וּמְכּוּסָה אַף כָּל
32 זֶה שֶׁיֵּף רַק כָּל זְמַן
33 שֶׁאֵינּוּ נֹגֵעַ (עַם רִירֵט
34 נִיט אֵן לֹא 'נוֹגֵעַ', לֹא אֶכְפֵּת)
35 בְּפִנִּימִיּוֹת הָרָצוֹן, כִּי
36 מִצַּד פְּנִימִיּוֹת הָרָצוֹן הָרִי
37 אֶפְלוּ קַל שֶׁבְּכָלִים
38 מִיִּשְׂרָאֵל אֵינּוּ רוֹעֶה
39 וְאֵינּוּ יָכוֹל לְהִיּוֹת נִפְרָד מֵאַלְקוֹת¹⁴¹
40 לְכַךְ שֶׁהָרוּחַ שְׁטוּת עֵלוּלָה לְכַסּוֹת עַל הָרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם לְרַבּוֹק בְּאֻלְקוֹת הוּא
41 בְּגַלּל הַמַּחֲשָׁבָה הַמוֹטְעִית שֶׁעֲבִירָה עַל רָצוֹן ה' לֹא גּוֹרֵמַת פִּירוּד בֵּין הָאָדָם
42 לְקִדּוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֲבָל כְּשֶׁמְדוּבָר בְּמִסִּיּוֹת נֶפֶשׁ עַל קִירוֹשׁ ה' וְבִירוּר שֶׁאֵין

ביאור בדרך אפשר

43 מְקוֹם לְטַעוֹת כּוֹז, גַּם "קַל שֶׁבְכָלִים" מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא לְהִפְרֹד מִיִּחּוּדוֹ
44 וְאִחְדוּתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁבְכָל סְפּוּר הַמְּגִלָּה נִקְרָאִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם
45 הַיְהוּדִים¹⁴², כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹⁴³ כָּל הַכּוֹפֵר בְּעֲבוּדָה זָרָה
46 נִקְרָא יְהוּדִי, דְּכִינּוּן שֶׁבְעֵנְיָן זֶה שֶׁל "מַחֲשַׁבַת חוּץ ח"ו וְח"ו" אֵין
47 מְקוֹם לְטַעוֹת וְלַחֲשָׁב
48 שֶׁעוֹדְנוּ בְּיַהֲדוּתוֹ¹⁴⁴, הָרִי
49 זֶה עֲנִיין שֶׁנֹּגֵעַ לֹא רַק
50 בְּכַחוֹת פְּנִימִיּוֹת, וְלֹא רַק
51 בְּחִצּוֹנִיּוֹת הָרָצוֹן, אֶל־אֵל
52 בְּפִנִּימִיּוֹת וְעֲצֻמּוֹת
53 הַנֶּפֶשׁ, וְלִכֵּן עָמְדוּ כָּל
54 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִנְּעֵר וְעַד
55 זְקֵן טָף וְנָשִׁים¹⁴⁵,
56 בְּתַנּוּעָה שֶׁל מְסִירַת נַפְשׁ
57 בְּמִשְׁפָּה כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה.
58 וְעַל־יְדֵי אֲפֵן הָעֲבוּדָה שֶׁל
59 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה דְּמְסִירַת־
60 נַפְשׁ שֶׁנִּמְשַׁכֶּת מִפְּנִימִיּוֹת
61 הָרָצוֹן, שֶׁהוּא עֲנִיין הַעֲנִיין,
62 בְּחִינַת עֲדוּן שֶׁבְנִפְשׁ,
63 פְּעֵלוּ בֶּן גַּם לְמַעְלָה,
64 שְׁגַם בְּמְקוֹם וְדַרְגָּא
65 שְׁאָרוֹר הַמֶּן וּבְרוּךְ
66 מְרַדְּכֵי הֵם בְּשָׁנָה, וְלִכֵּן
67 הִיִּתְּהָ יִכּוֹלָה לְהִיּוֹת נִתְיָנָה מְקוֹם
68 לְגִזְרַת הַמֶּן ח"ו תְּהִיָּה
69 הַמְּשַׁכֶּת פְּנִימִיּוֹת הָרָצוֹן
70 וְחַפְּץ הָעֲלִיּוֹן, לְהִיּוֹת
71 חַפְּץ בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל
72 צַדִּיקִים דְּרַקָּא וְהַגִּיּוּרָה
73 הַתְּבַטְלָה מְכַל וְכַל וְהַהֲבַדֵּל בֵּין
74 "אֲרוּר הַמֶּן" לְ"בִירוּן מְרַדְּכֵי"
75 נִיכֵר הֵיטֵב.
76 וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר הַקַּב"ה כֹּאשֶׁר
77 אֲנִשִּׁי הַמֶּן אֲמַר "יַעֲשׂוּ עִי" לֹא
78 יְהִיָּה הָעֵץ שֶׁכָּבֵר קָדָם
79 אֲבָרְהָם וְאֲמַר "וְהִישַׁעֲנוּ תַחַת
80 הָעֵץ" וּמִשָּׁה כו' שְׁנֹאמַר כו'
81 "וְיִוְרֶהוּ ה' עִי", הֵינּוּ, שֶׁעַל־יְדֵי הָעֲבוּדָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עִם
82 הָעֵץ, כִּי הָאָדָם עִץ הַשָּׂדֶה¹⁴⁶, שְׁזוּהִי כְּלָלוֹת עֲבוּדַת הָאָדָם,
83 הֵנָּה עַל יְדֵי זֶה שֶׁהַעֲבוּרָה תְּהִיָּה בְּאֲפֵן דְּוִיטַע אֶשֶׁל בְּכָאֵר שֶׁבַע,
84 שֶׁעֲבוּדָתוֹ הִיא לְהַמְשִׁיף אֶת הָאֱלֹהִים דְּאֲנִכִּי, שֶׁהוּא עֲנִיין

(138) תו"א מגילת אסתר צז, א. שערי אורה צ, ב. (139) ראה מגילה יב, א. אסת"ר פ"ז, יח. (140) סוטה ג, רע"א. (141) אגרות-קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ד' ע' שפד (הועתק ב"היום יום" כה תמוז). שם ע' תקמו (הועתק ב"היום יום" כא סיון). (142) ראה תו"א צט, א. שערי אורה צג, א. ועוד. (143) מגילה יג, רע"א. (144) ראה תניא פ"ד. (145) ע"פ אסתר ג, יג. (146) פ' שופטים כ, יט.

ביאור בדרך אפשר

1 פְּנִימִיּוֹת הַרְצוֹן, שתחילה יחדור בחכמה ובינה ואחר כך ההמשכה תוסיף
 2 ותשפיע ובאפֿן שְׁחוּדֵר בְּשִׁי"ן, ג' הקוין שְׁהֵם כְּלָלוֹת הַמַּדּוֹת
 3 שְׁלֵא יְהִי בְּבַחֲנֵת עֲנָפִין מִתְפָּרְדִּין אֶלֶּא יִתְאַחֲדוּ יַחַד, וְעַד
 4 שְׁזָה נִמְשָׁף לְמִטָּה מִטָּה עַל-יַדֵּי הַלְמָ"ד, שֶׁהוּא עֲנֵן הַלּוֹמֵד
 5 מְכַל אָדָם, מְכַל מְלַמְדֵי
 6 הַשְּׂפֵלְתִי, עַד לְנֶפֶשׁ
 7 הַבְּהֵמִית, וְכַפִּי שְׁנִתְּנֹסֶף
 8 בְּזָה עַל-יַדֵּי מִשָּׁה, מִשָּׁה
 9 מְלַגָּאוּ, וְלִפְנֵי-זָה יַעֲקֹב
 10 מְלָכֵר, שֶׁהֵבִיא הָאֲרָזִים
 11 לְמַצְרַיִם וְלֹא-חֲרִי-זָה
 12 נַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן
 13 שְׁמִבְרִיחַ בְּתוֹף הַקְּרָשִׁים,
 14 כְּפִי שֶׁכַּל הַפְּרֻטִים הִלְלוּ וְנִתְבָּארוּ
 15 לְעֵיל בְּהַרְחֵבָה הִנֵּה עַל-יַדֵּי-
 16 זָה לֹא יְהִי הָעֵץ
 17 (דְּהֶמֶן), וְיִתְרַה מְזָה,
 18 שְׁפּוֹעֲלִים הָעֲנָן דְּלֹא
 19 יְהִי הָעֵץ כִּךְ שְׁלֹא זֹו בִּלְבַד
 20 שֶׁתִּכְנִית "יעשו עץ... ויתלו"
 21 מִתְכַּסְּלוֹת וְלֹא יּוֹצֵאת אֵל הַפּוֹעַל
 22 אֵלֶּא יִתְרַה מְזֹו בִּיטוּלָה הוּא -
 23 בְּאִפֿן שְׁלֵ אֶתְהַפְּכָא הַפִּיכֵת
 24 הַחוּשֶׁךְ לְאוֹר, שְׁיִתְּלוּ אֶת
 25 הֶמֶן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הֵכִין
 26 לְמַרְדְּכִי, כְּשֶׁם שְׁתַּמּוּרַת
 27 הַנְּחָשׁ בְּרִיחַ נַעֲשֶׂה בְּרִיחַ
 28 הַתִּיכּוֹן שְׁעָלִיו מִיָּסֵד
 29 הַמְשָׁפֵן (כַּנְ"ל סְעִיף ט).
 30 יא) וְזָהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לְכִךְ
 31 שְׁבִימֵי הַפּוֹרִים שְׁנֹזְפָרִים
 32 וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר¹⁴⁷
 33 יִשְׁנוּ הָעֲנָן דְּשִׁמְחַת
 34 פּוֹרִים לְמַעַלָּה מִמִּדְיָה
 35 וְהַגְּבִילָה עַד בְּאִפֿן שְׁחִיב
 36 אִינִישׁ לְבִסּוּמִי עַד דְּלֹא
 37 יָדַע בֵּין אָרוּר הֶמֶן לְבָרוּךְ
 38 מְרַדְּכִי, שְׁיִשׁ בְּזָה שְׁנִי
 39 עֲנִינִים הַפְּפִיִּים, הֵינּוּ, -
 40 שְׁמַצַּד אַחַר יִשְׁנֵם הָעֲנִינִים
 41 דְּאָרוּר הֶמֶן וְבָרוּךְ
 42 מְרַדְּכִי, הֵינּוּ שִׁישׁוֹ צַד הַקְּדוּשָׁה וְיִשְׁנוֹ הַצַּד שֶׁמִּנְגַּד לְקְדוּשָׁה וְזָהִי

ביאור בדרך אפשר

43 תְּכִלִּית הָעֵבּוּדָה שְׁהֶמֶן יְהִיָּה אָרוּר, וּמְרַדְּכִי יְהִיָּה בְּרוּךְ. -
 44 וְמַצַּד שְׁנֵי עֲנָנֵן זָה עֲצָמוֹ שֶׁהֶמֶן יְהִיָּה אָרוּר וּמְרַדְּכִי יְהִיָּה בְּרוּךְ פּוֹעֲלִים
 45 עַל-יַדֵּי לְבִסּוּמִי בְּפּוֹרִיא עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אָרוּר הֶמֶן לְבָרוּךְ
 46 מְרַדְּכִי, הֵינּוּ, שְׁמַגִּיעִים בְּבַחֲנֵת הַרְצוֹן שְׁמַצַּד עֲצָמוֹ הוּא
 47 לְמַעַלָּה מְאָרוּר הֶמֶן
 48 וְבָרוּךְ מְרַדְּכִי, שְׁזָהִי
 49 הַדְּרָגָא דְּחַמְשִׁים אַמָּה,
 50 דְּרָגָא שְׁבוּרָךְ כִּלְל עֲבוּדַת הָאָדָם
 51 לֹא מְסוּגֵלַת לְהִגִּיעַ אֵלֶיהָ,
 52 כְּמִבּוּאָר לְעֵיל לְגַבִּי סְפִירַת
 53 הָעוֹמֵר וְשֵׁם בְּדְרָגָא נַעֲלִית זֹו
 54 פּוֹעֲלִים שְׁתַּמּוּרַת אָמֹר
 55 לְמַלְלָךְ וְיִתְּלוּ אֶת מְרַדְּכִי,
 56 יְהִיָּה אֶתְהַפְּכָא חֲשׂוּכָא
 57 לְנִהוּרָא וּמְרִירוֹ
 58 לְמִיתְקוּ¹⁴⁸ הַפִּיכֵת הַחוּשֶׁךְ
 59 לְאוֹר וְהַמְרִירוֹת לְמִתְקוּת,
 60 שְׁיִתְּלוּ אֶת הֶמֶן עַל הָעֵץ
 61 אֲשֶׁר הֵכִין לְמַרְדְּכִי,
 62 וּמְרַדְּכִי יִצָּא מְלַפְנֵי
 63 הַמְּלַךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת
 64 תְּכִלַּת וְחוּר וְגו'¹⁴⁹ (כָּל
 65 שְׁשָׁה הָעֲנָנִים שְׁנַמְנוּ
 66 בְּכַתוּב לְבוּשׁ מַלְכוּת, תְּכִלַּת,
 67 חוּר, עֲטַרַת זָהָב, תְּכַרִּיךְ בּוּץ,
 68 אֲרָגְמָן), כְּמִבְּאָר בְּתוֹרָה
 69 אוֹר¹⁵⁰ דְּקָאֵי עַל שֶׁשֶׁת
 70 הַלְבוּשִׁים הַמְיּוּחָדִים שֶׁבָהֶם יֵצֵא
 71 מְרַדְּכִי מְלַפְנֵי הַמֶּלֶךְ מְכוּוֹנִים
 72 כְּנֹגֵד שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשֻׁנָּה
 73 (זָה לְשׁוֹנוֹ בְּתוֹרָה אוֹר;
 74 "מַלְכוּת זֹה סֵדֵר זֹרְעִים כְּמוֹ
 75 שְׁכַתּוֹב כִּי כֹאֲרָן תּוֹצִיא צִמְחָה
 76 וְכַתִּיב אִמַּת מֵאֲרָץ תִּצְמַח. תְּכִלַּת
 77 זֹה סֵדֵר מוֹעֵד לְשׁוֹן זְמַן. וְחוּר זֹה
 78 סֵדֵר נְשִׁים. וְעֲטַרַת זָהָב גְּדוּלָה זֹה
 79 סֵדֵר נְזִיקִין וְתְּכַרִּיךְ בּוּץ לְשׁוֹן בֵּד
 80 זֹה סֵדֵר קְדוּשִׁים. וְאֲרָגְמָן זֹה סֵדֵר
 81 טְהוּרוֹת שְׁלֵפִי שִׁישׁ בַּה כְּמָה -
 82 גּוּוִינִים", שְׁזָהוּ עֲנָן הַתּוֹרָה
 83 בְּכָלֵל, וּבְכַפְרַט תּוֹרָה
 84 שְׁבַע־לְפָה, שְׁעֲנִינָה גְלוּי רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן לְמִטָּה¹⁵¹, שְׁעַל-יַדֵּי-

(147) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם. הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט. (148) זח"א ד, א. (149) אסתר ט, טו. (150) מגילת אסתר צג, א. (151) תניא אגה"ק סכ"ט.

ביאור בדרך אפשר

1 זֶה נִתְגַּלָּה לַמַּטָּה גַם עֲנַג
2 הָעֵלְיוֹן.
3 וְלִכֵּן נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי-זֶה
4 שְׂמֵחַת פּוּרִים בְּאֶפֶן
5 שְׁלִיחַת הַיָּתֵד הָאֹרֶה
6 וְשִׁשּׁוֹן וְיָקָר, וְשִׁשּׁוֹן וְיָקָר,

יְדֵי-זֶה נִתְגַּלָּה גַם עֲנַג הָעֵלְיוֹן. וְלִכֵּן נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי-זֶה
שְׂמֵחַת פּוּרִים בְּאֶפֶן שְׁלִיחַת הַיָּתֵד הָאֹרֶה וְשִׁשּׁוֹן וְיָקָר,
וְשִׁשּׁוֹן וְיָקָר, שְׂנִמְשָׁךְ לִכְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד לְמַטָּה מִעֲשָׂרָה
טְפָחִים כָּל הָעֲנִינִים דְּאֹרֶה שְׂמֵחָה וְשִׁשּׁוֹן וְיָקָר.

ביאור בדרך אפשר
7 שְׂנִמְשָׁךְ לִכְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד
8 לְמַטָּה מִעֲשָׂרָה טְפָחִים
9 כַּמַּעֲשָׂה בַפּוּעַל בְּעוֹלָם הַזֶּה
10 הַגִּשְׁמִי כָּל הָעֲנִינִים
11 דְּאֹרֶה שְׂמֵחָה וְשִׁשּׁוֹן
12 וְיָקָר.

אגרות קודש

ב"ה, ט' אדר"ש, תשי"ט
ברוקלין.
שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מיום כ"י וכ"ח אדר"ר, בו כותב חו"ד הרופא בהנוגע לבריאות,

ולפלא קצת מ"ש שנתוח הפראסטאטע הוא ענין חמור, ואף שלפני איזה שנים עשו מקצתו, והרי כאן עושים כהנ"ל ונחשב לנתוח רגיל, ואף שיש בזה ענינים הצריכים בירור ע"פ שו"ע (כי ע"פ רוב חותכים השבילים), אבל כיון שכבר נעשה קצתו בטח גם אין מקום לבירור זה, כן קצת אינו מובן מ"ש שקשה לפרר האבן מפני גודלו, דלכאורה אין זה נפק"מ, ובכל אופן - בהנוגע לפועל, יתייעץ עוד הפעם עם שני רופאים במקצוע ויעשה כדעתם משותפת, והשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות יתן להם הרעיון הנכון, לאיזה טפול ליעצו ויצליח הטפול,

והרי נמצאים אנו בחדש אדר אשר ימי מזל והצלחה הם לכל ישראל.

תקותי אף שאינו מזכיר מלה עד"ז, שכן עושה בהפצת המעינות ורצוני לקוות שגם מוסיף בזה כהציווי דמעלין בקדש.

בברכה לבשו"ט ולפורים שמח.

מקום הטפול הרפואי - יתייעץ עם רופא-ידידו היודע פרטי המקומות והרופאים המטפלים.

ב"ה, ח"י אדר א', תשי"ט
ברוקלין.

ועד כפר חב"ד ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם מפורים קטן בדבר פתיחת הדואר וכו'

ויהי רצון שימלא השי"ת משאלות לבבם בתוככי לבב כל ישראל לטובה בטוב הנראה והנגלה, אשר ישתמשו בהנ"ל לבשר ולקבל בשורות טובות בגשמיות וברוחניות גם יחד הן בענינים הכלליים והן בענינים הפרטים אשר זה לזה מסייע ומוסיף,

וכיון שנמצאים אנו בימי חדש אדר ומאדר לאדר ומסמך גאולה לגאולה אדר לניסן, הנה מעקבתא דמשיחא יזכו כאו"א מאתנו בתכ"י לאתחלתא דגאולה וממנה ובעגלא דידן ותומ"י לתכלית הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו אשר אז יקוים ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה ועד לנחלה בלי מצרים.

בברכה לבשו"ט.

בס"ד. שיחת* חג הפורים ה'תשח"י**

בלתי מוגה

1 א. איתא בגמרא¹: "מעיקרא כתיב² שמחה ומשתה ויום טוב, ולבסוף כתיב³ לעשות אותם ימי משתה
2 ושמחה, ואילו יום טוב לא כתיב" – כי, "הספד ותענית קבילו עליהו, (ביטול) מלאכה לא קבילו עליהו"
3 (אף-על-פי שלכתחילה היה רצונם של מרדכי ואסתר שפורים יהיה אסור במלאכה כמו "יום טוב"). ומבואר
4 בחסידות⁴ שענין זה שפורים מותר במלאכה הוא ענין של מעלה ועילוי.
5 ב. ובהקדמה:

6 ביום שמותר במלאכה יש להזהר מביטול מלאכה, ועד כדי כך, שממעטים אפילו בענינים של תורה ותפילה
7 – קריאת התורה ותפילות נוספות (לגבי מה שמוסיפים בימים שאסורים במלאכה), בכדי שלא למעט במלאכה.⁵
8 וטעם הדבר – דכתיב⁶ "ששת ימים תעבוד", ודרשו חכמינו ז"ל⁷ שהיא מצות-עשה. ומובן גם בפשטות –
9 שהרי "אדם לעמל יולד"⁸. ועל-אחת-כמה-וכמה שכן הוא בנוגע למלאכה הרוחנית הקשורה עם יום זה, ד"כל
10 יומא ויומא עביד עביד עבידתיה"⁹.

11 ותוכן הזהירות מביטול מלאכה מתבטא (לא רק בכך שמקצרים בענינים אחרים, אלא) בכך שהאדם צריך
12 לנצל את כל השעות והרגעים שבמשך היום לעבודה ולמלאכה של יום זה.
13 ג. והענין בזה:

14 בנוגע לענין המלאכה – איתא בגמרא¹⁰ שמלאכה דהואי במשכן חשיבא, הואי מלאכה.
15 וכיון של"ט המלאכות למדים ממלאכות המשכן, הרי מובן של"ט המלאכות קשורות עם מלאכת המשכן¹¹ –
16 שהרי ידוע שכל לימוד בתורה אינו בדרך מקרה חס-ושלום, לפי שיש בשניהם תיבה שווה (או שיש תיבה
17 מיותרת וכיוצא בזה), אלא הסיבה לכך שבעולמו של הקב"ה יכולים ללמוד ענין אחד מהשני, היא, מפני שיש
18 שייכות ביניהם, והיינו, שה"מלמד" וה"למד" הם בפנימיותם ענין אחד, ה"למד" משתלשל מה"מלמד" (אלא
19 ששייכות זו מתגלית על-ידי-זה ששניהם נזכרו בתורה באותה תיבה, וכיוצא בזה).

20 ובנידון דידן, השייכות היא בשתים: (א) השורש של ל"ט המלאכות הוא מלאכות המשכן, דהיינו שכל
21 המלאכות משתלשלות ממלאכת המשכן, (ב) ולכן גם המטרה והתכלית של כל המלאכות, גם מלאכות הרשות,
22 היא – לעשות מהן משכן, כמו שכתוב¹² "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוכם" דייקא, בתוך כל אחד
23 ואחד¹³.

24 והענין בזה – כמו שכתוב¹⁴ "בכל דרכיך דעהו", וכפסוק-דין ב'שולחן ערוך'¹⁵ שבכל עניני האדם, באכילתו
25 ובשתייתו ואפילו בשינתו, צריך להיות הענין ד"דעהו" – "דע את אלקי אביך (והפירוש בזה – כפי שממשיך
26 בכתוב) ועבדהו (ולא זו בלבד, אלא) בלב שלם"¹⁶, שזהו על-דרך מה שכתוב¹⁷ "בכל לבבך", "בשני יצריך"¹⁸,
27 כי, כל זמן שחסר יצר אחד, עדיין אין זה "בלב שלם".

על מצות עשה של שבת כן נצטוו על המלאכה. ועפ"ז מובן בפשטות
מרז"ל ב"ר פט"ז, ה (ופליג בזה על הספרי עקב עה"פ (יא, יג) ולעבדו
בכל לבבכם). וראה ג"כ אדר"נ פי"א. רמב"ן אחרי כה, ג. קונטרס
ומעין פי"ט. – ועפ"ז מיושב לשון רש"י בחולין (נד, ב. וראה שם
רש"י ותוס').

(8) איוב ה, ז.

(9) זח"ג צד, רע"ב.

(10) שבת צו, ב. וש"נ.

(11) ראה גם תו"מ ח"י ע' 84.

(12) תרומה כה, ח.

(13) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(14) משלי ג, ו.

(15) או"ח סרל"א.

(16) דברי הימים-א כה, ט.

(17) ואתחנן ו, ה.

(18) ברכות נד, א. ספרי ופרש"י עה"פ.

(* תוכן השיחות – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (בלה"ק),
בתוספת הערות ומ"מ, ונדפס בקונטרס בפ"ע, ובבטאון חב"ד ח"ח
ע' 14 ואילך (ואח"כ בלקו"ש במקומות שונים: ח"א ע' 193. ח"ג ע'
916 הערה 14. ח"ד ע' 1274. ע' 1280 ואילך. ע' 1330 ואילך. ח"י
ע' 228 ואילך. ח"יא ע' 324 ואילך. ח"י"ד ע' 224). – במהדורא זו
ניתוספו ושולבו גם פרטי הענינים ואריכות הדברים, ע"פ סרט-
הקלטה.

** ההתוועדות נערכה באולם הגדול אשר ב-585 אַלבַאני עוו.
בסמיכות לראַטלאַנד ראוד.

(1) מגילה ה, ב.

(2) אסתר ט, יט.

(3) שם, כב.

(4) ראה תו"א מג"א צט, ד. ובכ"מ.

(5) ראה ברכות טז, א. מגילה כב, ב. קידושין לג, א.

(6) יתרו כ, ט. תשא לד, כא.

(7) מכילתא – הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פ' וישב, ובס'
מנחה בלולה. ובמכילתא דרשב"י (יתרו שם): כשם שנצטוו ישראל

- 1 ואם הדברים אמורים בנוגע ל"שני יצריך" – הרי על-אחת-כמה-וכמה שכן הוא בנוגע לעניני הרשות,
2 שצריכים לעשותם "כלי" לאלקות, שיהיה "ושכנתי בתוכם".
- 3 וזהו הטעם שיכולים ללמוד מלאכות של עולם הרשות ממלאכות המשכן – כיון שהחילוק בין העולם למשכן
4 הוא רק חילוק בין "כח" ל"פועל": המשכן הוא כבר בפועל "מקדש" להשראת השכינה ("ושכנתי בתוכם"),
5 ואילו בעולם הרי זה רק בכח – שהרי העולם נברא כדי להיות דירה לו יתברך, אלא שענין זה ניתן לאדם, כמו
6 שכתוב¹⁹ "אשר ברא אלקים לעשות", "לתקן"²⁰, להביא את הכח לידי פועל, שהעולם יהיה בפועל דירה לו
7 יתברך.
- 8 ד. ומזה מובן שכל המלאכות שבעולם קשורות עם מלאכת הקודש, ועד כדי כך, שמצד הענין ד"כל יומא
9 ויומא עביד עבידתיה" כפי שהוא בענינים רוחניים, נעשה חילוק ב"עביד עבידתיה" שבענינים הגשמיים, ועד
10 למלאכות הגשמיים הקשורות עם יום זה.
- 11 ועל-דרך שביום הראשון שבו האירה בעולם מדת החסד, אזי נמשכו החסדים בענינים גשמיים, ועל-דרך-זה
12 ביום השני בקו ההפכי, וכמו כן בשאר ימי השבוע²¹.
- 13 ומזה מובן, שכשם שעניני המלאכות ברוחניות, בעבודת ה', הם מצוות-עשה בגלוי, שהרי אופני עבודת ה',
14 עבודה מצד אהבה או מצד יראה, הם מצוות-עשה שנימנו במנין המצוות, כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך"
15 ו"את ה' אלקיך תירא"²² – כן הוא גם בנוגע למלאכות המותרות בעניני הרשות, שיש בכח למלא על-ידם את
16 ה"עביד עבידתיה", לעשות מעניני הרשות – עניני מצוה.
- 17 ומזה מובן, שכשם שבמלאכה רוחנית צריכים לנצל את כל הזמן המוקדש למלאכה זו שיהיה ממוזא במלאכה
18 זו,
- 19 – וכפי שמצינו בנוגע ללימוד התורה שכל רגע ורגע זמנו הוא, שאפילו אם מבטל רגע אחד מלימוד התורה,
20 "עליו דרשו רבותינו ז"ל²³ כי²⁴ דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת וגו'²⁵ –
- 21 כן הוא גם בנוגע לעבודה בעניני הרשות, שצריך לעשות מלאכתו באמונה ולמלא את כל הזמן המוקדש
22 למלאכת הרשות, שכן, לאמיתתו של דבר אין זה ענין של "רשות", כי אם, שנברא באופן כזה שהאדם יתקן
23 וישלים ויעשה מ"רשות" – מצוה וכלי לאלקות. וזהו הטעם שמתחשבים ונזהרים כל כך בענין דביטול מלאכה.
24 ה. וכיון שבפורים "בטיול" מלאכה לא קבילו עליהו", הרי מודגש בזה, שאין לוותר על ה"מלאכות"
25 הקשורות עם יום זה אפילו בשביל ענינים הנקראים בשם "יום טוב".
- 26 והנה, מלאכת היום דפורים היא – כמאמר רבותינו ז"ל²⁶ "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע".
- 27 כלומר: שמחה סתם – צריכה להיות במשך כל השנה, כמו שכתוב²⁷ "עבדו את ה' בשמחה", וכפי שפוסק
28 הרמב"ם בסוף הלכות לולב שעבודת ה' צריכה להיות בשמחה דוקא, וכיון שעבודת ה' היא במשך כל כ"ד
29 שעות המצת-לעת, שהרי צריך להיות "בכל דרכיך דעהו", צריכה שמחה זו להיות בתמידות. אמנם, שמחה זו
30 היא מכוסה בעבודת ה', והיינו, שהשמחה היא רק הפנימיות וההכשר ונתינת קיום במצוות ה'.
- 31 אך ישנו אופן שהשמחה עצמה היא עבודה – שזהו ענין "מועדים לשמחה"²⁸, שאז ישנה מצות-עשה
32 "ושמחת בחגך"²⁹, היינו, שה"חג" הוא הסיבה שממנו נעשה ענין השמחה.
- 33 ושמחת פורים עולה על גביהם – שהרי ב'יום טוב' "חייבים בית-דין להעמיד שוטרים כו' ולא ימשכו ביין
34 כו"³⁰, ואילו בפורים ישנו חיוב "לבסומי" – ביין (כפירוש רש"י²⁶) – "עד דלא ידע", דהיינו שמחה בלי גבול.

(25) תניא פ"א.

(26) מגילה ז, ב.

(27) תהלים ק, ב.

(28) תפלת יו"ט וקידוש.

(29) פ' ראה טז, יד.

(30) טוש"ע ואדה"ז או"ח סו"ס תקכט.

(19) בראשית ב, ג.

(20) ראה ב"ר פי"א, ו ובפרש"י.

(21) ראה תניא שעהיוה"א ספ"י. לקו"ת שה"ש ל, א. ובכ"מ.

(22) ואתחנן ו, יג.

(23) סנהדרין צט, א.

(24) שלח טו, לא.

1 ועוד זאת – שהחיוב "לבסומי" שנלמד מ"ימי משתה ושמחה" הוא חיוב הנמשך³¹ על כל רגע של "ימי"³²,
 2 מה-שאינ-כן בשאר המצוות דפורים יש לומר דלא נמשך החיוב, וכאשר קרא את המגילה פעם בלילה ופעם
 3 ביום, ושלח ב' מנות לרעהו, כבר יצא ידי חובתו. ואפילו החיוב דמתנות לאביונים שכתב הרמב"ם³³ שמצוה
 4 להרבות בהם, יש לומר דאינו מחוייב בזה כל היום.

5 וזוהי המלאכה של יום הפורים – מלאכה כפשוטה ומלאכה ברוחניות – שתהיה השמחה באופן ד"עד דלא
 6 ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" במשך כל היום, ואם רגע אחד במשך כל היום יודע הוא שארור המן וברוך
 7 מרדכי, יש לומר שלא יצא ידי חובתו עדיין, וחייב לבסומי³⁴.
 8 ובזה יש דבר חידוש:

9 גבי בדיקת חמץ מצינו שאין חוששים שיבוא לאכלו, דכיון ש"הוא עצמו מחזר עליו לשורפו מיכל קאכיל
 10 מיניה"³⁵ (בתמיה).

11 והחידוש בפורים הוא – שאף-על-פי ששונה יין כדי לקיים את החיוב "לבסומי בפוריא" בגלל שהיה הענין
 12 ד"ברוך מרדכי" ו"ארור המן", מכל-מקום, נדרש ממנו שענין זה יביא היפך הדברים – "עד דלא ידע בין ארור
 13 המן לברוך מרדכי".

14 (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) עד כאן "דרשת פורים", ועכשיו צריכה להיות ה"מלאכה" בפועל ממש –
 15 "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".
 16 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "צמאה לך נפשי" (החדש)].

* * *

17 ו. באחת ההתוועדויות של פורים³⁶, סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבימי רבינו הזקן היה חסיד אחד, איש פשוט
 18 ביותר (בדרגת ההשכלה), עד שספק אם ידע פירוש המלות במקומות הקשים שבתפילה, ומכל-מקום האריך
 19 בתפילה, ולא רק בשבת ויום טוב, ראש-השנה ויום הכיפורים, אלא גם בימות החול, ולא רק בתפילת שחרית,
 20 אלא גם בתפילת מנחה ותפילת ערבית, וניכר היה שתפילתו אינה מן השפה ולחוץ, אלא התפלל (כלשון חכמינו
 21 ז"ל³⁷) "עד מיצוי הנפש".

22 והחסידים התפלאו על זה: כיצד שייך הוא ("ווי קומט ער") לאריכות התפילה! ?

23 וכששאלוהו, ענה: אינני יודע... אבל שמעתי מהרבי (כוונתו לאדמו"ר הזקן): "זכור ושמור בדיבור אחד"³⁸
 24 – בכל דיבור צריך לזכור ולשמור את ה"אחד".

25 ובפתגם זה התפלל ארבעים שנה רצופות; ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה: ביום ראשון, ביום שני
 26 ושלישי וכו', ועל-אחת-כמה-וכמה בשבת. ועל-זה אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר: "א וואָרט באַ חסידים ווערט ניט
 27 פאַרפּאַלן".

28 ז. וזוהו גם המענה לאלו שטוענים שמצד מעמדם ומצבם אינם שייכים לעבודת התפילה כפי שדורשים
 29 רבותינו נשיאינו, כיון שחסרים אצלם ענינים הקודמים לזה, ולפעמים חסר אפילו בענינים עיקריים, כמו פירוש
 30 המלות (כבסיפור הנ"ל).

31 והמענה לזה – שישנה העבודה וההתבוננות (שהיא לא רק כללית, אלא גם פרטית, כמבואר בשער היחוד³⁹
 32 שצריך להיות עבודה והתבוננות באופן פרטי דוקא) שבכל דיבור – שהוא כח הפועל בנפעל שעל-ידו נברא כל

(33) הל' מגילה פ"ב הי"ז.

(34) עיין ט"ז או"ח ר"ס תרצה.

(35) פסחים יא, א.

(36) תרצ"ו, אטוואצק ס"ו (סה"ש תרצ"ו ע' 127).

(37) ספרי שבעה ערה 18.

(38) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ח. ועוד.

(39) לאדמו"ר האמצעי פ"ד.

(31) אלא שבכל רגע מקיים זה ע"י שקיים (או שיקיים) לבסומי
 בסעודת פורים. וע"ד דבלקחת ד' מינים פעם אחת, מקיים חיוב
 הלקיחה שישנו בכל רגע מהיום, למ"ד (סוכה מו, ב) דלכולא יומא
 אקצאי, ולא רק למצותו (עיין צנח פנח פענה להגאון הרגצ'ובי קונטרס
 השלמה ע' 6). וע"ד חיוב ת"ת שישנו בכל רגע דהיום, אלא שלימודו
 פרק א' שחורית כו' נמשך גם על רגע זה.

(32) וע"ד איסור הספד – שג"ז נלמד מ"ימי משתה ושמחה" –
 שאסור בו כל היום כולו*.

1 דבר, כמו שכתוב⁴⁰ "בדבר הוי' שמים נעשו" – ישנו ה"אחד". ועבודתו של יהודי היא לזכור ולשמור בכל דבר
2 שבא לידו את ה"אחד" שבו, כפתגם רבינו הזקן שנשמר ונזכר על-ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר, ונעשה הוראה שנוגעת
3 לכל אחד מאתנו.

4 וסיפור הנ"ל הוא מופת חותך אשר גם הפשוטים בידיעה והשגה, הנה כאשר יתבוננו בענין ד"זכור ושמור
5 בדיבור אחד", יכולים להתפלל בהתבוננות זו עצמה ארבעים שנה רצופות,

6 – שזהו הזמן המספיק שיוכל להיות "קאי אדעתא דרביה"⁴¹ של רבותינו הנשיאים –

7 ובאופן שיומשך לא רק בשבתות וימים-טובים, אלא גם ביום ראשון, יום שני ויום שלישי, וכל ימות החול,
8 שיהיו חדורים בתפילה ("דורכגעדאוונטע טעג").

9 ח. ויש לקשר זה עם ימי הפורים:

10 ענין התפילה הוא – "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"⁴² – לחבר את הענינים שלמטה עם אלקות,
11 באופן של עליה למטה למעלה, עד "השמימה" בתוספת ה"א, שזהו למעלה ממקיפים סתם⁴³;

12 וב"סולם" זה הנה "מלאכי אלקים (לא רק) עולים (אלא גם) ויורדים" – שכל ההשפעות וההמשכות שלמעלה
13 באות מ"השמימה" עד "ארצה", שזהו למטה מ"ארץ" סתם⁴³, ועד שנעשה כולא חד – שמגלים את ה"אחד"
14 אפילו "מתחת לארץ" שלמטה מ"ארץ" סתם.

15 וזהו גם הענין של ימי הפורים – כמבואר בארוכה בחסידות⁴⁴, שכל בני ישראל, "מנער ועד זקן טף ונשים"⁴⁵,
16 עמדו בתנועה של מסירת-נפש, לא רק בראש-השנה ויום הכיפורים ובשבת ויום טוב, אלא במשך כל השנה
17 כולה, והיינו, שבכל השינויים שיכולים להיות במשך חיי האדם, עמדו בתנועה של מסירת-נפש שלמעלה מטעם
18 ודעת,

19 ועל-ידי-זה המשיכו ממקום שלמעלה מ"ארור המן" ו"ברוך מרדכי", שמשם יומשך למטה, באופן
20 ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"⁴⁶.

21 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "דרכך אלקינו"].

* * *

22 ט. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' חייב אינש לבסומי בפוריא.

* * *

23 י. דובר לעיל (סעיף ה) אודות הציווי "עבדו את ה' בשמחה", שזהו ציווי תמידי, כיון שעבודת ה' היא
24 מצוה תמידית, שהרי השינויים הם רק באופני העבודה, אם העבודה היא מצד אהבת המקום או מצד יראת
25 המקום, אבל העבודה עצמה צריכה להיות תמיד.

26 וכמו שכתוב בהקדמת 'ספר החינוך' שיש "ששה מצוות שחיובן תמידי, לא יפסק מעל האדם אפילו רגע
27 אחד כל ימיו", ומוסיף: "סימנם שש⁴⁷ ערי מקלט תהיינה לכם".

28 יא. וצריך להבין:

29 המספר ששה – מופיע כמה פעמים בתורה. ואם כן, למה נקט הסימן בפסוק "שש ערי מקלט תהיינה לכם",
30 שנאמר גבי "מכה נפש בשגגה"⁴⁸, שזהו ענין של פורענות – הרי היה יכול לבחור פסוק אחר שבו נזכר מספר
31 ששה, ובפרט הפסוק "ששה משמותם על האבן האחת"⁴⁹, שזהו ענין של קדושה הקשור עם המשכן ומקדש.

(45) אסתר ג, יג.

(46) שם ח, טז.

(47) מסעי לה, יג.

(48) שם שם, טו.

(49) תצוה כח, יו"ד.

(40) תהלים לג, ו.

(41) ראה ע"ז ה, רע"ב.

(42) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תקו"ז תמ"ה

(פג, א).

(43) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שיט, רע"א.

(44) ראה תו"א מג"א צו, א. קכ, ד. ובכ"מ.

ומה גם שהשייכות דפסוק זה היא לא רק מצד המספור, אלא גם מצד הענין והמהות – שהרי ענין (המשכן, ובפרט) אבני האפוד הוא "זכרון לבני ישראל גו' לפני ה'"⁵⁰, "תמיד"⁵¹, וזהו גם כללות ענין התורה ומצוות, שעל-ידי מילוי רצונו יתברך, משלימים את הכוונה שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים⁵², שזהו ענין המשכן, ענין תמיד.

ואף-על-פי-כן, כשמדובר אודות ששה מצוות שחיוכן תמיד, היינו, שבהם משתווים כל בני ישראל ("מנער ועד זקן טף ונשים") שכולם חייבים בהם בכל הזמנים ובכל המקומות – מקשרים זאת דוקא עם הענין ד"ש ערי מקלט תהיינה לכם" שענינם הוא תיקון על "מכה נפש בשגה"!

יב. אך הענין הוא – שהיא הנותנת:

ובהקדמה – שבתורה ומצוות ישנם ענינים הקשורים עם זמן מסויים ומקום מסויים, ובכללות – מצוות שהזמן גרמא, ומצוות התלויות בארץ, והיינו, שתוכנם וענינם של מצוות אלו אינו שוה בכל המקומות ובכל הזמנים, והראיה, שישנו זמן ומקום שבו אין חיוב מצוה זו, היינו, שאין כאן ענין שיכולים לתקן על-ידי מצוה זו.

מה-שאינ-כן במצוה שחיובה תמיד בכל מקום ובכל זמן, היינו, שכל זמן שישנו איש הישראלי – והרי בני ישראל נצחיים הם – ישנו החיוב דמצוה זו, כיון שישנו ענין מסויים, פרט או כלל, שצריכים לתקנו באופן כזה דוקא.

ומזה מובן שענינם של ששת המצוות שחיוכן תמיד הוא תיקון כללי על ענין כללי ששייך כל זמן שישנו קיום ענין התורה ומצוות – עד לעתיד לבוא, שהרי רק בנוגע לזמן דלעתיד לבוא ישנו מאן-דאמר⁵³ ש"מצוות בטלות", שאז יקויים היעוד⁵⁴ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", אבל עד אז ישנו הענין דקיום המצוות אצל נשמה בגוף – כיון שיש בה ענין של חסרון שצריך לתקנו על-ידי ששת המצוות, שזהו ענינם של המצוות שעל-ידם נתתקן ונתמלא חסרון בבריאה, חסרון שנעשה מלכתחילה על-ידי הקב"ה כדי שהאדם יתקנו, כמו שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות", "לתקן".

יג. והנה, החסרון שישנו תמיד עד לעתיד לבוא שצריכים לתקנו על-ידי המצוות שחיוכן תמיד – הוא ענין המיתה שנגרם על-ידי הנחש, כמאמר רבותינו ז"ל⁵⁵ "ארבעה מתו בעטיו של נחש" (בעצתו של נחש שהשיא לחוה, ולא בחטא אחר, שלא חטאו), והיינו, שגם מי שהוא במדרגת צדיק, הרי "אין צדיק בארץ אשר גו' לא יחטא"⁵⁶, דכיון שנמצא "בארץ", מוכרח להיות אצלו ענין של "חטא" (חסרון⁵⁷) – על-כל-פנים הענין ד"עטיו של נחש", שהביא מיתה לעולם.

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל⁵⁸ שאפילו צדיקים חוזרים לעפרם "שעה אחת קודם תחיית המתים", כמו שכתוב⁵⁹ "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" – דלכאורה אינו מובן: כיון שהם צדיקים, ובעוד שעה אחת נעשית תחיית המתים, שאז יקויים היעוד⁶⁰ "ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים", כיון שלא יהיה עוד הענין דהיפך החיים, אם כן, למה יצטרכו לחזור לעפרם? – אך הענין הוא, שהסיבה לכך היא "עטיו של נחש", שבגלל זה צריך אפילו צדיק גמור לעבור את הענין ד"אל עפר תשוב".

יד. ולהעיר, שהאמת היא, שהענין ד"אל עפר תשוב" אינו רק ענין של חסרון, אלא יש בזה גם ענין של מעלה – דכשם שבאפשרות לעשיית החטא, שזהו חטא עץ-הדעת שעל-ידי-זה נעשה אפשרות לכל החטאים, יש ענין של מעלה, והוא ענין הבחירה, בכדי שלא יהיה נהמא דכיסופא⁶¹, כך גם בגזירה שבאה בסיבת החטא, יש בה מעלה.

ונקודת הענין – שעל-ידי-זה באים לעילוי גדול יותר, על-דרך לשון הכתוב⁶² "כיתרון האור מן החושך",

(56) קהלת ז, כ.

(57) ראה פרש"י ויצא לא, לט. מלכ"ס-א, א, כא.

(58) שבת קנב, ב.

(59) בראשית ג, יט.

(60) ישעי' כה, ת. וראה משנה סוף מו"ק.

(61) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

(62) קהלת ב, יג.

(50) שם, יב.

(51) שם, ל.

(52) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג,

ו. תניא רפ"ז. ובכ"מ.

(53) נדה סא, ב.

(54) זכרי' יג, ב.

(55) שבת נה, ב. וש"נ.

- 1 והיינו, שדוקא על-ידי-זה שירוד ממדריגתו לשעה קלה וחוזר לעפרו, אזי לאחר-יזה נעשית התחיה בעילוי גדול
2 יותר וביתר חיות וקיום, מאשר לולי הענין ד"אל עפר תשוב".
- 3 וכפי שרואים במוחש שמי שהיה תחילה רעב וצמא ביותר, "בארץ ציה ועיף בלי מים"⁶³, מרגיש את גדול
4 התענוג במילוי הרעבון והצמאון יותר ממי שאף פעם לא היה "בארץ ציה ועיף". וכמו כן בנידון דידן, שעל-ידי
5 מציאות המיתה ישנו הרגש יוקר החיים⁶⁴.
- 6 וכמאמר הבעל-שם-טוב⁶⁵ על הכתוב⁶⁶ "כן בקודש חזיתך" – הלאו בקודש חזיתך: ענין זה אמרו דוד
7 המלך – בשם כנסת ישראל, בשם כל אחד ואחד מישראל – בהיותו "במדבר יהודה"⁶⁷, במעמד ומצב ש"גרשוני
8 היום מהסתפח בנחלת ה'"⁶⁸, שאז היה אצלו ההרגש ד"צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי
9 מים", צמאון אמיתי וכמיהה אמיתית לה'. ועל זה התברך ואמר "הלאו בקודש חזיתך" – שגם כאשר יחזור
10 ל"נחלת ה'", ישאר אצלו הצמאון והכמיהה כמו בהיותו "במדבר יהודה", "בארץ ציה ועיף גו".
- 11 וזהו גם הטעם על כך שהקב"ה הוריד את הנשמה למטה, והעמיד לפניו ריבוי העלמות והסתרים ונסיונות,
12 עד שכדי לחיות על-פי התורה ישנם כמה מלחמות מבחוץ ואפילו מלחמות מבפנים – דלכאורה, כיון שהקב"ה
13 הוא תכלית הטוב, היה יכול ליתן את הענין ד"שכר מצוה", גן-עדן, ש"י עולמות וכל הענינים, ולא היגיעה של
14 הנשמה שעל-ידי ירידתה בגוף ונפש הבהמית בעולם הזה הגשמי והחומרי?
- 15 אך הענין הוא⁶⁹ – שבגלל שהקב"ה הוא תכלית הטוב, אינו מסתפק בכך שנשמות ישראל יקבלו גן-עדן
16 ועולם-הבא וכל השכר דלעתיד לבוא מן המוכן, באופן של נהמא דכיסופא, אלא רצונו שיקבלו זאת על-ידי
17 עבודה ויגיעה דוקא, שכן, טבע הבריאה הוא שהתענוג האמיתי שבדבר, נרגש דוקא כאשר היו בריחוק ממנו
18 לשעה קלה לכל-הפחות, ולכן, דוקא כאשר הנשמה מזדככת על-ידי הנסיונות וההעלמות וההסתרים, אזי יכול
19 להיות אצלה הענין ד"לחזות בנועם הוי"⁷⁰ במילואו.
- 20 וזהו הטעם שאפילו צדיקים חוזרים לעפרם לשעה אחת, היינו, שאפילו אצל צדיק גמור ישנו ענין המיתה
21 "בעטיו של נחש" – משום שאין זה ענין של עונש, אלא ענין של בירור ויכונן, כיון שדוקא לאחר הענין ד"אל
22 עפר תשוב", יוכל להיות אצלם הענין ד"עטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה"⁷¹ (זיו תורתם ועבודתם⁷²)
23 במילואו ובשלימותו.
- 24 ובזה יובן מה שאמר הבעל-שם-טוב⁷³ לפני הסתלקותו שיכול לעלות בסערה השמימה כמו אליהו הנביא⁷⁴,
25 אלא שרוצה לעבור את הענין ד"עפר אתה ואל עפר תשוב" – דאם נאמר שזהו עונש, הרי אסור לאדם להעניש
26 את עצמו, כמו שכתב אדמו"ר הזקן בהלכות נזקי גוף⁷⁵? – ובהכרח לומר שזהו ענין של מעלה, אלא שזהו
27 באופן ד"לפום צערא אגרא"⁷⁶, שעל-ידי הענין ד"אל עפר תשוב" לשעה קלה, יוכל להיות אחר-כך העילוי
28 היותר גדול.
- 29 טו. ונחזור לענינו – שענין המצוות הוא תיקון על "עטיו של נחש".
- 30 וזהו הביאור בדברי רבינו הזקן⁷⁷ (על-פי נגלה) ש"מה שאמרו רבותינו ז"ל דמצוות בטלות לעתיד לבוא
31 היינו בתחיית המתים, אבל לימות המשיח קודם תחיית המתים אין בטלים" – כי, כל זמן שהאחרון מבני ישראל
32 לא עבר עדיין את הענין ד"אל עפר תשוב", ישנו עדיין "שמץ מנהו" מ"עטיו של נחש", ובמילא, לא יכול
33 להיות תכלית השכר אלא על-ידי התיקון ד"עטיו של נחש", וכיון שהתיקון נעשה על-ידי קיום המצוות, לא
34 יתכן שיהיו המצוות בטלות.
- 35 וזהו גם הטעם שקיום המצוות אינו שייך בגן-עדן, לאחר עליית הנשמה מן הגוף, כמו שכתוב⁷⁸ "במתים

(70) תהלים כז, ד. וראה תניא אגה"ק סכ"ט (קמט, א).

(71) ברכות יז, א.

(72) תניא פל"ט (נב, ב).

(73) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ס"א-ב. וש"נ.

(74) מלכים-ב, ב, א"א.

(75) ס"ד.

(76) אבות פ"ה מכ"א. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ג סה"ו.

(77) תניא אגה"ק סכ"ו (קמה, סע"א).

(78) תהלים פח, ו. וראה שבת ל, א. וש"נ.

(63) תהלים סג, ב.

(64) ראה מדרש תמורה בתחלתו: לולא מות . . . לא נודע שהם

חיים. ושם רפ"ב: אילולא מות לא ה' חיים.

(65) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ס"ד. וש"נ.

(66) שם, ג.

(67) שם, א.

(68) שמואל-א כו, יט.

(69) ראה גם תו"מ ח"א ע' 73. ח"ב ע' 116. לקו"ש חט"ו ע' 95.

ועוד.

- 1 חפשיי⁷⁹ – דכיון שבגן-עדן לא שייך ענין של תיקון ותשובה, לכן לא שייך שם קיום המצוות, שענינם לפעול
2 תיקון ותשובה עד לאופן היותר עליון בתשובה – "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"⁸⁰.
- 3 טז. ועל-פי-זה יובן מה שכתב ב'ספר החינוך' שהסימן ל"ששה מצוות שחיובן תמיד" הוא הפסוק "שש
4 ערי מקלט תהינה לכם" שנאמר גבי "מכה נפש בשגגה" – כיון שענין המצוות הוא תיקון "עטיו של נחש",
5 המקור לכל החטאים, שזהו ענין "מכה נפש בשגגה":
- 6 כאשר אדם עובר על רצון הבורא, נעשה נפרד מן הבורא, כביכול, לפי שעה – כמו באדם התחתון, להבדיל
7 אלף אלפי הבדלות לאין קץ, שכאשר עובר על רצון אביו או רבו, נעשה נפרד מאביו ורבו לפי שעה.
- 8 וכיון שענין החיות הוא על-ידי הדביקות בהקב"ה, כמו שכתוב⁸¹ "ואתם הדבקים בה' אלקיכם (ועל-ידי-זה)
9 חיים", הרי מובן, שכאשר נעשה פירוד, העדר הדביקות, אזי נחסר ענין החיות, שזהו ענין "מכה נפש".
- 10 אלא שענין זה הוא באופן ד"מכה נפש בשגגה":
- 11 בנוגע לחטא עץ-הדעת שהוא מקור כל החטאים, מצינו הצטדקות – "הנחש השיאני ואוכל"⁸², היינו, שהיה
12 זה על-ידי הפיתוי של נחש הקדמוני, אבל לולי זאת, לא היה עולה על הדעת לעבור על רצון הבורא.
- 13 אצל יהודי לא יכול להיות מציאות של עבירה באופן של מזיד באמת, ואין זה אלא באופן ד"הנחש השיאני",
14 שלכן "נדמה לו שבעבירה זו עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלקי ישראל"⁸³, אבל אם היה יודע את
15 האמת שעל-ידי-זה נעשה נפרד ממקורו וחיותו, לא היה עובר את העבירה. ולכן, כאשר בא לידי נסיון בדבר
16 אמונה, שאז לא שייך שיטעה לחשוב שיכול לעבוד עבודה-זרה ולהשאר מאמין בה' – אזי מוסר נפשו על
17 קידוש השם⁸⁴.
- 18 ומה שלפעמים יכול להיות באופן אחר⁸⁵ – מבואר בזה שהטעם הוא לפי שנפסק משרשו מלכתחילה, ולכן,
19 מה שמבין בשכלו שעל-ידי-זה יהיה נפרד, אינו חודר בכוחותיו הפנימיים, כיון ש"ראשו" (הרוחני) נפסק מרמ"ח
20 אבריו כו'. אבל לולי זאת – הרי ישנו הכלל "אין אדם עובר עבירה אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות"⁸⁶, שזהו
21 ענין ד"מכה נפש בשגגה".
- 22 יז. וזהו שה"ששה מצוות שחיובן תמיד" (דהיינו כללות ענין העבודה בענין התורה ומצוות שימושך כל
23 זמן שאין מצוות בטלות), "סימנם שש ערי מקלט תהינה לכם" – שענינם הוא "לנוס שמה כל מכה נפש
24 בשגגה"⁵²:
- 25 כיון שישנו זה ש"יורד ומתעה ועולה ומרגיז כו'", "הוא השטן הוא יצר הרע כו"⁸⁷, ורוצה גם להיות "גואל
26 הדם" לאחר שפיסקו עונשו למיתה, שאז לא תהיה לו אפשרות לעשות תשובה ולתקן את אשר חטא ופשע –
27 הנה על זה ניתנו "שש ערי מקלט", שהם מצילות לפי שעה מעונש מות של "גואל הדם",
- 28 וכך יש לו זמן לקיים את ששת המצוות שחיובן תמיד, שזהו כללות הענין דעבודת ה' על-ידי אהבה ויראה,
29 אמונת ה' ויחודו כו', ועל-ידי-זה מתקשר עם אחדות הוי' שהיא למעלה מכל עניני התחלקות פרטים, ולאחרי-זה
30 ממלא את כל אשר חסר ועבר ופשע על-ידי העבירות חטאים ופשעים, על-ידי ההמשכה מבחינת "נושא עון
31 ועובר על פשע"⁸⁸.
- 32 יח. אמנם, בכדי שתוכל להיות העבודה בהצלחה, יש צורך שהעבודה תהיה בשמחה – שהרי לולי זאת, כיצד
33 יכול לגשת לעבודה, בזכרו מעמדו ומצבו שנעשה נפרד על-ידי-זה שעבר על רצון מלך מלכי המלכים הקב"ה,
34 ובפרט שבנוגע למלך איתא בגמרא⁸⁹ שאפילו מאן דמחוי במחוג קמי מלכא דינו למות, ועל-אחת-כמה-וכמה
35 כאשר עובר על ציווי המלך, איזה ציווי שיהיה, אפילו ציווי קל.

(84) שם פי"ח-יט.

(85) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 113. חיי"ז ע' 301 ובהערה 50 שם.

(86) סוטה ג, א.

(87) ב"ב טז, א.

(88) מיכה ז, יח.

(89) חגיגה ה, ב.

(79) בכללות: ג"ע ועוה"ב – ענינם קבלת שכר, נח"ר לאדם. עוה"ז

– ענינו "היום לעשותם", נח"ר להקב"ה, שאמרת ונעשה רצוני. ראה המשך וככה תרל"ז פי"ב. ועוד.

(80) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.

(81) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"ב ספ"ד.

(82) בראשית ג, יג.

(83) תניא פי"ד.

- 1 וכדי לבוא לידי שמחה – הנה העצה לזה⁹⁰ להזכר שיש בקרבו נשמה שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁹¹,
 2 והקב"ה נתן לו את האפשרות למלאות רצונו ולתקן על-ידי-זה את כל אשר החסיר, וכיון שכן, הרי אין לך
 3 שמחה גדולה כ"שמחת הדיוט ושפל אנשים בהתקרבותו למלך בשר ודם המתאכסן ודר אתו עמו בביתו,
 4 וקל-וחומר לאין קץ לקרבת ודירת מלך מלכי המלכים הקב"ה"⁹².
- 5 ומזה מובן שאין זה זמן להיות בעצבות ואפילו לא במרירות⁹⁰ מצד היותו עני ושפל ובזוי בתכלית – שהרי
 6 הנהגה זו גופא תהיה בזיון המלך, דכיון שאינו מקבל פניו בשמחה גדולה ביותר, מראה הוא בכך שאינו מעריך
 7 את החשיבות והעילוי שבהתקרבות למלך המתאכסן ודר אתו עמו בביתו!
- 8 וענין זה נרמז בדברי הרמב"ם הנ"ל (סעיף ה) "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל שצוה
 9 בהן עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו . . ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח
 10 לפני ה' כו".
- 11 יט. אמנם, בענין השמחה גופא ישנם כמה דרגות (כנ"ל סעיף ה):
- 12 א) "עבדו את ה' בשמחה" – ששמחה זו מכוסה בעבודה וטפלה אליה, שהרי העיקר הוא העבודה (קיום התורה
 13 ומצוות), אלא שהעבודה צריכה להיות בשמחה, היינו, שהשמחה אינה אלא האופן שבו מקיימים את המצוות.
- 14 ב) "מועדים לשמחה" – שהשמחה ביו"ט היא גלויה, והשמחה עצמה היא מצוה ודבר עיקרי. אבל
 15 אף-על-פי-כן, השמחה היא שמחת החג – בענין של מצוה.
- 16 ג) "משנכנס אדר מרבין בשמחה"⁹³ – ששמחה זו אינה מסוכבת בסיבת איזה דבר מצוה, אלא "מרבין
 17 בשמחה" – איזו שמחה שתהיה, גם שמחה בענין הרשות [על-דרך הדוגמא שהובאה בגמרא¹ מ"בנין של שמחה"
 18 – "הבונה בית חתנות לבנו", ו"נטיעה של שמחה" – "הנוטע אבורנקי (אילן שצילו נאה) של מלכים"], כי
 19 העיקר היא השמחה.
- 20 ד) שמחת פורים – "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".
- 21 כ. והענין בזה:
- 22 כיון שפורים הוא הנקודה הפנימית שפעלה את הענין ד"ונהפוך הוא"⁹⁴ בכל החודש, להיות "החודש אשר
 23 נהפך גו", שלכן "מרבין בשמחה" – הרי מובן שבפורים עצמו צריכה להיות איזו הוספה על ה"מרבין בשמחה"
 24 שבכל חודש אדר.
- 25 וכיון שכן, הרי אם השמחה דפורים תהיה במדידה והגבלה – אין זו הנקודה דפורים, אלא זהו ענין וחיוב
 26 שנכלל ב"מרבין בשמחה" שבכל ימי חודש אדר; ומה שיכולים להוסיף שלא נכלל ב"מרבין בשמחה", הרי זו
 27 רק שמחה שהיא "עד דלא ידע" – שאינו יודע ואינו מרגיש את השמחה עצמה; הוא שקוע כל כך בשמחה עד
 28 שאינו מרגיש אותה כלל.
- 29 וכיון שהשמחה דחודש אדר היא בגלל ש"החודש אשר נהפך גו", שנעשה "ארור המן" ו"ברוך מרדכי" –
 30 הרי על-כרחך שהשמחה דפורים היא בהוספה על השמחה שבכל ימי החודש, יכולה להיות רק באופן
 31 ששוכחים אפילו על "ארור המן" ו"ברוך מרדכי"!
- 32 ונמצא, ששמחת פורים היא באופן שלא זו בלבד שהשמחה היא מצוה, אלא שמצוות השמחה היא באופן
 33 שלמעלה ממדידה והגבלה ושכל האדם, שמחה מצד עצם הנפש שלמעלה מטעם ודעת, שלכן היא באופן של
 34 "לא ידע", שאינה נרגשת בידיעה.
- 35 כא. ובענין זה יש מעלה אפילו לגבי ענינים שהם למעלה משכל ודעת האדם:
- 36 ובהקדמה⁹⁵ – שיש מצוות שאינן תלויות בשכל וידיעה, ואדרבה, כל קיומם אינו אלא שלא בדעתו דוקא,
 37 כמו מצות שכחה, כמו שכתוב⁹⁶ "כי תקצור גו' ושכחת עומר בשדה", שמצוה זו יכול האדם לקיים שלא בדעתו
 38 דוקא, שהרי אם הוא יודע אודות העומר – אין זו שכחה, ובמילא, אינו מקיים מצות שכחה.

94 אסתר ט, א.

95 בהבא לקמן – ראה לקו"ת ברכה צט, ב ואילך.

96 תצא כד, יט.

90 ראה גם תניא פל"א.

91 שם רפ"ב.

92 שם פל"ג. וראה גם פמ"ו.

93 תענית כט, סע"א.

1 וכמו שמצינו בתוספתא⁹⁷ "מעשה בחסיד אחד ששכח עומר בתוך שדהו, ואמר לבנו צא והקריב עלי פר
2 לעולה ופר לשלמים, אמר לו, אבא, מה ראית לשמוח בשמחת מצוה זו מכל מצוות שבתורה, אמר לו, כל
3 מצוות שבתורה נתן המקום לדעתנו. זו שלא לדעתנו, שאילו עשינוהו ברצון לפני המקום, לא באת מצוה זו
4 לידינו . . קבע לו הכתוב ברכה".

5 ועל-דרך-זה בנוגע למינוי לנשיאות, שצריך להיות דוקא באופן שאין הדבר לרצונו ובורח ממנו, כמאמר
6 רבותינו ז"ל⁹⁸ כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו.

7 [כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בדרך צחות:] ישנם כאלו שמצד תחבולות היצר-הרע בורחים הם מן הכבוד
8 באופן שמביטים לאחוריהם לראות אם הכבוד רודף אחריהם... שמא יברח רחוק יותר, ואז עלול לאבד את
9 הענין לגמרי... ועל זה אמרו חכמינו ז"ל בסוף מסכת סוטה בנוגע לעקבתא דמשיחא: "פני הדור כפני הכלב"
10 – כיון שטבעו של כלב שבורח מפני בעליו, אבל, בכל רגע מחזיר ראשו לאחוריו לראות אם בעליו רואה אותו
11 והולך אחריו...].

12 אמנם, בענינים הנ"ל צריכה להיות איזו אחיזה לענין השכל והידיעה, בדרך שלילה על-כל-פנים: מצות
13 שכחה – שייכת דוקא כשיודע שנמצא בשדה ועוסק בקצירה, ובאותו מין דוקא⁹⁹, מה-שאינ-כן כאשר אינו
14 עוסק כלל בקצירה בשדה אזי לא שייך קיום מצות שכחה. ובענין הנשיאות – יודע הוא מענין הכבוד, אלא
15 שבורח ממנו, ופעולת הבריחה עצמה היא בטעם ודעת.

16 ואילו בפורים יש הוספה אפילו לגבי הענינים הנ"ל – שהענין ד"לא ידע" הוא לא רק בפרט אחד, אלא
17 באופן ש"לא ידע" לגמרי: "לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", היינו, שאינו יודע כלל במה המדובר... והוא
18 ענין ה'מסירות נפש' דפורים שמצד עצם הנשמה שלמעלה מטעם ודעת לגמרי.

19 ובענין זה יש מעלה בפורים אפילו לגבי יום הכיפורים, כדאיתא בתיקוני זהר¹⁰⁰ שיום-הכפורים הוא
20 "כפורים", בכ"ף הדמיון – כי, גם העבודה דיום הכיפורים היא למעלה מטעם ודעת, ענין ה'מסירות נפש' שמצד
21 עצם הנפש (שלכן הוא "יום אחד"¹⁰¹), אבל עניניו תופסים מקום עדיין ויכולים לבלבלו, ולכן אסור באכילה
22 ושתיה וכו', ומעלת פורים היא "עד דלא ידע", וכמו בגורם לזה – מצבם כל השנה שעמדו ב'מסירות נפש',
23 אף שעסקו במלאכה, אכילה ושתיה וכו'.

24 כב. והנה, אף-על-פי שענינו של פורים הוא "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", היינו, שיוצא לגמרי
25 מהענין ד"ארור המן" ו"ברוך מרדכי" – הרי זה פועל שמחה של תורה, באופן ש"חפץ במעשיהם של
26 צדיקים"¹⁰², ובמילא, הרי זה ממשיך ופועל שהענינים של המן, עניני 'לעומת זה', יהיו באופן של "ארור",
27 והענינים של מרדכי, עניני קדושה, יהיו באופן של "ברוך"¹⁰³.

28 ומשמחת פורים ממשיכים על כל השנה כולה שהענין ד"עברו את ה' בשמחה" יהיה בשמחה גדולה ביותר,
29 ועל-ידי-זה נעשית "עבודה גדולה" גם בלימוד התורה וקיום המצוות, ובאופן שרואים בגלוי לעיני כל העמים
30 ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", ועד ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים
31 עליהם"¹⁰⁴.

32 ופועלים שענין זה נעשה הכנה לגאולה – "מיסמך גאולה לגאולה"¹⁰⁵, גאולת פורים לגאולת פסח, ובנוגע
33 לענינו – שמגאולת פורים באים מיד לגאולה שעליה נאמר¹⁰⁶ "כימי צאתך מצרים אראנו נפלאות",
34 על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו.

* * *

35 כג. דובר לעיל (סעיף כב), וכן הוא פשטות הדין על-פי נגלה, שאף-על-פי ש"חייב איניש לבסומי בפוריא
36 עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", מכל-מקום, דבר פשוט הוא שבנוגע לפועל צריכה להיות ההנהגה

102) ראה שם ספ"ב.
103) ראה גם לקו"ש ח"ג ריש ע' 923.
104) אסתר ח, יז.
105) מגילה ו, ב.
106) מיכה ז, טו.

97) פאה פ"ג, יג.
98) ראה עירובין יג, ב. תנחומא ויקרא ג.
99) פאה ספ"ו.
100) תכ"א (נו, ב). וראה תו"א מג"א צה, סע"ד ואילך. צט, ד
ואילך. קכא, א"ב. ובכ"מ.
101) ראה ב"ר פ"ג, ה.

1 באופן ד"ארור המן" ו"ברוך מרדכי", היינו, שעניני המן (עניני רע) הם באופן ד"ארור", שהם מופרכים אצלו
 2 ומתרחק מהם בתכלית, ועניני מרדכי (עניני טוב) הם באופן ד"ברוך", שהם ברוכים ויקרים אצלו, ורודף
 3 אחריהם, ומהדר בהם בכל מיני הידור.
 4 ולכאורה: כיצד יכולים להיות שני הענינים יחד – להיות במעמד ומצב ד"לא ידע בין ארור המן לברוך
 5 מרדכי", ואף-על-פי-כן להיות לומד תורה ומקיים מצוות, בְּדַעו ש"ארור המן" ו"ברוך מרדכי"?!
 6 כד. ויובן בהקדים מעלתו של איש הישראלי, שהקב"ה נותן לו כוחות לעמוד בכל הנסיונות ההעלמות
 7 וההסתרים, ושיוכל להיות יהודי לומד תורה ומקיים מצוות; אלא, שיש מי שאצלו הרי זה לכתחילה בדרך הישר,
 8 ויש מי שאפשר שחטא ופגם ועבר את הדרך, ומכל-מקום, מובטח גם הוא שלא ידח ממנו נדח¹⁰⁷.
 9 [ולהעיר, שענין זה נוגע לכל ישראל, מהקטן שבקטנים עד לגדול שבגדולים, שהרי מצינו ש"הקב"ה מדקדק
 10 עם הצדיקים כחוט השערה"¹⁰⁸, ולא עוד אלא ש"חוט השערה" אצל צדיקים יכול להיות נוגע יותר מאשר
 11 "עבותות העגלה"¹⁰⁹ אצל אדם פשוט, ולכן יש צורך להבהיר שגם צדיקים ישובו בתשובה במרירות עצומה כו'
 12 על ענינים שאינם אלא "כחוט השערה", אלא שבערכם ומדריגתם של הצדיקים מדקדק הקב"ה גם עליהם].
 13 וטעם הדבר – כמוזכר לעיל¹¹⁰ ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר¹¹¹ ועמך גוי נצר מטעי
 14 מעשה ידי להתפאר"¹¹², וכיון שיודעים זאת, הרי מובן ש"אף-על-פי שחטא ישראל הוא"¹¹³, כיון שמצב זה
 15 אינו אלא לפי שעה, וסוף כל סוף ישוב בתשובה, ואז יתגלה מה שיש בו בפנימיותו.
 16 וזהו גם פסק הרמב"ם בהלכות גירושין¹¹⁴, שכל אחד מישראל, אפילו מי שעובר במזיד על ציווי של בית-דין
 17 בישראל, אפילו בית-דין סמוכין ולמעלה מזה – יודעים אנו שבפנימיותו רוצה לקיים רצון הבורא במילואו
 18 ("לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות"), אלא "יצרו הוא שתקפו", והיינו, שאין זה אלא אונס, שהוא קל
 19 יותר משוגג (ששייך גם בנידון-דין, כיון ש"אין אדם עובר עבירה אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות" (כנ"ל
 20 סעיף טז)), שהרי שוגג צריך כפרה¹¹⁵, ואילו אונס רחמנא פטריה¹¹⁶.
 21 כה. והנה, "פנימיות" זו (רצונו הפנימי של כל איש ישראל לקיים רצון הבורא) אינה קשורה עם שכל –
 22 שהרי מצד השכל יכול להיות מורד חסו-שלום, ואינה קשורה אפילו עם רצון ותענוג – שהרי יכול להיות שהרצון
 23 והתענוג שלו מונחים במקום אחר,
 24 והיינו, ש"פנימיות" זו היא למעלה לא רק מכוחות הפנימיים שבנפש, אלא למעלה אפילו מכח הרצון וכח
 25 התענוג, והוא ענין נקודת היהדות שישנה בכל אחד ואחד מישראל, והיא תמיד בשלימות, ועל שם זה נקראים
 26 כל ישראל בשם "יהודים"¹¹⁷, כיון שיש בהם היו"ד בשלימות.
 27 כו. ועל-פי-זה מובן שאפילו במעמד ומצב ד"לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", היינו,
 28 ששכלו אינו פועל אצלו, ואפילו הרצון והתענוג אינם פועלים אצלו, בגלל היותו מבוסס – הרי כיון שמצד
 29 פנימיותו רוצה לקיים את רצון הקב"ה (כפסק-דין הרמב"ם הנ"ל), מתנהג הוא בדרך ממיאל כפי הכוונה והרצון
 30 העליון.
 31 ועל זה מובא המשל והדוגמא מדמותו של אדם הנראית במראה, שאף-על-פי שלפי ראות האדם ישנו כאן
 32 ציור של אדם שלם, הרי האמת היא שהדמות שבמראה אין לה רצון ועונג וכוחות בפני עצמם, וכפי שיתנהג
 33 האדם המביט במראה, כן תתנהג תמונתו הנראית במראה. ודוגמתו בנמשל – ש"כמים הפנים לפנים כן לב האדם
 34 (התחתון) לאדם"¹¹⁸ (העליון), היינו, שהאדם למטה אינו אלא בדוגמת דמות האדם העליון הנראית במראה.
 35 ולהעיר גם ממה שכתוב¹¹⁹ "ה' צלך", "כצל שהוא פונה אחרי האדם, כך הוא יתברך כביכול הצל שלך"¹²⁰.
 36 אמנם, כדי לפעול שיהיה "ה' צלך", הרי זה על-ידי-זה שהאדם מתבטל ממציאיותו, שאין לו רצון משלו, ומתנהג

(107) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. הל' ת"ת לאדה"ז
 פ"ד סה"ג.

(108) יבמות קכא, ב ובפרש"י.

(109) ישע"י ה, יח. וראה סוכה נב, א.

(110) במאמר פ"ג (לעיל ע' ז ואילך).

(111) שם ס, כא.

(112) סנהדרין ר"פ חלק.

(113) שם מד, רע"א.

(114) ספ"ב.

(115) פרש"י שבועות ב, א (ד"ה תולה). פרש"י נח ט, ה.

(116) ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.

(117) ראה תו"א מג"א צא, ב. צו, א. צט, א. קכא, ד. ובכ"מ.

(118) משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ו ואילך.

(119) תהלים קכא, ה.

(120) תו"א מקץ לו, רע"ג. וראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט)

בהוספות סע"ח. וש"נ.

1 בדרך ממילא כרצון הקב"ה (כנ"ל). ובלשון חכמינו ז"ל¹²¹ "בטל רצונך מפני רצונו" (שעל-ידי-זה "יעשה רצונך
2 כרצונו").

3 וזהו מה שכתוב בגמרא¹²² "אנא מחזיק טיבו לראשי, דכד הוה מטא מודים הוא כרע מגרמיה" – שאין זה
4 מצד השכל, ואפילו לא מצד הרצון והעונג, אלא מעצמו ומאליו, שכן, להיותו "חלק אלקה ממעל ממש", הנה
5 כפי שמתנהג ה"עצם" כך מתנהג גם ה"חלק".

6 ומכל זה מובן שאין סתירה בין התביעה "לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", להנהגה בכל
7 הענינים על-פי רצון העליון.

8 כזו. וזהו גם מה שכתוב בפורים "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", כפשטות הענינים, שהרי "אין
9 מקרא יוצא מידי פשוטו"¹²³, שמחה כפשוטה "עד דלא ידע"; וביחד עם זה פירשו בגמרא¹²⁴ "אורה זו תורה,
10 שמחה זה יום טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין" (כפירוש רש"י ש"על כל אלה גזר") – דלכאורה אינו
11 מובן: כיון שהוא שיכור (שהרי "חייב איניש לבסומי"), כיצד יכול הוא לקיים את כל הענינים שדרשו חכמינו
12 ז"ל על "אורה ושמחה וששון ויקר"?

13 וההסברה בזה – שאין זו סתירה, שהרי בשעת שמחת פורים מתגלה פנימיותו,

14 – כפי שהיה בימי הפורים, שכל בני ישראל, "מנער ועד זקן טף ונשים", עמדו בתנועה של מסירות-נפש,
15 וכמסופר במדרש¹²⁵ אודות התינוקות שאימותיהם הביאו להם מאכל ומשקה וסירבו לאכול ולשתות ("שלושת
16 ימים לילה ויום"¹²⁶), באמרם: עם מרדכי רבינו אנו, אם לחיים אם למוות, היינו, שאפילו תינוקות שלא הגיעו
17 לגיל מצוות, לענין של דעה, היה אצלם ענין ה'מסירות נפש' בגלוי, שהוא ענין התגלות פנימיות הנפש –

18 ואז אין צורך להבהיר מאומה, כיון שמתנהג בדרך ממילא כפי המתחייב מצד ה"עצם" שהוא "חלק" ממנו.

19 כח. והנה, התכלית של ימי הפורים – ככל המועדים ויומי דפגרא – שענינם יומשך על כל השנה כולה.
20 וזוהי התביעה והבקשה והציווי – שגם לאחר פורים, כש"יורדים" מהמעמד ומצב ד"לבסומי עד דלא ידע",
21 ישארו בקיומם הענינים ד"אורה זו תורה", "ושמחה זה יום טוב" – בזמני הימים-טובים, שעל-ידם נמשך על
22 כל שאר הזמנים, שהרי "יום טוב" הוא מקדש הזמן, "וששון זו מילה" – שהוא ענין ה'כריתת ברית' וההתקשרות
23 של כל עניניו לאלקות, "ויקר אלו תפילין" – שזהו כללות ענין קיום המצוות, כמאמר רבותינו ז"ל¹²⁷ "הוקשה
24 כל התורה כולה לתפילין", אשר, הכח לזה הוא מהענין ד"לבסומי בפוריא", אף-על-פי שנמצאים אז במעמד
25 ומצב ד"עד דלא ידע".

26 והמורם מכל האמור כפשוטו הוא – שכאשר יוצאים מימי הפורים צריכים לקבל החלטה להוסיף במשך כל
27 השנה בענינים ד"אורה זו תורה" עד "ויקר אלו תפילין", כללות המצוות, ובאופן שתהיה עבודה מתוך שמחה,
28 "עבדו את ה' בשמחה", ועל-ידי-זה ממשיכים גם בענינים הגשמיים, שתהיה שנה של "אורה ושמחה וששון
29 ויקר" כפשוטו.

30 [ניגנו ניגון התוועדות, ולאחרי שסיימו לנגן, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בכת-שחוק: ניגון הנ"ל היה ניגון
31 של "תענית אסתר"... שהוא בערב פורים. ועתה ינגנו ניגון של פורים! וניגנו ניגון שמח, ואחר-כך התחיל כ"ק
32 אדמו"ר שליט"א לנגן בעצמו ניגון שמח, בשמחה גדולה].

* * *

33 כט. בסיפור המגילה אודות נס פורים נאמר¹⁰⁴: "ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם".
34 וכיון שכל פסוק במגילה (ועל-אחת-כמה-וכמה פסוק שכולל סיפור ענין שלם, כבנידון-דידן) הוא חלק
35 מהמגילה שהיא אחד מכ"ד כתבי קודש שבתורה, ובפרט על-פי דברי הגמרא ש"מגילה נקראת ספר"¹²⁸, ו"צריכה
36 שרטוט כאמיתתה של תורה" – הרי זה חלק בתורה שהיא מלשון הוראה (כדאיתא בזהר¹²⁹), שלמדים ממנה

(126) אסתר ד, טז.

(127) קידושין לה, א. וש"נ.

(128) מגילה יט, א. וראה תו"א מג"א קיט, א. קכד, א.

(129) ח"ג נג, ב.

(121) אבות פ"ב מ"ד.

(122) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד.

(123) שבת סג, א. וש"נ.

(124) מגילה טז, ב.

(125) אסתר ספ"ט. פ"י, ד.

1 כיצד להתנהג בשנים שלאחר־זה, ובמילא מהווה גם פסוק זה ("ורבים מעמי הארץ מתייהדים גו'") הוראה לכל
 2 המקומות ולכל הזמנים, כיון שזהו ענין נצחי, ככל התורה כולה שהיא נצחית¹³⁰.

3 ולכאורה אינו מובן: למאי נפקא־מינה עתה מה שהיה אז, ובלשון חכמינו ז"ל¹³¹ "מאי דהוה הוה"?
 4 והנה, הרמ"א בפירושו למגילה הנקרא מחיר יין, כותב: "רוצה לומר, שמתפחדים ממה שמפחדים היהודים,
 5 והוא כי יראת שמים עליהם". אך עדיין אין זה מתרץ את השאלה – למאי נפקא־מינה עתה, "מאי דהוה (ריבוי
 6 שנים לפני־זה) הוה".

7 ובהכרח לומר שענין זה נוגע בכל מקום ובכל זמן – דכיון שנכלל (על־ידי אנשי כנסת הגדולה) בכ"ד כתבי
 8 קודש, הרי זה ענין ש"נצרך לדורות"¹³².

9 ל. והענין בזה:

10 מבואר במדרשים¹³³ שכל הגזירה היתה רק מפני היותם "יהודים" – "כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי"¹³⁴,
 11 ואילו היו מוותרים על יהדותם, היתה מתבטלת הגזירה. ואף־על־פיי־כן, במשך כל השנה כולה עמדו כל בני
 12 ישראל בתנועה של מסירת־נפש, היינו, לא רק ראשי סנהדראות, אלא כל בני ישראל, "מנער ועד זקן" ואפילו
 13 "טף ונשים", הן כפשוטם והן בידיעות ובאמונה, ולא רק ביום הכיפורים וראש־השנה ושבתות וימים טובים,
 14 אלא גם בימות החול, שבודאי היו בהם כמה וכמה זמנים שעסקו בעניני פרנסה ובעניני העולם.
 15 ומסירת־נפש זו פעלה כל כך עד ש"רבים מעמי הארץ מתייהדים", ולא מצד ענינים חיצוניים, אלא "כי נפל
 16 פחד היהודים עליהם", שנעשה אצלם רגש של יראת ה'.

17 וענין זה מהווה הוראה ליהודי: הבחינה על אופן העבודה שנדרש ממנו היא – כאשר "פחד היהודים", יראת
 18 ה', ניכר גם בענינים שנמצאים בסביבתו, בד' אמותיו ובחלקו בעולם (שזהו ענין ש"רבים מעמי הארץ מתייהדים
 19 כי נפל פחד היהודים עליהם"); זהו הסימן שמעמדו ומצבו הוא כדבעי.

20 לא. ויש לבאר הענין ד"עמי הארץ מתייהדים גו'" בפרטיות ובפנימיות יותר – ובהקדמה:
 21 ידוע מה שכתב רבינו הזקן בתניא¹³⁵ בפירוש "ובנו בחרת מכל עם ולשון"¹³⁶, ש"הוא הגוף החומרי הנדמה
 22 בחומריותו לגופי אומות העולם".

23 כלומר: בנוגע לנשמה ונפש האלקית לא שייך לומר "ובנו בחרת מכל עם ולשון" – דכיון שנפש אלקית
 24 ישנה רק אצל בני ישראל, ולא אצל אומות העולם, הרי בני ישראל אינם בדוגמת "כל עם ולשון", ובמילא, לא
 25 נופל על־זה הלשון "בחירה", כי, ביטוי זה בלשון הקודש שייך לומר רק ביחס לשני ענינים שיש ביניהם איזה
 26 צד השוה, שאז שייך לומר שבחורים באחד ולא בשני. ולכן, בהכרח לומר, ש"ובנו בחרת מכל עם ולשון" קאי
 27 על "הגוף החומרי", אשר לעיני בשר "נדמה בחומריותו לגופי אומות העולם".

28 [וענין זה שהגוף נדמה לגופי אומות העולם – מוכרח הוא כדי שיהיה הענין דבחירה חפשית למטה (ששרשו
 29 הוא ענין הבחירה שלמעלה), שהרי אם העילוי של גופי בני ישראל היה נראה לעיני בשר על־אתר, אזי לא היו
 30 שני הצדדים שוים, ובמילא לא היה הענין ד"ובחרת" מצד רצון חפשי, אלא מצד מעלה צדדית. וכן הוא בענין
 31 הבחירה שלמעלה – שהיא דוקא כשהגוף נדמה לגופי אומות העולם].

32 ונמצא, שהתקשרותו של יהודי עם הקב"ה היא לא רק מצד הנשמה, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש", אלא
 33 גם מצד הגוף – הנה כיון שיש בו בחירת הקב"ה, שהוא ובחירתו כולא חד (כמו שכתב הרמב"ם¹³⁷ שהוא
 34 ודעתו ורצונו אחד, שהרי אצלו יתברך לא שייך להפריד בינו ובין עניניו), הרי יש בו (בגוף) עצמותו ומחלתו
 35 יתברך, דירת עצמותו בעולם־הזה דוקא.

36 וזהו הטעם שהצלת גופו של יהודי דוחה את כל התורה כולה – דלכאורה: בשלמא הצלת הנפש דוחה את
 37 התורה – לפי שנשמות ישראל קדמו לתורה, כדאיתא במדרש¹³⁸ שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, אפילו

134) מגילה יג, א.

135) פמ"ט.

136) נוסח ברכות ק"ש.

137) הל' יסוה"ת פ"ב ה"י.

138) ב"ר פ"א, ד.

130) תניא רפי"ז.

131) יומא ה, ב. ועוד.

132) ראה מגילה יד, א.

133) ראה מגילת סתרים אסתר ג, יג. וראה גם תו"מ ח"ב ע' 286.

וש"נ.

1 התורה; אבל הדין שפיקוח נפש דוחה שבת¹³⁹ הוא בנוגע לסכנת הגוף, והיינו, שגם כדי שהגוף ישאר בחיים
2 דוחים את כל הענינים שבתורה, וטעם הדבר – לפי שגם הגוף של איש הישראלי מושרש בעצמותו יתברך
3 (כלשון החסידות) למעלה משורש התורה¹⁴⁰, וכנ"ל בפירוש "ובנו בחרת מכל עם ולשון", שבחירתו של הקב"ה
4 היא בגוף, שמצד זה מתקשר הגוף עם עצמותו יתברך, למעלה משורש התורה, ולכן דוחה הצלת הגוף את עניני
5 התורה¹⁴¹.

6 **לב.** והנה, כיון שגופו של יהודי נדמה לגופי אומות העולם, הרי מובן, שגם צרכי ועניני הגוף משתווים
7 בחיצוניותם לצרכי ועניני גופי אומות העולם. וזהו ענין "עמי הארץ" שבישראל גופא:
8 עניני התורה ומצוות שבישראל – אינם שייכים אצל אומות העולם, "עמי הארץ" כפשוטם, ובהם מודגשת
9 מעלתו של איש ישראל, ש"ה' הוא נחלתו"¹⁴², ולכן ניתנו לו רמ"ח פיקודין שהם רמ"ח אברים דמלכא¹⁴³;

10 אבל ישנם גם עניני הרשות, צרכי הגוף ועניניו, אכילתו ושתייתו וטילו ומסחרו כו' (כל עשרת הדברים
11 שנימנו ברמב"ם¹⁴⁴), אשר, לעיני בשר שוים הם אצל איש ישראל כמו אצל עמי-הארץ, להבדיל, ובמילא, ענינים
12 אלו הם בבחינת "עמי הארץ" שבישראל גופא¹⁴⁵. ובענין זה היא הבחינה לידע שיהודי זה הוא בעל מסירת-נפש
13 ("א' מסירת-נפש איד"):

14 ב'שולחן ערוך' אין אמנם ציווי על מסירת-נפש, אבל, הדין הוא שכאשר יהודי אומר "שמע ישראל ה' אלקינו
15 ה' אחד"¹⁴⁶, אזי צריך להיות "אמליכתי למעלה למטה ולד' רוחות"¹⁴⁷. ובפרט על-פי הפירוש הפנימי,
16 שב'קריאת שמע' צריך להיות הענין דמסירת-נפש בכח, כפי שממשיכים מיד לאחרי-זה: "ואהבת את ה' אלקיך
17 גו' בכל נפשך", "אפילו נוטל את נפשך", "ובכל מאדך", "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך", דהיינו אפילו
18 יסורים שקשים ממיתה, כמאמר רבותינו ז"ל¹⁴⁸ "אילמלי נגדוה כו'", וגם באופן כזה צריך להיות "ואהבת",
19 "לקבולינהו בשמחה"¹⁴⁹ – "עבדו את ה' בשמחה".

20 ובכן: הצורך להתנהג כן כאשר יהודי נמצא בעניניו, דהיינו בעניני יהדות, תורה ומצוות – הוא בדרך הפשיטות,
21 אבל עדיין אין זו ראייה שיהודי זה מיישם את מה שהקב"ה מצפה ממנו;

22 אימתי יודעים ש"ליהודים היתה אורה", היינו שנמצאים במקום של אורה, ובמילא לא נכשלים כו', ומתנהגים
23 כדבעי – כאשר גם "עמי הארץ מתייהדים", היינו, שגם עניניו של יהודי שנקראים בשם "עמי הארץ", אכילה
24 ושתיה טיול ומסחר כו', שבהם נראים בני ישראל כמו עם בין העמים, הנה גם הם "מתייהדים", שניכר שהם
25 מונהגים על-ידי איש ישראל¹⁵⁰.

26 **לג.** ועוד זאת:

27 ההנהגה בעניני הרשות יכולה להיות באופן שלא יהיה ניגוד לענין התורה ומצוות, ולדוגמא, בשבת ויום
28 טוב' אינו שייך לעניני מסחר ועובדין דחול, כולל גם בזמן דתוספת שבת ויום טוב', אף-על-פי שלכמה דעות
29 אין זה אלא מדרבנן¹⁵¹, וגם בימות החול בעסקו בעניני המסחר, אינו שייך לענינים של הסגת גבול, לשון הרע,
30 ואפילו לא אבק לשון הרע, אף-על-פי שאין זה אלא מדרבנן¹⁵².

31 הנהגה כזו מוכיחה אמנם ש"עמי הארץ מתייהדים", היינו, שניכר שהענינים הנקראים "עמי הארץ" מונהגים
32 על-ידי יהודי; אבל, עדיין אין זה מספיק, אלא צריך להיות גם הענין ד"נפל פחד היהודים עליהם":

139) ראה יומא פד, ב.
140) ראה ב"ר שם: מחשבתן של ישראל קדמה כו' שאחר כ"ו דורות ישראל עתידין כו'.
141) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שינגנו ניגון, ובינתיים יוכל לנוח*. ולאחרי הניגון המשיך כדלקמן בפנים.
142) ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל בסופן.
143) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א).
144) הל' דעות רפ"ה.
145) ראה גם לקו"ת דרושי שמע"צ, ד – הובא במכתב ח' אדר שנה זו (אג"ק חט"ז ע' שכת).
146) ואתחנן ו, ד.
147) ברכות יג, ב.
148) כתובות לג, רע"ב.
149) ברכות ס, ב.
150) ראה גם מכתב כ' אדר שנה זו (אג"ק שם ע' שמח): "דאָס וואָס האָט זיך גערעדט היינטיקן פורים כו'".
151) ראה לקו"ש ח"ט ע' 58 הערה 20.
152) ראה אנציק' תלמודית ערך אבק (כרך א ע' ק ואילך). וש"נ.

- 1 "פחד היהודים" הוא המעמד ומצב דיראת ה' בעת ההתעסקות בענינים שנקראים בשם "יהודים" – בעת
 2 התפילה, לימוד התורה וקיום המצוות, והיינו, שההתעסקות בענינים אלו היא מצד פחד ה', באופן ש"גזירה
 3 גזרתי חוקה חקקתי" 153 "ואין לך רשות להרהר בהן" 154, ועד שאפילו בענינים שכליים אמרו חכמינו ז"ל 155 "אל
 4 יאמר אדם אי-אפשי כו' אלא אפשי, ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי", והיינו, שעומד באימה וביראה, בידעו
 5 ש"ה' נצב עליו . . ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי" (כמו שכתב רבינו הזקן בתניא 156).
- 6 ו"פחד היהודים" זה צריך להיות גם "עליהם", על "עמי הארץ", עניני הרשות של בני ישראל – שהרי "ה'
 7 נצב עליו" באופן תמידי, בכל מקום ובכל זמן, אפילו בעת השינה, שלכן "אדם מועד לעולם בין ער בין ישן" 157,
 8 כי, אילו היה אצלו הענין ד"פחד היהודים עליהם", אזי לא היה קורה מעשה הנזק 158.
- 9 וכאשר רואים ש"נפל פחד היהודים עליהם", היינו, שיראת ה' שישנה בשעת לימוד התורה ובשעת תפילת
 10 שמונה-עשרה ובשעת תפילת נעילה ביום הכיפורים לפנות ערב ("פחד היהודים"), ישנה גם על "עמי הארץ",
 11 בשעת אכילתו ושתייתו ובעסקו במשאו ומתנו – הרי זו ראייה שנעשה הענין דפורים, "ונהפוך הוא", ו"ליהודים
 12 היתה אורה", ובמילא הולכים לבטח בדרך המלך, מלכו של עולם.
- 13 לד. והנהגה כזו פועלת גם על "עמי הארץ" כפשוטם – כמו שכתוב 159 "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא
 14 עליך ויראו ממך":
- 15 אימתי יכול גוי לראות יהודי ולדמות את עצמו אליו – אין זה בשעה שיהודי מתפלל ולומד תורה ומקיים
 16 מצוות, כיון שהגוי אינו שייך לענינים אלו, שהרי "עובד כוכבים-ומזלות שעוסק בתורה חייב מיתה" 160, וגוי
 17 שהגיה תפילין לא עשה ולא כלום 161;
- 18 אבל כאשר הגוי רואה יהודי באכילתו ושתייתו, שבזה יכול להידמות אליו, כיון שנכנס באמצע אכילתו,
 19 לאחרי שברך ברכה ראשונה וקודם שברך ברכה אחרונה, ועל-דרך-זה בשעה שעוסק במשאו ומתנו 162 ובכל
 20 עניניו הגשמיים שבעולם הזה הגשמי – שאז "וראו כל עמי הארץ", שרואים אותו ומשתווים אליו,
 21 ועל-ידי-זה – "ויראו ממך", כיון שגם אז "שם ה' נקרא עליך", כדרשת חכמינו ז"ל 163 "אלו תפילין שבראש"
 22 – תפילין דייקא, שאסור להסיח דעתו מהם וצריך לזכור את ה"אזכרות" שבתוכם 164, שזהו ענין "פחד היהודים",
 23 ובמילא מתבטלים כל הקטרוגים והנסיונות כו' שבאים מצד הגוים.
- 24 לה. וענין זה מהווה הוראה לכל המקומות ולכל הזמנים:
- 25 צריך לדעת שאינו-יהודי אינו יכול לפעול העלם והסתר על יהודי, שהרי יהודי הוא "חלק אלקה ממעל
 26 ממש", א' איד איז דער אויבערשטער... ובמילא צריכים הגויים להתבטל "כהמס דונג מפני אש" 165.
- 27 והסיבה לכך שאינם בטלים בפועל היא – כיון שהאלקות שאצל היהודי היא בהעלם. וזהו מה שכתוב 166
 28 "באמור אלי (הגוי ליהודי) כל היום איה אלקיך": הרי אתה בן אברהם יצחק ויעקב, ואם כן, מדוע אינו ניכר
 29 כך במשך כל היום (בהנהגתך בעניני הרשות) שהקב"ה הוא "אלקיך", כחך וחיותך?! ... ואז יכולים להיות
 30 ענינים של גזירות כו', שגורמים להיפך השמחה – כמו שכתוב בתחילת הפסוק "היתה לי דמעת".
- 31 אבל כאשר הגוי אינו יכול לשאול "איה אלקיך", כיון ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" – אזי
 32 "נפל פחד היהודים עליהם" (לא רק "פחד היהודים" שבשעת התורה והתפילה, ולא רק על "עמי הארץ")

– לא-תעשה במסחר, ישב ולא עבר עבירה כו' (קידושין לט, סע"ב) –
 גם זה שולל מציאות הנכרי (כנ"ל),
 אבל כשרואה איך שיהודי אוכל ושותה, שלזה יש לו שייכות ג"כ,
 ומ"מ רואה שבאכילת היהודי יש פחד ה' עליו – זה כבר נרגש בו
 באופן פנימי, ונופל פחד היהודי (כפשוטו) על עמי הארץ (כפשוטו)
 עד שמתיהדים – פעולה בפנימיות.
 163 (ברכות ו, א. וש"נ).

164 מנחות לו, ב. רמב"ם הל' תפילין פ"ד הי"ד. שו"ע אדה"ז
 או"ח רסכ"ח.
 165 תהלים סח, ג. וראה גם תניא פי"ט.
 166 שם מב, ד. וראה תו"מ ח"ז ע' 255.

153 (מדרש תהלים (באבער) ט, ב.

154 (יומא סז, ב.

155 (תו"כ קדושים כ, כו.

156 (רפמ"א).

157 (ב"ק כו, סע"א (במשנה). וש"נ.

158 (ראה גם תו"מ ח"ג ע' 47. וש"נ.

159 (תבוא כח, יו"ד).

160 (סנהדרין נט, רע"א. רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ט.

161 (ראה תו"א שמות נג, ד.

162 (בפרטיות יותר: גם כשרואה שיהודי נזהר במסחרו מהשגת

גבול ולשון הרע כו', אין זה פועל עליו באופן פנימי, כי קיום המצוות

1 בפנימיותם, עניני הרשות של בני ישראל, אלא גם) – על "עמי הארץ" כפשוטם, "ויראו ממך", שלא זו בלבד
 2 שאינם ענין המנגד המעלים ומסתיר, אלא שהם כקליפה סביב הפרי ששומרת על הפרי¹⁶⁷.
 3 וזהו שאומרים ליהודי שניתן לו העולם כולו – "כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה"¹⁶⁸, "כל אחד
 4 ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם"¹⁶⁹, היינו, שכאשר יתנהג באופן שיהיה ניכר עליו ש"שם ה' נקרא עליך",
 5 לא רק בעבודתו בעניני תורה ומצוות ("היהודים"), אלא גם באכילתו ובשתייתו ו"בכל דרכיך", אזי יראה שכל
 6 העולם לא נברא אלא בשבילו, כדי שיהיה לו כל המצטרך בבני חיי ומזונא רויחא,
 7 ואז – כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה¹⁷⁰ וסוף הלכות מלכים – יוכל לעבוד את ה' מתוך מנוחה, כיון
 8 שלא יהיו כל הענינים המבלבלים, ובמילא "תרבה הדעה והחכמה", עד ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים
 9 מכסים"¹⁷¹.

* * *

10 לו. בסיפור המגילה אודות התוצאות של נס פורים, נאמר: "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר". וישנו
 11 מאמר של רבינו הזקן משנת תקס"ג-סד 'דיבור המתחיל' זה¹⁷², וזה לשונו:
 12 "ליהודים היתה אורה וכו'. יש להבין מהו לשון אורה בלשון נקבה, ולא אמר אור (כמו שכתוב¹⁷³ "תורה
 13 אור"). אך הענין הוא, דפירוש אורה הוא מלשון מאירה שממנו נמצא מציאות האור, והוא לשון מפעיל כמו
 14 מאכיל משכיל כו".
 15 [והיינו, שהמדובר כאן אינו אודות התורה כפי שהיא כבר בגילוי, שמלמדת ומורה דרך כו', אלא אודות
 16 מקור ושורש התורה, שממנו נמשך הענין ד"תורה אור"].
 17 וממשיך לבאר הענין באריכות לפי-ערך, ונכלל גם – בהרחבה קצת ובתוספת ביאור – בדרושי פורים
 18 שב'שערי אורה' לאדמו"ר האמצעי בסופן¹⁷⁴.
 19 והיינו, שאף-על-פי שישנו כבר הענין ד"תורה אור" שניתן בשעת מתן תורה בשנת ב'תמ"ח על-ידי המקבל
 20 הראשון, מכל-מקום, צריך להיות מחדש המשכת מקור התורה שממנו נמשכת התורה, שזהו ענינו של פורים –
 21 "ליהודים היתה אורה", מקור התורה, שעל-ידי-זה נעשה "תורה אור".
 22 לז. ויובן פשטות הענין – על-פי דברי הגמרא¹⁷⁵ בפירוש הפסוק¹⁷⁶ "על מה אבדה הארץ גו' על עזבם את
 23 תורת גו'", שאכן למדו תורה, אבל "שלא ברכו בתורה תחילה":
 24 נוסח ברכת התורה הוא: "נותן התורה" – לשון הוה¹⁷⁷, והיינו, שהתורה ניתנת עוד הפעם ממקורה ושרשה.
 25 אבל כאשר לימוד תורה הוא בלי קשר עם מקור ושורש התורה – הרי זה נקרא "עזבם את תורת", ומצד
 26 זה "אבדה הארץ". היינו, שלא זו בלבד שאינו משיב את הארץ, כמו שנתבאר לעיל במאמר¹⁷⁸ בפירוש הכתוב¹⁷⁹
 27 "אתהלך לפני ה' בארצות החיים", דקאי על גן-עדן, שעל-ידי עבודתו של יהודי "לעבדה ולשמרה"¹⁸⁰ משיב
 28 הוא את הארץ - אלא אדרבה, שגורע בארץ כמו שהיא מצד עצמה – "אבדה הארץ". וכדי לקשר את התורה
 29 עם שרשה ומקורה, צריך להיות הענין ד"ברכו בתורה תחילה".
 30 והענין בזה:

31 בברכת התורה אומרים "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", והיינו, שהתורה נמצאת אצלנו לא
 32 בדרך מקרה, ולא בכח עצמו, מצד גודל מעלת השכל או שאר ענינים של מעלות עצמו, אלא רק בגלל ש"בחר

(167) ראה סנהדרין נט, ב: חבל על שמש כו'. של"ה בהקדמה (ז), תשט"ז (ת"מ חט"ז ע' 107 ואילך).
 (173) משלי ו, כג.
 (174) סד"ה וקבל היהודים פל"ב ואילך.
 (175) ב"מ פה, סע"א ואילך. נדרים פא, א.
 (176) ירמי' ט, יא-יב.
 (177) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.
 (178) פ"ג (לעיל ע' ז' ואילך).
 (179) תהלים קטז, ט.
 (180) בראשית ב, טו.

(168) ברכות ו, סע"ב. וש"נ.
 (169) סנהדרין לו, סע"א (במשנה).
 (170) ספ"ט.
 (171) ישעי' יא, ט.
 (172) נדפס לאח"ז במאמרי אדה"ז תקס"ד ע' סב ואילך (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמרו בהתנועות שלאח"ז – ש"פ תשא, ט"ז אדר לקמן ע' 180 ואילך). וראה גם ד"ה זה (דש"פ תצוה, פ' זכור)

- 1 בנו מכל העמים", בחירה דייקא, היינו, שאף שאצלו יתברך "כחשכה כאורה"¹⁸¹, מכל-מקום, בחר בנו בבחירתו
2 החפשית ליתן לנו את התורה.
- 3 ועוד זאת, ש"נתן לנו את תורתו" – את התורה שהוא בעצמו לומד, ולא עוד אלא שלומדה באופן של יגיעה
4 כביכול,
- 5 – שהרי לימוד התורה צריך להיות באופן של יגיעה דוקא, כמאמר רבותינו ז"ל "לא יגעת ומצאת אל
6 תאמין" (וכידוע¹⁸² שדווקא על-ידי יגיעה 'לוקחים' את עצמותו יתברך), וכיון ש"מגיד דבריו ליעקב גו"¹⁸³,
7 "מה שהוא מצוה לישראל הוא עושה"¹⁸⁴, הרי גם לימודו של הקב"ה ש"קורא ושונה כנגדו"¹⁸⁵ הוא באופן של
8 יגיעה כביכול –
- 9 והרי מובן, שאפילו אם לימוד התורה של הקב"ה היה "לא בעמל לא ביגיעה"¹⁸⁶, הנה גם אז לא שייך
10 ששכל האדם יוכל להשיג את השכל שלמעלה, ועל-אחת-כמה-זכמה כאשר מדובר אודות מדרגת התורה שגם
11 למעלה אינה אלא באופן של יגיעה¹⁸⁷, הרי בוודאי ובפשיטות שאין ביכולת שכל האדם להשיגה!
- 12 ואין זה אלא שבחסד עליון "ירדה התורה ממקום כבודה שהיא רצונו וחכמתו יתברך ואורייתא
13 וקודשא-ברוך-הוא כולא חד . . ומשם נסעה וירדה . . ממדרגה למדרגה . . עד שנתלכשה בדברים גשמיים
14 ועניני עולם הזה שהן רוב מצוות התורה ככולם והלכותיהן ובצרופי אותיות גשמיות בדיו על הספר . . כדי
15 שתהא כל מחשבה תפיסא בהן כו"¹⁸⁸ (כמבואר בתניא¹⁸⁸).
- 16 ולכן יש צורך ב"נותן התורה" בכל יום מחדש – כדי שיוכלו לקבל את התורה שמצד עצמה היא חכמתו
17 ורצונו של הקב"ה.
- 18 לח. והנה, ידוע שכל הענינים הם באופן של כלל ופרט¹⁸⁹. ולכן, כשם שבכל יום צריכים לומר ברכת התורה
19 ולקבל את התורה מחדש, "נותן התורה" לשון הוה, כמו כן ישנו כללות הענין במשך השנה – ב"זמן מתן
20 תורתנו".
- 21 וכיון שבפורים "קיימו מה שקבלו כבר"¹⁹⁰, לכן גם בפורים ההמשכה היא ממקור התורה, וזהו מה שכתוב
22 בפורים "ליהודים היתה אורה", לשון מפעיל, שממנו נמצא הענין ד"תורה אור", ואדרבה: כיון שבפורים הוא
23 הקיום על "מה שקבלו כבר", צריכה להיות ההמשכה ממקום עליון עוד יותר.
- 24 לט. והנה, כשם שכל ענין שבעולם ישנו תחילה בתורה, כמאמר¹⁹¹ "אסתכל באורייתא וברא עלמא", הרי
25 גם בתורה גופא ישנו החילוק שבין "תורה אור" ל"אורה", מקור התורה. ובכללות – הרי זה החילוק שבין נגלה
26 תורה ופנימיות התורה¹⁹²:
- 27 נגלה דתורה הוא ענין הלכות התורה כפי שנתלכשו בעניני עולם הזה הגשמי. ואילו פנימיות התורה, שבה
28 מדובר אודות אלקות שלמעלה מהעולם, ענין הספירות וכו', וגם כפי שאלקות מלוכש בעולמות – הרי זה שורש
29 ומקור התורה כפי שהוא בתורה גופא.
- 30 וכשם שברכת התורה היא באופן ד"ברכו בתורה", היינו, שבלימוד התורה (נגלה דתורה) גופא ניכרת
31 ההשפעה של ברכת התורה, "נותן התורה" לשון הוה, שניכרת החשיבות והחביבות שבלימוד התורה (כמו שכתב
32 רבינו יונה¹⁹³) – כמו כן צריך להיות לימוד פנימיות התורה באופן שיחדור ויומשך ויתאחד עם לימוד נגלה
33 דתורה, והיינו, שלימוד פנימיות התורה אינו ענין בפני עצמו, ענין וחלק נוסף בתורה, אלא לימוד פנימיות התורה
34 נוגע גם ללימוד נגלה דתורה, שעל-ידי-זה נעשה גם לימוד נגלה דתורה מתוך חיות יתירה ("מיט אן אנדער
35 לעבעדיקייט און מיט אן אנדער חיות")¹⁹⁴.

(188) פ"ד.

(189) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ.

(190) שבת פח, א.

(191) זח"ב קסא, רע"ב.

(192) ראה גם תר"מ חכ"א ס"ע 225. וש"נ.

(193) הובא בר"ן לנדרים שם.

(194) ראה סה"ש תש"ג ע' 149.

(181) תהלים קלט, יב.

(182) ראה המשך תרס"ז ע' שכו ואילך.

(183) תהלים קמז, יט.

(184) שמו"ר פ"ל, ט.

(185) ראה תדבאר רפי"ח. י"ש איכה רמז תתרלד.

(186) לשון חז"ל – ב"ר פ"ג, ב. וש"נ.

(187) שזהו עוד יותר ממעלת הנפיחה על הדיבור – תניא אגה"ת

1 מ. וזהו ענינה של ישיבת תומכי תמימים:
 2 עד אז היה הסדר שבישיבות למדו נגלה דתורה, ואילו לימוד פנימיות התורה היה ענין בפני עצמו, ללא
 3 קשר ללימוד נגלה דתורה, לימוד הישיבות.
 4 וחידושה של ישיבת תומכי תמימים – כשהגיע הזמן לכך, שהרי "את הכל עשה יפה בעתו"¹⁹⁵ – שסדר
 5 הישיבה הוא שלימוד נגלה דתורה ולימוד פנימיות התורה הם ביחד¹⁹⁶, "יחדיו יהיו תמים"¹⁹⁷, והיינו, שבלימוד
 6 הנגלה ניכר שהלומד למד תחילה חסידות, ובלמוד החסידות ניכר שהלומד הוא למדן גם בנגלה¹⁹⁸, שהרי "לא
 7 עם הארץ חסיד"¹⁹⁹. וזהו ענין התמימות – שישנם הן החיצוניות והן הפנימיות בשלימותם.
 8 ועל-ידי-זה נשלמת גם הפעולה ד"ויטע אשל"²⁰⁰ להשיב את הארץ, שהוא ענין גן-עדן (היפך הענין ד"אבדה
 9 הארץ" כנ"ל סעיף לז) – שלא תהיה כפי שהיא מצד עצמה ש"גן לחוד ועדן לחוד"²⁰¹, "ונהר יוצא מעדן
 10 להשקות את הגן"²⁰², אלא ימשיכו ב"גן" את ה"עדן" עצמו, שהוא ענין זיו תורתן ועבודתן, שכר מצוה מצוה
 11 (כמו שנתבאר לעיל במאמר).
 12 מא. והנה, ב"עשר גליות (ש)גלתה שכניה"²⁰³ – שחוזרים ונשנים מזמן לזמן ומדור לדור – ישנם גם הגליות
 13 שגלתה תומכי תמימים (כדברי כ"ק מורי וחמי אדמו"²⁰⁴), עד שנתייסדה ישיבת תומכי תמימים בחצי כדור
 14 התחתון, לפני ח"י שנה, בשושן-פורים²⁰⁵.
 15 ועל-פי האמור לעיל – הרי הכוונה בזה היא שלא יהיה רק באופן של "תורה אור", אלא באופן ש"ליהודים
 16 היתה אורה", לשון מפעיל, היינו, לפעול ולהמשיך "תורה אור" בכל מקום שהשפעתו וידו מגעת. ובענין זה אין
 17 שליטה למדידות והגבלות הזמן:
 18 מהחילוקים שבין נגלה דתורה לפנימיות התורה – שנגלה דתורה, כיון שעוסקת בבירור עניני עולם הזה
 19 שהרשעים גוברים בו וכו'²⁰⁶, ולכן נקראת בשם 'עץ הדעת טוב ורע'²⁰⁷, הרי היא מדודה בהגבלות העולם;
 20 מה-שאינ-כן פנימיות התורה שנקראת 'אילנא דחיים'²⁰⁸, 'עץ החיים'²⁰⁷, שעל-זה נאמר²⁰⁹ "וחי לעולם" – הרי
 21 מצד עצמה היא למעלה מ'עץ הדעת טוב ורע', אלא שממנה נמשך גם ב'עץ הדעת', ועל-ידו גם בעניני העולם,
 22 שגם בהם יומשך ענין החיות, וחיים נצחיים.
 23 ומזה מובן גם בנוגע לחידוש של תומכי תמימים – שלימוד פנימיות התורה יהיה באופן שיומשך גם בנגלה
 24 דתורה, ועל-ידי-זה גם במעשה המצוות, ועל-ידי-זה גם "בכל דרכיך דעהו" – שענין זה הוא למעלה מהשינויים
 25 של זמן ומקום, שכן, מדידות והגבלות הזמן והמקום אין להם שליטה על "אילנא דחיים".
 26 מב. אמנם, ישנם אלו הטועים ואומרים שענין זה היה לפני ח"י שנה, וכיון שמאז עברו כמה וכמה שנים,
 27 אזי נעשה בזה ענין של שינוי או ענין של חלישות חס-ושלום.
 28 והמענה לזה – מה שכתוב בירושלמי²¹⁰ על הפסוק²¹¹ "כי לא דבר ריק הוא מכם", "ואם הוא ריק, מכם
 29 הוא, למה שאין אתם יגיעין בתורה" (כי בתורה אין דבר ריק): אם אכן ישנם ענינים של חלישות – הרי זה
 30 "מכם", מצד המקבלים, ואין להם לתלות את החסרון בענין נעלה יותר.
 31 ועוד זאת, שאצל המקבלים גופא – אין זה מצד הפנימיות שלהם [כמדובר לעיל (סעיף כד) פסק-דין הרמב"ם
 32 שמצד פנימיותו רוצה כל אחד מישראל לעשות רצונו של הקב"ה – כפי ש"גלה סודו אל עבדיו הנביאים"²¹²,

195 קהלת ג, יא. וראה קה"ר עה"פ.
 196 ראה שיחת שמח"ת תרנ"ט – סה"מ תרנ"ט (הוצאת תנש"א)
 בהוספות ס"ע רכו. ועוד.
 197 לשון הכתוב – תרומה כו, כד.
 198 ראה גם לעיל ע' 64.
 199 אבות פ"ב מ"ה.
 200 וירא כא, לג.
 201 ברכות לד, ב.
 202 בראשית ב, יו"ד.
 203 ר"ה לא, א (לגירסת היל"ש משלי רמז תתקנט).
 204 ראה גם סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 549. תנש"א ח"ב ע' 640 ואילך. תשנ"ב ח"ב ע' 471. וש"נ.

205 ראה שיחת ט"ו אד"ש, שושן פורים ה'ש"ת (סה"ש קין ה'ש"ת ס"ע 20 ואילך).
 וראה גם מכתב יו"ד כסלו וח"י טבת שנה זו (אג"ק חט"ז ע' קלז וע' ריח).
 206 ראה תניא פ"ו. פכ"ד.
 207 בראשית ב, ט.
 208 זח"ג קכד, ב (ברע"מ).
 209 שם ג, כב.
 210 פאה פ"א ה"א.
 211 האזינו לב, מז.
 212 עמוס ג, ז.

1 רבותינו נשיאינו, כולל גם הענין העיקרי דהתייסדות ישיבת תומכי תמימים], כי אם מפני שיצרו הרע אנסו,
2 ולפעמים הרי זה באופן ש"תחילתו באונס וסופו כו" ... (כלשון הגמרא²¹³), ומצד זה נעשה אצלו "דבר ריק",
3 ואחר-כך מחפש לתלות החסרון בענין אחר.

4 והעצה לזה – כפי שנתגלה בזמנים האחרונים דבר חדש בחכמת הרפואה, וישנו כבר בתורה מכמה שנים
5 ודורות לפני-זה:

6 מהטיפולים החדשים – להסביר לחולה-רוח רחמנא-ליצלן את הסיבה שהביאה אותו למעמד ומצב הנקרא
7 כאן: "נערוועז", או "מענטעלי סיק", או "עמאָשינעלי דיסטערבד"²¹⁴ (עצבני, חולה רוח, מעורער ברגשותיו),
8 ועל-ידי-זה יתרפא – שיראה שביכולתו לצאת מזה, כיון שיודע באיזו דרך נדבק הדבר אליו.

9 וזהו הפתגם²¹⁵ המובא בתורת החסידות ובספרים שלפני התגלות תורת החסידות: ידיעת המחלה חצי תרופה.
10 והיינו, שיש להסביר לאדם שסיבת מחלת-הרוח הנ"ל היא – לפי שאינו מכוין לכוונה העליונה ש"היא חכמתכם
11 ובינתכם"²¹⁶, ולכן הוא "מענטעלי סיק", וכאמור, ש"אין אדם חוטא אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות".

12 והחידוש של תורת החסידות – שמסבירים לאדם לא רק את הסיבה שבגללה נעשה חולה, אלא יתירה מזה,
13 שמצד עצמו אינו שייך לזה כלל, וענין זה כשלעצמו הוא חצי תרופה.

14 ובנידון-דין – העצה היא לידע דברי הירושלמי הנ"ל, שבענינים של תורה בכלל, הנה "לא דבר ריק הוא",
15 "ואם ריק הוא" [שהרי לא מכחישים את המציאות, שמתהלכים אנשים וצועקים: כאן יש חלישות, ושם יש ענין
16 שלא נשלם ("ניט דערטאָן"), ענין זה אינו כדבעי, וענין זה צריך לשנות ולהחליף וכיו"ב] – "מנס הוא", היינו,
17 שהחסרון הוא פְּאוּמֵר ("אין דעם זאָגער"), במקבל התורה.

18 ובמכל-שכן וקל-וחומר כאשר מדובר בנוגע למקום שבו לומדים פנימיות התורה, "אילנא דחיי", וגם לימוד
19 נגלה תורה, אילנא דטוב ורע, הוא באופן שקשור עם "אילנא דחיי", כנ"ל.

20 מג. המורם מכל האמור:

21 כיון שנמצאים כאן אחדים מהתלמידים שלפני ח"י שנים יסד כ"ק מו"ח אדמו"ר עמהם את ישיבת תומכי
22 תמימים בארצות-הברית, ועל-ידיה בכל חצי כדור התחתון, אשר, בשעה של יסוד דבר חדש עומדים בהתרוממות
23 ובהתעוררות – צריך לידע שענין זה עומד בתקפו, ו"בכל יום יהיו בעיניך חדשים"²¹⁷ ממש כיום הווסדם וכיום
24 הבראם.

25 ואם ישנה איזו חלישות – הרי זה רק אצל אלו שצריכים לקבל זאת, וכיון שיודעים שהחלישות היא אצלם,
26 הרי בידם תלוי הדבר לתקן זאת. ואלו שמתהלכים ושותקים ואינם עושים מאומה, ורק אומרים שפלוגי אשם
27 – הרי רואים מהי התוצאה מזה;

28 הן אמת ש"שב ואל תעשה עדיף"²¹⁸, כיון שיכולים לישון רגועים יותר ("מ'קען שלאָפן רואיקער")... ומה
29 גם בפורים, שישנה ה"המצאה" לצאת ידי-חובת "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע כו" על-ידי שניה²¹⁹,
30 שאז "לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"... – אבל לא זוהי התכלית;

31 התכלית היא – להיות יהודי חי ("אָ לעבעדיקער איד"), ער, תמים ושלם בכל אבריו ובכל גידיו²²⁰, וכאמור,
32 שענין התמימות הוא באופן שהחיצוניות והפנימיות, נגלה וחסידות, הם ביחד, ועבודתו היא באופן שניכר אצלו
33 "פחד היהודים", ועד שזה פועל שגם "עמי הארץ מתייהדים", ועל-ידי-זה "ליהודים היתה אורה", לשון מפעיל,
34 היינו, שלא זו בלבד שנעשה אור במקום זה, אלא שמפעיל זאת בכל מקום שיכולה ההשפעה להגיע בכוחם
35 של רבותינו נשיאינו מייסדי ישיבת תומכי תמימים.

(216) ואתחנן ד, ו.

(217) פרש"י שמות יט, א. עקב יא, יג. תבוא כו, טז.

(218) עירובין ק, סע"א.

(219) ראה רמ"א או"ח סתרצ"ה ס"ב.

(220) ראה לקו"ת נצבים מה, ג. ובכ"מ.

(213) כתובות נא, ב.

(214) כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר: אם נמצא כאן מישהו שיודע אנגלית יותר טוב – יוכל למצוא עוד כו"כ לשונות... אבל תוכנם אחד הוא.

(215) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ריש ע' 149. תש"ג ע' 18. וראה גם אג"ק חי"ד ע' רפד. תו"מ חי"ז ס"ע 142. וש"נ.

1 והמורם מכל האמור:

2 ישיבת תומכי תמימים נתייסדה על-ידי הרביי הנשיאים, ו"בחר רישא גופא אזיל"²²¹, היינו, שהקשר הוא
3 למעליותא, ולא להיפך חס-ושלום.

4 ובמילא, מעצמו מובן שישנם בתקפם כל הכוחות שהרביי הנשיאים השפיעו, וממשיכים להשפיע גם עתה,
5 בישיבות תומכי תמימים בכל מקום שהם, ובפרט בחידוש שנוסף לפני ח"י שנים בהתייסדות ישיבת תומכי
6 תמימים בחצי כדור התחתון.

7 אלא שצריכים אנו לשאוב – כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר²²² אודות דברי היצמח צדק' על המאמר של
8 אדמו"ר הזקן שהיה זה על-דרך דברי הגמרא²²³ "שמשם היו שואבין כו" – שיכולים לילך ולשאוב, "שעפן
9 און שעפן"... עד ביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

10 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה בידו הקדושה לתלמידים הנ"ל לומר לחיים, והורה שירקדו יחד, וכדי
11 להשלים מנין – יצטרפו אליהם גם מההנהלה והתלמידים שעמהם נתייסדה ישיבת תומכי תמימים בראשונה,
12 לפני ששים שנה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו עמד מלוא קומתו ורקד על מקומו].

* * *

13 מד. ידועה השיחה שאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן²²⁴, מייסד ישיבת תומכי תמימים הראשונה,
14 וכ"ק מו"ח אדמו"ר חזר עליה ופרסמה²²⁵, על יסוד מאמר רבותינו ז"ל²²⁶ "כל היוצא למלחמת בית דוד כותב
15 גט כריתות לאשתו".

16 ונקודת הדברים – שכיון שנמצאים עתה בדור דעקבתא דמשיחא, שאז ישנם אלו "אשר חרפו אויבך ה'
17 אשר חרפו עקבות משיחך"²²⁷, אזי נוגע הענין ד"מלחמת בית דוד".

18 ואלו שצריכים לצאת "למלחמת בית דוד" הם תלמידי תומכי תמימים – שהרי במלחמה צריכים לא רק את
19 המפקדים העומדים "בראש העם"²²⁸, אלא צריכים גם את אלו שהם "כל יוצא צבא בישראל"²²⁹, וכמבואר
20 בהמשך המאמרים דיום ההילולא, באתי לגני²³⁰, בנוגע לסדר הצבא, שאף-על-פי שהשכר ותפארת הנצחון ניתן
21 לשרים העומדים בראש החיל, מכל-מקום, אלו שפועלים את הנצחון בפועל – הם אנשי החיל, אנשי הצבא
22 שעומדים על משמרתם במלחמת תנופה, ופשיטא – במלחמת מגן.

23 ולכן צריך להיות אצלם הענין ד"כותב גט כריתות לאשתו" – שקאי בכללות על עניני העולם, ובפרטיות
24 יותר על עניני הגוף, שהרי הנשמה והגוף נמשלו לאיש ואשה²³¹, והיינו, שמלבד הרצון הפנימי והנקודה
25 הפנימית של מילוי הרצון העליון, מנותק הוא ("ער איז אָפּגעשניטן") מכל שאר הענינים.

26 כאשר תלמיד נכנס לישיבת תומכי תמימים, עליו לפטור את עצמו ("זיך אָפּזאָגן") מכל הענינים הגשמיים,
27 מחשבות אודות מסחר, אודות "תכלית", ואפילו לא המחשבה למצוא חן בעיני ההנהלה, המשפיע או
28 ראש-הישיבה; מה שנוגע לו הוא – להקשיב ולציית לדבריהם, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב)
29 נשמתו-עדן בשיחה הידועה²³² בענין אור המשפיע ואור המקבל, ועל-ידי-זה עומד הוא במעמד ומצב ד"שויתי
30 ודוממת"²³³, כמו דומם, כך שיש רק הוא ועצמותו יתברך (כדברי הרבי בשיחה), ובאופן כזה עוסק בכל עניניו.
31 ואז ישנה ההבטחה שמנצחים ב"מלחמת בית דוד".

32 מה. והנה, סדר הדברים במלחמה כפשוטה הוא, שאף ש"כותב גט כריתות לאשתו", וכדי שיהיה כדבעי
33 צריך לעשות זאת בלבב שלם, ועל-ידי-זה תהיה היציאה למלחמה באופן ש"אל ירך לבבכם"²³⁴ – הרי זה רק

(221) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.
 (222) סה"ש תרצ"ז ע' 162 (נעתק ב"היום יום" טז תשרי).
 (223) ירושלמי סוכה פ"ה ה"א.
 (224) שמח"ת תרס"א.
 (225) נדפסה בקונטרס ער"ח תמוז תש"ב (לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. ולאח"ז בסה"ש תשי"ב ס"ע 141 ואילך).
 (226) שבת נו, א. וש"נ.
 (227) תהלים פט, נב.
 (228) רמב"ם הל' מלכים פ"ז ה"ד.
 (229) במדבר א, ג. ועוד.
 (230) תשי"א פי"א (סה"מ תשי"א ע' 132).
 (231) ראה זח"א עה, סע"ב ואילך (בס"ת). קכב, סע"ב ואילך (במהנ"ע). קפא, ב. סה"מ תרנ"ג ע' רלה. וש"נ.
 (232) שמח"ת תרס"ז (סה"ש תורת שלום ע' 75 ואילך). הובא במכתב כ"ג שבט שנה זו (אג"ק חט"ז ע' רצט).
 (233) תהלים קלא, ב.
 (234) פ' שופטים כ, ג. וראה גם רמב"ם שם הט"ו.

- 1 לפי שעה, למשך זמן המלחמה, אבל בשוכו מהמלחמה בשלום, היה חוזר לאשתו, ולא עוד אלא שלאחרי
2 הפירוד היתה האהבה גדולה יותר. וכן הוא גם בנמשל – ביציאה ל"מלחמת בית דוד" נגד אלו "אשר חרפו
3 עקבות משיחך".
- 4 ובהקדמה – ש"משל" שבתורה אינו בדרך מקרה (כנ"ל סעיף ג), אלא כמבואר בתניא²³⁵ בנוגע לעשר כוחות
5 הנפש שהם "כנגד עשר ספירות עליונות", כיון ש"נשתלשלו מהן". וכמבואר ב'תורה אור'²³⁶ בפירושו הכתוב²³⁷
6 "וידבר שלשת אלפים משל", שה"משל" הוא החיצוניות והגשמיות של הענין (הנמשל) כפי שהוא בעולם
7 שלמעלה ממנו, וכך נמשך ויורד ממדרגה למדרגה שלשת אלפים מדריגות עד שמגיע לעולם הזה, ולא עוד
8 אלא שג' אלפים מדרגות אלו הם רק בבריאה-יצירה-עשיה, ויש עוד ריבוי מדרגות למעלה יותר כו'.
- 9 ומזה מובן שכשם שבמלחמה כפשוטה הנה לאחרי המלחמה חוזר האיש לאשתו, ולאחרי הפירוד גדולה
10 האהבה יותר – כן הוא גם ביציאה ל"מלחמת בית דוד" בדור דעקבתא דמשיחא, שאף-על-פי שלפי שעה "כותב
11 גט כריתות לאשתו", לעניני עולם הזה ועניני הגוף, מכל-מקום, מובטח הוא מהקב"ה שינצח במלחמה ויחזור
12 בשלום, ואז תגדל האהבה דאיש ואשה שלא בערך יותר, כדלקמן.
- 13 מו. ויובן על-פי מה שכתוב בנוגע לתחילת נס פורים – "ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש גו' בחודש
14 העשירי הוא חודש טבת"²³⁸, ואיתא בגמרא "ירח שהגוף נהנה מן הגוף"²³⁹:
15 בין הפירושים שבמגילה ישנו גם פירוש המדרש²⁴⁰ ש"המלך אחשורוש" קאי על "מלכו של עולם" ש"אחרית
16 וראשית שלו". ולאילו שצריכים ראייה גם מנגלה דתורה – הרי פירוש זה הביאו גם הרמ"א בפירושו 'מחיר יין'²⁴¹.
- 17 ועל-זה נאמר ש"הגוף נהנה מן הגוף", היינו, שהגוף שלמעלה, עצמותו ומהותו יתברך, נהנה מהגוף של
18 יהודי, שזהו עצמותו ומהותו של יהודי, ובאופן שב' הפירושים (הגוף שלמעלה והגוף שלמטה) הם כולא חד,
19 כי, כוונת עצמותו יתברך (גוף שלמעלה) היא בעבודתו של יהודי בעשיה בפועל בקיום מצוות מעשיות, כולל
20 גם המצוות דחובת המוח והלב, על-ידי הגוף²⁴² (שלזה שייך כל אחד ואחד מישראל),
- 21 – ועוד זאת, שגם המצוות דחובת המוח והלב, צריך להיות קיומן באופן ד"חוקה חקקתי גזירה גזרתי אין
22 לך רשות להרהר אחריה", שזהו ענין הדומם – גוף – שבמוח ובלב –
- 23 כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן בשיחה הידועה²⁴³ שכל המצוות מתייחסות אל עצמותו
24 יתברך, ועל-ידם 'לוקחים' את עצמותו יתברך²⁴⁴.
- 25 וענין זה יהיה בגילוי לעתיד לבוא, שאז יהיה "הגוף נהנה מן הגוף", ועד שגם הנשמה תקבל חיותה מהגוף
26 של איש הישראלי²⁴⁵.
- 27 וההכנה לזה היא על-ידי העבודה דקיום המצוות באופן של מסירת-נפש (שזהו ענין חג הפורים) – כמבואר
28 בחסידות²⁴⁶ דיוק הלשון "מסירת נפש", ולא "מסירת הגוף", שהוא ענין מסירת הרצון, היינו, שמבטל לגמרי
29 את רצונו, ולא באופן שאין לו רצון, אלא שהרצון שלו נעשה רצון הבורא, כך, שבדרך ממילא יהיו כל עשיותיו
30 בפועל כדבעי, אף-על-פי שמצד כוחות עצמו הרי הוא בציור ד"לא ידע", שאין לו שום ידיעה והרגש, ואדרבה:
31 "בהמות – הייתי עמך"²⁴⁷, כמבואר בתניא²⁴⁸.
- 32 ועל-פי-זה מובן שכאשר מסיימים את מלחמת בית דוד (לאחרי ההקדמה ד"כותב גט כריתות לאשתו") מתוך
33 נצחון גמור ומוחלט – אזי חוזרת ונעשית ההתאחדות דאיש ואשה (הקב"ה וכנסת ישראל) בתוספת חיבה
34 ואהבה, ובאופן שישנן ב' המעלות ד"אחותי רעייתי"²⁴⁹, כמבואר ב'לקוטי תורה'²⁵⁰ ובדרושי רבותינו נשיאינו

(235) רפ"ג. (243) שיחת שמח"ת עדר"ת (סה"ש תורת שלום ס"ע 190 ואילך).

(244) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 384.

(245) ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' צו ואילך).

תו"מ סה"מ ניסן ע' קסח. וש"נ.

(246) ראה תו"א מקץ לו, ב. לקו"ת שלה מת, סע"ד. ובכ"מ.

(247) תהלים עג, כב.

(248) פי"ח.

(249) שה"ש ה, ב.

(250) ר"פ בהר. שה"ש לד, א ואילך.

(236) מקץ מב, ב ואילך. מג"א צח, ב.

(237) מלכים-ה, יב.

(238) אסתר ב, טז ובפרש"י.

(239) ראה גם מכתב כ"ח טבת שנה זו (אג"ק חט"ז ע' רמב).

(240) הובא במא"א א, קפב.

(241) עה"פ אסתר א, יב"ג, מרקאנטי ויצא כט, יו"ד ("באגדה

אמרו").

(242) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב רצ, ב ואילך. סה"מ ה'ש"ת ס"ע

112 ואילך.

1 שלאחרי-זה²⁵¹, שיש מעלה באהבה ד"אחותי" ויש מעלה באהבה ד"רעייתי", וב' המעלות ישנן בעבודתם של
2 ישראל.

3 ועל-ידי-זה יומשך גם בעולם באופן נעלה יותר מימי קדם כאשר "עולם על מילואו נברא"²⁵² – שהרי לאחרי
4 גמר הבירורים תהיה המשכת הקן באופן שגם בתחתיתו יהיה דבוק בעיגול הגדול²⁵³, שעל-ידי-זה יהיה גילוי
5 אלקות בכל מקום בשוה, ללא חילוק דמעלה ומטה ("אויס מעלה און אויס מטה"), שזהו ענין "עד דלא ידע",
6 "ראשית ואחרית שלו".

7 מז. המורם מכל האמור:

8 תלמידי תומכי תמימים מראשית ההתייסדות עד סוף הימים – הם אלו שישלימו את מלחמת בית דוד מתוך
9 נצחון גמור.

10 עליהם לדעת שמלחמה זו אינה אלא כמו "קניגא" שעושים המלכים²⁵⁴, שהרי יודעים בפשיטות שיהיה
11 הנצחון במלחמה, אלא שעלה ברצונו יתברך להיות נחת רוח לפניו יתברך שיהיה נראה למראית עין כאילו יש
12 ספק בדבר, אבל האמת היא שדבר ברור הוא שיהיה הנצחון, ובשמחה ובטוב לבב.

13 ועד שפועלים קיום היעוד²⁵⁵ "כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" – "אותי" דייקא, כמבואר
14 בחסידות²⁵⁶ ש"אותי" הוא למעלה משם הוי', "אני הוי' הוא שמיי"²⁵⁷, שאינו אלא שם בלבד, ואילו "אותי"
15 קאי על עצמותו יתברך, "אנכי", "דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוין"²⁵⁸, וממשיכים זאת למטה –
16 להיות לו יתברך דירה בתחתונים.

17 וכאמור, שכל זה פועלים היוצאים למלחמת בית דוד, ובפרט בדור "אשר חרפו עקבות משיחך", עד לנצחון
18 הגמור, ו"עבדי דוד מלך עליהם"²⁵⁹.

* * *

19 מח. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר²⁶⁰ אודות רבינו הזקן, שכאשר ברח מליאדי מפני נפוליון וחילו [בעת המלחמה
20 בין רוסיא לצרפת, כידוע²⁶¹ שרבינו הזקן התנגד ביותר לנפוליון וכל עניניו], הנה לאחרי שנסעו כשתי פרסאות,
21 חזר במרוצה לליאדי, וימהר אל בית דירתו, ויצו לבדוק היטב פן נשאר מכלי ביתו מאומה, וימצאו זוג נעלי-בית
22 ("פֶּאַנטאַפֶּל"), ויצו לקחתם עמהם. ואך יצא רבינו הזקן את פני העיר, בא הרץ הראשון של חיל נפוליון אל
23 העיר מהעבר השני, וכעבור שעה קלה בא נפוליון בעצמו, וימהרו לביתו של רבינו הזקן למצוא משהו מחפציו.
24 והענין בזה:

25 איתא בגמרא²⁶² שאצל צדיקים חשוב וחביב אפילו "פכים קטנים". והיינו לפי שעבודתו של צדיק היא באופן
26 ש"בכל דרכיך דעהו", שכל עניניו הם כלי לאלקות.

27 ולכן, אפילו כאשר מדובר אודות נעלי-בית, שזהו ענין של לבוש בלבד, ולא לבוש על הראש או הלב או
28 הידים, אלא לבוש על החלק היותר תחתון שבאדם, שברגל גופא הרי זה העקב שברגל – הרי כיון שעל-ידי
29 העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" נעשו גם הם כלי לאלקות, לא רצה רבינו הזקן שיגיעו וישארו אצל מנגד לאלקות,
30 כיון שעל-ידי-זה יכול להיות תוספת-כח בענינים של 'לעומת זה'.

31 ומזה מובן עד כמה צריכים להזהר גם בענינים של דקות, כי, כאשר ישנו ענין בלתי-רצוי בדקות, הרי זה
32 יכול לירד ולבוא גם בגסות.

(256) ראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פי"ח. פ"ס.

(257) ישעי' מב, ח.

(258) ראה זח"ג יא, א. רנו, ב. לקו"ת פינחס פ, ב. ובכ"מ.

(259) יחזקאל לו, כד.

(260) "רשימות" חוברת ד ע' 24. סה"ש תרצ"א ע' 170 ואילך.

לקו"ד ח"א יג, סע"ב ואילך.

(261) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 177. וש"נ.

(262) חולין צא, סע"א.

(251) נסמנו בלקו"ש ח"כ ע' 40 הערה 25.

(252) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.

(253) ראה ד"ה לכל תכלה הנ"ל (סה"מ שם ס"ע קי ואילך) – בשם יש מקובלים אומרים. ד"ה כי תבוא תער"ב (המשך תער"ב ח"א ריש ע' קיז).

(254) ויק"ר פי"ג, ג. ועוד. וראה תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פי"א ואילך. שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"א כ, ד ואילך. ובכ"מ.

(255) ירמ' לא, לג.

- מט. וכפי שמצינו לגבי הלל ושמאי – שאף ש"לא נחלקו אלא בג' מקומות"²⁶³, הנה "משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שימשו כל צרכן, רבו מחלוקת בישראל כו"²⁶⁴. והגע עצמך:
- מדובר אודות תלמידי הלל ושמאי שגדלה מעלתם ביותר, כדאיתא בגמרא²⁶⁵ אודות תלמידי הלל הזקן שמהן היו "ראויים שתשרה עליהן שכניה כמשה רבינו", "קטן שבכולם רבן יוחנן בן זכאי", ש"אמרו עליו כו".
- וכיון שמדובר אודות תלמידים שהלל ושמאי עצמם למדו עמהם, ומהם נבנתה תורה שבעל-פה²⁶⁶, הרי מובן שהענין "שלא שימשו כל צרכן" אינו אלא לפי ערך מדריגתם, וגם המחלוקת וחילוקי הדעות הם בקדושה גופא.
- ואף-על-פי-כן, הרי מענין המחלוקת בקדושה יורד ומשתלשל בעולם ממדריגה למדריגה, "שלשת אלפים משל" (כנ"ל סעיף מה), עד שנעשה מחלוקת ב'לעומת זה'.
- וכמו כן מצינו גבי יום שני שלא נאמר בו כי טוב, לפי "שבו נבראת מחלוקת, שנאמר²⁶⁷ ויהי מבדיל בין מים למים"²⁶⁸ – שאף ש"מחלוקת" זו היא ההבדלה שבין מים עליונים למים תחתונים, שהם ענינים של קדושה, כמבואר בחסידות²⁶⁹ שזהו ענין ספירת החכמה וספירת המלכות, מכל-מקום, כיון שסוף-כל-סוף הרי זה ענין של מחלוקת, משתלשל מזה ש"בו נבראת גהינם"²⁶⁸, שהוא ענין התיקון על עבירות שהם מחלוקת עם הקב"ה, כביכול, "יודע את רבונו ומכוין למרוד בו"²⁷⁰, שזהו ענינו של עמלק²⁷¹, שמחייתו ("מחה אמחה את זכר עמלק"²⁷²) היא בפורים.
- נ. על-פי האמור, מובנת גם הסיבה לכך שאפילו בקדושה ישנם כמה שיטות וזרמים, אף-על-פי שהמקור לכולם הוא אחדות הפשוטה. ומזה מובן גם שסוף-כל-סוף צריכים להתאחד כולם יחד – על-דרך המדובר לעיל (במאמר²⁷³) בנוגע לאות שי"ן, שאף שיש בה ג' קוין, הרי הם מתאחדים למטה, ועל-ידי-זה ממשיכים למטה את הענין ד"ה' אחד".
- אמנם, בכל ענין ישנו "קו האמצעי", ולכן צריכים לילך לכתחילה בקו האמצעי: מעלת קו האמצעי היא – שכולל את כל הקוין, על-דרך נר האמצעי שעליו נאמר²⁷⁴ "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", וסוף-כל-סוף הנה גם ב' הקוין יתאחדו ויתמזגו ("גיסן זיך צוזאמען") אל קו האמצעי.
- אבל קודם ההתאחדות – הנה הענין ד"אמת לאמיתו" הוא רק בקו האמצעי, מה-שאינ-כן שני הקוין, אף שלהיותם קדושה הרי הם אמת, מכל-מקום, אינם אמת לאמיתו שרק הוא קיים לעד, וכאמור, שסוף-כל-סוף הולכים ומתמזגים הם אל קו האמצעי. ומה גם שקו אחד אין לו קיום, ואפשר להיות מזה יניקה חסו-שלום.
- וכפי שמצינו במדרש²⁷⁵ בנוגע למעלתו של יעקב, קו האמצעי, ש"אברהם לא ניצול מכבשן האש אלא בזכות יעקב. . . צפה הקב"ה שיעקב עתיד לצאת ממנו, אמר כדאי הוא לינצל בזכות יעקב, הדא הוא דכתיב²⁷⁶ יעקב אשר פדה את אברהם".
- והענין בזה – כמבואר בחסידות²⁷⁷, שאף-על-פי שאברהם הוא מהאבות הקדושים, "אין קורין אבות אלא לשלשה"²⁷⁸, מכל-מקום, כיון שעבודתו היתה רק בקו החסד והאהבה, הרי לא בכל מקום ביכולתו לפעול כו' ("ניט אומעטום קען דאָס דורכטראַגן"). ועל-דרך-זה בנוגע ליצחק, שעבודתו היתה בקו הגבורה בלבד. ותכלית העבודה היא – "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל"²⁷⁹ – עבודה השווה לכל נפש ונפש, שזוהי העבודה שמצד קו האמצעי.
- וכמו כן בתורת החסידות עצמה – ישנן השיטות שמצד קו החסד, שמהם באים ענינים של אהבת ישראל, וישנן השיטות שמצד קו הגבורה, שמהם באים ענינים של 'קפידות' ודינים; אבל ישנו אופן העבודה של שיטת

(272) בשלח יז, יד.

(273) פ"ז (לעיל ע' כא).

(274) בהעלותך ח, ב ובפרש"י.

(275) ויק"ר פל"ו, ד.

(276) ישעי' כט, כב.

(277) ראה אוה"ת בחוקותי ע' רא ואילך. הוספות-בהעלותך

(הוצאת תשנ"ז) ע' 5. סה"מ תרנ"ח ע' קמב.

(278) ברכות טז, ב.

(279) תהלים עח, ה.

(263) שבת יד, ב.

(264) סוטה מז, ב.

(265) סוכה כח, א.

(266) ראה הקדמת הרמב"ם לספר היר.

(267) בראשית א, ו.

(268) ב"ר פ"ד, ו.

(269) ראה תורת חיים בראשית בתחלתו. אוה"ת שם כט, א ואילך.

ועוד.

(270) תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, יד. ועוד.

(271) ראה לקו"ש חכ"א ע' 193 הערה 38. וש"נ.

1 חב"ד, שהיא בקו האמצעי, שעל-ידי-זה מתאחדים כל כחות הנפש, והיינו, שאף-על-פי שהמדות מצד עצמם
2 הם בבחינת ענפין מתפרדין (כנ"ל במאמר), הנה מצד המוחין שבראש נעשית אחדות גם במדות, שלא תהיה
3 ניקה חס-ושלום²⁸⁰.

4 נא. ומזה מוכן גם בנוגע ליציאה למלחמת בית דוד:
5 כדי לצאת למלחמה – אי-אפשר להיות "האיש הירא ורך הלבב"²⁸¹, "שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה
6 כו"²⁸², כולל גם מי שיכול לעמוד במלחמה זו ולא במלחמה אחרת, דכיון שעבודתו היא בקו מסויים, אינו
7 יכול לעמוד במלחמה שהיא בקו אחר.

8 ולכן, כדי לצאת למלחמת בית דוד צריך להיות אדם השלם, היינו, ששייך לקו האמצעי, ומשום זה יכול לעמוד
9 בכל המלחמות – הן אלו שמצד החסדים והן אלו שמצד הגבורות – ולנצח בהם. ומזה מוכן, ש"כל היוצא
10 למלחמת בית דוד" צריך לקבל חינוך בדרך תורת חב"ד דוקא, שהיא בקו האמצעי.

11 נב. והנה, כיון שבמהרה בימינו יבוא משיח צדקנו – הרי מעצמו מוכן שלא יהיה 'פְּנִים' ("עס וועט ניט
12 האָבן קיין אויסזעהן") שהאב יתייצב יחד עם כל ה"תמימים", ואילו את בנו יצטרך לשלוח למחנה אחר... כיון
13 שלמד ונתחנך על-פי שיטה אחרת מהשיטה שבה למד והתחנך האב. ומה גם שיוכלו לצעוק ש"ברא כרעא
14 דאבוה"²⁸³, כך, שתהיה 'חקירה' מי ילך למי...

15 והעצה לזה – שכיון שנמצאים ברגעים ש"הנה זה עומד אחר כתלנו"²⁸⁴, ביכולתו לחטוף ("אַריינכאַפֿן")
16 ולהכניס גם את בנו ל"תומכי תמימים", ואז יהיה באופן – כלשון המשנה במסכת ראש-השנה²⁸⁵ – שהאב ובנו
17 מעידין עדות החודש.

18 נג. ולא לדרשא קאתינא, אלא הכוונה היא בפשטות:
19 כל אלו שלמדו ב"תומכי תמימים" ושולחים את בניהם ללמוד בישיבות אחרות – צריכים לשלוח אותם
20 ל"תומכי תמימים" כדי שיקבלו את החינוך שניתן ב"תומכי תמימים". ועל-דרך-זה בנוגע לבנות – לשלוח אותם
21 למוסדות-חינוך כפי שיטת חב"ד.

22 וכן לאידך, שהבנים שלומדים ב"תומכי תמימים", וכן הבנות שלומדות במוסדות-חינוך על-פי שיטת חב"ד
23 – צריכים להשתדל גם בנוגע להוריהם, "לרשמם" בשיטה ד"תומכי תמימים" בנוגע לעניניהם.

24 (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

25 כיון שמדברים עתה באופן ד"לבסומי עד דלא ידע" – הרי מצד הענין "דלא ידע", דבר ישר הוא, שכולם
26 "יירשמו" ל"תומכי תמימים", ובלשון שנאמר בפורים: "מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד" – מיד
27 בשושן-פורים, ולא לדחות זאת לאחרי כן; זה בגופו, וזה בנפשו, וזה בתורתו, ולא לשכוח גם בממונו,

28 ואז יהיה הכל בשלימות – אדם "תמים", וכדברי הגמרא²⁸⁶ על הפסוק²⁸⁷ "ויבוא יעקב שלם", "שלם בגופו
29 שלם בממונו שלם בתורתו", וכן "שלם בנשמתו"²⁸⁸, ובאופן כזה – בשלימות, "תמים" – הולכים לקראת משיח
30 צדקנו, בקרוב בימינו ממש.

31 [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לכמה וכמה לומר "לחיים", על כוס גדול, באופן ד"עד דלא ידע". והוסיף
32 בכת-שחוק: מה מביטים בפליאה?! אם ישנו יהודי שרוצה לומר "לחיים" – מסתכלים עליו כמו על דבר
33 פלא...! ואחר-כך התחיל לנגן "דרכך אלקינור"].

* * *

283) ראה פרש"י כתובות צב, א – ד"ה כבעל. תוד"ה מקמי –
יבמות ג, א. יונת אלם רפ"ב.

284) שה"ש ב, ט.

285) כב, רע"א.

286) שבת לג, סע"ב.

287) וישלח לג, יח ובפרש"י.

288) ראה גם תו"מ ח"ח ריש ע' 163.

280) ראה שבת (לא, סע"א): יראת ה' כו' קב חומטין כו'. וברש"י
שם: משמרת את הפירות כו'. וברמב"ם יטוה"ת, רפ"ב: והאיך היא
הדרך לאהוי"ר בשעה שיתבונן כו' ויראה מהן חכמתו כו' ומתאוה כו'
לידע השם הגדול כו'. – ועיין הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות. ב"ח
לטור או"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאר"י. לקו"ת ויקרא ד"ה ולא תשבית
וביאורו. קונטרס עץ החיים פ"א ואילך. ובכ"מ.

281) פ' שופטים כ, ח.

282) סוטה מד, סע"א (במשנה). הובא בפרש"י עה"פ.

נד. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם בהתוועדות – גם כן התוועדות של פורים²⁸⁹ – שהחסרון הוא שצודקים יותר מדי ("מ'איז צופיל גערעכט").

והסביר את הדברים, שהרי לכל אחד בעניניו ישנם העלמות והסתרים המבלבלים מעבודת ה', ולא רק העלמות והסתרים המדומים, אלא כאלו שיש להם גם אחיזה במציאות. ונמצא, ש"צודקים" בתירוץ על כך שלא פעלו ענין פלוני וענין פלוני.

– האמת שמבואר בתניא²⁹⁰ ש"גם מי שהוא מחומם מאד בטבעו", "יצרו בוער כאש בוערה מאופה וכו'", "אין לו שום התנצלות" על כך שאינו ממלא רצון הקב"ה במילואו;

אבל אעפ"כ, יש להתחשב בכך שעליו לעבור "מלחמה גדולה ועצומה" שלא בדוגמא למי שאינו מחומם כל כך בטבעו, וכל הענינים באים אצלו בקשיים וביגיעה ועמל הכי גדולים. וכפי שמבאר שם שלכן אמרו רבותינו ז"ל "והוי שפל רוח בפני כל אדם"²⁹¹, "מאד מאד הוי שפל רוח"²⁹².

ולהעיר מדיוק הלשון "מאד מאד" ב' פעמים – כמבואר ב'לקוטי תורה' פרשת שלח²⁹³ שענין זה קשור עם פנימיות הרצון שלמעלה, ומזה מובן עד כמה נוגע הדבר, כיון שמגיע עד פנימיות הרצון, שזוהי דרגא נעלית ביותר, שכן, כל סדר ההשתלשלות אינו מבחינת הרצון אלא מבחינת החכמה ולמטה, ומצד עצמו לא יכולה להיות בו המשכת האל"ף, וזהו החידוש דמתן-תורה – "אנכי"²⁹⁴ – שעל-ידי-זה נמשך פנימיות הרצון ביחד עם חיצוניות הרצון (כמו שנתבאר לעיל במאמר²⁹⁵).

אבל, לאחרי כל ההצטדקות – הרי בעבודת האדם צריכה להיות העבודה בפועל, למטה מעשרה טפחים, ובעשיה בפועל!

נה. וענין זה מודגש בימי הפורים:

ימי הפורים פועלים (לא רק בימי הפורים עצמם, אלא גם) על כל השנה כולה את הענין ד"ליהודים היתה אורה", לא רק "תורה אור", אלא "אורה", המקור ד"תורה אור" (כנ"ל סעיף לו), שזהו ענין נעלה יותר ממדרגת התורה כפי שממשיכה את הענין ד"אנכי הוי' אלקיך"²⁹⁴.

ואף-על-פי-כן ממשיך הכתוב ("ליהודים היתה אורה גו') ויקר", היינו, שתכלית הכוונה היא שיומשך גם ב"יקר", "אלו תפילין", "הוקשה כל התורה כולה לתפילין" – שהוא ענין של מעשה בפועל על-ידי הגוף הגשמי בקלף גשמי שנעשה מבהמה, ובדיו גשמי הנכתב על הקלף (נוסף על העבודה הרוחנית שבתפילין, לשעבר הלב והמוח (כמו שכתוב ב'שולחן ערוך'²⁹⁶, ומובא בתניא²⁹⁷), וכיון שהתפילין הם מקלף של בהמה, הרי מובן שהכוונה היא לא רק לשעבוד הלב והמוח של נפש האלקית, אלא גם של נפש הבהמית²⁹⁸).

ודוקא בענין זה היא תכלית הכוונה, ובלשון חכמינו ז"ל: "הגוף נהנה מן הגוף", ולא מן הנשמה²⁹⁹. [ואף שיעוד זה יקויים לעתיד לבוא במהרה בימינו (כנ"ל סעיף מו) – הרי זה על-דרך מה שכתב הרמב"ם³⁰⁰ בפירוש "עולם הבא", ש"הוא מצוי ועומד". ולא קראוהו עולם הבא אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה]].

נו. ובפשטות:

כדי לידע אם הנהגתו של יהודי היא כדבעי, ואם המסירת-נפש שלו היא כדבעי – אי-אפשר לבחון זאת על-ידי הרגש הלב, "רחמנא לְפָא בעי"³⁰¹, ולא על-ידי הרצון, רצון פנימי ורצון חיצוני, להקדיש את כל עניניו לה', כיון שבענינים אלו יכולים לטעות כו';

(297) פמ"א (נו, ב).

(298) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 16. וש"נ.

(299) וזהו ג"כ מ"ש הרמב"ן (בשער הגמול בסופו) – וכ"ה הכרעת תורת החסידות (בדרך מצוותיך מצות ציצית (יד, ב)) – שתכלית עולם הבא אינו ברוחניות (כשיטת הרמב"ם – פיה"מ סנהדרין ר"פ חלק. ועוד), אלא בגשמיות דוקא.

(300) הל' תשובה ספ"ח.

(301) סנהדרין קו, ב ובפרש"י. זהר ח"ב קסב, ב. ח"ג רפא, רע"ב.

(289) תרצ"ו בסופה (סה"ש תרצ"ו ע' 129).

(290) פ"ל.

(291) אבות פ"ד מ"י.

(292) שם מ"ד.

(293) לח, ג.

(294) יתרו כ, ב.

(295) פ"ו (לעיל ע' טז ואילך).

(296) אר"ח סכ"ה ס"ה. שו"ע אדה"ז שם ס"א.

1 הבחינה שמוכיחה אפילו בנוגע לנקודה הפנימית שבו, אם היא נשארה בהעלם ואם עדיין לא עשה מה
 2 שהקב"ה דורש ממנו, היא – ה'בפועל ממש'³⁰², כמאמר³⁰³ "אין חכם כבעל הנסיון", וכפי שמבאר כ"ק מו"ח
 3 אדמו"ר³⁰⁴ שיש צורך בנסיון בפועל!
 4 ובפשטות: ביום ראשון בשבוע, הנה בגמר וסיום היום, שואלים אותו, האם יש ביכולתו לרשום על-גבי
 5 נייר, שחור על-גבי לבן, מה פעל בפועל ממש במשך יום זה, ועל-דרך-זה בכל יום ויום – "כל יומא ויומא עביד
 6 עבידתיה".
 7 כלומר: כאשר עברו כ"ד שעות מיום ראשון – הרי במשך זמן זה נשתנו הצירופים של שם הוי' ושם אד'³⁰⁵
 8 כ"ד פעמים, ושינוי הצירופים בכל העולמות עד למעלה מעלה קשור עם השינוי בעבודה בפועל בעולם למטה,
 9 וכיון שכן, עליו להראות ("צוטטעלן") מה עשה בפועל בשעה הראשונה כשהיה צירוף פלוני, ומה עשה בפועל
 10 בשעה השניה כשנשתנה הצירוף לצירוף אחר, ועל-דרך-זה בכל הצירופים שבשעות שלאחרי-זה, עד לצירוף
 11 דשעה הכ"ד של המעת-לעת!
 12 נז. ישנם המתרצים את העדר העשיה באמרם שיוצאים ידי-חובתם בעבודה ד"סור מרע", שאינם עושים דבר
 13 בלת-רצוי.
 14 והמענה לזה³⁰⁶:
 15 אילו לא היה נברא כל סדר ההשתלשלות – הנה גם אז לא היה ענין של רע. ואם כן, החידוש של כללות
 16 סדר ההשתלשלות הוא – לא בענין ד"לא תעשה", "כל³⁰⁷ חלב וכל דם לא תאכלו"³⁰⁸, שהרי גם אם לא היה
 17 סדר ההשתלשלות, לא היה בדרך ממילא המציאות של אכילת חלב ודם; התכלית של סדר ההשתלשלות היא
 18 בעיקר בשביל הענינים של עשיה בפועל³⁰⁹, וזהו גם הטעם לכך ש"עשה דוחה לא-תעשה"³¹⁰.
 19 ומזה מובן, שכאשר עבודתו של יהודי אינה אלא בכך שעוצם עיניו מראות ברע, ואוטם אזניו משמוע וכולם
 20 פיו מלדבר – הרי בשביל זה לא היה הקב"ה בורא את כל סדר ההשתלשלות, ובשביל זה לא היתה הנשמה
 21 צריכה לירד "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא";
 22 הירידה למטה של הנשמה – ולא רק הנשמה, אלא כיון שהנשמה היא "חלק אלקה ממעל ממש", והעצם
 23 כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכלולו (כמאמר הבעל-שם-טוב³¹¹), נמצא שעצמותו ומהותו יתברך ירד למטה –
 24 היא בשביל ענינים של עשיה בפועל. ובמילא, כל השיטה ש"שב ואל תעשה עדיף" – הרי זה היפך רצון העליון
 25 שתהיה עשיה בפועל.
 26 ישנו אמנם פסק בגמרא ש"שב ואל תעשה עדיף", אבל, פשיטא שאין להשתמש בפתגם זה כי אם בנוגע
 27 לעניני הרשות, מה-שאינ-כן כאשר מדובר בעניני תורה ומצוות.
 28 נח. ואלו שמתרצים את העדר העשיה, באמרם, שחוששים שבגלל זה עלולים להכשל לפעמים בפעולה בלתי
 29 רצויה, כמו פגיעה בכבוד חברו, דברים בטלים, הסגת גבול, או אבק לשון הרע – צריכים לדעת שזוהי עצת
 30 היצירה כדי למנוע אותם מעשיה והתעסקות בעניני תורה ומצוות.
 31 וכידוע הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹²: אדמו"ר האמצעי צוה על החסידים, שבחזרתם מליובאוויטש,
 32 הנה בכל המקומות שעוברים דרך הילוכם [פעם היו רוב החסידים הולכים רגלי, כיון שלא היה להם כסף לנסוע
 33 בעגלות], יחזרו חסידות. אחד החסידים שחננו השם-יתברך בכשרון טוב בחזרת חסידות להביע הדברים בשפת

ובהנסמן בהערות שם.
 (307) ויקרא ג, יז.
 (308) ולהעיר, שאיסור אכילת דם ואכילת חלב הם הדוגמאות שהובאו בחסידות בנוגע למצוות לא-תעשה (ראה תו"א שמות נב, ד. תו"ח שמות תרנא, א. דרמ"צ קצא, א. ועוד).
 (309) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 11.
 (310) ראה יבמות ג, סע"ב. וראה גם לקו"ת פקודי ו, ד.
 (311) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ז. וש"נ.
 (312) ראה גם שיחת פורים תשט"ו סט"ז (תו"מ ח"י ג ע' 313 ואילך). וש"נ.

(302) וכנ"ל (סכ"ב ואילך) שמצד הנקודה הפנימית מתבטא בפועל ממש, שאף שלא ידע, מ"מ, "ארור המן" ו"ברוך מרדכי".
 (303) עקידה פ' נח שער יד ד"ה [הקדמה] השלישית. מעבר יבוק שער ב. וראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 90. תו"מ ח"י ע' 164.
 (304) ראה ד"ה איש יהודי דפורים תש"א פ"ב (סה"מ תש"א ע' 69). שיחת פורים תש"ד ס"ח (סה"ש תש"ד ע' 69). סה"מ תרפ"ט ס"ע 222 ואילך. תש"ט ע' 35. תש"י ע' 283. תשי"א ע' 34. סה"ש תרצ"א ס"ע 190 ואילך. וראה גם מכתב כ"ד טבת שנה זו (אג"ק חט"ז ע' רלג).
 (305) ראה תניא פמ"א (נח, סע"ב).
 (306) ראה גם מכתב ד' אייר שנה זו (אג"ק ח"ז ריש ע' עד).

חלקות – התאונן בפני אדמו"ר האמצעי, שמרגיש בעצמו שיש לו שביעת-רצון, ובמילא נעשה אצלו רגש של
 2 ישות, ששמה בעצמו בכך שממלא את רצונו של הרבי להפיץ תורת החסידות. ויען לו אדמו"ר האמצעי: "א
 3 ציבעלע זאָל פון דיר ווערן, אָבער חסידות זאָלסטו חזרין" [=שיהיה ממך בצל, אבל תחזור חסידות].
 4 ובנידון-דין: ירידת הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא היא בשביל שתהיה עשיה בפועל, ובמילא צריכה
 5 להיות העשיה בפועל הן ביום והן בלילה, גם רבע לשלש לפנות בוקר... ומה שמתירא שמא בגלל זה יכשל
 6 בפעולה שאינה רצויה – הרי הכל כדאי כדי שיתוסף בהפצת המעיינות עד שיגיעו גם ב"חוצה".
 7 ואלו שחושבים שעליהם לשתוק, ואינם צריכים לעשות מאומה, שמא יכשלו בפעולה שאינה רצויה – עליהם
 8 לדעת שזוהי עצת היצר-הרע, שהוא הנחש הקדמוני, הקשור עם המן בן המדתא האגגי, מזרעו של עמלק
 9 ועשו³¹³, שצריכים ללחום נגדו בכל התוקף.
 10 נט. (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק, ואמר בבת-שחוק): מספרים שחאָניע מרוזוב היה אומר³¹⁴, שבפורים,
 11 לאחר שלוקח כוסית משקה, ביכולתו לומר הכל... והשומע לא יתרעם עליו ("ער וועט ניט האָבן קיין פאָרריבל
 12 אויף אים"), כיון שיכול לתרץ שהיה שיכור...
 13 אני – לעת-עתה אינני שיכור עדיין; אולי הייתי אוחז כבר ב"עד דלא ידע", אבל אתם מעכבים אותי; הנכם
 14 יושבים מסביבי וכולם ב"מדירה והגבלה". פלוני חושב על כך שה"עניבה"³¹⁵ תהיה מונחת במקום המתאים,
 15 ופלוני חושב על הגרביים אם הם בצבע המתאים לעניבה... שכן, על-פי חוקי מדינת ארצות-הברית צריכה להיות
 16 התאמה בין הלבוש שעל-גבי הרגל ללבוש שעל-גבי הצואר, להיותו בבחינת "בהמה" שהצואר והרגל שוים
 17 ממש... ובמילא צריך להיות צבעם שוה. ועל-דרך-זה בשאר ענינים כיוצא בזה.
 18 – ישנם כאלו שבינתיים צוחקים הם על הבריחה ("דזשאָק") שנאמרת על פלוני, אבל בפנימיותם מתייראים
 19 שמא עוד מעט יאמרו איזה ענין הנוגע אליהם... ואז יגע הדבר להם ("עס וועט זיי אָנרירן"), ובמילא יכול
 20 להיות נוגע ב"פמליא של מעלה"... שהרי הם מקושרים עם ענינים של מעלה.
 21 ס. ונחזור לעניננו – שאין לטעון "שב ואל תעשה עדיף", אלא יש לעסוק בענינים של עשיה בפועל, ולא
 22 להמנע מכך בגלל שמתירא שמא יפגע בכבודו של משהו וכיוצא בזה.
 23 מי שהוא "ממונה" בתומכי תמימים, לדוגמא, או שצריך להיות "ממונה", או שיכול לפעול משהו בדבר –
 24 מחוייב הוא לומר ברור שדבר זה טהור ודבר זה טמא.
 25 – מצינו אמנם בגמרא³¹⁶ ש"עם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר³¹⁷ מן הבהמה
 26 הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה" (ולא כתיב הבהמה הטמאה), אבל, במה דברים אמורים, רק כשמדובר
 27 אודות טיפור דברים (כבפסוק הנ"ל), מה-שאין-כן כשצריכים לפסוק דין – הרי מפורש בקרא בפרשת שמיני³¹⁸
 28 ובפרשת ראה³¹⁹ שזה טהור וזה טמא³²⁰.
 29 ומוכן, שכאשר מדובר אודות "תומכי תמימים", הרי ענין של טומאה לגמרי אינו שייך כלל, כי אם ענין של
 30 טהרה, אבל בטהרה גופא ישנן כמה דרגות, וכמו ב"הר הבית", שיש בו מקום שהוא חול, שאפילו טמאים היו
 31 יכולים להכנס שם, ויש בו מקום שבו יכולים להכנס רק טהורים, ויש בו מקום שבו יכולים להכנס רק כהנים,
 32 ויש בו מקום שבו יכול להכנס רק כהן גדול³²¹.
 33 ובמילא, כאשר משהו אינו רוצה לומר שפלוגי אינו ראוי להכנס למקום שבו נכנסים רק כהנים, להיותו
 34 "ישראל" (ולא כהן), בגלל שזהו ענין של "מוציא שם רע" או "לשון הרע"... – הרי זה ענין שבא מהיצר-הרע,
 35 להיותו נגד רצון העליון, ובכך מהרס הוא את הענין ד"תומכי תמימים"!
 36 וכיון שזהו הירוס של תומכי תמימים, נגד רצון רבותינו נשיאינו – הנה מי שאינו מאמין ב"משה עבדו"
 37 (שאתפשטותיה בכל דרא ודרא³²²), הרי זה כאילו שאינו מאמין גם בהוי'!

(318) יא, ד ואילך.

(319) יד, ז ואילך.

(320) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 20. וש"נ.

(321) ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הט"ו-רכב.

(322) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

(313) תרגום שני לאסתר ג, א.

(314) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 301 הערה 323. וש"נ.

(315) ראה גם תו"מ ח"א ע' 214. ח"ב ע' 325. ח"ה ע' 178. ח"ט

ע' 97. ח"ט"ז ע' 21.

(316) פסחים ג, א (ובפרש"י).

(317) נח ז, ת.

1 – אינני מתיירא לומר דבר זה, שהרי מפורש הדברים במכילתא פרשת בשלח על הפסוק³²³ "ויאמינו בהוי'
2 ובמשה עבדו", וכל הרוצה יכול לעיין בפנים ויראה מה שנאמר שם, ובמילא, אין זה ענין שלי; הנני רק מוסר
3 מה שנדפס "בדיו על הספר" (כלשון התניא, אלא ששם הכוונה היא על-גבי הקלף, ובימינו אלו הרי זה על-גבי
4 הנייר), שצריך להיות ענין האמונה "במשה עבדו" – רבותינו נשיאינו, ובמילא, צריכים למלא את רצונם, ואם
5 לא ממלאים את רצונם, הרי זה נגד רצון ונגד הכוונה העליונה.

6 סא. וזוהי גם הוראה בענינים הפרטיים, שכאשר מדובר אודות ענינים של "עמי הארץ" שצריך לפעול בהם
7 שיהיו "מתיהדים" (כנ"ל סעיף כט ואילך) – לא מועיל התירוך ד"שב ואל תעשה עדיף", כדי שלא יבוא ליד
8 מכשול בענין של דברים בטלים, ועל-אחת-כמה-וכמה אבק לשון הרע, ועל-אחת-כמה-וכמה לשון הרע ממש.
9 וכל זה מודגש ביותר כאשר מדובר אודות ענינים של חינוך הצעירים, "זרע ברך ה'"³²⁴, שלאחרי זמן יבנו
10 בית בישראל, בנין עדי עד – הרי כל מה שניתוסף אצלם ביראת ה', בלימוד התורה וקיום המצוות, הוא ענין
11 שנמשך מאב לבן ולבת, מדור אחר דור, עד סוף כל הדורות עד אין סוף!

12 וכאשר מישהו מונע את עצמו מלהתעסק בכך, בגלל שרוצה לישון במנוחה... או בגלל שאינו רוצה לריב
13 עם פלוני או לפגוע בכבודו – הרי על-ידי-זה יחסר בחינוכו של פלוני בן פלוני, ובמילא יחסר ביסוד שעליו
14 יעמיד אחר-כך בית בישראל, ובמילא יחסר אצל בניו ובני בניו עד סוף כל הדורות!

15 אלא מאי, החשש הוא שאם יתעסק בכך עלול להכשל בדברים בטלים, אבק לשון הרע, ואפילו לשון הרע
16 – נשאלת איפוא השאלה: כיצד יש לו רשות להבטיח ("באָוואַרענען") את העולם-הבא שלו, על חשבון עשרות
17 ומאות תלמידים שצריכים להתחנך בדרך התורה והמצוה והחסידות, כרצון הרביים הנשיאים?...!

18 ומה שחושש מה יהיה אתו – הנה על כך ישנה ההוראה האמורה של אדמו"ר האמצעי (ממלא מקומו של
19 אדמו"ר הזקן, שהיה ממלא מקומו של הבעל-שם-טוב, מקור תורת החסידות בכל עיניה): "אַ ציבעלע זאָל פון
20 דיר ווערן, אָבער חסידות זאָלסטו חזרין"...!

21 ואין הכוונה לחזור חסידות מן השפה ולחוץ, אלא הכוונה היא לעסוק בהפצת המעיינות חוזה, וכרצון
22 הרביים שיעמידו תלמידי תומכי תמימים שיהיו "נרות להאיר"³²⁵, להאיר בעולם הזה הגשמי והחומרי באמצעות
23 "נר מצוה ותורה אור", ומאור שבתורה, שזוהי פנימיות התורה³²⁶, ואז יקויים היעוד "מלאה הארץ דעה את ה'
24 כמים לים מכסים".

25 ו"לא נפלאה היא גו' לא בשמים היא"³²⁷; ענין זה נמסר למנהלים, משגיחים, משפיעים, ראשי ישיבות
26 והתלמידים, לנשיהם, אמותיהם, בניהם ובנותיהם, ולכל עדת החסידים – להמשיך את תורת הבעל-שם-טוב,
27 ה"מעיינות" של "דברי אלקים חיים", שיגיעו ל"חוצה", עדי קיום היעוד "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים
28 מכסים", בכיאת משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים.

29 ואז יהיו פטורים מהצורך להתוועד בפורים עד השעה הרביעית לפנות בוקר, באופן שצריכים להדחף, כך,
30 שגם כאשר רוצים לישון אין אפשרות לכך... – כיון שאז יכירו הכל ש"טעמו וראו כי טוב הוי"³²⁸.

31 וכפי שסיפר הרבי נשיא דורנו³²⁹, שפעם הגיע רבינו הזקן למקום שהיה מבצר של המנגדים על ענין
32 החסידות, ועלה על הבימה, ואמר – כדרכו בניגון³³⁰ – "טעמו וראו כי טוב הוי", פאָרזוכט וועט איר זעהן אַז
33 דער אויבערשטער איז גוט", וירד מהבימה, ורצו אחריו עשירות אברכים תלמידי חכמים, שנעשו חסידים
34 והפיצו את המעיינות של תורת החסידות.

35 והרי עכשיו העבודה היא יותר בקלות, כיון שאין את כל ההעלמות וההסתרים שהיו אז; צריכים רק שיהיה
36 הרצון העצמי, שלא להתחשב עם עצמו, עם הגוף ונפש הבהמית, אלא "בטל רצונך מפני רצונו", ובמילא יומשך
37 רצון הוי' למטה ממש, שיפיצו תורת הוי' ותורת החסידות למטה מעשרה טפחים, ועל-ידי-זה יכריחו, כביכול,
38 שיבוא משיח למטה מעשרה טפחים.

תרפ"ט ע' 176. וש"נ.

(327) נצבים ל, יא-יב.

(328) תהלים לד, ט.

(329) ראה גם תו"מ ח"ט ס"ע 65 ואילך.

(330) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר זאת בניגון הידוע (המנו"ל).

(323) יד, לא.

(324) ישע"י סא, ט.

(325) ראה תו"מ ח"ד ריש ע' 228. וש"נ.

(326) ראה פתיחתא דאי"כ ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה

פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' אישכב. סה"מ

1 [כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "אני מאמין"].

* * *

2 סב. (במהלך ההתוועדות צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לכמה וכמה לומר "לחיים", ודיבר כמה וכמה ענינים
3 לאנשים פרטיים, ומהם:)

4 לאחד אמר: אולי אוכל לפעול שפלוני ימסור רצונו לרצוני – על-כל-פנים בענין אחד, כך שלא יפגע הדבר
5 בהנהגתו בכל שאר הענינים, אבל בענין אחד יפעל על עצמו למסור רצונו לרצוני, ובאופן שגם אם יהיה נראה
6 לו שעל-פי 'שולחן ערוך' צריך לעשות להיפך, מכל-מקום, יסמוך עלי שעל-פי 'שולחן ערוך' עליו לעשות כפי
7 שהנני מורה לו.

8 (ואחר-כך הוסיף:) כנראה שהלה אוהו ב"עד דלא ידע"... ובכל אופן, יתבונן בדבר, וישיב על כך – לאו
9 דוקא הלילה, ערב או ליל שושן-פורים, אלא יכול להשיב גם מחר או מחרתיים.

10 וסיים בבתי-שחוק: אי-אפשר להתדבר עמו ("צוזאמען רעדן זיך"); הלה מונח בחיצוניות, ואילו אני מונח
11 בפנימיות, ולא קרב זה אל זה... – יפסיק איפוא לחשוב על חיצוניות! יאמר "לחיים" וישכח מעצמו, ויעשה
12 מה שצריכים לעשות.

13 לאחד אמר שיאמר "לחיים" על כוס גדול, וממחר בבוקר יתחיל ללמוד חסידות בכל יום אליבא דנפשיה.
14 לאחד אמר: הנך מונח בדרך המוסר, ועליך להיות חסיד; תפסיק לחשוב אודות "סור מרע", ותתחיל לחשוב
15 אודות "עשה טוב", ואז יהיו כל הענינים כדבעי.

16 לאחד אמר, שיכניס את בנו ל"תומכי תמימים", ולאחד אמר כנ"ל, והוסיף: ולא יתפעל ממה ששמע ממני
17 שיכול למסור את בנו לישיבה אחרת, אלא יתחיל לשלחו ל"תומכי תמימים". ואם נדרש ממנו ענין של
18 מסירת-נפש – יתבטא הדבר בכך ש"ימסור את נפשו" וישלח את בנו ל"תומכי תמימים" (מבלי הבט על כך
19 שהיה לו תפקיד חשוב בחוג אחר), ואחר-כך יראה ממנו רוב נחת.

20 לאחד אמר: לא יסתכל אם העניבה מונחת במקומה אם לאו, ויאמר לחיים "עד דלא ידע", על כוס גדולה,
21 ובפשטות – "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", על-דרך שהיה בשמחת-תורה שזיכה אותו הקב"ה
22 בכך, ויפעל כן גם על ה"מחותן" שלו, שנמצא במדידה והגבלה ביותר ("מורא'דיק").

23 לאחד האורחים, העיר על שהגיע עם "בעל-הבית'שע לבושים", בבזבוז על זה 800 דולר... ומתהלך כאן
24 כמו שהוא במדינתו ובעירו...

25 [כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר:) פלוני (מזקני החסידים) אינו גורס מה שברצוני לפגוע ("אָנרירן")
26 בפלוני ופלוני, אבל מה אעשה... ועתה יכולים לתרץ שהנני במעמד ומצב ד"עד דלא ידע"... (ופנה להנ"ל
27 ואמר:) "זאָגט לחיים", ותפעלו גם על פלוני.

28 לאחד אמר: יאמר לחיים, ויחליט בתוקף הכי גדול להיות חסיד, מבלי הבט על כל ההעלמות וההסתרים,
29 מניעות ועיכובים, כולל גם מה שהיצר-הרע יאמר שזוהי סתירה לפרנסה, ובלבד להיות חסיד. "ווערן אַ ציבעלע,
30 אָבער חזרן חסידות"!!!

31 אמר לאחד (ששמו שלום, וכולם היו קורין אותו בשמו האנגלי): יעזור לך השם-יתברך שתתחיל להקרא
32 אצל כולם (גם אצל זוגתך, וגם אצלך...) בשם "שלום", ויעזור לך השם-יתברך שיהיה אצלך "שלום" בענינים
33 הגשמיים ובענינים הרוחניים, ובמילוי משאלות לבבכם לטובה, בזרעא חייא וקיימא בקרוב ממש. ובודאי ימלא
34 מה שדובר בהתוועדות שלפני-זה³³¹ אודות "שיכון חב"ד" – שיושלם במילואו, בגשמיות כפשוטו, למטה
35 מעשרה טפחים.

36 לאחד שביקש ברכה – אמר: כיון שמסתמא הנך במעמד ומצב ד"עד דלא ידע", מניין יודע אתה מה צריך
37 לבקש?! ... אמור "לחיים" על כוס גדול, ויהיו בשורות טובות. ולאחד בירך רפואה שלימה, והוסיף: אבל צריך
38 להיות "עד דלא ידע", ובמילא, צריכים לשכוח גם על ענינים של בריאות הגוף.

1 לאחד שביקש ברכה בקשר עם נסיעתו לארץ הקודש (בכ"ז אדר) – אמר: כשתבואו לארץ הקודש, ישאלו
2 אצלכם: מה פעלתם לטובת החסידות בארצות-הברית. ובכן, כיון שעד נסיעתכם נשארו י"ב ימים, תנצלו ימים
3 אלו לפעול בהפצת המעיינות חוצה, ותמשיכו להפיץ את המעיינות גם בארץ הקודש, ויהיה כל זה בהצלחה,
4 מתוך הרחבה ובריאות הגוף, ועל-ידי-זה תצליחו גם בענינים הגשמיים.

5 לאחד אמר, שצריך להיות "עד דלא ידע", באופן ד"האומר³³² לאביו ולאמו לא ראיתו ואת אחיו לא הכיר
6 ואת בניו לא ידע"...

* * *

7 סג. (כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל אם יש מישהו שיכול להמציא עוד "בענדיקטין", באמרו: "בענדיקטין קענט
8 איר שצפן"?...! ואחר-כך אמר:) אולי יתנדב מישהו לקיים את ה"עד דלא ידע",
9 ובמילא, יפסיק לשאול ולבקש בנוגע לענינים של פרנסה (ענין ששייך ל"עקאָנאָמיע", "סאָשיל סייענס"
10 (כלכלה, מדעי-החברה) וכיוצא בזה), בריאות הגוף (אודות בית-חולים ורופאים), ולא ישאל אפילו אודות בריאת
11 הנשמה,

12 אלא יהיה מונח בכך שצריך לפעול בעצמו את הענין ד"קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם"³³³ – מה
13 שקבלו במתן-תורה.

14 סד. והענין בזה:

15 אמרו חכמינו ז"ל³³⁴ "לא ניתנה תורה כו' אלא לאוכלי המן", והיינו, שלא היו להם דאגות מענינים גשמיים,
16 שכן, כאשר בני ישראל היו במדבר, ניתנו להם כל צרכיהם מן המוכן, הן בנוגע לאכילה (ענינים פנימיים),
17 שניתן להם המן שהיו טועמים בו כל הטעמים שהיו חפצים לטעום³³⁵, והן בנוגע ללבושים (ענינים מקיפים),
18 ש"היה גדל לבושן עמהם כלבוש הזה של חומט שגדל עמו"³³⁶, ועני הכבוד היו מזהים את לבושיהם³³⁶,
19 שיהיו חדשים כמו שהיו ביום הראשון שנעשו.

20 ובאופן כזה היתה התחלת קבלת התורה, והמשכת התורה לכל הדורות הבאים לאחר-זה – כמאמר רבותינו
21 ז"ל "בכל יום ויום יהיו בעיניך (לא רק "כחדשים", בכ"ף הדמיון, אלא) חדשים" (ממש) – שיהודי צריך לדעת
22 שאם רק יעמוד באופן ד"בטל רצונך מפני רצונו", היינו, שרצונך יהיה כרצונו, כרצון מלך מלכי המלכים הקב"ה,
23 אזי יעשה הקב"ה רצונך, ויתירה מזה, ש"יבטל רצון אחרים (שהם המדידות וההגבלות של כל עניני
24 ההשתלשלות) מפני רצונך" – שיומשך כל המצטרך לו בכל הענינים דבני חיי ומזוני רויחי כפשוטם, למטה
25 מעשרה טפחים.

26 כלומר: אף שבדורות שלפני-זה היה סדר ההנהגה באופן אחר, לנסות את בני ישראל ולראות שהם מתנהגים
27 כרצון הקב"ה גם כאשר חסר להם בבני חיי ומזוני רויחי – הנה בדור זה, אם רק יהודי מתנהג כרצון הקב"ה,
28 אזי נתן הקב"ה כל המצטרך לו בבני חיי ומזוני רויחי.

29 סה. וכאמור, נמצאים אנו בדור "אשר חרפו עקבות משיחך", שאז צריך להיות "היוצא למלחמת בית דוד"
30 בלבב שלם, ובאופן ד"כותב גט כריתות לאשתו", לכל הענינים הגשמיים, ובלבד למלא את הכוונה של הרביים
31 הנשיאים, שמסרו את הכוונה העליונה – לפעול שיהיה "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים",
32 ובפשטות – שיתחילו ללמוד חסידות בבתי-כנסיות ובתי-מדרשות ובמקומות פרטיים, באופן דמוסיף והולך,
33 ואז – יעזור השם-יתברך ש"כל עמי הארץ מתיהדים", היינו, שמתבטלים כל הענינים של העלמות והסתרים
34 מניעות ועיכובים שישנם על תורה ומצוות,

35 וטעם הדבר – "כי נפל פחד היהודים עליהם", וכנ"ל (סעיף כט) פירוש הרמ"א [שנתקבל בתור "פוסק"
36 אצל כל בני ישראל, כהרמז בפסוק³³⁷ "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" – "רמ"א"³³⁸] שהפחד של בני ישראל,

(332) ברכה לג, ט. וראה גם תו"מ ח"ב ריש ע' 43. ח"ו ע' 106.

(336) פרש"י עקב ה, ד.

(337) בשלח יד, ח.

(338) ראה שו"ת חת"ס או"ח סק"ג (הובא בהגהות חת"ס לשו"ע

(334) מכילתא ר"פ בשלח. שם טז, ד.

או"ח סתכ"ט). שו"ת שואל ומשיב מהדורא חמישאה סי"ח. ועוד.

(335) יומא עה, סע"א.

1 דהיינו יראת ה' (כמאמר רבינו הזקן³³⁹ שיהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מהקב"ה), הרי זה נופל על
 2 "עמי הארץ" – החל מעניני "עמי הארץ" שישנם בד' אמות של איש הישראלי, דהיינו, מאכלו ומשקו כו'
 3 ומשאו ומתנו (כפי שמונה הרמב"ם¹⁴⁴ עשרה דברים, שהם כנגד³⁴⁰ עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן),
 4 ומזה נמשך גם בנוגע ל"עמי הארץ" כפשוטם, בענינים שמחוץ הימנו,
 5 כן, ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטם, בענינים הגשמיים והחומריים, ובמילא תהיה שנת
 6 שמחה ושנת הצלחה, ובאופן שלא רק חסידים יבינו שצריכים להיות שמחים עם הברכות שנתן להם הקב"ה,
 7 אלא אפילו אלו שלעת-עתה אינם עדיין במחנה החסידים, יראו גם הם ברכת ה' בטוב הנראה והנגלה למטה
 8 מעשרה טפחים, בבני חיי ומזוני רויחי.

* * *

9 סו. כ"ק אדמו"ר שליט"א המשיך לדבר לאנשים פרטיים –
 10 לאחד אמר: כבר דובר לעיל (סעיף נז) שגם אם יסבירו שהעדר הפעולה בזה הוא חלק מ"שב ואל תעשה
 11 עדיף", צריך לידע שזהו היפך הרצון העליון והכוונה העליונה – שצריך להיות ענין העשיה, ועשיה בפועל.
 12 ובנוגע לפורים, הנה כדי ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", צריך לקיים את החיוב "לבסומי" –
 13 כפירוש רש"י: "ביין" – "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ועל-ידי-זה פועלים ההמשכה למטה
 14 מעשרה טפחים באופן ד"ברוך מרדכי" דוקא.

15 לאחד אמר: יש לפעול בדרכי נועם כדי ללמוד בתומכי תמימים. ואם יחסר משהו בענינים חיצוניים, הרי
 16 זה יתוסף בענינים פנימיים – כמובן מהפסק-דין בנגלה דתורה³⁴¹ שכאשר בטל הענין העיקרי אזי בטל בדרך
 17 ממילא הענין הטפל, ומזה מובן שכאשר ישנו הענין הפנימי, אזי בדרך ממילא מתקיים אפילו הענין החיצוני.
 18 ענין זה (הלימוד ב'תומכי תמימים') נוגע לא רק לבן אלא גם לאב עצמו – שהרי בפשיטות גמורה שבמהרה
 19 בימינו יבוא משיח צדקנו, ואז יצטרך כל אחד להתייצב ולילך עם רבותינו נשיאינו, "כל יוצא צבא בישראל"²²⁹,
 20 החיילים עם המפקדים, ואם כן, כיון שהאב הוא אחד מאלו שעמהם יסד הרבי את "תומכי תמימים" בחצי כדור
 21 התחתון, הרי מובן בפשיטות ובדרך ממילא שהבן צריך לילך בדרך זו ממש, היינו, שיוכל לילך ב"עקבות
 22 משיחך" באותו שטח ובאותו קו ולפי אותה הוראה – הוראת רבותינו משיחינו, באופן שלא יהיו לו בלבולים
 23 מעניני חינוך שאינם על טהרת שיטת חב"ד, ואז הולכים הבנים והאבות בשיטת חב"ד – השיטה ד"מלאה הארץ
 24 דעה את הוי' כמים לים מכסים".

25 וכיון שהנהגת הבן תלויה בהחלטה של האב – עליכם להחליט לחנך את בניכם ובנותיכם שילכו בדרך
 26 התורה והמצוה, "יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט"³⁴², על-פי הפסק-דין
 27 של רבינו הזקן – בעל התניא, פוסק בנסתר דתורה, ובעל ה'שולחן-ערוך', פוסק בנגלה דתורה – שצריכים
 28 ללמוד תורת חסידות חב"ד, ולהתנהג כפי שדורשת חסידות חב"ד. ואז תזכו לנחת חסידי אמיתי מבנים ובני
 29 בנים, לאורך ימים ושנים טובות.

30 (כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לבן, ואמר:) ובכל אופן – אתה צריך להתחיל ללמוד בתומכי תמימים, ואינך
 31 צריך לשאול אצל אביך. – מסתמא גם אביך מסכים לך, אבל אין זה נוגע לפועל; עליך להתחיל ללמוד בתומכי
 32 תמימים. ויעזור לך השם-יתברך שתגדל ותהיה חסיד, ירא-שמים ולמדן.

33 ובמהרה בימינו, בקרוב ממש, בעגלא דידן, נצא לקראת משיח צדקנו ונאמר: "ראו גידולים שגדלנו", והיינו,
 34 שיכולים לדרוש שיהיה "מלאה הארץ דעה את ה'", כיון שפעלנו – לפי ערך כח הברואים שלמטה – בענין
 35 דהפצת המעיינות חוצה.

36 (והמשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א בפנותו לאב:) מוטב ("עס וועט זיין געזינטער") שגם אתם תסכימו לך;
 37 למה שהבן יצטרך לעשות היפך הרצון (כשם כאשר האב מצוה עליו לחלל את השבת חסו-שלום), בשעה שיכול

(341) ראה שבת צג, סע"ב (במשנה). רמב"ם הל' שבת ספ"ח.
 (342) וירא יח, יט.

(339) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שפד (נעתק ב"היום
 יום" כה תמוז). שם ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.
 (340) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 112. וש"נ.
 (340) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 112. וש"נ.

1 להיות באופן שאביו יצוה עליו ללכת בדרך התורה והמצוה כפי שנעשית מוארת במאור שבתורה זו היא תורת
2 החסידות, שבדורנו זה נתגלה פנימיות התורה בתורת החסידות.

3 (כ"ק אדמו"ר שליט"א המתין למענה האב, באמרו:) אף אחד אחר לא יכול לענות על כך, ולא יועיל אם
4 מישהו יענה במקומו; הוא בעצמו צריך לענות על כך. (ואחר-כך אמר לעומדים מסביבו:) תפעלו עליו לקיים
5 את ה"עד דלא ידע", ועל-ידי-זה הנה לאחרי ימי הפורים כשיומשך באופן של "ידע", יהיה זה באופן המתאים
6 לחסידות חב"ד.

7 (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) או שהנכם אוחזים בכך, או שהנכם צריכים עדיין ישוב הדעת. ובכל אופן,
8 יעזור השם-יתברך שלאחרי ישוב הדעת תהיה ההחלטה בהתאם לכוונה העליונה, והרי הכוונה העליונה היא
9 שיהיה "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", שענין זה יכול להיות רק על-ידי חסידות חב"ד, שענינה
10 להפיץ את הענינים ד"דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם" למטה מעשרה טפחים במחשבה דיבור ומעשה
11 בפועל ממש.

12 (כאשר העומדים סביבו לחצו עליו להשיב מענה ברור, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) מהו הצורך במענה;
13 העיקר הוא שיעשה כן בפועל. ויפעל גם על פלוני, שישכח על עצמו, ויתחיל לנסות לעשות כפי שמתקבל אצלי
14 ("ווי באַ מיר קומט אויס").

15 [כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן ניגון שמחה. אחר-כך המשיך לדבר לאנשים פרטיים, ובסוף הורה לגבאי
16 לפעול שכל הקהל ישב בסדר מסודר].

* * *

17 סז. במאמר של אדמו"ר הזקן על הפסוק "ליהודים היתה אורה גו'", שמבאר הדיוק ד"אורה" בתוספת ה"א,
18 שזהו לשון נקבה (כנ"ל סעיף לו) – על יסוד מאמר רבותינו ז"ל³⁴³ "בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש",
19 שמה מובן, ש"אורה" לשון נקבה היא יתירה מ"תורה אור" לשון זכר (היינו שאינה למטה מזה, אלא למעלה
20 מזה), כשם ש"בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש".

21 וזהו גם הטעם לכך שאשה נעשית בת-מצוה בהיותה בת י"ב שנים, מה-שאיין-כן איש נעשה בר-מצוה בהיותו
22 בן י"ג שנים – כי, בשביל להתחייב בקיום התורה ומצוות צריכים להיות בני-דעה, והאשה מתקדמת להיות
23 בת-דעה כשנעשית בת י"ב שנה, לפני האיש שנעשה בר-דעה בהיותו בן י"ג שנה.

24 וענינו בעבודה – שקיום התורה ומצוות צריך להיות באופן של קבלת-עול דוקא (שזהו ענינה של אשה³⁴⁴),
25 כמבואר בתורת החסידות³⁴⁵ שקיום רצון הבורא צריך להיות לא בגלל שהדבר מובן בשכל ודעת של האדם
26 למטה, אלא בגלל ש"חוקה חקקתי גזירה גזרתי, אין לך רשות להרהר אחריה", שלכן צריכה להיות ההנהגה
27 בהתאם לציווי תורתנו הקדושה, שנקראת "תורת חיים", חיים לא רק בעולם הבא, אלא גם חיים בעולם הזה,
28 היינו, שעל-ידי קיום התורה ומצוות עליהם נאמר³⁴⁶ "וחי בהם", נמשכת ברכת ה' והצלחתו לחיות חיים
29 מאושרים בבני חיי ומזוני רויחי.

30 סח. וכאשר יהודי עובד עבודתו בקודש מתוך קבלת עול, היינו, שבימי הפורים, בימים שלפני-זה ובימים
31 שלאחרי-זה, פועל בעצמו הענין ד"עשה רצונו כרצונך", ויתירה מזה, "בטל רצונך מפני רצונו" – אזי "יעשה
32 רצונך כרצונו", ויתירה מזה, "יבטל רצון אחרים מפני רצונך",

33 ובאופן שתומשך אצלו שנה טובה ומבורכת בבני חיי ומזוני רויחי – בענינים הפנימי³⁴⁷: בני – כדאיתא
34 בספרי³⁴⁸ "ושננתם לבניך", "אלו התלמידים"; חיי – כפי שמבאר אדמו"ר הזקן ב'אגרת הקודש' סימן ז"ך
35 וביאורו, שחיים אמיתיים הם אמונה יראה ואהבה; ומזוני – המזון דנפש האלקית (וכולל כל צרכי האדם – גם
36 לבוש ובית) שהוא ענין התורה ומצוות, וכאשר קיום התורה ומצוות הוא בהידור, הרי זה (לא רק מזוני סתם,
37 אלא) מזוני רויחי,

(343) נדה מה, ב.

(344) ראה תו"מ ח"ב ע' 30. ע' 77. ע' 149. ע' 153.

(345) ראה גם תו"מ ח"ד ס"ע 314. וש"נ.

(346) ואתחנן ו, ז. הובא בפרש"י עה"פ.

(347) ראה ד"ה למען דעת תר"ץ פ"ה (סה"מ קונטרסים ח"א פד,
א). ד"ה הוי' לי בעוזרי תרצ"א (תרפ"ז) פ"ג (סה"מ שם קפ, א. תרפ"ז

ע' (ג). סה"מ אידיש ע' 46. ועוד.

(348) אחרי יח, ה.

ועל-ידי-זה פועלים גם שיהיו בני חיי ומזוני רויחי כפשוטם, למטה מעשרה טפחים – לכל אלה שזקוקים
 לברכת השם-יתברך (שמשיגיה על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית) בנוגע ל"בני" כפשוטו, זרעא חיא וקיימא,
 וכמו כן אלו שיש להם בנות, וזקוקים לברכה שיהיו להם בנים זכרים עוסקים בתורה,
 וכמו כן בענין ד"חיי", ולא רק על-פי תורת הנגלה שיכול להיות הענין דחיי באופן של צמצום ומדידה
 והגבלה, אלא שיהיה חיי רויחי, באופן של התרחבות והתפשטות, ללא ענינים של מדידות והגבלות,
 ועל-אחת-כמה-וכמה ללא העלמות והסתרים,
 וכמו"כ בענין ד"מזוני", שלא זו בלבד שיהי' ענין הפרנסה סתם, אלא דוקא מזוני רויחי, פרנסה בהרחבה,
 והיינו, שעניני הפרנסה יהיו ללא העלמות והסתרים, ולא רק עבור ענינים המוכרחים באופן של צמצום, אלא
 גם באופן של הרחבה,
 – וכפי שביאר אחד הרבנים החסידיים³⁴⁹ בנוגע לרבי ונשיא שהנהגתו היתה בהרחבה, על יסוד מאמר
 המדרש³⁵⁰ "לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא, בשביל המשכן ובשביל בית המקדש", ובגלל
 זה נמשך אחר-כך למטה מעשרה טפחים בעניני העולם.
 ועל-ידי-זה תהיה עבודת איש הישראלי באופן ש"ליהודים היתה אורה וגו'", "אורה זו תורה וכו'", וגם
 אורה כפשוטו, כמו שכתוב³⁵¹ "לכל בני ישראל היה אור במושבותם", "אורה ושמחה וששון ויקר" בבני חיי
 ומזוני רויחי, בכל המצטרך לכל אחד ואחת מנפש ועד בשר.

* * *

סט. בהמשך להמדובר לעיל (סעיף סז) אודות ביאור אדמו"ר הזקן במה שכתוב "ליהודים היתה אורה",
 לשון נקבה, על-פי מאמר רבותינו ז"ל "בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש" – יש בזה לימוד והוראה לכל
 נשי ובנות ישראל, אשר, "אף הן היו באותו הנס" (כלשון הגמרא³⁵²).
 ובהקדמה³⁵³:

נס פורים נפעל על-ידי עבודתם של ישראל שעמדו במסירת-נפש במשך י"ב חדשי השנה – שאף שידעו שאם
 רק יסוגו ("אָפּטרעטן") מהענין ד"יהודי", "כופר בעבודה-זרה", אזי יינצלו מגזירת המן "להשמיד להרוג ולאבד
 את כל היהודים", ואף-על-פי-כן, עמדו כל בני ישראל במסירות-נפש נוספות-נפש כזו שהכל שוים בה, "מנער
 ועד זקן טף ונשים" – שזה גופא הוכחה והוראה שזוהי מסירות-נפש הקשורה עם נקודת היהדות, פנימיות
 הנפש האלקית[ת] שלא לסגת מנקודת היהדות, ולעמוד בתוקף ד"לא יכרע ולא ישתחוה"³⁵⁴, וכדברי הרמב"ם שכל
 אחד ואחד מישראל יהיה מי שיהיה רוצה לקיים רצון הקב"ה, כיון שנקודת היהדות היא תמיד "באמנה אתו
 יתברך"³⁵⁵, מבלי הבט על כל ההעלמות וההסתרים שמצד גזירות אשורוש³⁵⁶. ועל-ידי-זה נעשה בפועל
 "ונהפוך הוא", ועד ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם".

ולאחרי כל זה, הנה בבוא ימי הפורים, נאמר "ליהודים היתה אורה גו'" (דאף שישנם גם הענינים ד"שמחה
 וששון ויקר", מכל-מקום, ההתחלה היא בענין ה"אורה"), לשון נקבה דוקא, כיון ש"בינה יתירה ניתנה באשה
 יותר מבאיש".

וכפי שהיה בפשטות הענינים – שגאולת כלל ישראל בימי הפורים באה מן הכח אל הפועל על-ידי אסתו
 המלכה, אשר, מבלי הבט על הענינים הפרטיים שלה, היתה הנהגתה באופן ש"את מאמר מרדכי אסתר עושה"³⁵⁷,
 ויתירה מזה, כמבואר ב'תורה אור'³⁵⁸ שגם "עשתה" . מעצמה בלי עצת מרדכי" ענינים שהיו מכוונים לרצון
 העליון ולכוונה העליונה.

(355) תניא ספכ"ד (ע"פ אסתר ב, ט).

(356) כי כל נסיון הוא רק דמיון בלבד, וע"י העבודה דמס"נ רואים
במוחש אשר בנסיון אין בו שום ממש (ראה תו"מ סה"מ תמוז ריש
ע' נב. ועוד).

(357) אסתר שם.

(358) מג"א צג, ד.

(349) ראה תו"מ חט"ו ע' 323. וש"נ.

(350) ב"ר פט"ז, ב. שמו"ר רפ"ה.

(351) בא יו"ד, כג.

(352) מגילה ד, א. וש"נ.

(353) ראה לעיל ס"ח. ס"ל. וש"נ.

(354) אסתר ג, ב.

1 ע. וההוראה מזה – כנ"ל (סעיף כט) ש"מגילה נקראת ספר", כמו ספר-תורה, שבזה מודגש שכל עניני
2 המגילה הם ענינים נצחיים שצריכים להיות נמשכים בכל המקומות ובכל הזמנים:
3 כאשר בזמן מסויים ומקום מסויים ישנם העלמות והסתרים, שלכן נראה שעבודת הקב"ה בלימוד התורה
4 וקיום המצוות קשורה עם העלמות והסתרים וקשיים שאי-אפשר להתגבר עליהם – למדים הוראה מימי הפורים,
5 שכשם ש"בימים ההם" נתבטלה גזירת המן באופן ד"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם", כמו
6 כן גם "בזמן הזה", בכל זמן ובכל מקום, שכאשר עומדים בתנועה של מסירות-נפש, אזי פועלים שיהיה "ונהפוך
7 הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם".

8 וענין מיוחד בזה בנוגע לחסידים: הענין דפורים הוא שאז "קיימו מה שקבלו כבר" במתן-תורה, כיון
9 שבמתן-תורה "כפה עליהם הר כגיגית", והיינו, שבמתן-תורה היה באופן של מקף, ובפורים נעשה באופן
10 פנימי³⁵⁹. והרי זוהי התכלית והמטרה של עניני החסידות – להמשיך את כל הענינים בפנימיות, שיפעל במחשבה
11 דיבור ומעשה, למטה מעשרה טפחים. והיינו, שלא די במסירות-נפש סתם, אלא צריך להיות בפנימיות ובפועל
12 ממש.

13 וכמו "בימים ההם", כן הוא גם "בזמן הזה" – שכדי להביא מן הכח אל הפועל את ביטול הגזירה ברוחניות
14 "להשמיד להרוג ולאבד" כל הענינים של יהדות שבד' אמותיו של יהודי, יש צורך בפעולתן של נשי ובנות ישראל
15 שעושים כל התלוי ביכולתן ואפשרותן להתנהג על-דרך הנהגתה של אסתר המלכה – "את מאמר מרדכי אסתר
16 עושה", ועל-ידי-זה נעשית גאולת כלל ישראל בענינים הרוחניים וגם בענינים הגשמיים, באופן ש"ליהודים
17 היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

18 עא. המורם מכל האמור בנוגע לפועל:

19 ימי הפורים מהווים הוראה לכל נשי ובנות ישראל, שכל אחת מהן נקראת בת שרה רבקה רחל ולא –
20 שבכל אחת מהן ניתן הכח למלא את הרצון העליון והכוונה העליונה, ובאופן שיפעלו את הגאולה מלמעלה,
21 כמו גאולת פורים, ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

22 ומזה יומשך הענין ד"מיסמך גאולה לגאולה" – לגאולה שבחודש ניסן שהיא הגאולה דחג הפסח, ואף
23 שהגאולה דחג הפסח היתה בשנת ב' אלפים תמ"ח, הרי זה נוגע עתה אלינו, כיון ש"כימי (לשון רבים)³⁶⁰ צאתך
24 מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁰⁶, והיינו שביציאת מצרים היתה רק ההתחלה, וצריך להיות ההמשך עד לסיום
25 – בגאולה העתידה לבוא בקרוב בימינו ממש, למטה מעשרה טפחים, על-ידי משיח צדקנו, שזוהי גאולה
26 האמיתית והשלימה, שתהיה בעגלא דידן בקרוב ממש, למטה מעשרה טפחים.

27 [כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "ניע זשוריצי כלאפצי" (ללא התיבות)].

* * *

28 עב. ישנו הסדר שהנהיג כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן³⁶¹, שבפורים נותנים תרומות לקופה שהיא
29 על-דעת רבינו, שמתחלקת ללא התערבות דעת התורמים³⁶².

30 מסתמא יחלקו עתה פתקאות לכל אחד ואחד הרוצה שיזכירוהו על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויתרום
31 לקופה שהיא על-דעת רבינו.

32 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ג' התנועות (דהבעל-שם-טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן). ואחר-כך התחיל
33 בעצמו לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש. אחר-כך צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבכות (בבא הרביעית – פעם
34 אחת), והניגון "ניע זשוריצי כלאפצי". ואחר-כך אמר:]

35 כל אלו שנתחייבו בברכה אחרונה – מסתמא יברכו ברכה אחרונה, וימשיכו כל ברכות הקב"ה בימים הבאים
36 לאחרי-זה, בבני חיי ומזוני רויחי.

37 [טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו"].

(361) ראה סה"ש תורת שלום ע' 243. ע' 248.

(359) ראה שם צ"ח, ד. ובכ"מ.

(362) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סל"ג (ת"מ ח"ט ע' 192).

(360) ראה ד"ה כימי צאתך מארמ"צ, תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 159)

וש"נ.

ואילך).

לקוטי שיחות פורים כרך טז

מתורגם ללשון הקודש

א.

מדברי הגמרא על מרדכי היהודי

1 על הנאמר בסוף המגילה – "כי מרדכי היהודי... ורצוי
2 לרוב אחיו..."¹, "אומרים חז"ל בגמרא¹: "לרוב אחיו, ולא
3 לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין" (כי
4 "אחיו" הם "חביריו שהיו מכלל אנשי כנסת הגדולה"²).
5 רש"י מסביר, שהסיבה לכך ש"מקצת סנהדרין פרשו
6 ממרדכי היא "לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה"³.
7 לאחר מכן ממשיכה הגמרא ואומרת: "גדול תלמוד
8 תורה יותר מהצלת נפשות, דמעיקרא חשיב לי' למרדכי
9 בתר ד' (= שבתחילה מנו את מרדכי לאחר ארבעה)
10 ולבסוף בתר חמשה (= לאחר חמשה), מעיקרא כתיב...
11 ולבסוף כתיב..."⁴. כי בפסוק מוקדם יותר, בספר עזרא⁴,
12 נזכר מרדכי כחמישי, ובפסוק מאוחר יותר, בספר נחמיה⁵
13 הוא מוזכר שישי, "לפי שנעשה מרדכי שר בינתיים, ירד
14 מחשיבותו אצל חכמים"⁶.

15 אינו מובן: את הכלל הזה, ש"גדול תלמוד תורה יותר
16 מהצלת נפשות", יכלו חז"ל ללמוד מפשטות הפסוקים
17 במגילה עצמה: "לרוב אחיו... מלמד שפירשו ממנו מקצת
18 סנהדרין", והרי "פירשו" ממנו מפני ש"בטל מדברי תורה"
19 לצורך הצלת נפשות. מדוע, אפוא, נלמד כלל זה בגמרא
20 משינוי של סדר, מפסוק שאין כאן מקומו, משני פסוקים
21 הלקוחים משני ספרים שונים בתנ"ך?

22 יש מפרשים⁷ שמלשון המגילה ניתן להסיק שרק
23 לדעתם של הסנהדרין חשוב תלמוד תורה יותר מהצלת
24 נפשות, אך אין הוכחה לכך שמשמים הסכימו לכך,
25 ולפיכך, הם עונים, מוכיחה הגמרא בדרך אחרת, שהתורה
26 עצמה רמזה לכלל זה על-ידי שינוי הסדר בפסוקים.

27 אך תירוץ זה איננו "חלק" בדרך הפשט, שהרי אלה
28 ש"פירשו ממנו" לא היו אנשים רגילים, אלא "אחיו" –
29 חברי הסנהדרין, שכל מעשיהם הם פסק הלכה לפי התורה,
30 וכיצד חסרה כאן ההוכחה לכך ש"משמים הסכימו"?

ב.

קשיים נוספים בענין זה

31 בענין זה ישנם קשיים נוספים:
32 (א) אם אכן "גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות",
33 מדוע הוצב שמו של מרדכי (אשר "בטל מתלמוד תורה")
34 בסדר השמות במקום הנמוך רק בדרגה אחת מן הסדר
35 שלפני-כן, בעוד אשר, לכאורה, אין למנתו כלל בין חברי
36 הסנהדרין, אשר כל מהותם היא פסיקת דיני התורה?
37 (ב) מן הפסוק מובן, שכהונתו של מרדכי כ"משנה
38 למלך" נמשכה תקופה מסויימת, שבה הוא היה "רצוי לרוב
39 אחיו" (בלבד, לאחר ש"פירשו ממנו"), אם כן, ממה-
40 נפשך: או שמרדכי היה צריך להוכיח להם מיד
41 שהתנהגותו היא על-פי התורה, ואם לאו, היה עליו לעזוב
42 את ה"שררה", ולשוב להיות רצוי לכל אחיו.

ג.

ההסבר לכך לפי דיוק הלשון, והשאלות המתעוררות

43 ההסבר לכך יובן על-ידי שימת לב לדיוק שבלשון
44 המגילה ודברי חז"ל: "רצוי לרוב אחיו" – "פירשו ממנו
45 מקצת סנהדרין" (בלבד). כלומר, רוב "אחיו" בסנהדרין
46 אכן הסכימו להתנהגותו.
47 מכך מובן באופן פשוט, שהעובדה ש"פירשו ממנו
48 מקצת סנהדרין" איננה מהווה כלל הוכחה לכך שתלמוד
49 תורה גדול מהצלת נפשות. להיפך, מכך ניתן להסיק, שאם
50 לרוב הסנהדרין הוא היה רצוי, זאת אומרת, שהם הסכימו
51 לדעתו⁸.

52 בכך מובן גם מדוע הוצב שמו במקום הנמוך יותר
53 בדרגה אחת בלבד, מפני שרוב חברי הסנהדרין הסכימו עם
54 מעשהו.

55 אך לפי זה קשה מצד שני:

56 (א) אם מעשהו של מרדכי היה בהסכמת דעתם של רוב
57 חברי הסנהדרין היה על דעה זו להכריע את דעת המיעוט

(5) ז, ז.

(6) פרש"י מגילה שם.

(7) הר"ף לע"י מגילה שם.

(8) כ"פ גם בבן יהודע מגילה שם.

(1) מגילה טז, ב. הובא בפרש"י עה"פ.

(2) חדא"ג מהרש"א שם.

(3) ובפרש"י עה"פ בהיפך הסדר – לפי שנעשה קרוב למלכות והי' בטל

מתלמודו, כפשטו של הענין.

(4) ב, ב.

33 מתברכת)“ נאמר: “על-ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת
34 בתורתן וברכה ניתנת במלאכתן”.

35 ההבדל בין “תורתם משתמרת לבין “ברכה ניתנת
36 בתורתן” מוכן: כביטוי “משתמרת” הכוונה היא “שאינן
37 תלמודם משתכח”¹³, אך עם זאת אין כל תוספת חדשה
38 לתורתן, אלא מה שביכולתם ללמוד בזמן המועט שבו
39 אינם עוסקים בתפילה.

40 ואילו ב”ברכה ניתנת בתורתן” הכוונה היא “שהצליחו
41 להבין ולהשכיל מיד ולא היו שוהין”¹⁴. כלומר, בנוסף לכך
42 שאין הם שוכחים את תלמודם, הם מצליחים “להבין
43 ולהשכיל מיד”, מה שעל-ידי טבעם היה נדרש להם זמן רב
44 הרבה יותר בלימוד התורה.

45 וכך הוא, סיים הרוגוצ'ובי, גם בעניינו: השתתפותו
46 בוועדה תגרום לבטול חלק מזמנו בלימוד התורה. לפי
47 ה”ירושלמי”, ש”על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת
48 בתורתן” – לא יחסר לו בידיעת התורה. אך כיוון שההלכה
49 היא כ”בבלי” ש”תורתם משתמרת” – כלכד¹⁵, הרי תחסר
50 לו ההוספה בלימוד וידיעת התורה גם בזמנים אלו – ועל
51 כך אין הוא יכול לוותר.

ה.

מחלוקת זו תלויה בהבדל שבין אופן הלימוד בתלמודים השונים

52 יש לומר, שההסבר למחלוקת זו בין ה”בבלי”
53 ל”ירושלמי” כרוך בהבדל שבין דרכי לימודם:

54 אופן הלימוד בתלמוד הבבלי הוא ריבוי של שקלא
55 וטריא וכו', כדברי הגמרא¹⁶ “במחשבים הושיבני¹⁷... זה
56 תלמודה של בבלי”: דרך הלימוד היא כאדם המחפש
57 בחשיכה – יש להרכות בחיפוש ויגיעה, לשאול קושיות
58 ולערך הבחנות וכו' עד שמגיעים למסקנה האמיתית.
59 לעומת זאת, הלימוד בתלמוד הירושלמי הוא באופן ישר
60 – מוצאים מיד את התירוץ האמיתי וכו', כאדם הרואה
61 דבר-מה באור¹⁸.

62 לפיכך יוצא, שלפי שיטת הבבלי, אפשרי שעל-ידי
63 הלימוד המועט של החסידים הראשונים יתבצע רק הענין

1 “מקצת”, ואם כך, מדוע הם “פירשו ממנו”, ולא בטלו את
2 דעתם מפני דעת הרוב?

3 (ב) לפי האמור לעיל יוצא, ששני מאמרי חז”ל
4 המובאים בגמרא זה בהמשכו של זה (“פירשו ממנו (רק)
5 מקצת סנהדרין” ו”גדול תלמוד תורה יותר מהצלת
6 נפשות”) סותרים בעצם זה את זה?⁹!

ד.

דיוק נוסף: “פירשו”, והסיפור על הרוגוצ'ובי

7 כדי להבין זאת, יש להקדים ולהבין תחילה דיוק נוסף
8 במאמר חז”ל זה: נאמר “פירשו ממנו מקצת סנהדרין”, ולא
9 “חלקו עליו” או “אין רוח מקצת חכמים נוחה הימנו”¹⁰,
10 וכדומה. כוונת הביטוי “פירשו ממנו” איננה שחלקו עליו
11 מפני שלפי דעתם לא היה מעשהו של מרדכי לפי התורה,
12 אלא שהם הבדילו עצמם ממנו, מפני שהיתה להם שיטה
13 אחרת בנושא התנהגות חברי הסנהדרין ותלמידי-חכמים,
14 ודרכו שונה מדרכם, אך גם הם הסכימו שמעשהו של
15 מרדכי מותאם לדרך התורה.

16 ההסבר לכך יובן גם מסיפור על הגאון הרוגוצ'ובי
17 והתנהגותו, כדלהלן:

18 לאחר שכ”ק מו”ח אדמו”ר יצא מרוסיה והגיע לריגא,
19 הוא כנס שם אסיפה של רבנים, מנהיגים, עסקנים וכדומה
20 למען יהודי רוסיה. בין המוזמנים היה גם הרוגוצ'ובי.
21 באסיפה רצו לבחור ועדה שתאסף מדי פעם, ותשקול את
22 הצעדים לפעילות למען יהודי רוסיה, וביקשו מן
23 הרוגוצ'ובי להשתתף בוועדה זו. הוא סירב, והסביר,
24 שהשתתפותו בוועדה זו תלויה במחלוקת שבין התלמוד
25 הבבלי לירושלמי.

26 במסכת ברכות¹¹ נאמר בגמרא ש”חסידים הראשונים
27 היו שוהים... תשע שעות ביום בתפלה”. והגמרא שואלת:
28 אם כך, “תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית, –
29 (ועונה:!) אלא מתוך שחסידים הם, תורתם משתמרת
30 ומלאכתן מתברכת”.

31 בתלמוד הירושלמי¹² מובא ענין זה בשינוי: במקום
32 “מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת (ומלאכתן

ובלקו”ת לג”פ (ג, א. דפס באוה”ת בראשית כרך ו' תתרכו, ב ואילך)
מובן שאינו גוזמא כ”א אלף ממש. ובמילא מובן שאין צריך לשהות.

ואולי יש לחלק בין זה ל”ברכה ניתנת בתורתן”. ואכ”מ.

(16 סנהדרין כד, א. ומשמע דהסיבה היא “בבלי” (ש”אין תורה כתורה
א”י – ב”ר פט”ז, ד) – וגם בזמן התנאים, אנשי כנה”ג וכו' כן הוא.

(17 איכה ג, ו.

(18 ראה בארוכה שערי אורה ד”ה בכ”ה בכסלו פנ”ד ואילך. המשך
תרס”ו ע' ז ואילך. ד”ה אמר רבא תש”ח פ”א. ועוד.

(9 ולגירסת הע”י (וכ”ה גירסת היל”ש עה”פ. הובאה ג”כ בדק”ס מגילה
שם) בעל ב' המימרות אחד הוא (רב יוסף)!

(10 להעיר ממדרש שמואל לאבות פ”ג מ”י – הובא ביד יוסף לע”י שם.

(11 לב, ב.

(12 שם פ”ה ה”א.

(13 פרש”י ברכות שם.

(14 פני משה לירושלמי שם.

(15 להעיר מהענין שע”י צדקה “נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה”
– תו”א, א, ב.

31 משתמרת", אלא "להביך ולהשכיל מיד" – הוא יוכל
 32 להתברך ולהתעלות בלימוד, יותר מהזמן שנותר לו ללימוד
 33 התורה.

34 אך היו בין חברי הסנהדרין גם "מקצת" שאופן לימודם
 35 היה כאופן הלימוד של ה"בבלי", כדלעיל.

36 לפיכך התקיים אצלם הענין של "תורתם משתמרת"
 37 בלבד, שעקב התמסרות לעניני עסקנות ו"הצלת נפשות"
 38 תחסר להם התוספת בידיעת התורה הנדרשת מחברי
 39 הסנהדרין, ולכן "פירשו ממנו מקצת סנהדרין": אצלם לא
 40 התאפשרה דרך העבודה של מרדכי ורוב הסנהדרין והם
 41 נבדלו ממנו בשיטתם השונה.

ז.

בכל זאת יש "גדלות" מיוחדת בהתמסרות ללימוד התורה

42 למרות שלפי שיטת ה"ירושלמי" הרי "ברכה ניתנת
 43 בתורתך", ולפיכך היתה למרדכי הברכה והתוספת בידיעת
 44 התורה, בכל זאת, "ירד בחשיבותו אצל חכמים" מפני
 45 ש"בטל מדברי תורה ונכנס לשררה".

46 זאת, מפני שיש מעלה מיוחדת בדרך של "תורתם
 47 אומנתם" – שלא להתבטל מן הלימוד מפני שום סיבה²⁶,
 48 ואף כאשר לא תיפגם ההוספה בידיעת התורה עקב הענין
 49 של "ברכה ניתנת בתורתך". זוהי כוונת חז"ל באומרם
 50 "גדול תלמוד-תורה יותר מהצלת נפשות...": ישנה
 51 "גדלות" מיוחדת בהתמסרות המוחלטת ללימוד התורה.
 52 וכיוון שאצל מרדכי הוסרה גדלות זו, הופחתה חשיבותו
 53 "אצל חכמים", ובמקום להימנות "בתר ד" (=לאחר
 54 ארבעה) הוא נזכר "בתר חמשה".

55 למרות כל זאת סברו מרדכי ורוב הסנהדרין שהיה עליו
 56 להיעשות משנה למלך ואף אם על ידי כך תחסר לו
 57 ה"גדלות" של "גדול תלמוד תורה", הרי כדאי הדבר
 58 לצורך "הצלת נפשות"²⁷, לצורך היותו "דורש טוב לעמו
 59 ודובר שלום לכל זרעו"²⁸.

1 של "תורתם משתמרת" – שהם לא ישכחו את לימודם, אך
 2 לא באופן של "ברכה ניתנת בתורתך", "להביך ולהשכיל
 3 מיד" – דבר שאיננו מתאים לסדר הלימוד של ה"בבלי".

4 אך לפי שיטת ה"ירושלמי", גורם לימודם גם לכך
 5 ש"ברכה ניתנת בתורתך" – "הצליחו להביך ולהשכיל מיד
 6 ולא היו שוהין" – בהתאם לאופן הלימוד הישר, שבו
 7 מגיעים מיד לאמתתו של הענין.

ו.

ההבדל בין שיטת מרדכי לשיטת "מקצת סנהדרין" תלוי בהבדל שבין ה"ירושלמי ל"בבלי".

8 לפי האמור לעיל, יש לומר, שההבדל בין שיטת מרדכי
 9 (הרצויה לרוב הסנהדרין) לבין שיטתם של "מקצת
 10 סנהדרין" תלוי במחלוקת הנ"ל בין ה"בבלי" ל"ירושלמי":

11 שיטתם של הסנהדרין הגדולה, שנבחרו מן הסנהדרין
 12 הקטנה¹⁹, שמקומם בירושלים, או לפחות בארץ הקודש²⁰,
 13 מתאימה, כפי שסביר לומר, לדרך הלימוד של
 14 ה"ירושלמי", במיוחד בתקופת המשנה ואנשי כנסת
 15 הגדולה.

16 אך גם אז היו תנאים שהגיעו מבבל, כפי שמאוחר יותר
 17 ידוע: הלל עלה מבבל²¹, רבי נתן הבבלי²², ועוד. במיוחד
 18 אשר עברו יותר משבעים שנה מן התקופה שבה הלכו
 19 "החרש והמסגר"²³ מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם
 20 יכניה – לבבל²⁴. אנשי כנסת הגדולה היו משכי הגולה
 21 אשר הגלה נבוכאדנצאר מלך בבל וישבו לירושלים
 22 ויהודה בשנת אחת לכורש, לאחר שהיו חמשים ושתיים
 23 שנה בבבל, אך גם מבין "החרש והמסגר", אשר כבר
 24 בירושלים הם היו ידועים במעלתם זו, ובאופן הלימוד
 25 הזה²⁵.

26 לפיכך סברו מרדכי ורוב הסנהדרין שעליו להיות משנה
 27 למלך לצורך הצלת נפשות. עם זאת, הוא יכול להשאר בין
 28 הסנהדרין ואנשי כנסת הגדולה שכל ענינם הוא לימוד
 29 התורה, כי "על ידי שהיו חסידים היתה ברכה ניתנת
 30 בתורתך", וכך הוא יצליח, לא רק באופן ש"תורתם

וראה תניא ספכ"ג. וראה לקמן הערה 34.

(27) ראה ט"ז יו"ד סו"ס רנא.

(28) אבל לולי הענין ד"הצלת נפשות" לא ה' עוסק בצ"צ, מצד מעלת ת"ת.

ועפ"ז יש לקשר מה שפרש"י בתחילת מג"א – "הוא אחשוורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו", עם פירושו בסיום מג"א – "לרוב אחיו, ולא לכל אחיו וכו'" (דנעוץ תחלתן בסופן) –

כי הטעם שמרדכי נעשה קרוב למלכות וה' בטל מתלמודו גם לאחור נס פורים, הוא לפי ש"הוא אחשוורוש, הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו", ובמילא ישנו החשש שיחדש הגזירה.

(19) ראה סנהדרין פח, ב. רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"ח.

(20) שם.

(21) פסחים טו, א.

(22) דעלה מבבל – פרש"י גיטין (סה, ב), ב"ב (עג, א) ד"ה רבי נתן. ועוד.

(23) מ"ב כד, יד. גיטין פח, סע"א. פרש"י עה"פ.

(24) ראה סדר הדורות – בזמן דנס פורים.

(25) ראה בכ"ז – מפרשי המשניות בתחלת אבות. הקדמת הרמב"ם לפיה"מ. עזרא ב, א.ב. שם א, א. סדה"ד.

(26) ראה מג"א (סק"ו סק"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ד): אפילו רגע. ובשו"ע אדה"ז ס"צ ס"יז: ואין מתבטל כלל כ"א לדברים הכרחים לצרכי גופו ולימודו.

ח.

העיקר: טובת הרבים

- 1 לכאורה, עדיין לא הכל ברור: אמנם לא נפגמה אצל
2 מרדכי אפילו התוספת בידיעת התורה, מפני ש"ברכה
3 ניתנת בתורתך", ואמנם, יש יתרון ב"הצלת נפשות" אשר
4 לשמה כדאית הירידה מ"תורתו אומנתו" – אך כיצד הוא
5 נשאר, בכל זאת, גם אחר-כך אחד מן הסנהדרין, אשר,
6 לכאורה, כל תפקידם הוא רק לימוד התורה והוראתה?
7 בלשון אחרת: כיצד ייתכן שעל חברי הסנהדרין עצמם
8 תחול החובה לוותר על "תורתם אומנותם" למען "הצלת
9 נפשות"?
10 ההסבר לכך הוא: ב"תנא דבי אליהו"²⁹ נאמר: "היה
11 להם (לסנהדרי גדולה) לילך ולקשור חבלים של ברזל
12 במתניהם, ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהן ויחזרו
13 בכל עיירות ישראל... וילמדו את ישראל...".
14 ההלכה היא, שכאשר גולה הסנהדרין ממקומה בלשכת
15 הגזית, אין באפשרותה לדון דיני נפשות³⁰. זאת אומרת,
16 שעל-ידי "ויחזרו בכל עיירות ישראל..." חלה ירידה
17 בכוחה של הסנהדרין³¹. בכל זאת "היה להם" – הם
18 חייבים – "לילך... בכל עיירות ישראל..."³².
19 מכך ניתן להבין, שתפקידה העיקרי של הסנהדרין הוא
20 הוראה לרבים, ועל-ידי כך הצלת רבים, וכדי לזכות את
21 הרבים, יש צורך לרדת מתוקפם לסנהדרין.
22 בדומה לכך הוא ההסבר בעניננו: למרות, שעל-ידי כך
23 שמרדכי נעשה למשנה למלך חלה ירידה בחשיבותו כחבר
24 סנהדרין מדרגה של "בתר ד" ל"בתר חמשה", וחסרה לו
25 המעלה של "תורתם אומנותם", בכל זאת כדאית הירידה,
26 אפילו מצד עצם תפקידו כחבר סנהדרין, מפני שזה לצורך
27 טובת הרבים.

ט.

צריך להקדיש זמן לעיסוק ב"צרכי ציבור"

- 28 נהגו של כ"ק מו"ח אדמו"ר היה "לגזול"³³ מן הזמן
29 שבו יכול היה להתמסר ללימוד התורה בעצמו, ולעבודת
30 ה' לעצמו, ולהתעסק בעניני ציבור והצלת נפשות.
31 הוא אף דרש זאת מחלק נכבד של תלמידיו והקרובים
32 אליו, שאף הם ינהגו בדרך זו. הוא הנהיג, שאפילו תלמידי
33 הישיבה יקדישו חלק מסויים של זמנם בתקופת "בין
34 הסדרים" להפצת התורה והיהדות חוצה, ובודאי חלק גדול
35 מזמן ההפצה אינו מנוצל לעצם הלימוד עם הזולת אלא
36 ל"צרכי ציבור": מאמצים להשגת תלמידים, סידור מקום
37 ללימוד, גיוס הכספים הדרושים לכיסוי ההוצאות וכו'.
38 כלומר, אפילו חסידים ו"מקושרים", אשר היו בדרגה
39 ש"תורתם משתמרת", כפסק ההלכה שלפי ה"בבלי",
40 צריכים להקדיש מזמנם לטובת הרבים, גם אם על-ידי כך
41 יפגע לימוד התורה שלהם.
42 וזאת, מפני שהנהגת הרוגז'ובי, כדלעיל, מתאימה רק
43 ליחיד סגולה שבכל דור, שהם בדרגת "תורתם אומנתם",
44 ותפקידם הוא כדרך "מקצת הסנהדרין" הוספה בידיעת
45 התורה בתמידיות.
46 ואילו סדר העבודה לרוב, אפילו לבני תורה, הוא
47 כהלכה, שבזמן הזה אין אנשים ש"תורתם אומנתם"³⁴,
48 במיוחד כאשר מבטלים את הלימוד לצורך "הצלת נפשות"
49 ולתועלת הרבים.
50 לגבי כ"ק מו"ח אדמו"ר עצמו יש להעיר, שמי יודע
51 אופן עבודתו. בכלל, ידועים דבריו של הבעל-שם-טוב³⁵
52 על הפסוק³⁶ "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עלייך ורח",
53 שאמר: "אתם נשיאי ישראל, המוסרים את תורתם
54 ועבודתם למען טובת הרבים, מה יהא עליכם. הרי זה קומי

(29) רבה פי"א.

(30) ע"ז ח, סע"ב. וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פי"ד הי"א.ג. ולדעת הרמב"ן (בהשגותיו לשהמ"צ מ"ע קנ"ג) "בטלו כל הדינין (לא רק דיני נפשות) התלוין בב"ד הגדול".

(31) ואף שבתדא"ר שם המדובר בזמן "עד שיתישבו ישראל בארצם" שזה קודם לבנין ביהמ"ק – הרי מקומם דסנהדרין הוא "אצל המזבח" (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. מכילתא ס"פ יתרו*. משפטים כא, יד. פרש"י ר"פ משפטים). "סמוך לשכינה" (תוס' ע"ז שם ד"ה מלמד), דזה ישנו גם כמשכן וכו'. ומוכן שכשאינם "אצל המזבח" חסר בשלימות ענין הסנהדרין. ובתוס' ע"ז (הג"ל) מוכח דכשאינם (רק) "אצל המזבח" בטלו דיני נפשות כו', עיי"ש.

ועוד (ועיקר) – טעם התדבאר דזהו "עד שיתישבו" – כי לאח"ז הרי יש ב"ד בכ"מ והם עושים כ"ז (במכש"כ מסנהדרין "קודם שיתישבו", וק"ו מהם – שה"ה מארי דאתא זה בפרט).

(32) כפרט באופן ד"ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהן" – להעיר ממרו"ל חלוק כו' תלית של ת"ה כל שאין חלוקן נראה מתחתיו טפח (ב"ב נז, ב). – ועיי"ג כ' תענית כג, רע"ב. מג"א או"ח ר"ס ב.

(33) ראה זח"ב צג, ב: לא תגנוב כו'. דייגא כו'.

(34) בדרגא דרשב"י (שאו "אין מפסיקין לתפלה") – שבת יא, א. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח ס"ס קו [אף שישנו בדרגא פחותה יותר (שאו אי"צ לילך לביהכ"ס) – רמ"א או"ח ס"צ ס"ח. שו"ע אדה"ז שם ס"ו. וראה לעיל הערה [26].

מז' תורות הידועות שאמרן בג"ע ביום חגיגת הולדתו ש"ק פ' תבוא ח"י אלול תרנ"ב – כפי ששמען כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (משיחת שמע"צ תרצ"ז). נדפסו בהוספות לכש"ט (קה"ת) ס"ו ג'.

(36) ישע"י ס, א (מהפטורה דפ' תבוא).

(* כ"ה בדפוסים לפנינו. ובכמה דפוסים: ר"פ משפטים. ראה מכילתא האראויט'רביין.)

גם הענין של (בלשון המגילה⁴³) "להיות כל איש שורר
בביתו" (כמאמר חז"ל⁴⁴: "איזהו אשה כשרה העושה רצון
בעלה". וגם "שררה" זו כרוכה בירידה, כמאמר חז"ל⁴⁵:
"נחית דרגא נסיב איתתא" (=רד דרגה ושא אשה), כי
האדם מוכרח לוותר על עניניו הפרטיים לצורך טובת
ביתו⁴⁶].

זהו ההסבר לכך שמוצאים יתרון אצל העוסקים
בצרכי-ציבור, אפילו על פני אלה ש"תורתם אומנתם"⁴⁷:
אלה אשר "תורתם אומנתם" צריכים להפסיק לצורך
קריאת שמע⁴⁸, ואילו העוסקים בצרכי ציבור אינם
מפסיקים אפילו לקריאת שמע⁴⁹,

מפני שלמרות שעל-ידי התעסקות בצרכי-ציבור
באומנוה⁵⁰ נפגעים לימוד התורה והשלימות העצמית,
כדברי חז"ל⁵¹ "הטל עליהן צרכי ציבור והן כלין מאליהן",
בכל זאת, דוקא באמצעות זאת קיימת המעלה המיוחדת
של טובת הרבים.

ואם הנהגה כזאת נדרשת ממרדכי לצורך הצלת הגופים
היהודיים⁵², הרי על אחת כמה וכמה נדרש הדבר כאשר
מדובר בהצלת נשמות יהודיות, ויש צורך לוותר על
השלימות העצמית למען "הצלת נפשות", כדי להיות
"דובר שלום לכל זרעו", עד אשר ישראל עושין תשובה
"ומיד הן נגאלין"⁵³, בקרוב ממש.

(משיחות פורים תשל"ג,
פורים וש"פ תשא תשל"ה)

1 אורי הפרטי לכללי... – כלומר, לנשיאי ישראל יש ברכה
2 מיוחדת, שלא ייפגמו אצלם "תורה ועבודה", ואדרבה:
3 "בא אורך וכבוד הוי' עליך זרח" – ללא יחס, "ברכה ניתנת
4 בתורתן".

י.

ההוראה: ויתור על צרכים פרטיים למען הרבים
5 וזוהי ההוראה ממעשיו של מרדכי לגבינו למעשה,
6 כדבריו הידועים של הבעל-שם-טוב³⁷ על דברי המשנה³⁸
7 "הקורא את המגילה למפרע לא יצא": מי שקורא את
8 המגילה תוך הסתכלות, כאילו מסופר בה על מאורע
9 שאירע בעבר ("למפרע") ואין לו קשר להווה – הוא "לא
10 יצא":

11 נדרשת מאתנו התנהגות אשר היא מעין דרכו של
12 מרדכי, להיות "משנה למלך" כדי להיות "דורש"³⁹ טוב
13 לעמו ודובר שלום לכל זרעו", ואפילו כאשר משום כך הוא
14 "רצוי" רק ל"רוב אחיו".

15 ולמרות שאצל רבים כרוכה דרך זאת ב"ירידה"⁴⁰, מפני
16 שלשם כך יש צורך בויתור על השלימות העצמית – הרי
17 כדאית ירידה זו לטובת הרבים.

18 [ענין זה קיים אצל כל אחד גם בחייו כפרט: נשמתו
19 יורדת "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"⁴¹ כדי להעשות
20 למושל ושולט⁴² על הגוף, על הנפש הבהמית, ועל חלקו
21 בעולם, לכובשם ולעשות מהם "דירה לו ית".

22 וכאשר הוא בא בקשר נישואין, נוסף לו על כל הנ"ל

(37) הוספות לכש"ט (קה"ת) סי' עח.

(38) מגילה רפ"ב.

(39) וכידוע אמתית ענין הדרשה – ע"ד ודרשת וחקרת גו', תדרשנו בכל
לבבך גו'. וראה ט"ז לאור"ח ר"ס תכט. – ראה סה"מ עת"ר ע' סא. סה"מ
תש"ט ע' 224 ואילך.

(40) וכמו מלך כפשוטו, שמצ"ע הוא "משכמו ומעלה גבוה מכל העם"
(ש"א ט, ב), וצ"ל השתדלות מיוחדת לפעול עליו שירצה להיות מלך על עם
(ראה ד"ה תקעו תשא. יו"ט של ר"ה תש"ג. ובכ"מ).

(41) ע"ד לשון הש"ס חגיגה ה, ב. ונתי' ברשימות הצ"צ לאיכה (אוה"ת
נ"ך כרך ב' ע' א'עב ואילך).

(42) ראה תניא פ"ט.

(43) א, כב.

(44) ראה תדבאר פ"ט. הובא ברמ"א אה"ע סו"ס טט.

(45) יבמות סג, א.

(46) ודוקא עי"ז "ויברך אותם ויקרא את שמם אדם" (בראשית ה, ב. יבמות
שם. המשך שמח תשמח תרנ"ז ע' 5 ואילך). וראה לעיל הערה 15, שע"י
צדקה "נעשה מוחו ולבו זכים וכו'".

(47) נוסף על החילוק בגדרם – דתורתו אומנתו הוא כשאין מתבטל

מלימודו כלל (ראה לעיל הערה 26), ועוסק בצ"צ הוא גם כשעוסק בזה רק
בשעה זו [כפשטות לשון הרמב"ם וכו' (דלקמן הערה 49) "הוי' עוסק בצרכי
רבים כו"ר].

(48) בהנסמן בתחילת הערה 34. רמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"ה (ונ"כ שם).
(49) רמב"ם שם. שו"ע (ואדה"ז) או"ח ס"ע ס"ד. שו"ע אדה"ז סו"ס צג.
וראה לח"מ (הל' ק"ש שם), שאא"ל כמ"ש הב"י (סי' ע) דמקור הרמב"ם
הוא מהא דירושלמי ברכות (פ"ה ה"א) "העוסק בצ"צ כעוסק בד"ת", ד"כאן
צרכי רבים נד"ף מד"ת בתורתו אומנתו כו", עיי"ש. וראה כס"מ הל' ק"ש
שם. שו"ע אדה"ז שם.

(50) אף שבשו"ע אדה"ז (ס"ע שם) כתב: בד"א בדורות הראשונים שהיו
עוסקים עמהם לש"ש כו' – הרי מסיים: "אין מי שישתדל אלא הוא שאז
אפי' עוס' בהצלת ממונם לבד כו' ולא יפסיק". וכ"ש בנדו"ד בענין של הצלת
נפשות – נשמות – ממש.

(51) סנהדרין י, א. פרש"י בהעלותך יא, כח. ובתנחומא וארא (ה) ושמו"ד
(פ"ו, ב): משכח תלמודו.

(52) כידוע שפורים ה'י' ההצלה של גופות בני"י (משא"כ חנוכה – לבוש
או"ח סי' עת"ר ס"ב. ט"ז שם סק"ג).

(53) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. וראה אגה"ת פ"א.

(* ודלא כדחייית הכס"מ (הל' ק"ש שם) ד"מ"ש (ה"ד מנוח) ודוקא בדורות הראשונים אין לו טעם.)

ליקוטים מתורת לוי יצחק

רבי יצחק

אמר רבי יצחק, מה נשתנית מנחה, שנאמר בה חמשה מיני טיגון הללו (סלת מחבת ומרחשת וחלות ורקיקין דמנחת מאפה, כל מידי דאית ביה שמן קרי טיגון, רש"י), משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה ויודע בו שהוא עני, אמר לו עשה לי מן חמשה מיני טיגון, כדי שאהנה ממך (כלומר, שתקובל לפני בהן, רש"י)¹.

השם יצחק מורה שהוא שייך לבחינת מנחה, שתיקן יצחק?²

יצחק רבקה — גימטריא ה' פעמים מנח"ה.

וחמשה מיני מנחות הם כנגד הה' גבורות.

והמתקתן היא במנחת שבת, שאז היא עת רצון³, ואז נסתלקן שלשה צדיקי עליון, יוס"ף מש"ה דו"ד⁴, שמספרם ה' פעמים מנח"ה, ועל ידם נמתקין כל הה' גבורות.

(תורת לוי יצחק עמ' ז)

גבורי כח עושי דברו⁵, במה הכתוב מדבר, אמר רבי יצחק בשומרי שביעית⁶.

רבי יצחק — שמו מורה על גבורי כח, כי יצחק הוא בחינת גבורה.

והוא רבי יצחק נפחא, שנופח באש דגבורות.

(תורת לוי יצחק עמ' קלה)

רבי מאיר

ההוא אפוטרופוס דהוה כשבכותיה דרבי מאיר, דהוה קא מזבין ארעתא זובן עבדי, ולא שבקיה רבי מאיר⁷.

רבי מאיר — הוא בחינת יסוד, אור זרוע לצדיק⁸, בחינת בקר אור של יוסף⁹, המאיר לארץ, למלכות שנקראת ארץ¹⁰.

והוא רוצה בארץ דמלכות ומטיב לה, כמו שכתוב¹¹ ויוסף הוא השליט על הארץ, ואינו רוצה בעבדים (כי הוא עצמו היה עבד, ואחר כך יצא לחירות).

והראיה ממה שכתוב¹² קנה אותנו ואת אדמתנו בלחם, היינו שהמצרים הציעו לו לקנות תחלה אותם לעבדים ואחר כך את אדמתם, וכתוב¹³ ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה, ואותם לא קנה לעבדים¹⁴, הרי שבוחר יותר בארץ מאשר בעבדים.

והאפוטרופוס הזה עשה בהיפך, ולכן רבי מאיר, שהוא כמו יוסף, לא שבקיה.

(תורת לוי יצחק עמ' עו)

(7) גיטין נא, ב.

(8) תהלים צז, יא.

(9) מקץ מד, ג.

(10) תניא אגרת הקדש ס"כ.

(11) שם מב, ו.

(12) ויגש מז, יט.

(13) שם, כ.

(14) ראה רמב"ן שם פסוק יט.

(1) מנחות קד, ב.

(2) ברכות כו, ב.

(3) ראה זח"ב קנו, א.

(4) שם.

(5) תהלים קג, כ.

(6) ויקרא רבה פ"א, א.

חוברת ה

כ"ו אייר תש"ח

בשעה מאוחרת בלילה הגיעו שני הגולים לציאילי. החושך היה מוחלט, והם לא ידעו לאן עליהם ללכת ברדתם מכלי הרכב שהובילם למקום. הקור היה נורא. הגולים לא הבינו ולו מלה אחת בשפה הקאזאחית, אך באמצעות הרוסית שבפיהם עלה בידם איכשהו לברר שבין תושבי המקום ישנו יהודי אחד, והם הגיעו לביתו. היה זה חייט שהגיע למקום בעבר כאסיר גולה, אך לאחר מכן נשא לאשה נוצרייה מקומית ונתר לגור שם.

כשראה החייט את שני הגולים - שמן הסתם לא נראו במיטבם לאחר נסיעה שכזו - הם לא מצאו חן בעיניו, ככל הנראה, וחרף כל בקשותיהם הוא לא הסכים להכניסם לביתו בשום אופן.

בכוחותיהם האחרונים נאלצו השניים להמשיך בחיפושיהם. האדמה בציאילי בוצית ודביקה מאוד, ואינה קופאת כמעט לעולם. כפי שסיפר לי בעלי, כל שליפה של הרגל מן הבוץ היתה כמעט בלתי אפשרית.

משהבחינו הגולים באור הבוקע מאחד החלונות, נכנסו אל ה"בית" הקטן שממנו בקע האור. כמו כל הבתים באותם מקומות היה הבית בנוי מחומר, והיה רטוב זמן רב יותר משהיה יבש. גם רצפה של ממש לא היתה בבית, אלא קרקע מרוחה בחימר בלבד.

בעל הבית ורעייתו הגויה ריחמו, כנראה, על הגולים, והניחו להם להיכנס הביתה, כלומר - למטבח. הם פרסו עבורם שמיכה על הקרקע, סמוך לדלת הכניסה, ועליה שכבו שני הגולים לישון, מבלי לפשוט את בגדיהם, כשהם מתכרבלים במעילים שנשארו עמם. מטבע הדברים קשה היה להם להירדם כך, כשהם מוטלים על הארץ, בקור וברטיבות שחדרה מעט דרך המעיל, אך לאחר שהוגשו להם כוסות מים חמים עלה בידם סוף סוף להירדם ולישון מעט.

בינתיים החל היום להאיר, והיה על שני הגולים לקום ולהתחיל לחשוב על חיפוש מקום מגורים קבוע. בעלי הבית בחנו את שני האורחים, והרשו לבעלי ע"ה להישאר בביתם, אולם ליהודי השני הם לא הניחו בשום אופן להישאר. מטבע הדברים לא נעם לבעלי להשאיר את מקום המגורים לעצמו בלבד, אולם הוא נאלץ להסכים לכך, ונשאר להתגורר במטבח, שבו אכלו והתהלכו בלית ברירה גם בעלי הבית ושני ילדיהם.

למרות כל זאת, מאחר שסוף סוף היתה לבעלי קורת גג לראשו, וכתובת שבאמצעותה ניתן להגיע אליו - שלח אלי מיד מברק, ובו ביקש שאשלח לו לכל לראש את הטלית והתפילין, וכן חבילת מזון.

בקושי רב עלה בידי, לאחר חקירות רבות שערכתי בבית הדואר, ליצור קשר עם התחנה שממנה נשלח המברק, ומובן ששלחתי מיד את שני הדברים שביקש. הטלית והתפילין הגיעו כעבור שלושה שבועות, ואילו חבילת המזון התגלגלה בדרכים שבעה שבועות.

היתה זו הפעם הראשונה לאחר כמעט שנה שלמה - כך סיפר לי בעלי לימים - שהוא התעטף והתעטר לתפילה בכל הדרוש לו ליהודי. לעולם לא ישכח את התענוג שחש באותה שעה.

ו אין פוחתין מעשר מלכות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות. רבי יוחנן בן נורי אומר: אם אָמַר שְׁלֹשׁ מִכְּלֵן – יָצָא. אין מזכירין זכרון מלכות ושופר של פרענות. מתחיל בתורה ומשלים בנביא. רבי יוסי אומר: אם השלים בתורה – יצא.

ז העובר לפני התבה ביום טוב של ראש השנה – השני מתקיע; ובשעת ההלל – הראשון מקרא את ההלל. ח שופר של ראש השנה אין מעבירין עליו את התחום, ואין מפקחין עליו את הגל, לא עולין באילן, ולא רוכבין על

פירוש ברטנורא

ו מעשרה מלכות. ג' פסוקים משל תורה, וג' משל כתובים, וג' משל נביאים, ואחד משל תורה שמשלים בו: שלש שלש. אחד של תורה, ואחד של כתובים, ואחד של נביאים. והלכה כר"י בנורי: מלכות זכרונות ושופרות של פרענות. כגון אם לא ביד חוקה אמלך עליכם (יחזקאל כ'), ויזכור כי בשר המה (תהלים ע"ח), תקעו שופר בגבעה (הושע ה'), וכיצא בהן. וזכרון יחיד, כגון זכרה לי אלהי לטובה (נחמיה ה'), אע"פ שהוא לטובה אין מזכירין אותו. וכן הלכה: ר"י אומר אם השלים בתורה יצא. כגמרא מפרש למלכות דר"י הכי, ומשלים בתורה, ואם השלים בנביא יצא. והלכה כר"י:

ז השני מתקיע. המתפלל תפלת המוספין מתקיע, ולא המתפלל תפלה של שחרית. ובשעת השמיר תקנו כך, שגורו שלא יתקעו, והיו אורבים להם כל שש שעות של זמן תפלת השחר, לכך העבירו התקיעה מתפלת השחר לתפלת המוספין: ובשעת ההלל. משום דאין אומרים הלל כר"ה וכויה"כ, קתני ובשעת ההלל, כלומר בשאר יו"ט שאומרים הלל:

ח אין מעבירין עליו את התחום. לילך חוץ לתחום כדי להביא שופר, או לילך לשמוע התקיעות: כדבר שהוא משום שבות. כגון לחתכו בסכין: כדבר

משניות מבוארות – קהתי

פסוק עשירי מן התורה (כמו בנוסח שלנו), ואם אמר באחרונה פסוק עשירי מן הנביאים, יצא בדיעבד. והלכה כרבי יוסי.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

העובר לפני התבה ביום טוב של ראש השנה – היינו שליח ציבור, השני – זה שמתפלל תפילת מוסף, מתקיע – את התקיעות על סדר הברכות, ולא הראשון המתפלל תפילת שחרית. בגמרא מבואר, שבראשונה היו תוקעים בתפילת שחרית עד שאירע מעשה וחשדו בהם הרומאים שהם תוקעים למרד ועמדו עליהם והרגום. אותה שעה התקינו שיהיו תוקעים בתפילת מוסף, ומתוך שראו האויבים שעוסקים תחילה בתפילה ובקריאת התורה ואחר כך תוקעים, הבינו שתקיעות של מצווה הן ולא של מלחמה. מכאן שאין תוקעים אלא במוסף. וזהו ששנינו: "השני מתקיע", שאף בימיהם נהגו כבימינו להעמיד שליח ציבור אחד לשחרית ושליח ציבור אחר למוסף. ומה שנקטה משנתנו לשון מתקיע פירש רב האי גאון, לפי שאין שליח ציבור רשאי לתקוע על סדר הברכות, שמא ייטרד ולא יוכל לכוון לבו לחזור לתפילתו, אלא אחר צריך לתקוע. ופירוש מתקיע – נותן לתקוע שיתקע בין הברכות. ובשעת ההלל – בשעה שאומרים הלל, היינו בשאר ימים טובים, הראשון – שליח ציבור ראשון, המתפלל תפילת שחרית, מקרא את ההלל – קורא את ההלל לפני הקהל, והם עונים אחריו "הללויה" (עיין סוכה ג, י – שם הבאנו הסבר מפורט של הרמב"ם על מנהג קריאת ההלל בימיהם).

משנתנו נקטה "ובשעת ההלל", לפי שבראש השנה וביום הכיפורים אין אומרים הלל, הלל הוא משום שהוא זמן הכנעת הלב ולא זמן שירה, וכן מבואר בגמרא: אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וישראל אומרים שירה!?

ממה שמבואר בגמרא על הרישא של משנתנו, שבתחילה היו תוקעים בתפילת שחרית, יש למדים, שגם בתפילת שחרית של ראש השנה היו נוהגים לומר מלכות, זכרונות ושופרות, שהרי התקיעות הן על סדר הברכות הללו. ואמנם לדעת בעל המאמר אמרו בתחילה תשע ברכות בכל התפלות בראש השנה בין בערבית בין בשחרית ובין במוסף ובין במנחה, כלומר שהברכות האמצעיות היו מלכות זכרונות ושופרות. ברם, תקיעות לא היו אלא במוסף, כמפורש במשנתנו. אבל הרמב"ם חולק על בעל המאמר ומביא ראייה מן הירושלמי (שבועות א, ד), שתשע ברכות לא נאמרו אלא במוסף.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

משנה זו באה ללמדנו, שאף על פי שתקיעת שופר בראש השנה מצווה מן התורה היא, מכל מקום אין מחללים עליה יום טוב ואין עוברים מפני תקיעת שופר אפילו על איסור של חכמים.

שופר של ראש השנה אין מעבירין עליו את התחום – כלומר אין יוצאים בראש השנה חוץ לתחום של אלפיים אמה, כדי להביא

ב א ו ר מ ש נ ה ו

במשנה הקודמת שנינו, שתפילת המוסף כוללת מלכות זכרונות ושופרות. "מלכות" היינו פסוקים מן התנ"ך שנאמר בהם, כי ה' הוא מלך על כל הארץ; "זכרונות" – פסוקים שבהם נאמר כי ה' זוכר הכל; "שופרות" – פסוקים שנזכר בהם שופר. משנתנו באה ללמד שבכל אחת מהן יש לומר לכל הפחות עשרה פסוקים.

אין פוחתין מעשר מלכות – מעשרה פסוקים של מלכות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות – בגמרא מבואר, שמספר זה הוא כנגד עשרה היולדים שאמר דוד במזמור "הללויה הללו א-ל בקדשו" (המזמור האחרון שבתהילים). שבו נאמר גם "הללוהו בתקע שופר"; או כנגד עשרת הדברות, שנאמר בהם (שמות יט, יט): "ויהי קול השופר הולך וחוק מאד, משה ידבר והא-להים יענו בקול"; או כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם (שהעולם נברא בראש השנה – רש"י). בירושלמי מובא טעם אחר על כל אחת ואחת: עשר מלכות כנגד עשרה היולדים שאמר דוד, כמו שבארנו לעיל; עשרה זכרונות כנגד עשרה וידויים שאמר ישעיה (א, טו-יז): "רחצו הזכר" וכו'; עשרה שופרות כנגד שבעה כבשים ופר ואליל ושעיר של קרבן המוסף. רבי יוחנן בן נורי אומר: אם אָמַר שְׁלֹשׁ מִכְּלֵן – שלשה פסוקים מלכות, שלשה מזכרונות ושלשה משופרות, יצא – ידי חובתו. בגמרא מבואר, שהמספר שלשה הוא כנגד תורה נביאים וכתובים, או כנגד הכתבים לויים וישעיהם. יש מבארים, שאף רבי יוחנן בן נורי מודה, שלכתחילה אין פוחתים מעשרה פסוקים של מלכות, מעשרה זכרונות ומעשרה שופרות, אלא שהוא סובר, שבדיעבד אם אמר שלשה שלשה מכולן יצא (ה"ד), וכן הלכה. אין מזכירין זכרון מלכות ושופר של פרענות – כגון במלכות: "אם לא ביד חזקה ובורוע נטויה ובחימה שפוכה אמלך עליכם" (יחזקאל כ, ג); ובזכרונות: "ויזכור כי בשר המה" (תהלים עח, טז); ובשופרות: "תקעו שופר בגבעה" (הושע ה, ח). בעל "תוספות יום טוב" מעיר שמשנתנו נקטה "זכרון מלכות ושופר" (ולא לפי הסדר: מלכות זכרון ושופר), משום לשון נופל על לשון: "אין מזכירין זכרון... מתחיל בתורה ומשלים בנביא" – בכל אחת אומר תחילה פסוקים מן התורה, אחר כך מן הכתובים ("ובדברי קדש כתוב לאמר"), ואחר כך מן הנביאים, כלומר שמקדים את הפסוקים מן הכתובים לשל נביאים, ומבואר הטעם בתוספות, לפי שתהלים משלי ואיוב קדמו לנביאים. וכן לדעת רבי יוחנן בן נורי: אם אמר שלש שלש מכולן – היינו פסוק אחד מן התורה ופסוק מן הכתובים ופסוק מן הנביאים. רבי יוסי אומר: אם השלים בתורה, יצא – בגמרא מובאת ברייתא, שרבי יוסי אומר: "המשלים בתורה הרי זה משובח", ולפי זה מגיחים גם במשנתנו: רבי יוסי אומר: משלים בתורה, ואם השלים בנביא, יצא – כלומר שלכתחילה צריך להשלים בפסוק מן התורה, היינו שאומר שלשה פסוקים מן התורה, שלשה מן הכתובים, שלשה מן הנביאים, ובאחרונה אומר

גְּבִי בְהֶמָּה, וְלֹא שְׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם; וְאִין חוֹתְכִין אוֹתוֹ בֵּין בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת, וּבֵין בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם לֹא תַעֲשֶׂה. אֲבָל אִם רָצָה לְתַן לְתוֹכוֹ מַיִם אוֹ יַיִן – יִתֵּן. אִין מְעַכְבִּין אֶת הַתֵּינוּקוֹת מִלְתַּקוּעַ, אֲבָל מִתַּעֲסָקִין עִמָּהּ עַד שִׁילְמָדוּ; וְהַמְתַּעֲסֵק – לֹא יֵצֵא; וְהַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמְתַּעֲסֵק – לֹא יֵצֵא.

ט סֵדֶר תְּקִיעוֹת שְׁלֹשׁ שָׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ. שְׁעוֹר תְּקִיעָה בְּשֹׁלֵשׁ יָמֵי תְּרוּעָה. שְׁעוֹר תְּרוּעָה בְּשֹׁלֵשׁ יָמֵי תְּבוּת. תַּקַּע בְּרֵאשׁוֹנָה

פירוש ברטנורא

שהוא משום לא תעשה. כגון לחתכו במגרה הרייא מלאכה גמורה של הרישת עץ. ואיכא דמתני אפכא, דבר שהוא משום שבות, מגל שאין דרך לחתוך בו. דבר שהוא משום לא תעשה, סכינא דאורחיה הוא: אם רצה ליתן לתוכו יין ויתן. ולא אמרינן מתקן מנא הוא: אין מעכבין את התינוקות. שהגיעו לחינוך, ואפילו בשבת, כדי להנכין במצות, שיהיו מלומדין לתקוע ביום של ר"ה: ומתעסקים בהם. וליכא למיגור דלמא אתו לאתויי ארבע אמות ברה"ר, דהא אינו מרוד במצות אלא מתעסק בעלמא. ולא גזרו שמה וביאנו ד"א ברה"ר אלא בזמן שהוא חייב בתקיעת שופר, שמתוך שהוא מרוד לצאת ידי חובתו ישבה את השבת:

ט סדר תקיעות שלש. אחת למלכות, ואחת לזכרון, ואחת לשופרות: של שלש שלש. תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת. לפי שנאמר שתי תרועות במקרא ברה"ה, ותרועה אחת ביוה"כ של יובל, וילפינן שבעי שבעי לגזירה שיה ליתן את האמור של זה בזה, ותרועה האמורה ביוה"כ של יובל אנו נותנין אותה לר"ה, נמצאו ברה"ה שלש תרועות, ושתי תרועות האמורות ברה"ה נותנין אותן ליוה"כ, נמצאו שלש תרועות ביוה"כ. וכל תרועה, פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה, דתניא מנין שפשוטה לפנייה, ת"ל (ויקרא כ"ה) והעברת שופר תרועה, ומנין שפשוטה לאחריה, ת"ל (שם) תעבירו שופר, הרי העברה תחלה וסוף ותרועה ביתנים. ולשון העברה פשוטה משמע העברת קול אחד פשוט, הרי לשלש תרועות של ר"ה שש תקיעות, והרי לך שלש של שלש: שְׁעוֹר תְּקִיעָה. שיעור כל התקיעות, שהם שש תקיעות: כְּשֹׁלֵשׁ תְּרוּעוֹת. נמצא שיעור תקיעה אחת כהצי תרועה: שְׁעוֹר תְּרוּעָה כג' יבבות. ג' קולות בעלמא של כל שהן. וי"מ שכל יבבא היא ג' כוחות של

משניות מבוארות – קהתי

לחינוך, ולכך שנינו שם, שאין מעכבים אותם מלתקוע אבל אין מתעסקים עמהם כדי שילמדו. ויש מפרשים להיפך, שדווקא בקטנים שלא הגיעו לחינוך מותר להתעסק עמהם ללמדם תקיעת שופר, וכן כותב הרמב"ם (הל' שופר ב, ז): "התינוקות שלא הגיעו לחינוך אין מעכבין אותן מלתקוע בשבת שאינה יום טוב של ראש השנה, כדי שילמדו. ומותר לגדול שיתעסק עמהן כדי ללמדן ביום טוב – בין קטן שהגיע לחינוך בין קטן שלא הגיע לחינוך, שהתקיעה אינה אסורה אלא משום שבות" (עיי' "מגיד משנה"). וְהַמְתַּעֲסֵק – בתקיעת שופר בראש השנה כדי להתלמד, לֹא יֵצֵא – ידי חובתו בתקיעותיו אלו, לפי שלא נתכוון לצאת. וְהַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמְתַּעֲסֵק – אף על פי שנתכוון לצאת ידי חובתו בשמיעת תקיעות אלו, לֹא יֵצֵא – לפי שהתקוע לא נתכוון להוציא והלכה היא שצריכה להיות כוונה על ידי השומע ועל ידי המשמיע.

את השופר או כדי לשמוע את התקיעות. בגמרא מבואר הטעם, שתקיעת שופר מצוות "עשה" היא, ושבייתת יום טוב מצוות עשה ולא תעשה היא: עשה, שכתוב (ויקרא כג, כד): "בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון"; לא תעשה, שכתוב (שם שם, כה): "כל מלאכת עבודה לא תעשו", ואין מצוות עשה דוחה מצוות עשה ולא תעשה. ומפרש הר"ן: "וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, שהואיל ואין תקיעת שופר דוחה מלאכה של תורה, אף שבות שהיא מדרבנן אינה דוחה"; וְאִין מְפַקְחִין עָלָיו אֶת הַגָּל – אם נפל על השופר גל אבנים אין מפקחים את הגל בראש השנה כדי להוציא את השופר, לפי שאסור לטלטל את האבנים ביום טוב משום מוקצה; לֹא עוֹלִין בְּאֵילָן – אם השופר נמצא בראש האילן, אין עולים בראש השנה על האילן, כדי ליטול משם את השופר, שאסרו חכמים לעלות באילן ביום טוב, גזירה שמה יתלוש מן הענפים; וְלֹא רוֹכְבִין עַל גְּבֵי בְּהֶמָּה – כגון חולה שאינו יכול ללכת ברגליו לשמוע את התקיעות, אסור לו לרכב על גבי בהמה, שאין רוכבין על בהמה ביום טוב, גזירה שמה יחתך זמורה להנהיגה; וְלֹא שְׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם – שגזרו חכמים, שמה יעשה לו כלי שיט. וְאִין חוֹתְכִין אוֹתוֹ – כדי לתקנו לתקיעה, בֵּין בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת – כגון לחתכו בסכין, שמלאכתה להיתר, וּבֵין בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם לֹא תַעֲשֶׂה – היינו אסור מלאכה מן התורה, כגון במגירה שמלאכתה לאיסור. ויש מפרשים להיפך: בין בדבר שהוא משום שבות – כגון במגל שאין דרכו לחתוך בו שופר, ואין אסורו אלא משום שבות, שתיקון כלאחר יד הוא, ובין שהוא משום לא תעשה – כגון בסכין שדרכו בכך, והרי זו מלאכה גמורה מן התורה (אמורא: רש"י). אֲבָל אִם רָצָה לְתַן לְתוֹכוֹ מַיִם אוֹ יַיִן – כדי לצחצחה, שיהא קולו צלול, יִתֵּן – רשאי הוא ליתן בראש השנה, ואין זה נקרא תיקון כלי. אִין מְעַכְבִּין אֶת הַתֵּינוּקוֹת מִלְתַּקוּעַ – בראש השנה, אֲבָל מִתַּעֲסָקִין עִמָּהּ עַד שִׁילְמָדוּ – כלומר לא זו כלבד שאין מעכבים את התינוקות כשהם תוקעים מעצמם, אלא מותר גם לגדולים להתעסק עמהם ללמדם לתקוע. בגמרא אמרו: אפילו בשבת, ומפרש הר"ן, שהכוונה היא בראש השנה שחל להיות בשבת, וכן מבואר בירושלמי, שדווקא בשבת של ראש השנה מותר להתעסק עם הקטנים ללמדם תקיעת שופר, אבל בשבת אחרת לא. אבל מדברי הרמב"ם משמע להיפך, שמדובר דווקא בשבת שאינה יום טוב של ראש השנה (הל' שופר ב). כן ישנם חילוקי דעות במפרשים באילו תינוקות מדובר במשנתנו. רש"י מפרש בקטנים שהגיעו לחינוך, שהואיל ויש לחנכם במצוות, לא זו כלבד שאין מעכבים אותם מלתקוע אלא אף מתעסקים עמהם עד שילמדו. ברם, בבבלייתא שבגמרא מדובר בקטנים שלא הגיעו

באור משנה ט

משנה זו באה ללמדנו מניין התקיעות ושיעורן.

סֵדֶר תְּקִיעוֹת – בראש השנה, שְׁלֹשׁ שָׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ – כלומר תוקעים שלש פעמים: ראשונה למלכות, שנייה לזכרונות, ושלישית לשופרות, ובכל פעם תוקעים שלש תקיעות (שלשה קולות), היינו: תקיעה, תרועה, תקיעה. בגמרא מבואר הטעם, לפי שכתוב בתורה שלש פעמים "תרועה" (פעמיים בראש השנה ופעם אחת ביום הכיפורים של שנת היובל): א. "בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה" (ויקרא כג, כד); ב. "ובחודש השביעי באחד לחודש... יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א); ג. "והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש" (ויקרא כה, ט). ולמדים בגזירה שופר תרועה בחודש השביעי, וכל האמור ביום הכיפורים של שנת היובל נאמר גם על ראש השנה. נמצאנו למדים, שבין בראש השנה ובין ביום הכיפורים של שנת היובל צריכים לתקוע שלש תרועות; וכל תרועה צריכה תקיעה (פשוטה) לפנייה ותקיעה לאחריה, שנאמר ביום הכיפורים של שנת היובל: "והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש, ביום הכיפורים תעבירו שופר וגו', ודרשו (בבבלייתא בגמרא): "והעברת שופר" היינו העברת קול פשוט, שכן בתרועה אדם פורט על פי השופר בלשונו, ואילו בתקיעה מעביר הוא רוח פיו דרך השופר ויוצא קול פשוט, וכיון שכתוב "שופר" גם לפני "תרועה" וגם אחריה למדים שכל תרועה צריכה פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה. וזהו שנינו במשנתנו: סדר תקיעות שלש שלש שלש – שמן התורה צריך לתקוע תקיעה תרועה תקיעה שלש פעמים, כמו שבארנו לעיל. וכיצד תוקעים "תרועה"? בגמרא

וּמְשַׁךְ בְּשִׁנְיָהּ בְּשִׁתִּים – אֵין בְּיָדוֹ אֶלָּא אַחַת. מִי שֶׁבִרְךְ וְאַחַר כֶּךָ נִתְמַנֶּה לוֹ שׁוֹפֵר – תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים. בְּשֵׁם שְׁשִׁלִּיחַ צָבוּר חֲבִיב, כֶּךָ כָּל יָחִיד וְיָחִיד חֲבִיב. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁלִיחַ צָבוּר מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי הוֹבְתָן.

סליק מסכת ראש השנה

פירוש ברטנורא

כל שהן, נמצא שעור תרועה מ' כחות של כל שהן, והכי מסתברא: **תקע בראשונה**. פשוטה שלפני התרועה תקע כדרכה: **ומשך בשניה**. תקיעה שלאחר התרועה משך בשנים, לצאת בה ידי שתים שהיה צריך לעשות זו אחר זו, פשוטה שלאחריה דמלכות ופשוטה שלפניה דזכרונות: **אין בידו אלא אחת**. דאפסוקי תקיעה אחת לשנים לא מפסקין: **מי שברך**. התפלל תפלת המוספין ובידך מ' ברכות: **בשם שש"צ חייב**. בין בברכות של ר"ה בין בתפלות של כל השנה, ואינו יוצא י"ח אלא בתפלה שמתפלל הוא בעצמו, כך כל יחיד ויחיד הבקי יודע להתפלל אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלת עצמו, בין ברה"ב בין בשאר כל ימות השנה. ואין ש"צ יורד לפני התיבה אלא להוציא את שאינו בקי: **ש"צ מוציא את הרבים ידי חובתם**. בין בקי בין שאינו בקי, בין בברכות של ר"ה בין בתפלות של כל השנה. ולמה צבור מתפללין בלחש, כדי להסדיר שליח צבור את תפלתו. והלכה כחכמים בברכות של כל השנה שאין ש"צ מוציא אלא את שאינו בקי, אבל בברכות של ר"ה ושל יוה"כ ושל יובל שהן מ' ברכות ארוכות ואין הכל בקיאין בהן, הלכה כר"ג שכשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא את הבקי: נשלמה מסכת ראש השנה:

משניות מבוארות – קהתי

בתפילת ראש השנה, וכן בתפילת שמונה עשרה בכל ימות השנה, **כֶּךָ כָּל יָחִיד וְיָחִיד חֲבִיב** – בתפילה, אם הוא יודע להתפלל, ואינו יוצא ידי חובתו בתפילתו של שליח הציבור, שאין שליח הציבור מוציא אלא מי שאינו בקי להתפלל בעצמו. בירושלמי אמרו, ושכבר היא, שיהא כל אחד מבקש רחמים על עצמו. **רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שְׁלִיחַ צָבוּר מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי הוֹבְתָן** – בין בקי בין שאינו בקי להתפלל בעצמו, בין בתפילת ראש השנה בין בתפילה של כל ימות השנה. ולמה ציבור מתפללים בלחש? כדי שישדיר לו שליח ציבור את תפילתו (גמרא). והלכה בתפילת שמונה עשרה של כל ימות השנה כחכמים, שאין שליח ציבור מוציא אלא מי שאינו יודע להתפלל בעצמו, אבל בתפילת ראש השנה הכוללת ברכות ארוכות, ורבים אינם בקיאים בה, ההלכה כרבן גמליאל ששליח ציבור מוציא את הבקי כשם שמוציא את מי שאינו בקי (גמרא; רמב"ם הל' תפילה ה, טו-טז).

בענין תקנת רבי אבהו שהזכרנו מביא הר"ן, שרב האי גאון נשאל: כיצד אפשר שיפול הספק בדבר שנוהגים בו ככל שנה ושנה, וכי עד שבא רבי אבהו לא היו ישראל יוצאים ידי תקיעת שופר? ותמצית תשובתו היא כי מימיים קדמונים היה מנהג בכל ישראל, מהם עושים תרועה יבכות קלות, ומהם עושים יבכות כבדות שהן שברים, ואלו יוצאים ידי חובתם. ורבי אבהו בא והתקין, שיהיו נוהגים בכל ישראל מנהג אחד, ולא יהיה ביניהם דבר שההיריוטות רואין אותו כחלוקה (כמחלוקת).

להשלמת ענין התקיעות יש להוסיף, שנוהגים לתקוע תחילה סדר תקיעות כתקנת רבי אבהו, לפני תפילת המוסף, ותקיעות אלו נקראות "תקיעות מיושב", לפי שהשומעים מותרים לישב בתקיעות אלו; ואלו עיקר התקיעות שעל סדר הברכות, מלכיות וזכרונות ושופרות, נקראות "תקיעות מעומד". ואמרו בגמרא (ראש השנה טז, ב): "למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותורוין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערכב השטן". ויש כותבים, שתקיעות מיושב מנהג אחרונים הוא משום חולים ומשום אנוסים שאינם יכולים להמתין עד סוף המוסף; ומה שאמרו בגמרא "למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין" וכו' מפרשים הם בענין אחר (בעל המאור: ועיין "מלאכת שלמה").

בענין שונינו: "שיעור תרועה כשלש יבבות" מפרש המאירי: כשלש יללות של קולות קצרים; ואמנם ההלכה אינה כמשנתנו אלא כנתא של הברייתא, ששיעור התרועה כשלושה שברים או כתשע יללות, ששיעורם אחד הוא. מכאן שנינו ברישא של משנתנו: "שיעור תקיעה כשלש תרועות", כלומר שלדעת המאירי מדובר במשהו ששיעור תקיעה אחת, ולא בשיעור כל התקיעות (כמו שבארנו), וכיון שהתנא של משנתנו סובר ששיעור תרועה כשלוש יללות, לפיכך הוא אומר, ששיעור תקיעה כשלש תרועות, היינו כשיעור תשע יללות. נמצא שבשיעור תקיעה אין מחלוקת, ולדברי הכל שיעורה כתשעה קולות קצרים. ולא נחלקו המשנה והברייתא אלא בתרועה (כמו שבארנו לעיל לפי הרמב"ם וברטנורא).

מובא, שהיה ספק בידם, אם היא כאנחה של אדם בשעה שלכו דואג על דבר גדול, היינו מה שאנו קוראים "שברים", או כיללה של נשים, היינו מה שאנו קוראים "תרועה", או אולי שניהם יחד, האנחה והיללה, שדרכה של היללה לבוא אחרי האנחה, כדרך הדואג שנאנח תחילה ואחר כך מיילל. לפיכך התקין רבי אבהו בקיסרי שיהו תוקעים כדי לצאת ידי הכל: תקיעה, שברים-תרועה, תקיעה שלש פעמים; תקיעה, שברים, תקיעה שלש פעמים; תקיעה, תרועה, תקיעה שלש פעמים (הר"ן). נמצא מניין הקולות שלושים, וסימן מצאו לדבר: "יום תרועה יהיה לכם" – יהיה בגימטריא שלושים. **שעור תקיעה פְּשִׁלֵּשׁ תְּרֻעוֹת** – יש מפרשים (לפי הגמרא): שיעור כל התקיעות, היינו שש התקיעות, כשלש תרועות; נמצא שיעור תקיעה אחת כחצי תרועה (רמב"ם; ברטנורא). ויש מפרשים: שיעור שלש התקיעות הראשונות כשיעור שלש התרועות שאחריהן (רש"י; הר"ן), כלומר ששיעור התקיעה כשיעור התרועה; ופשוט הוא, שאף שיעור התקיעות האחרונות כשיעור התקיעות הראשונות (הר"ן). **שעור תְּרֻעָה פְּשִׁלֵּשׁ יַבְבוֹת** – היינו שלושה קולות קצרים, תכופים ורצופים. ברם, בברייתא שבגמרא שנו: שיעור תרועה כשלושה שברים, היינו כשלוש אנחות (כאותן הקולות שאנחנו נוהגים לתקוע ב"שברים"). ומבואר בגמרא שמחלוקת היא בין משנתנו והברייתא בענין התרועה. ויש מפרשים במשנתנו, שכל יבבה היא שלשה קולות קצרים, וזהו ששנינו: שיעור התרועה כשלוש יבבות. היינו תשעה קולות קצרים (עיין ברטנורא). נמצא לפי פירוש זה, שאין הברל בין המשנה והברייתא בשיעור התרועה אלא במהותה, שלפי הברייתא התרועה היא תשע יללות (תשעה קולות קצרים, כפי מנהגנו). **תְּקֵעַ בְּרֵאשֹׁנָה** – התקיעה הראשונה שלפני התרועה תקע כדרכה, וּמְשַׁךְ בְּשִׁנְיָהּ בְּשִׁתִּים – ובתקיעה השנייה שלאחר התרועה משך כשיעור שתי תקיעות, כדי שתעלה לו התקיעה האחרונה שלאחר התרועה, וגם לתקיעה הראשונה שלפני התרועה הבאה, **אֵין בְּיָדוֹ אֶלָּא אַחַת** – אין התקיעה הזאת נחשבת לו אלא לתקיעה אחת, היינו לתקיעה שלאחר התרועה, והוא צריך לחזור ולתקוע תקיעה ראשונה שלפני התרועה הבאה. **מִי שֶׁבִרְךְ** – כלומר שהתפלל כבר תשע הברכות של תפילת המוסף, ולא היה לו שופר לתקוע בו למלכיות ולזכרונות ולשופרות, וְאַחַר כֶּךָ נִתְמַנֶּה לוֹ – נודמן לו – שׁוֹפֵר, תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים – תקיעה תרועה ותקיעה בשביל מלכיות, תקיעה תרועה ותקיעה בשביל זכרונות, תקיעה תרועה ותקיעה בשביל שופרות. ולפי תקנת רבי אבהו, שהזכרנו לעיל, תוקע בכל פעם עשרה קולות, כמו שנוהגים לתקוע על סדר הברכות. **בְּשֵׁם שְׁשִׁלִּיחַ צָבוּר חֲבִיב** –

סליק מסכת ראש השנה

מסכת תענית

פרק ראשון

א מאימתי מזכירין גבורות גשמים? רבי אליעזר אומר: מיום טוב הראשון של החג. רבי יהושע אומר: מיום טוב האחרון של החג. אמר לו רבי יהושע: הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג, למה מזכיר? אומר לו רבי אליעזר: אף אני לא אמרתי לשאול, אלא להזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם, בעונתו. אמר לו: אם כן, לעולם יהא מזכיר.

ב אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים. רבי יהודה אומר: העובר לפני התבה ביום טוב האחרון של החג, האחרון – מזכיר; הראשון – אינו מזכיר. ביום טוב הראשון של פסח, הראשון – מזכיר; האחרון – אינו מזכיר. עד אימתי שואלין את הגשמים? רבי יהודה אומר: עד שיעבר הפסח. רבי מאיר אומר: עד שיציא ניסן, שנאמר (ויאל ב, טג): "ויוֹרֵד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרֵאשׁוֹן".

פירוש ברטנורא

א א מאימתי מזכירין גבורות גשמים. אידי דתנא במסכת ר"ה דסליק מינה ובחג נידונין על המים, תנא הכא מאימתי מזכירין גבורות גשמים. ולפי שהגשמים אחת מגבורותיו של הקב"ה דכתיב (איוב ה) עושה גדולות ואין חקר הנותן מטר על פני ארץ, משום הכי קרי להו גבורות גשמים: מיום טוב אחרון של חג. אבל כל שבעת ימי החג לא, שהגשמים לימי סוכה סימן קללה. משל לעבד שבא למוזוג כוס לרבו ושפך לו רבו קיתון על פניו, כלומר אי אפשר בשמושו: אם כן. אתה אומר מזכירין אע"פ שאין שואלין הואיל ומשמע בעונתו, אפילו בקין יזכירו, ומה אתה נותן סימן מיום ראשון. והלכה כרבי יהושע:

ב אין שואלין את הגשמים. היינו אין מזכירין את הגשמים: אלא סמוך לגשמים. דהיינו יום ח' של חג, דמן החג ואילך זמן גשמים הוא. וסתמא כרבי יהושע. פירוש אחר רבי אליעזר ורבי יהושע דפליגי לעיל בהזכרת גשמים, מודים הם לענין שאלה דהיינו לומר ותן מל ומטר, שאין שואלין אותן אלא סמוך לגשם, דהיינו בגבורות או בו. כדמפרשי תנאי לקמן במתניתין: האחרון. המתפלל תפלת מוסף מזכיר מוריד הגשם: והראשון. המתפלל תפלת שחרית אינו מזכיר גשם אלא

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ב

אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים – שני פירושים נאמרו בגמרא על הלכה זו. פירוש אחד: "אין שואלין" היינו אין מזכירין, כלומר שאף על פי שנקטה המשנה לשון "שאלה" מכל מקום כוונתה כאן להזכרת גשמים, וסתם משנתנו כרבי יהושע היא שמזכירים גבורות גשמים מיום טוב האחרון של חג, וזהו ששינינו: אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים – כלומר אין מזכירין את הגשמים אלא ביום האחרון של חג, שהוא סמוך לגשמים, שמן החג ואילך זמן גשמים הוא. פירוש אחר: אין שואלין את הגשמים – אין מתחילים לומר "ותן טל ומטר" בברכת השנים שבתפילת שמונה עשרה, אלא סמוך לגשמים – כפי שיבואר במשנה הבאה; ולפי פירוש זה לא הובאה פסקה זו אלא כמאמר מוסגר, להשמיענו שרבי אליעזר ורבי יהושע שנחלקו במשנה הקודמת בהזכרת גשמים מודים הם בשאלת גשמים, שאין זמנה אלא סמוך לגשמים. רבי יהודה אומר: העובר לפני התבה ביום טוב האחרון של החג – היינו שליח הציבור בשמיני עצרת, האחרון – המתפלל תפילת מוסף, מזכיר – משיב הרוח ומוריד הגשם; הראשון – המתפלל תפילת שחרית, אינו מזכיר – גשם, אלא אומר עוד "מוריד הטל" (רמב"ם). ביום טוב הראשון של פסח, הראשון – שליח הציבור בתפילת שחרית, מזכיר – משיב הרוח ומוריד הגשם; האחרון – שליח הציבור בתפילת מוסף, אינו מזכיר – גשם אלא טל. בירושלמי מבואר טעמו של רבי יהודה, שברוב התפילות של החגים אין מזכירים גשם אלא "מוריד הטל", כדי שיציא המועדות בטל, מפני שהטל סימן יפה לעולם. עד אימתי שואלין את הגשמים – עד מתי אומרים "ותן טל ומטר" בברכת "בך עלינו" שבשמונה עשרה? רבי יהודה אומר: עד שיעבר הפסח – כלומר שבחול המועד עדיין אומרים "ותן טל ומטר". בגמרא שואלים: והלא רבי יהודה סוכה שביום טוב הראשון של פסח שליח הציבור המתפלל תפילת מוסף אינו מזכיר גשם? ומשיבים: שני תנאים הם החולקים בדעתו של רבי יהודה. רבי מאיר אומר: עד שיציא ניסן – עד גמר חודש ניסן אומרים "ותן טל ומטר", שנאמר: "ויוֹרֵד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרֵאשׁוֹן" – בחודש הראשון, הוא ניסן, הרי שבכל חודש ניסן עדיין הגשם הוא לברכה. והלכה כרבי יהודה שבירושא, שזמן הזכרת גשמים הוא מתפילת מוסף של שמיני עצרת עד תפילת שחרית של יום טוב הראשון של פסח (רמב"ם ה' תפילה ב,

באור משנה א

כבר שינינו (ברכות ה, ב): "מזכירין גבורות גשמים בתחית הוותים" (מזכירים בברכת תחית המתים שבתפילת שמונה עשרה את גבורת ה' בהורדת גשמים, היינו שאומרים בה: "משיב הרוח ומוריד הגשם"), ושואלין הגשמים בברכת השנים (היינו שאומרים "ותן טל ומטר" בתוך הברכה המתחילה "בך עלינו את השנה" וחזמת: "ברוך אתה ה' מבורך השנים"). משנתנו באה ללמד בענין זמנה של הזכרת גשמים.

מאימתי מזכירין גבורות גשמים? – מאיזה יום מתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם" בברכת "אתה גבור" שבתפילת שמונה עשרה? ונקט התנא לשון "גבורות גשמים", לפי שהגשמים הם מגבורותיו של הקב"ה (גמרא). רבי אליעזר אומר: מיום טוב הראשון של החג – סוכות; טעמו מבואר בגמרא, שלומד הוא מנטילת הלולב, הבא לרצות על המים, הואיל ונידונים עליהם בחג (כמו ששינינו במסכת ראש השנה א, ב), מה לולב מתחילים ליטול ביום הראשון של חג, אף הזכרת גבורות גשמים מתחילים בתפילת יום טוב הראשון של חג. רבי יהושע אומר: מיום טוב האחרון של החג – משמיני עצרת. אמר לו רבי יהושע – לרבי אליעזר: הואיל ואין הגשמים אלא סימן קללה בחג – שהרי מונעים אותנו מלישב בסוכה, כמו ששינינו (סוכה ב, ט): "משלו משל, למה הדבר דומה (כשירדו גשמים בחג)? לעבד שבא למוזוג כוס לרבו ושפך לו (רבו) קיתון על פניו", ומכאן שסימן קללה הם בחג הסוכות, אם כן למה מזכיר – את הגשמים בחג?! אומר לו רבי אליעזר – לרבי יהושע: אף אני לא אמרתי לשאול – להתפלל על הגשמים בחג הסוכות, כגון לומר "ותן טל ומטר" (רש"י), אלא להזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם, בעונתו – כלומר שמתחילים להזכיר בחג את גבורות ה' שהוא מוריד הגשם בזמנו, היינו בשעה שיש בו צורך. אמר לו – רבי יהושע לרבי אליעזר: אם כן – אם אתה אומר שביאם להזכיר שה' הוא משיב הרוח ומוריד הגשם" בעונתו, לעולם יהא מזכיר – אף בימות החמה יזכיר שה' משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו, ומה טעם אמרת "מיום טוב הראשון של חג"? אלא אין מזכירים גבורות גשמים כי אם בזמן שהגשמים הם סימן ברכה. ואמנם רבי אליעזר סובר (בברייתא בגמרא), שאם בא להזכיר בכל ימות השנה, רשאי הוא להזכיר, שלעולם בעונתו משמע. ברם, עד החג אין חובה עליו להזכיר, אבל מיום טוב הראשון של החג חובה להזכיר כדי לשבח את ה' דרך ריצוי ופיוס לפני שאנו באים לשאול על הגשמים, שכל הבא לבקש מקדים ומרצה (תוספות).

ג בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים. רבן גמליאל אומר: בשבעה בו, חמשה עשר יום אחר החג, כדי שיגיע אחרון שבשיראל לנהר פרת.

ד הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים – התחילו היחידים מתעניין שלש תעניות. אוכלין ושותין משחשכה, ומתריין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה.

ה הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים – בית דין גוזרין שלש תעניות על הצבור; אוכלין ושותין משחשכה, ומתריין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה.

ו עברו אלו ולא נענו – בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות על הצבור. אוכלין ושותין מבעוד יום, ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, ונועלין את המרחצאות. עברו אלו ולא נענו – בית דין גוזרין עליהם עוד שבע, שהן שלש עשרה תעניות על הצבור. הרי אלו יתרות על הראשונות, שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות. בשני מטין עם חשכה, ובחמישי מתריין מפני כבוד השבת.

פירוש ברטנורא

טל. והלכה כרבי יהודה. והא דתנן בסמוך רבי יהודה אומר עד שיעבור הפסח, והכא קאמר רבי יהודה ביו"ט הראשון של פסח האחרון אינו מוכר, תרי תנאי נינהו ואליבא דר"י:

ג בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים. אומרים ותן טל ומטר בכרכת השנים. והני מילי בארץ ישראל, אבל בגולה אין שואלים עד ששים יום לתקופת תשרי, וכיום ששים עצמו מתחילין לשאל הגשמים: האחרון שבשיראל לנהר פרת. אותן שעלו לרגל החורים לבתיהן, ולא יפסיקום הגשמים:

ד הגיע שבעה עשר במרחשון. וכבר עברו ג' זמנים, שהן שלשה במרחשון, ושבעה עשר: התחילו היחידים. תלמודי חכמים: שלש תעניות. שני וחמישי ושני: אוכלים ושותים משחשיכה. מותר להם לאכול ולשתות כל ליל התענית עד שיעלה עמוד השחר כל זמן שלא ישן. אבל לאחר שישן שינת קבע אסור לאכול ולשתות אם לא התנה מתחלה קודם שישן. ואית דאמרי דאכילה בעי תנאי, שתיה לא בעי תנאי דאין קבע לשתיה. והכי מסתברא:

ו שהן שלשה עשר תעניות על הצבור. שכבר התענו שש, ותעניות יחידים אינם מן המניין: מתריעין. בשופרות: בשני מטין. בשני של תענית פותחין דלתי

משניות מבוארות – קהתי

שלש תעניות – שני וחמישי ושני בשבוע, על הצבור – כולו; ואף בתעניות אלו אוכלין ושותין משחשכה – כלילה שלפני התענית כמבואר במשנה הקודמת. ומתריין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה – כדין תעניות היחידים ששינו במשנה הקודמת.

באור משנה ו

עברו אלו – שלש התעניות הראשונות שגזרו בית דין על הציבור, ולא נענו – מן השמים, ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות על הצבור – שני וחמישי ושני; ובשלוש תעניות אלו אוכלין ושותין מבעוד יום – כלומר שמפסיקים לאכול ולשתות מבעוד יום, ומתחילים בתענית משחשיכה, כמו שנוהגים בצום כיפור ובתשעה באב. ואסורין – בימי התענית הללו במלאכה – שנאמר (יואל א, יז): "קדשו צום קראו עצרה", ודרשו: "עצרה" – כעצרת (שבועות ושמיני עצרת – רש"י), מה עצרת אסור בעשיית מלאכה אף תענית אסור בעשיית מלאכה (גמרא), וברחיצה – היינו ברחיצת כל הגוף בחמים, אבל פנים, ידים ורגלים מותר (גמרא; רמב"ם הל' תענית ג, ט). ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה – שמחמירים בתעניות אלו שלא לעשות בהם דברים שיש בהם תענוג, ונועלין את המרחצאות – סוגרים את המרחצאות החמים, שלא יבואו לרחוץ בהם. עברו אלו ולא נענו – ועדיין לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין עליהם עוד שבע – תעניות: שני וחמישי, ושני וחמישי, ושני וחמישי ושני, שהן שלש עשרה תעניות על הצבור – עם שש התעניות הקודמות; ונקטה המשנה את המניין, כדי להשמיענו שאין גוזרים יותר מלשל עשרה תעניות על הציבור מפני עצירת גשמים (עיין 'תוספות יום טוב'). הרי אלו – שבע התעניות האחרונות, יתרות על הראשונות – שלש התעניות שלפניהן, שבאלו מתריעין – לכל היום אלא חנויות שאינן מוכרות צרכי אוכל, אבל החנויות המוכרות צרכי אוכל: בשני – בתעניות שביים שני, מטין עם חשכה – כלומר פותחים מעט את דלתי החנויות לעת ערב, כדי שיוכלו לקנות צרכי אוכל בשביל הערב, ובחמישי מתריין – לפתוח את החנויות

טו. ובזמן שאין הזכרת הגשמים אין שאלת הגשמים. נמצא שאין שואלים את הגשמים אלא עד תפילת המנחה של ערב פסח.

באור משנה ג

משנתנו באה ללמד, מתי מתחילים לומר "ותן טל ומטר" בכרכת השנים שבשמונה עשרה.

בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים – מתחילים לומר "ותן טל ומטר" בכרכת "ברך עלינו את השנה..." שכתפילת שמונה עשרה, לפי שביים זה מתחילה עונת הגשם הראשון בארץ ישראל. רבן גמליאל אומר: בשבעה במרחשון מתחילים לומר "ותן טל ומטר", והיינו חמשה עשר יום אחר החג – סוכות, כדי שיגיע אחרון שבשיראל – שעלה לרגל לירושלים ושהה שם עד אחרי החג, לנהר פרת – היינו לגבול סוריא הרחוק ביותר מירושלים, ולא ידיקוהו הגשמים. והלכה כרבן גמליאל (גמרא; רמב"ם הל' תפילה ב, טו). כמה דברים אמורים? בארץ ישראל. אבל בגולה מתחילים לומר "ותן טל ומטר" ביום ששים אחר תקופת תשרי (ברייתא בגמרא; רמב"ם טו).

באור משנה ד

הגיע שבעה עשר במרחשון – שהוא הזמן האחרון של עונת הגשם הראשון, שכן שלשה זמנים הם בעונת הגשם הראשון (לדעת רבי מאיר): שלשה במרחשון, שבעה בו, ושבעה עשר בו. ואם עברו כל שלשת הזמנים הללו, ולא ירדו גשמים – בארץ ישראל, התחילו היחידים – היינו תלמידי חכמים (גמרא; רמב"ם; ברטנורא; ועיין 'תוספות יום טוב') מתעניין שלש תעניות – בשני ובחמישי ובשני בשבוע (בה"ב). אוכלין ושותין משחשכה – כלומר שמתרין למתענים בתעניות אלו לאכול ולשתות כל הלילה שלפני יום התענית, עד עלות השחר. כמה דברים אמורים? כשלא ישן, אבל אם ישן שנת קבע אינו חוזר ואוכל, אלא אם כן התנה על כך מתחילה קודם ששכב לישון (גמרא; ירושלמי; ברטנורא); ומתריין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה – בימי התענית הללו.

באור משנה ה

הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין

ז עברו אלו ולא נענו – ממעטין במשא ומתן, בבנין ובנטיעה, בארוסין ובגשוואין, ובשאילת שלום בין אדם לחברו, בבני אדם הנזופין למקום. היחידים חוזרים ומתענים עד שיצא ניסן. יצא ניסן וירדו גשמים – סימן קללה, שנאמר (שמואל א יב, ז): "הלא קציר־חטים היום" וגומר.

פרק שני

א סדר תעניות פיצד? מוציאין את התבה לרחובה של עיר; ונותנין אפר מקלה על גבי התבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין; וכל אחד ואחד נותן בראשו. הזקן שבהן אומר לפניהן דברי כבושין: אחינו, לא נאמר באנשי נינהו: "וירא האלהים את שקם ואת תעניתם", אלא (ינה ג, י): "וירא האלהים את־מעשיהם, כִּי־שבו מדרך־הרעה"; ובקבלה הוא אומר (יואל ב, ג): "וקרעו לבבכם ואל־בגדיכם".

ב עמדו בתפלה. מורדין לפני התבה זקן ורגיל, ויש לו בנים וביתו ריקם, כדי שיהא לבו שלם בתפלה. ואומר לפניו פירוש ברטנורא

התניות קצת לעת ערב, אבל אין מוציאין סחורתן לחוץ; ובחמישי מותרים. לפתוח כל היום:

ז בבנין ובנטיעה. ודוקא בנין של שמחה כגון בית חתנות לעשות בו חופתו, ונטיעה של שמחה כגון אילן גדול המוסך על הארץ לטייל המלכים תחתיו. אבל בית לדור בו, ונטיעת אילן לפירותיו מותר: יצא ניסן הגשמים סימן קללה. כשלא ירדו כלל קודם [שיצא] ניסן, וכל הדינים הללו בארץ ישראל וכיוצא בה, אבל האיים הרחוקים שזמן הגשמים שלהם אינו כזמן הגשמים של ארץ ישראל, כל אחד ואחד שואל הגשמים בזמן שהוא צריך להם, ואם עבר אותו הזמן הידוע להן ולא ירדו גשמים, כ"ד של אותו מקום גזורים תעניות על הצבור אחר שהתענו היחידים כסדר השנוי במתניתין:

ב א סדר תעניות פיצד. כשבע תעניות אחרונות קא מיירי: את התיבה. הארון שספר תורה מונח בו, כלומר כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעווננו. ולמה לרחובה של עיר, לומר, צעקנו בצנעה בבית הכנסת ולא נענינו, נבזה עצמנו בפרהסיא ברחובה של עיר: אפר מקלה. אפר שרפה. ומשום דעפר נמי אקרי אפר תנא אפר מקלה, דהכא צריך שיהיה אפר ממש כדי שיוכר הקב"ה עקדתו של יצחק וירחם: על גבי התיבה. משום דכתיב (ישעיה ס"ג): בכל צרתם לו צר: ובראש הנשיא וכו'. והן עצמן אינם נוטלים, כדי שיתביישו יותר, לפי שאינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים: דברי כבושין. דברים שכבושין לבו של אדם להחזירו למוטב: ובקבלה. בדברי הנביאים:

ב ורגיל. הידוע סדר תפלה: ויש לו בנים וביתו ריקן. שאין בביתו במה לפרנס את בניו, ומתוך שנפשו עגומה עליו מתפלל ככוונה. א"נ ביתו ריקן מן העבירות,

משניות מבוארות – קהתי

כל היום, מפני כבוד השבת – שיוכלו לקנות צרכי השבת (תוספות יום טוב).

באור משנה ז

עברו אלו – שבע התעניות האחרונות, ולא נענו – אין גזורים עוד תעניות על הציבור, כמו שהזכרנו כבר במשנה הקודמת, לפי שאין מטריחין את הציבור יותר מדי (ברייתא בגמרא), אלא ממעטין במשא ומתן, בבנין ובנטיעה – בגמרא מבואר: דווקא בבנין של שמחה, כגון בית חתנות לבנו, ובנטיעה של שמחה, כגון אילן גדול לנוח ולטייל תחתיו; והרמב"ם כותב: בבנין של שמחה כגון ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה כגון מיני הדס; אבל בית לדירה ונטיעת אילן לפירות מותר. וכן ממעטים בארוסין ובגשוואין, ובשאילת שלום בין אדם לחברו, בבני אדם הנזופין למקום – כאילו נזפו בהם מן השמים. היחידים – תלמידי חכמים, חוזרים ומתענים – בשני ובחמישי בשבוע, עד שיצא ניסן – ונוהגים כמו בתעניות הראשונות, שאוכלים ושותים משחשכה ומותרים במלאכה וברחיצה וכו' (רמב"ם). יצא ניסן – בירושלמי מבואר: ניסן של תקופה, והיינו שעברו שלושים יום לאחר תקופת ניסן, וירדו גשמים – כך היא הגירסה במשנה שבגמרא ובשאר ספרים מדוייקים (תוספות יום טוב), ופירוש הדברים: אם עד סוף ניסן לא ירדו גשמים, ולאחר שיצא ניסן ירדו, סימן קללה – הוא; ויש גורסים: יצא ניסן ולא ירדו גשמים, ואף לפי גירסה זו הכוונה היא, שאם יצא ניסן ולא ירדו גשמים כלל, הרי הגשמים היורדים אחר כך סימן קללה הם; שנאמר: "הלא קציר־חטים היום" וגומר – שמואל הנביא אמר לעם: "הלא קציר חטים חיוס, אקרא אל ה' ויתן קולות ומטר, ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך", כלומר הואיל ועונת קציר היא, הרי המטר אינו גשם ברכה אלא אות לכעסו של ה'.

באור משנה א

בשבע תעניות האחרונות שגזרו בית דין על הציבור, היה נהוג סדר מיוחד של תפילה, וקודם התפילה נאמרו דברי התעוררות. כפרך זה (משניות א-ה) באים הפרטים של אותו סדר.

סדר תעניות – של שבע התעניות האחרונות (ברייתא בגמרא) –

פיצד? מוציאין את התבה – ארון הקודש עם ספר התורה שבתוכו, לרחובה של עיר – בגמרא אמרו: למה יוצאים לרחוב? לומר: "זעקנו בצנעה (בבית הכנסת), ולא נענינו, נבזה עצמנו בפרהסיא". ולמה מוציאין את התיבה? לומר: "כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעווננו"; ונותנין אפר מקלה – אפר שרפה, על גבי התבה – משום שנאמר (ישעיה יג, ט): "בכל צרתם לו צר". ובראש הנשיא ובראש אב בית דין – כלומר שאחד מן העם נוטל מן האפר ונותן בראש הנשיא ובראש אב בית דין, במקום הנחת התפילין; ואינם נותנים בעצמם את האפר על ראשם, כדי שתהא להם בושה יתרה, שאינו דומה מתבייש מעצמו למתבייש מאחרים, שכן מתוך חשיבותם יש להם עגמת נפש יותר כשאחרים נותנים אפר על ראשם (גמרא ורש"י); משנתנו נקטה "אפר מקלה" לפי שאפר סתם משמעו גם עפר, וכאן צריך אפר ממש; וכל אחד ואחד נותן בראשו – אפר. הזקן שבהן – והוא גם חכם (גמרא), אומר לפניהן דברי כבושין – דברים הכובשים את לבם להחזירם למוטב, וכך הוא אומר: אחינו, לא נאמר באנשי נינהו: "וירא האלהים את שקם ואת תעניתם", אלא: "וירא האלהים את־מעשיהם, כִּי־שבו מדרך־הרעה" – ומכאן שאין השק והתענית מועילים אלא תשובה ומעשים טובים. ובקבלה – בדברי הנביאים, הוא אומר – אומר הנביא: "וקרעו לבבכם ואל־בגדיכם" – וכך מאריך הזקן בדברי כיבושין כפי כוחו עד שמכניע לבם ומעוררם לתשובה גמורה (רמב"ם).

ברש"י מבואר הטעם, שכפסוק השני נקטה המשנה "ובקבלה הוא אומר" ולא נקטה כך בפסוק הראשון, לפי שכל מקום שהנביא מצווה ומודיע ומזהיר את ישראל, קוראים לו "קבלה", אבל במקום שלא נזכר דבר הנביא, כמו בפסוק הראשון המובא במשנתנו, שהוא כמספר והולך, ודרך אגב למדים ממנו דבר, אין קוראים לו "קבלה".

באור משנה ב

עמדו בתפלה – לאחר דברי הכיבושין של הזקן היו עומדים להתפלל באותו מקום, והיו מורידין לפני התבה – שליח ציבור, זקן ורגיל – הרגיל כסדר התפילה, ויש לו בנים – שפרנסתם עליו, וביתו

עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע בְּרֻכּוֹת: שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שְׁבָכָל יוֹם, וּמוֹסֵף עֲלֵיהֶן עוֹד שֵׁשׁ.
 ג וְאֵלוּ הֵן: זְכוֹרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, "אֵלֶּה בְּצַרְתָּה לִּי קְרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי", "אֲשָׂא עֵינַי אֶל־הַהָרִים" וְגו', "מִמַּעַמְקִים קְרָאתִיךָ
 ה'", "תִּפְלֶה לְעֵנִי כִּי־עָמַף". רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: לֹא הָיָה צָרִיךְ לִזְמַר זְכוֹרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, אֶלָּא אָמַר תַּחֲתֵיהֶן: "רָעַב
 כִּי־יָהִה בְּאַרְץ, דָּבַר כִּי־יָהִיהָ" וְגו', "אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־הָ' אֶל־יִרְמְיָהוּ עַל־דְּבַר־הַבְּצָרוֹת", וְאָמַר חוֹתְמֵיהֶן.

פירוש ברטנורא

שלא יצא עליו שם רע בילדותו: ומוסיפין עליהם שש. בין גואל לרופא אומר ו' ברכות הללו:
 ג זכוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת. כל הפסוקים כמו שאומרים בראש השנה: וְאָמַר חוֹתְמֵיהֶן. אחר זכוֹנוֹת חתימת זכוֹנוֹת, ואחר שופרות חתימת שופרות, וכן אחר כולם
 כדמפרש ואייל:

משניות מבוארות – קהתי

– מזמור קכ"א שבתהלים, וחותרם בברכה; ה. "מִמַּעַמְקִים קְרָאתִיךָ
 ה' – מזמור ק"ל שבתהלים, וחותרם בברכה; ו. "תִּפְלֶה לְעֵנִי
 כִּי־עָמַף" – מזמור ק"ב שבתהלים, וחותרם בברכה. רַבִּי יְהוּדָה
 אָמַר: לֹא הָיָה צָרִיךְ לִזְמַר זְכוֹרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת – כלומר אין
 אומרים בתעניות זכוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, אֶלָּא אָמַר תַּחֲתֵיהֶן: "רָעַב
 כִּי־יָהִה בְּאַרְץ, דָּבַר כִּי־יָהִיהָ" וְגו' – מלכים פרק ח' מפסוק
 ל"ז ואילך; זה תחת זכוֹנוֹת, "אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־הָ' אֶל־יִרְמְיָהוּ
 עַל־דְּבַר־הַבְּצָרוֹת" – ירמיה י"ד; זה תחת שופרות. וְאָמַר
 חוֹתְמֵיהֶן – אחר כל ברכה אומר את חתימתה כמפורש להלן. ויש
 מפרשים, שהפיסקא האחרונה מדברי רבי יהודה היא, כלומר שמכל
 מקום אומר חותמיהן של זכוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, שהפסוקים מספר מלכים
 הוא חותרם בברכת זכוֹנוֹת, והפסוקים מספר ירמיהו הוא חותרם בברכת
 שופרות (תפארת ישראל).

רִיבִּים – ואין לו כמה לפרנס; ויש מפרשים (בגמרא): וביתו ריקם
 מן העבירות (עיי' "תוספות יום טוב"), כְּדִי שִׁיחָא לְבוֹ שְׁלָם בְּתַפְלָה
 – שתהא תפלתו בכוננת הלב, מתוך הכנעה ולב נשבר, וְאָמַר לְפָנֵיהֶם
 עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע בְּרֻכּוֹת: שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שְׁבָכָל יוֹם, וּמוֹסֵף
 עֲלֵיהֶן עוֹד שֵׁשׁ – ברכות, בין "גואל ישראל" ל"רפאנו", כמפורט
 להלן.

באור משנה ג

וְאֵלוּ הֵן – שש הברכות הנוספות: זְכוֹרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת – שתי
 הברכות של זכוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת הנאמרות בראש השנה ("אתה זוכר
 מעשה עולם" וכו', "אתה נגלית בענן כבודך" וכו'); ג. "אֵלֶּה ה'
 בְּצַרְתָּה לִּי קְרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי" – היינו מזמור ק"כ שבתהלים, וחותרם
 בברכה, כמפורש במשנה הבאה; ד. "אֲשָׂא עֵינַי אֶל־הַהָרִים" וְגו'.

אגרות קודש

[ז' אד"ר תשי"ט]

... ובכלל בהנוגע לעבודתם: נקודה הכללית, אשר נצטוונו על הסדר דמעט מעט אגרשנו, ואין
 מתפקידים אריינכאפען כל העניינים במשך השבועות וחדשים הראשונים, להמצאם במקומם עתה. ואדרבה
 בכמה וכמה עניינים, דרושה ההתאפקות, וביסוס כמה עניינים קודמים להם.

מובן שאין זה סתירה למה שדברתי עם... שהרי המדובר הי' בנקודות כלליות, שתוף פעולה עם
 פלוני וכו'. ועוד זאת שנפגש הנני עמדו לאחרי כו"כ חדשים, ופגישה זו היתה הראשונה לאחרי המצאם...
 מובן שדברנו ע"ד תכנית רחבה יותר, ולא דוקא הנוגע לשבועות וימים הכי קרובים.

בטח באם תהי אפשרית - יבקר במחנם גם... כבקשתו. אבל נקודה האמורה במקומה עומדת,
 ומדגישה אני כי כנראה מבין שיטי מכתבו, הרי כשאין בידם לעשות תומ"י באיזה הצעה של עבודה, מרגיש
 בזה נמיכת רוח, בה בשעה שסדרו של עולם הוא, וגם בעבודה בשליחות רבותינו נשיאנו, שהולכים צעד
 אחר צעד.

מהנכון שיתבוננו בהנוגע לנצול ימי הפורים הבע"ל, כי אף שחלים באמצע השבוע, בודאי אפשרית
 מיוחדת לנצלם [אשר גם בזה הנקודה האמורה, שאין מחוייבים לעשות דוקא גדולות ונפלאות, וטוב יותר
 פעולה ע"ד הבינונית, אבל שתשמש הכנה לפעולות הבאות, וק"ל].

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש,

מ. שניאורסאהן

פשוט שבכחני"ל אין הכוונה להחליש ח"ו מרץ עבודה וכיו"ב, כ"א לשלול בהחלט נמיכת רוח הנ"ל.
 מובן ג"כ שההחלטה איזו עבודות כבר הגיעה זמן ואיזו שייכות לעתיד הקרוב - צריכים להחליט על אתר,
 וההחלטה תלוי בהתנאים שעל אתר, האפשרות שישנו וכו'. והשי"ת יצליחם להחליט בזה כדבעי.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

רבוצה כארי. גחלת שנפלה מן השמים בימי שלמה והיתה על המזבח עד שבא מנשה וסילקה היתה דומה לארי רובץ: **ויש בה ממש.** בשלהבת שלה: **כי קאמרי.** דמעלה עשן בהדיוט קאמרי באש הדיוט שהיו מביאין אצלה: **וארצה בו ואכבר.** חסר ה"א בנבואת חגי (א) כתיבא ובבית שני משתעי קרא: **ארון כפורת וכרובים.** כוליה חדא מילתא ושכינה לא שרתה בו ורוח הקודש לא היתה בנביאים משנת שנים לדריוש ואילך: דחולין. מן הקדחת שהוא כאש וצמא למים ואינו חפץ לאכול: **רוחה אש.** ממקומה להלן: **דגבריאל.** שירד להציל חנניה מישאל ועזריה שצינן את הכבשן מבפנים והקדיח מבחוץ לשרוף את זורקיהן לתוכו כדאמרינן בערבי פסחים (דף קיח.). **הושיט אצבעו.** בסנהדרין הוא בפרק אחד דיני ממונות (דף לח:). גבי כיתות של מלאכים שאמרו לפניו מה אנוש כי תזכרנו:

דף כ עמ' ב: **אמר מר** - הובא לעיל בבביתא, **ועשן המערכה** אין הרוחות מזיזות אותן ממקומו. מקשה הגמרא: **ומי הוה עשן במערכה** - האם עלה כלל עשן מהמערכה. **והתניא** בבביתא, **חמשה דברים נאמרו באש של מערכה** - בגחלת שירדה מן השמים בימי שלמה, א. **רבוצה כארי** - היתה מונחת על המזבח כרביצת אריה. ב. **וברה כחמה** - שאינה אדומה כאש רגילה שלנו. ג. **ויש בה ממש** - שגם בשלהבת היו יכולים למשמש כמו בגחלים שלנו. ד. **ואוכלת לחין כיבשין** - שלא היתה נכבית מחמת בשר לח שהיו זורקים עליה אלא היתה שורפת גם אותם. ה. **ואינה מעלה עשן.** וקשה על מה שאמרה בבביתא שלא היו הרוחות מזיזות את העשן. מתרצת הגמרא: **פי קא אמרינן** שלא היו הרוחות מזיזות את העשן, **בדקדיוט** - באש שהיו מוסיפים על המערכה, **דתניא**, נאמר בפסוק (ויקרא א ז) **'ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח'**, למדים מכאן שאף על פי שאש יורדת מן השמים, מכל מקום מצוה להביא מן ההדיוט - שבני אהרן הכהנים יתנו גם הם אש על המזבח.

מקשה הגמרא: וכי האש שעל המערכת היתה נראית **רבוצה כארי, והתניא, אמר רבי חנינא סגן הפהנים, אני ראיתי** את אש המערכה, **ורבוצה ככלב.** מתרצת הגמרא: **לא קשיא, כאן** - מה שמבואר שהיתה רבוצה כארי היה זה **במקדש ראשון, כאן** - מה שראה רבי חנינא שהיתה רבוצה ככלב היה **במקדש שני.** שואלת הגמרא: **ובמקדש שני מי הוא** - האם היתה אש של שמים במערכה, **והאמר רב שמואל בר איניא, מאי דכתיב** בנבואת חגי (חגי א ח) על מקדש שני שאמר ה' **'ונתנו בני אהרן וארצה בו ואכבר'**, שכתוב **'ואכבר'** חסר ה"א, **וקרינן 'ואכבר'** - ובקריאה קוראים 'ואכבר' בה"א, **מאי שניא דמחוסר ה"א** - מה הטעם שחסר בכתיב ה"א, ומבאר רב שמואל בר איניא, שחסרון האות ה"א בא לרמוז על **אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני** - שהיו במקדש ראשון ולא היו במקדש שני, **ואלו הן:**

א. **ארון וכפורת וכרובים.** ב. **אש** של מערכה שרק בבית ראשון ירדה מן השמים. ג. **ושכינה** שלא שרתה בבית שני כמו בבית ראשון. ד. **ורוח הקודש** - בבית שני משנת ארבע לדריוש לא שרתה רוח הנבואה בנביאים. ה. **ואורים ותומים**, שבבית שני לא היו משיבים לנשאלים בהם. מכל מקום מפורש שלא ירדה אש מן השמים בבית שני, ואם כן איך ראה אותה רבי חנינא רבוצה ככלב. מתרצת הגמרא: **אמר, אין מיהו הוה** - אכן היה בבית שני אש שירדה מן השמים, והיתה רבוצה ככלב, אך **סיועי לא מסייעא** - לא היתה מסייעת לשרוף.

תנו רבנן, שש אשות הן - ישנם ששה סוגים של אש, **יש אוכלת ואינה שותה, ויש שותה ואינה אוכלת, ויש אוכלת ושותה, ויש אוכלת לחין כיבשין, ויש אש דוחה אש, ויש אש אוכלת אש.** מפרשת הגמרא: **יש אש אוכלת ואינה שותה, הא דידן** - זו אש רגילה שלנו שאוכלת ושורפת דברים יבשים אך אינה שורפת דברים לחים. **שותה ואינה אוכלת**, זו חום **דחולין** - חולי הקדחת שהוא כמו אש, שמרגישים צמאון כל שעה משום שהאש שורפת את כל הלחלוחית שבגוף, ואינם תאבים לאכול. **אוכלת דברים יבשים ושותה דברים לחים**, זהו אש **דאליהו** בהר הכרמל, **דכתיב** (מלכים א' יח לח) **'ואת המים אשר בתעלה לחכה'**, שגם את כל המים שנשפכו שם כילתה האש. **אוכלת לחין כיבשין** זהו אש **דמערכה** ששולטת בבשר הקודש שהוא לח ואף אותו עושה גחלים. **יש אש דוחה אש** זהו אש **דגבריאל**, כשזרק נבוכדנצר את חנניה מישאל ועזריה אל תוך כבשן האש מפני שלא רצו להשתחוות לצלם, ירד גבריאל שהוא מלאך של אש, וצינן את אש הכבשן שלא ישרפו. **יש אש אוכלת אש**, זהו אש **דשכינה, דאמר מר** (סנהדרין לח:), שכשרצה ה' לברוא אדם אמרו לו המלאכים **'מה אנוש פי תזכרנו'**, **הושיט אצבעו ביניהם ושרפן**, הרי שאש השכינה אכלה את אש המלאכים.

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסמים וחסות רעות בדרך ומפלפורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכלמעשה ידינו, ותהנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כלרואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כלפה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il פקס: 08-8502772 www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00311
04/03/2012

P.P.
שולם
1949
תל אביב